

TC.

159609

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ VE EDEBİYATLARI

ANA BİLİM DALI

**AZERBAYCAN TÜRKÇESİ İLE TÜRKİYE TÜRKÇESİ ARASINDA
YALANCI EŞ DEĞERLİK**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı

Yard. Doç. Dr. Ekrem ARIKOĞLU

Hazırlayan

Esra ÇELİK

Ankara – 2005

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Esra Çelik'e ait **Azerbaycan Türkçesi ile Türkiye Türkçesi Arasında Yalancı Eş Değerlik** adlı çalışma, jürimiz tarafından Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

(İmza)

Başkan

Akademik Unvanı, Adı Soyadı

(İmza)

Üye.

Akademik Unvanı, Adı Soyadı (Danışman)

(İmza)

Üye.

Akademik Unvanı, Adı Soyadı

SÖZ BAŞI

Türk dünyası ile gittikçe artan münasebetlerimiz Türk lehçelerini bir an önce öğrenme ihtiyacımızı ön plana çıkarmıştır. İletişim ve kültürel birlikteliğimiz açısından bu lehçeleri doğru olarak anlamamız gerekmektedir. Bugün Türk dünyasında birçok Türk lehçesi kullanılmaktadır. Bunlardan bir kısmı birbirine daha yakındır. Azerbaycan Türkçesi, Türkiye Türkçesine en yakın lehçedir. Her lehçenin kendine has sözcük hazinesi vardır. Birbirine yakın olan lehçelerde birbiriyle örtüşen sözcük sayısı fazladır. Bunda iki lehçenin aynı lehçe grubuna dahil olmasının, tarih boyunca toplumların aralarındaki kültürel ve siyasî münasebetlerin fazlalığının ve yabancı etkilerin ortak olmasının önemli rolü vardır.

Biz bu çalışmamızda, özünde Azerbaycan Türkçesi ile Türkiye Türkçesinin birbirine çok yakın olmasına karşın, karşılıklı iletişimde ve yapılacak çevirilerde karşımıza çıkacak sorunlardan birisi olan “yalancı eş değerlik” sorununu ele aldık. Araştırmamız Türkçe kökenli sözcüklerle sınırlandırılmıştır.

Yalancı eş değerlik, yazılış ve söyleniş farkları dikkate alınmaksızın görünürde eş değerde olup gerçekte eş değer olmayan sözcüklerdir. Bu sözcüklerden bir kısmının yazılış ve söylenişleri aynı, köken ve anlamları ayrıdır. Diğer bir kısmının yazılış, söyleniş ve kökenleri aynı, anlamları farklıdır. Yine bir kısmının da yazılış, söyleniş ve kökenleri aynı; anlamlarından da biri veya birkaçı farklıdır. İşte bunların hepsini ‘yalancı eş değerlik’ meselesi içerisinde değerlendirdik.

Azerbaycan Türkçesi ve Türkiye Türkçesi sözlüklerini karşılıklı tarayarak yalancı eş değerlik ifade eden sözcükleri tespit ettik.

Azerbaycan Türkçesindeki anlamlarla Türkiye Türkçesindeki anlamları karşılaştırdık ve Azerbaycan Türkçesinde farklı olan anlamları

yine 4 ciltlik Azerbaycan Dilinin Izahlı Lügeti'nden örnek cümleler alarak örneklendirdik. Sözcüklerin Türkiye Türkçesi anlamlarını verirken diğer lehçede aynı olan anlam verilmeyip sadece farklı olan anlamları verildi. Her sözcük için karşılaştırmaya dayalı olarak yalancı eş değerliğin nasıl gerçekleştiği ifade edildi.

Giriş bölümünde anlam bilimi açısından değerlendirme, yalancı eş değerlik ve anlam olayları, anlam bilimi kavramlarıyla açıklanırken, sonuç bölümünde tespit ettiğimiz sözcüklerde yalancı eş değerliğin hangi türünün bulunduğu listeler şeklinde verilmiştir.

Yaptığımız bu çalışmada tespit ettiğimiz Türkçe kökenli sözcüklerin yanı sıra yalancı eş değerlik ifade eden pek çok yabancı kökenli sözcüklerin de olduğunu belirtelim.

Çalışmam boyunca bana her konuda destek olan aileme şükranlarımı sunar, ayrıca düşünceleriyle tezime katkıda bulunan yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen değerli hocam ve tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Ekrem ARIKOĞLU'na teşekkür ederim.

Esra ÇELİK
Ankara 2005

İÇİNDEKİLER

SÖZ BAŞI.....	i
İÇİNDEKİLER.....	iii
KISALTMALAR.....	iv
GİRİŞ.....	1
I. ANLAM BİLİMİ AÇISINDAN YALANCI EŞ DEĞER SÖZCÜKLER.....	3
a. Sözcük ve Anlam.....	3
b. Sözcüğün Anlam Çerçevesi.....	5
II. YALANCI EŞ DEĞERLİK.....	10
III. ANLAM DEĞİŞMELERİ.....	12
a. Anlam Daralması.....	13
b. Anlam Genişlemesi.....	13
c. Başka Anlama Geçiş.....	14
İNCELEME.....	15
SONUÇ.....	386
KAYNAKÇA.....	394
ÖZET	
ABSTRACT	

KISALTMALAR

a. g. e.	: adı geçen eser.
anat.	: anatomi.
Azb.	: Azerbaycan Türkçesi.
biy.	: biyoloji.
bot	: botanik.
c.	: cilt
coğ	: coğrafya
çev.	: çevirmen
den	: denizcilik
ed	: edebiyat.
esk.	: eski
ET.	: Eski Türkçe
fiz	: fizik.
Haz.	: Hazırlayanlar
hlk.	: halk ağzında
kim	: kimya
kon.	: konuşma dilinde.
mah.	: mahalli söz.
mec.	: mecazi anlam.
s.	: sayfa.
S.	: sayı
sos.	: sosyoloji
sp.	: spor.
tar.	: tarih.
ter.	: terim.
tek.	: teknoloji, teknik.
Tur.	: Türkiye Türkçesi.
ünl.	: ünlem.
zool.	: zooloji.

GİRİŞ

Anlam bilimi ile ilgili çalışmalar oldukça sınırlıdır. Anlam bilimi içerisinde de “yalancı eş değerlik” genellikle aktarma sorunları içerisinde değerlendirilmiştir.

N. Mahmudov, 1994 yılında Dil Dergisi'nin 17. sayısında yayınladığı “Ortak Kelimeler Ortak Anlamlar mı Demektir? (Akraba Dilleri Öğrenmede Kelime Hazinesi Problemi)” başlıklı yazıda Türk lehçeleri arasındaki ortak sözcüklerin anlamlarının her zaman olmayabileceğini ifade etmektedir.

A.Resulov, 1995 yılında Türk Dili dergisinin 524. sayısında yayınladığı “Akraba Diller ve 'Yalancı Eş Değerler' Sorunu” adlı makalesi yalancı eş değerlik konusunda ilk ciddi çalışmadır. Çalışmada Azerbaycan Türkçesiyle Türkiye Türkçesi arasındaki yalancı eş değer sözcükler üzerinde konuyu ifade etmiştir.

M. Uğurlu, 2000 yılında Bilig dergisinin 15. sayısında yayınladığı “Türk Lehçeler Arasında Aktarma Meseleleri ve 'Abay Yolu' Romanı” adlı çalışmasında bir bütün olarak aktarma sorunlarını değerlendirmiş ve bu sorunlar içerisinde de yalancı eş değeriğe yer vermiştir.

M. Uğurlu'nun yalancı eş değeriğe ile ilgili asıl çalışması 2002 yılında Almanya'da sunduğu “Türk Lehçeleri Arasında Aktarma Problemleri: Yalancı Eş Değerler” adlı çalışmasıdır. Bildiride Kazak Türkçesi ile Türkiye Türkçesi arasında yalancı eş değeri sözcükleri örneklerle incelemiştir.

S.Arnazarov, 2002 yılında “Ortak Dil Türkçe” panelinde bildiri olarak sunduğu “Türkmen ve Türkiye Türkçelerinde Aynı Kelimelerle İfade Edilen Bazı Sıfatlardaki Anlam Farklılıkları Üzerine” adlı çalışmasında Türkmen ve Türkiye Türkçesi arasındaki aynı sözcüklerle ifade edilen bazı sıfatları almış ve onlardaki anlam farklılıklarını iki lehçede karşılaştırarak ortaya koymuştur.

H.Oytun Arslan, “Kazak Türkçesinde veya Türkiye Türkçesinde Anlam Kaymasına Uğramış Ortak Yapıdaş Sözcükler” adlı yayımlanmamış master tezinde seçtiği birkaç eserde yapı bakımından aynı olup anlamlarında farklılık olan sözcükleri tespit etmiş ve bunların iki lehçedeki anlamlarını vererek karşılaştırma yapmıştır. Aynı zamanda bu sözcüklerin Kazak Türkçesindeki kullanımlarını örneklendirmiştir.

A.Karadoğan, “Türk Lehçeleri Arasındaki Aktarma Sorunları (Türkmen Türkçesi-Türkiye Türkçesi Üzerine Bir İnceleme)” adlı yayımlanmamış doktora tezinde yine aktarma sorunlarına değinirken yalancı eş değeriğe de yer vermiştir.

Çalışmalara baktığımızda genellikle yalancı eş değeriğe aktarma sorunları içerisinde yer verilerek birkaç örnekle yalancı eş değeriğin nasıl meydana geldiği kısaca ifade edilmiştir. Sözcük bazında yalancı eş değeriğe çalışması ise oldukça sınırlıdır. Özellikle de Türkiye Türkçesine çok yakın bir lehçe olan Azerbaycan Türkçesi ile Türkiye Türkçesi arasındaki “yalancı eş değeri sözcükler” çalışması yok denecek kadar azdır.

Aslında birbirine çok yakın olan bu iki lehçe arasında aktarmalar çok daha kolay yapılır, fakat yalancı eş değeriğe tam olarak bilinmezse yanlış aktarımlara sebep olur. Yalancı eş değeriğe bilindiği takdirde iki lehçe arasındaki iletişim daha da kolaylaşır.

Biz de, Azerbaycan Türkçesinde yalancı eş değeriğe hususundaki bu eksikliği fark ederek, son dönemde Türk dünyasındaki yakınlaşmalara da katkısı olabilir düşüncesiyle bu çalışmayı hazırladık.

I. ANLAM BİLİMİ AÇISINDAN YALANCI EŞ DEĞER SÖZCÜKLER

Azerbaycan Türkçesi ile Türkiye Türkçesi birbirine yakın iki lehçedir. Ses değişiklikleri dikkate alınmaksızın kullandıkları ortak sözcük sayısı, oldukça fazladır. Bu sözcüklerden bir kısmı, görünüşte eş değerde olup gerçekte eş değer olmayan sözcüklerdir. Bu sözcükler, kaynak olarak aynı kökten gelen iki lehçe içerisinde zamanla farklı anlamlara yönelmişlerdir. Sözcükler anlam genişlemesi, anlam daralması ve başka bir anlama geçiş yönünde gelişme göstermiştir. Bir sözcüğün zaman içerisinde farklı anlamlar kazanması olağan bir durumdur. Bu durum anlamla sözcük arasındaki ilişkiyi belirtmektedir.

a. Sözcük ve Anlam

Anlam terimi üzerinde dil bilimcilerin ortak bir tanımları yoktur. Hepsini birbirinden farklı tanımlar ve görüşler sunmaktadırlar. Bu tablo bize anlam kavramının izâfi olduğunu ve kişiden kişiye, anlayıştan anlayışa değiştiğini göstermektedir.

Anlam bilimini konu alan çalışmaların tarihî seyri içerisinde anlamla ilgili pek çok tanımla karşılaşmaktayız. Bunlardan birkaçı şu şekildedir.

“Bir sözlükte, bir sözcüğe eklenen öteki sözcükler. ”

“Bir nesnenin bir dizge içindeki yeri. ”

“Bir sözcüğün duygu değeri. ”

“Bir nesnenin, gelecekteki deneyimlerimiz içindeki pratik sonuçları”

“Bir simgeyi kullananın gerçekte belirttiği şey. ”

Kimi bilim adamları sözcüğün anlamını tek başına değil de kullanıldığı ve bağdaştırıldığı öteki öğelerle oluşturduğu örgüyle belirtmektedir. Örneğin el sözcüğü tek başına değil; el emeği, el

değirmeni, elden çıkarmak, elde tutmak vb...birlikte kullanıldığı öğelerle bir anlam örgüsüne sahiptir. ¹

Her toplum kendi bünyesi içerisinde kavramları ortak göstergelerle karşılar ve böylelikle dil toplumsal bir kurum hâline gelir. Köken olarak ortak dil içerisinde bulunan lehçelerde de göstergeler ortaktır. Fakat zaman içerisinde sözcükle anlam arasındaki ilişkiyi değiştirebildiklerini ve algılama alanları içerisine giren yeni kavramları ifade ettiklerini görmekteyiz.

Bazı bilim adamları dildeki terimlerin anlamını açıkça ve kesinlikle ortaya koyabileceğimizi ifade ederken, birçok sözcük için böyle bir kesinliğin olamayacağını belirtmektedirler. (nefret, sevgi, özlem, vb)

Anlam konusunu D. Aksan; “İnsanların dünya bilgilerine dayalı bazı belirleyicileri bulunan ve dilde gösterge niteliğinde olan sözcüklerin belli konu ve bağlamlar içerisinde ilettikleri kavram” olarak tanımlamaktadır. ²

Bir sözcüğün çeşitli kullanımları ve yeni anlamları, o sözcük zaman içerisinde kullanıldıkça aktarmalar yoluyla ortaya çıkar. Başlangıçta bir varlığı, bir nesneyi, bir duyguyu yansıtırken zamanla bu anlama dayalı yeni anlamlar da kazanır. Örneğin; **burun** sözcüğü ilk anlamı itibariyle duyu organlarımızdan koklama ve solunum organımızı anlatırken zaman içinde benzerliği, yakınlığı bulunan başka kavramları da (bazı şeylerin ön ve sivri bölümü, karanın özellikle yüksek ve dağlık kıyılarda, türlü biçimlerde denize uzanmış bölümü) ifade etmektedir.

Toplum; ihtiyaçları, düşünme ve yaşama tarzı neticesinde dili şekillendirir ve geliştirir. Toplumun doğada tanımladığı varlık ve duygular sözcük dağarcığını oluşturur.

¹ D. AKSAN. Her Yönüyle Dil - Ana Çılgileriyle Dil Bilim -, TDK, Ankara, 2000, s. 159 – 160

² D. AKSAN. Anlam - Anlam Bilim Konuları ve Türkçenin Anlam Bilimi , Ankara, 1999, s. 48

N. Hacıeminoğlu, kök sözcüklerden hareket eden 'adsız mimarların' muhakemeleriyle yeni kavramların işaretlerini, kullandıkları dile eklediklerini belirtiyor. "Dilin dallanarak, gelişip zenginleşmesinin Türk milletinin içtimaî teşkilatlanmasına paralel olduğunu" ifade ediyor.³

b. Sözcüğün Anlam Çerçevesi

"Sözcükler kullanıldıkça onların gösterilen'lerinin, yansıttıkları kavramların başka nesnelerle benzerlik, yakınlık ya da ilişkilerine dayanılarak aktarmalara baş vurulmakta, bunlar yavaş yavaş çok anlamlı duruma gelmekte, yan anlamlar kazanmaktadır. Bunun yanı sıra duygu değeri ve çeşitli tasarımlar da sözcüğe bağlanabilir ki, biz bir sözcüğe bağlanabilecek olan bütün öğelerin tümünü sözcüğün anlam çerçevesi adı altında ele almak istiyoruz.

1. Temel anlam
2. Yan anlam
 - a. Somuta eklenen yeni somut kavramlar
 - b. Somuta eklenen yeni soyut kavramlar
 - c. Soyuta eklenen yeni soyut kavramlar
 - d. Soyuta eklenen yeni somut kavramlar
3. Tasarımlar
 - a. Genel
 - b. Özel
4. Duygu Değeri".⁴

³ N. HACIEMİNOĞLU. "Türk Dilinin Mantık Sistemi ve Kelime Aileleri, Muharrem Ergin'e Armağan, TKAE, 1992, Ankara, s. 184.

⁴ D. AKSAN, Her Yönüyle Dil - Ana Çizgileriyle Dil Bilim -, TDK, Ankara, 2000, s. 180

Temel Anlam

Sözcük aracılığıyla anlatılan ilk ve en eski kavramdır; adlandırma sırasında önceliği olduğu için buna ilk belirtilen, değişik kavramlar buna bağlandığı, çevresi genişlediği için de kavram çekirdeği diyebiliriz.

Dünyadaki her dil nesneleri, varlıkları, duyguları vs. kendine özgü algılamayla, sesleri kendi içinde bir simgeye dönüştürerek ifade eder. Organ adları, hayvan adları, yiyecek içecekler insana en yakın kavramlardır. Sözcükler her ne kadar yerine göre farklı bağlamlar içerisinde başka başka kavramları ifade etseler de genellikle ilk olarak bu temel anlamı aktarırlar.

Temel anlam, belli bir dönemde sözcüğün insan zihninde oluşturduğu kavramdır. Çünkü zaman içerisinde dilin gelişimine bağlı olarak da bir değişim söz konusu olabilir. Bu değişim her sözcük için geçerli olmayabilir.

anlamının yanı sıra yakınlığına, benzerliğine dayanılarak doğadaki, çevremizdeki nesnelere aktarılmış, “suyun topraktan kaynadığı yer, kaynak”, “delik, boşluk”, “çekme, çekmecelerin her biri”, “bölüm, hane” gibi anlamları da kazanmıştır.

Sözcüklerdeki çok anlamlılık kullanım yerlerinin çokluğuyla alâkalıdır. Vermek, bakmak, gelmek, almak fiilleri pek çok yan anlama sahiptir. Sözcükler önce bir temel anlamı yansıtırken zamanla kullanım ihtiyacına göre benzerlik ve yakınlıklardan yararlanılarak yeni kavramlar sözcüğe eklenir.

Bu yeni kavramları a) Somuta eklenen yeni somut kavramlar, b) Somuta eklenen yeni soyut kavramlar (Bu olaya somutlaştırma adını veriyoruz.), c) Soyuta eklenen yeni somut kavramlar, d) Soyuta eklenen yeni somut kavramlar olmak üzere dört bölümde görüyoruz ki, bunlar genellikle aktarmaların sonucudur.

AKTARMALAR

Aktarmaların ilk aşaması benzetmedir. Benzetme, bir şeyin niteliğini anlatmak için o niteliği eksiksiz taşıyan bir şeyi örnek olarak gösterme işidir. Aynı zamanda benzetme söz sanatlarından biridir (teşbih). Aktarmalar, çok anlamlılığı oluşturan sebeplerin başında gelir. “Anlatılmak istenen kavram, onunla bir yönden ilişkisi, benzerliği, yakınlığı olan başka bir kavramla anlatılmaya çalışılır; böylece bir gösterge yeni bir anlam kazanır. Aynı zamanda güçlü ve etkileyici bir anlatım sağlanmış olunur.”⁶ Aktarmalar iki gruba ayrılır:

- 1- **Deyim aktarması:** Anlatıma güç kazandırmak için kullanılan söz sanatları arasında yer alan aktarmaların en yaygın çeşidi deyim aktarmalarıdır. Bir insana kurnazlığı, uyanıklığı sebebiyle “tilki

⁶ D. AKSAN, a.g.e. ,s.62

gibi” benzetmesi yapılır. “gibi” ilgeci kaldırılarak “Ne tilkidir o. ” şeklinde sadece tilki sözcüğüyle anlatılırsa deyim aktarması yapılmış olur. Deyim aktarmasının çeşitleri şunlardır:

- a) **İnsandan Doğaya Aktarma:** İnsana en yakın kavramlar olan organların ve vücut bölümlerinin adları doğadaki nesnelere aktararak yeni anlamlar kazandırılır. Yine burda da benzerlik ve yakınlıkları nispetinde aktarımlar söz konusudur. Böylelikle etkili, kolay ve güçlü bir anlatım sağlanmış olur. Türkçe’de *kol* sözcüğü, temel anlamının yanında “ağaçlarda gövdeden ayrılan kalın dal”, “giysinin kolu saran bölümü”, “makinelere tutup çevirmeye veya çekmeye yarayan parça”, “bazı çalgıların elle tutulan sap bölümü” gibi yan anlamları da taşımaktadır.
- b) **Doğadan İnsana Aktarma:** Doğadaki nesne ve varlıkların ve bunlara ait sıfatların benzerlik ilgisi kurularak insana aktarılmasıdır. Örneğin; cesur , yürekli, atak insanlar için *aslan* sözcüğü kullanılır. Yine *pişkin* sözcüğü saygısızca davranarak işini yürüten insanlar için kullanılır.
- c) **Doğadaki Nesneler Arasında Aktarma:** Doğadaki nesne ve varlıklar arasında birbirine yakınlığı ve benzerliği sebebiyle yapılan aktarmalardır. Bazı bitkiler benzerlik ilgisine dayalı olarak kuşburnu, aslanağzı, farekulağı gibi isimleri almışlardır.
- d) **Somitlaştırma:** Yaygın olarak görülen bir aktarma türüdür. Soyut bir kavramın ya da durumun, duyularımızla algılayabileceğimiz kavramlar aracılığıyla örneklendirilerek anlatılmasıdır. Amaç anlatılmak istenileni belirgin hâle getirmektir. Somutlaştırma en çok deyimlerde görülür. İğneyle kuyu kazmak, kendi yağıyla kavrulmak, kaş yapayım derken göz çıkarmak... gibi deyimlerde canlı, etkili bir anlatım gerçekleşmektedir.

e) **Duyular Arasında Aktarma:** Farklı duyulara ait kavramların bir araya gelerek kullanılması ve neticede güçlü bir anlatımın sağlanmasıdır. Örneğin; soğuk bir ses, tatlı bakış, vs.

2- **Ad Aktarması:** Anlatıma güç kazandırmak amacıyla bir sözün benzetme amacı olmaksızın, çeşitli anlam ilgileriyle başka bir sözün yerine kullanılmasıdır. *Doğmak* yerine *dünyaya gelmek*, *ağlamak* yerine *göz yaşı dökmek*, *evlendirmek* yerine *baş göz etmek* gibi.

Ad aktarmalarında iki ayrı yoldan adlandırma yapılır.

a) Bütün yerine parçanın anılması: *ev için çatı*, *Amerikan yönetiminin başı için Beyaz Saray*, *tenisçi için raket* sözcüklerinin kullanılması gibi.

b) Parça yerine bütünün anılması: *yapıtları* yerine *sanatçı adlarının* kullanılması (Cemil MERİÇ okuyorum, Mozart dinledim.); *apartmanın bir dairesi* yerine *apartman* sözcüğünün kullanılması (Köşedeki ilk apartmanda oturuyorum.) gibi.

Tasarımlar

Bu terimle anlatmak istediğimiz, insan zihninde herhangi bir sözcük çevresinde, onunla içiçe bulunan çeşitli imgeler, o sözcüğün yansıttığı kavramın yanı sıra kişiden kişiye, dilbirliğinden dilbirliğine değişen, kişiye ve topluma özgü tasarımlardır. Örneğin; *okul* dendiğinde zihnimizde yalnızca bina değil öğretmen, öğrenci, sıra, masa, yazı tahtası vb. gibi tasarımlar canlanırken, *savaş* sözcüğü dendiğinde silâhlar, bombalar, acı çeken insanlar, ölümler vb canlanır. Kavramlara, sözcüklere bağlı bulunan tasarım imgeler ikiye ayrılır:

a) **Genel** (Topluma, o dilbirliğine özgü olan)

b) **Özel** (Kişiye özgü olan)

Duygu Değeri

Bu öge, bazı sözcüklerin insanda uyandırdığı birtakım duyguları anlatmaktadır. Örneğin, “İsyân, terör” sözcükleri insanda korku, ürperti, karamsarlık hissi yaratır. “Bahar, çiçek” sözcükleri ise iyimser hava yaratarak güzel duygular hissettirir.

Bu söylenenler ışığı altında anlam olayını açıklayabilmek için, sözcüğün yansıttığı kavramların tümünü dikkate almamız ve sözcüğün anlamını bu anlam çerçevesi içerisinde düşünmemiz gerektiğini söyleyebiliriz.

II. YALNCI EŞ DEĞERLİK

Eş değer, iki ayrı lehçede bulunan sözcüklerin denk olma durumunu ifade eder. Yalancı eş değer ise görünürde eş değerde olup da gerçekte eş değer olmayan sözcüklerdir.

“Türkçe ve Azericedeki ‘yalancı eş değer’i değişik alfabeler kullanımından kaynaklanan yazılış ve söyleniş farkları dikkate alınmaksızın üç grupta toplayabiliriz.

1. gruba eş adlı (homomim, sesteş) sözcükler girer. Bilindiği gibi eş adlılık, bir sözcüğün (biçimin) değişik kavramlara (içeriklere) karşılık gelmesidir. Başka bir deyişle, eş adlı sözcükler yazılış ve söylenişleri aynı köken ve anlamları ayrı olan sözcüklerdir.

2. gruba giren ‘yalancı eş değerler’ ise yazılış ve söylenişleri ile beraber kökenleri de aynı olan, fakat sebeplerini biraz sonra göreceğimiz gibi değişik anlamlarda kullanılan sözcüklerdir.

3. grupta yer alan ‘yalancı eş değerler’ yazılış, söyleniş ve köken bakımından aynı olup, anlamlarından biri veya birkaçı her iki dilde örtüşen,

fakat bu dillerden birinde öteki dildekinden farklı anlam ve üslûplarda da kullanılan sözcüklerdir. ”⁷

Yukarıda da belirtildiği gibi yalancı eş değer sözcükleri üç grupta topluyoruz. **Birinci gruba** eş sesli sözcükler girmektedir. Örneğin, “külek” sözcüğü Azerbaycan Türkçesinde “Rüzgâr, havanın yer değiştirmesi neticesi meydana gelen esinti” anlamında kullanılırken aynı sözcük Türkiye Türkçesinde “Bal, yağ, yoğurt gibi şeyler koymaya yarar tahta kova anlamındadır. Bu sözcükte rastlantısal bir ses benzerliği söz konusudur, çünkü kavramların köken ve anlam bakımından birbiriyle hiçbir bağlantısı yoktur. **İkinci gruba** yazılış söyleniş ve kökenleri aynı olan fakat anlamları farklı olan sözcükler vardır. Örneğin “kişileşmek” sözcüğü Azerbaycan Türkçesinde “1. Fiziki olarak olgunlaşmak 2. Erkek karakterli olmak 3. Dayılanmak, kabarmak” anlamlarını içermektedir. Türkiye Türkçesinde ise “Kişilik kazanmak” anlamındadır. **Üçüncü gruba** yazılış söyleniş ve kökenleri aynı olup, anlamlarından bazıları örtüşen sözcükler. Örneğin, “oyuk” sözcüğünün “oyulmuş yer” anlamı her iki lehçede de örtüşmektedir. Fakat Azerbaycan Türkçesinde, bu anlamının yanı sıra “ovmak suretiyle ufalanmış şey” anlamını da karşılamaktadır.

Azerbaycan Türkçesi ve Türkiye Türkçesi birbirine en yakın akraba yazı dilleridir. Bu iki yazı dili arasında ortaya çıkan “yalancı eş değer” sorununun farklı sebepleri vardır. Bu sebeplerin başında kaynak dili olan Türk dilinin çok uzun tarihi gelişim süresi içermesi ve bugüne gelene kadar pek çok kollara ayrılması gelmektedir.

Kök itibariyle aynı grup içerisinde yer alan bu iki lehçenin gelişim süreci içerisinde farklı siyasî yapılar içerisinde bulunmaları nedeniyle aralarında kültürel kopukluk olmuştur. Türkiye Türkçesinin Batı dilleriyle irtibatta olması Azerbaycan Türkçesinin de Rusçanın etkisi altında

⁷ A. RESULOV, “Akraba Diller ve ‘Yalancı Eş Değerler’ Sorunu”, Türk Dili Dergisi, TDK Yayınları, 524 / Ağustos Sayısı, Ankara, 1995, s. 916 - 917.

bulunması ve zamanla dilin iç gelişim süreci içerisinde değişiklik göstermesi bu sorunu ortaya çıkarmıştır.

Diğer bir sebep de ana dilden gelen bazı sözcüklerin bu iki lehçeden birisinde yazı diline alınmayıp sadece konuşma dilinde kalmış olması ve böylelikle öteki lehçedeki anlamından farklı bir anlamda kullanılmasıdır.

Bir diğer sorun da her iki lehçeye yabancı dilden giren aynı sözcüklerin farklı anlam içermesidir. Konumuz sadece Türkçe kökenli sözcüklerle sınırlı olduğu için bu soruna değinmiyoruz.

III. ANLAM DEĞİŞMELERİ

Anlam bilim çalışmalarında en çok üzerinde durulan konu, anlam değişimleridir. Anlam değişimi, sözcük ile anlam arasındaki ilişkinin farklı sebeplere bağlı olarak değişmesidir.

Her sözcük bir anlam ögesini karşılar. Bir sözcüğün yansıttığı kavramdan zamanla uzaklaşması ya da yeni bir kavramı yansıtmaması anlam değişimleri konusu içerisine girmektedir.

“Kullanımlarına, gereksinimlerine, diğer sözcüklerle ilişkilerine göre, zaman içinde, bir sözcüğün anlamı farklılaşır. Bu farklılaşmanın temelinde değişik etkenler vardır. Bunlar toplumsal, tarihsel, dilbilimsel ve ruhsal nedenler olabilir. Bilimlerde, kurumlarda, törelerde görülen değişimler nesneleri değiştirerek dil dizgesini dolaylı olarak etkiler. Bunlar, tarihsel nedenlerdir. Soslere, biçimlere, sözdizimine ilişkin nedenler birbirine karışmaya, köken yakıştırma ya da yerileştirmeye, eş adlı çatışmasına yol açar. Bunlar dilbilimsel nedenlerdir.”⁸

Neticede her iki lehçede de kullanılan sözcüklerdeki anlam farkı lehçelerin anlam olanaklarını farklı değerlendirdiklerini gösterir.

⁸ Z. KIRAN, *Dil Bilimine Giriş*, Yay. Haz. Ayşe (Eziler) KIRAN, Ankara 2002, s. 253

a. Anlam Daralması

Anlamalı bir dil göstergesinin daha sınırlı bir kapsam içermeye başlaması, genel bir anlamdan dar bir anlama geçmesidir. Bu konuda D. Aksan, “Bir göstergenin gösterilen yönü daralır, bir başka deyişle sözcük, eskiden anlattığı nesnenin bir bölümünü, bir türünü anlatır duruma gelirse buna anlam daralması adı verilir.”⁹ şeklinde tanımlıyor. Örneğin, “akım” sözcüğü Azerbaycan Türkçesinde “akma, akıntı” anlamını taşımaktadır. ET’de akım sözcüğünün bir de “Bir defada akacak kadar olan” anlamı vardır. Azerbaycan Türkçesinde bu anlam korunamamış, böylelikle anlam daralmasına uğramıştır.

b. Anlam Genişlemesi

Anlam genişlemesini “bir varlığın bir türünü veya bir bölümünü anlatan, kullanılış alanları dar olan şeyleri gösteren sözcüklerin zamanla o varlığın bütünü, bütün türlerini birden anlatır duruma gelmesi, daha geniş alanlarca kullanılan şeyleri yansıtması” şeklinde tanımlayabiliriz.

Burada temel olan, ilk belirtilen ya da temel anlam dediğimiz şeydir. Bunun en eski şekli esas alınarak sonradan uğradığı değişiklik saptanır.

“Bir gösterge, temel anlam olarak bir nesnenin bir işin bir bölümünü, ya da bir türünü gösterirken zamanla o nesnenin bütünü, bütün türlerini anlatır duruma gelirse buna anlam genişlemesi denmektedir.”¹⁰

Örneğin, **kaçış**– fiili Azerbaycan Türkçesinde ve Türkiye Türkçesinde “Toplu halde koşuşmak, herkes bir tarafa dağılmak, herkes bir tarafa koşmak” anlamını taşıyarak ET’deki anlamını korumuş ancak Azerbaycan Türkçesinde “Koşma yarışı yapmak” anlamını da taşıyarak anlam genişlemesi yönünde gelişme göstermiştir.

⁹ D. AKSAN, Her Yönüyle Dil - Ana Çizgileriyle Dil Bilim -, TDK, Ankara, 2000 s. 213.

¹⁰ D. AKSAN, a. g. e. , s. 213.

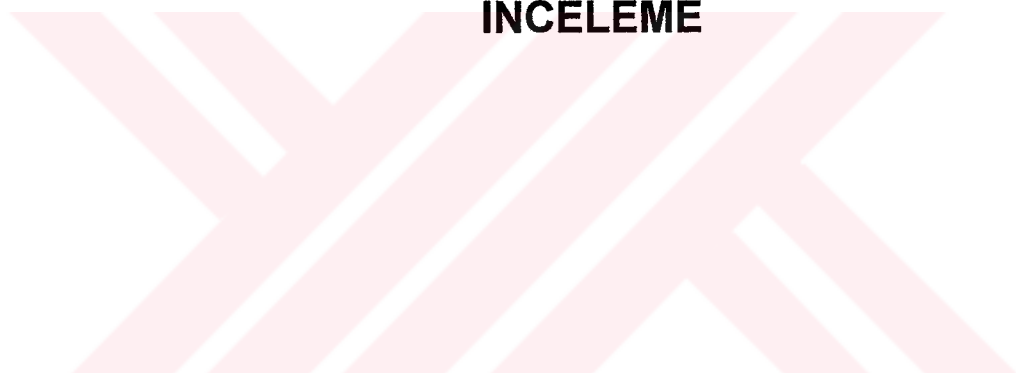
c. Başka Anlama Geçiş

Sözcüğün eskiden yansıttığı kavramdan bütün bütün ayrı, yeni bir kavramı yansıtır duruma gelmesi şeklinde tanımlanabilir.

Bu niteliğiyle olay, öteki değişmeler içinde anlam değişmesi adına en uygun düşenidir. Kimi zaman toplum hayatındaki değişmelere, kimi zaman doğrudan doğruya ruhsal etkilere ya da başka nedenlere bağlanan bu değişikliklere her dilde rastlanmaktadır.

Örneğin, **aktar**– fiili ET’de “çevrilmek, aktarmak, tercüme etmek; dönmek” anlamındadır. Bu sözcük Türkiye Türkçesinde ET’deki anlamını korurken, Azerbaycan Türkçesinde başka anlama geçiş yönünde gelişme göstermiştir. Azerbaycan Türkçesinde “1. Gizli veya saklanmış bir şeyi bulmaya çalışmak. 2. Elde etmeye çalışmak / Arzu etmek, bir şeyin olmasına, meydana çıkmasına çalışmak. 3. Yoklamak, araştırmak, teftiş etmek 4. Ummak, beklemek” anlamlarını taşımaktadır.

İNCELEME



ACI

ACI (Azb.) : 1. Tat alma organında bazı maddelerin bıraktığı yakıcı durum.

2. Bazı sözlerin önüne gelerek, ifade ettikleri mananın etkisini, derecesini, gücünü artırır.

ACI (Tur.) : 1. Tadı bu nitelikte olan.

2. Renk için koyu.

3. Ağrı, sancı.

4. Dışarıdan gelen bir etki ile dış organlarda oluşan ve o etkilerin kalkması ile duyulan rahatsızlık ıstırap.

Temel anlamı itibariyle iki lehçede de “tat alma organında bazı maddelerin bıraktığı yakıcı durum” anlamına gelen sözcük, Tur’de bu anlamı ile birlikte” renk için koyu; ağrı, sancı; dışarıdan gelen etkilerin kalkması ile duyulan rahatsızlık, ızdırap. ” anlamlarını da kazanmıştır. İki lehçedeki anlamlar karşılaştırıldığında anlamlardan birisinin örtüştüğünü diğerlerinin ise lehçelerden birisinde olmadığını görüyoruz.

ACIKTIRMAK

ACIĞDIR - (Azb.) : 1. Aç bırakmak

2. İştahlandırmak

“Acıktırmak, aç bırakmak” temel anlamıyla iki lehçede de tespit ettiğimiz sözcük, Azb’de buna ilâve olarak “iştahlandırmak” anlamını da kazanmıştır. Sözcük Azb’de anlam genişlemesi göstermiştir.

ACILANMAK

ACILAN - (Azb.) : Azarlanmak

ACILAN - (Tur.) : Tadı acı olmak, acılaşımak.

Azb'de "azarlanmak", Tur'de ise "acılaşımak" anlamına gelen sözcüğün anlamları farklılık göstermiştir. ET'de de "acılaşımak" anlamına gelen sözcük, Azb'de başka anlama geçiş yönünde gelişme göstermiştir.

ACILI

ACILI (Azb.) : Zehirli

Goca arvad kişi ile acılı ilan kimi dik galhdılar, goca arvad bağırımış dedi. (Divanbeyoğlu)

ACILI (Tur.) :Acı katılmış olan.

Sözcük Tur'de "acı katılmış olan", Azb'de ise "zehirli" anlamına gelmektedir. Kökenleri itibarıyla aynı olan sözcüğün anlamlarının iki lehçede örtüşmediğini görüyoruz.

ACIMAK

ACI - (Azb.) : 1. Acı olmak

2. Ekşimek, kabarıp kalkmak (hamur)

Hemir acımışdır.

ACI - (Tur.) : 1. Acılı ağırlı olmak

2. Başkasının acısına ortak olmak veya durumundan üzüntü duymak.

3. Başkasının uğradığı veya uğrayacağı kötü bir duruma üzülme, merhamet etmek.

4. Bir şeyi vermeye kıyamamak veya verdiği, elden çıkardığına üzülme.

"Acı olmak" anlamı her iki lehçede de vardır. Bunun yanı sıra Azb'de "ekşimek, kabarıp kalkmak(hamur)" anlamını da kazanmıştır. Sözcüğün bu anlamına Tur'de rastlamıyoruz. Tur'de sözcük, diğer lehçe ile ortak olan anlamının yanında farklı yan anlamlar da kazanmıştır.

“Acımak” sözcüğünün ET’de olmayıp da günümüzde her iki lehçede de kullanılan bir anlamı vardır: Merhamet etmek ve üzölmek. Bu durumda sözcüğün somuttan soyuta bir anlam genişlemesi gösterdiğini söyleyebiliriz.

ACITMAK

ACIT - (Azb.) : 1. Acı elde etmek, acı hâle getirmek.

2. Mayalamak, kabartmak, ekşitmek.

Hemiri acıtmağ.

ACIT - (Tur.) : Ağrı ve sızı duymasına sebep olmak.

İki lehçe arasında anlamları karşılaştırdığımızda “acı etmek, acı hâle getirmek” anlamının örtüştüğünü görmekteyiz. Bunun yanında sözcük, Azb’de “mayalamak, kabartmak, ekşitmek”, Tur’de de “ağrı ve sızı duymasına sebep olmak” anlamlarını farklı olarak kazanmıştır. Görüldüğü gibi anlamlardan birisi iki lehçede örtüşürken diğer anlamlar birbirinden farklıdır.

AÇ

AC (Azb.) : 1. Aç, yemek yeme ihtiyacı olan

2. Kuraklıktan susamış.

Ac torpağ.

AÇ (Tur.) : Yiyecek bulamayan yoksul kimse

ET’de de “aç, yemek yeme ihtiyacı olan” anlamıyla tespit ettiğimiz sözcüğün bu anlamı iki lehçede de vardır. Azb’de “kuraklıktan susamış”, Tur’de “yiyecek bulamayan yoksul kimse” anlamlarını da birbirlerinden farklı olarak kazanmışlardır. Aynı zamanda sözcük, her iki lehçede de anlam genişlemesi göstermiştir.

AÇAR

AÇAR (Azb.) : 1. Anahtar.

2. Konuşma dilinde bazen “kilit” yerine de kullanılır.

3. Vida ve somunları açıp sıkıştırmaya yarayan alet // elektriği açıp kapatma için alet.

Elektrik açarı.

4. Şifreli metinleri çözmek için özel olarak hazırlanmış harf sistemi

Şifrin açarını tapmaq.

5. Zor bir metni iyi anlamak için sade bir şekilde açıklanan yazı

Nizami eserlerinin açarı.

AÇAR (Tur.) : İştah açmak için yemekten önce içilen alkollü içki, aperitif.

Sözcük “anahtar ve kilit” temel anlamlarıyla her iki lehçede de bulunmaktadır. Azb'de bu temel anlamların yanı sıra bazı farklı yan anlamları da kazanmıştır. Tur'de ise anlamın yanında “iştah açtırmak için yemekten önce içilen alkollü içki , aperitif” anlamını da kazanmıştır.

AD

AD (Azb.) : 1. Doğunca insana verilen isim, lakap.

2. Şöhret, şan.

3. Herhangi bir iş sahasında hizmetini bildiren resmi rütbe, unvan.

Fehri ad. Baş élmî işçi adı almağ. Lenin mukafatı laureatı fehri adı.

AD (Tur.) : 1. Anılacak değer, önem.

“Doğunca insana verilen isim; şan, şöhret” anlamlarıyla Azb'de ve Tur'de tespit ettiğimiz sözcük, bu ortak anlamların dışında iki lehçede birbirinden farklı yan anlamları da kazanmıştır.

ADAK

ADAĞ I (Azb.) : Nişan, söz kesimi.

Adağ günü

ADAK (Tur.) : Adamak işi veya adanılan şey, nezir.

Azb'de "nişan , söz kesimi" anlamına gelen sözcük, Tur'de tamamen farklı bir anlamı taşımaktadır. Tur'de "adamak işi veya adanılan şey" anlamına gelmektedir. Sözcüğün Azb'deki anlamına Tur'de "adaklı" sözcüğünde "nişanlı, sözlü" anlamıyla rastlamaktayız, fakat bu anlam yazı diline geçirilmeyip konuşma dilinde kalmıştır. ET'de de Tur'deki anlamıyla tespit ettiğimiz sözcük, Azb'de başka anlama geçiş göstermiştir diyebiliriz.

ADAĞLI (Azb.) : Nişanlı, sözlü

*Allaha şükür, atan saf, anan saf. Gözel göyçek **adahlin** gözünün gabağında. (M. F. Ahundov)*

ADAKLI (Tur) : hlk 1. Adağı olan adak adamış olan hlk. - Nişanlı, yavuklu, sözlü.

İki lehçede de köken itibariyle aynı temel anlama sahip bir sözcüğün zaman içerisinde lehçelerden birisinde yazı diline alınırken diğerinde konuşma dilinde kalması yalancı eş değerliği oluşturan sebeplerdendir.

ADIM

ADDIM (Azb.) : 1. Adım.

2. Bir adımlık mesafe ölçüsü.

3. "Süratli", "kati" vs. sözlerle beraber kullanılarak bir şeyin ilerlemesini, gelişmesini göstermek için kullanılır.

ADIM (Tur.) : 1. Girişim, hamle.

2. Mat. Bir gösterge ucunun eş olarak ayrılmış yaylardan biri boyunca aldığı yol.

3. Sp. Ayakta temel duruştan bir ayağın türlü yönlerde iki ayak boyu kadar ara ile yer değiştirmesi.

4. Teknolojide iki dişli arasındaki aralık.

“Adım ve bir adımlık mesafe ölçüsü” temel anlamıyla Azb’de ve Tur’de tespit ettiğimiz sözcük , Tur’de bunun yanında farklı yan anlamları da alarak anlam genişlemesi göstermiştir. Köken itibarıyla iki lehçede de aynı anlama gelen sözcüğün anlamlarından birisi örtüşürken diğerleri ise farklılık göstermektedir.

ADIMLAMAK

ADDIMLA - (Azb.) : 1. Düzenli adımlarla yürümek, ilerlemek

*Gülnaz irelideki desteden héyli géri ğaldıĝlarını élebil yalnız indice anlayıb sür’etle **addımladı**. (H. Méhdi)*

2. Adımla ölçmek

ADIMLA - (Tur) : Bir yerde ileriye geriye doğru giderek dolaşmak.

“Adımla ölçmek” anlamıyla iki lehçede de örtüşen sözcüğün söz konusu anlamı dışında Azb’de ve Tur’de birbirinden az çok farklı yan anlamları da vardır.

AĞARMAK

AĞAR - (Azb.) : 1. Beyaz renge bürünmek

2. Karla örtülmek

3. Görünmek kendi beyazlığı ile dikkati çekmek

4. Yıkanıp, silinip temizlenmek, parlamak rengi açılmak

5. Saç ve sakala ak düşmek, beyazlaşmak.

6. Rengi kaçmak, solmak
7. Tan yeri sökülme, ışıklanmak
8. Cerehat bağlayıp olgunlaşmak (Çıban)
9. Yetişip, olgunlaşıp vakti geçmek (Tahıl)

Gömgöy olan bir tahıl; görürsen bir gün çallayıb, bir gün ağarır, vağanıyır, bir azdan tökülüp çürüyür. (S. Rehimov)

Sözcüğün Azb'de ve Tur'deki anlamlarını karşılaştırdığımızda pek çok anlamın ortak olduğunu görmekteyiz. Bu anlamların dışında Tur'den farklı olarak Azb'de "cerehat bağlayıp olgunlaşmak (çıban), yetişip olgunlaşıp vakti geçmek (tahıl)" anlamlarını da kazanmıştır.

AĞARTMAK

AĞART - (Azb.): 1. Beyaz renge boyamak, beyazlatmak.

2. Soldurmak, rengini kaçırmak.
3. Sürtüp, silip temizlemek, sürterek parılatmak, kalaylamak.

Hemişe Alo ile birlikde . . . tahıl, ekir, balaça hırmanı ağırdır, soyuğ aylar düşmeden dolanıp kesb etmeye başlayırdı. (S. Rehimov)

4. Müsveddeden temize çekmek (yazı).

Verdiyev me'ruzesinin üzünü onbir defe ağartdı, yéne üreyi gızmadı. (Mir Celal)

"Beyazlatmak ve soldurmak, rengini kaçırmak" anlamlarını her iki lehçede de gördüğümüz sözcüğün Azb'de bu anlamlarının dışında farklı yan anlamlar kazandığını da görmekteyiz.

AĞARTI

AĞARTI (Azb.) : 1. Süt mamülleri (yoğurt, peynir, kaymak).

2. Uzaktan farkedilen, görünen beyaz şey.

3. Makyaj malzemesi.

*Bir elde **ağartı** , birinde darağ; daranır üstünde muyu çeşmenin (Koşma).*

AĞARTI (Tur.) : hlk. Süt, yoğurt, peynir gibi yiyecek, içecek.

Sözcüğün “uzaktan fark edilen , görünen beyaz şey” anlamı her iki lehçede de vardır. Bir de “süt mamülleri (yoğurt , peynir , kaymak vs.)” anlamı vardır ki bu anlam Azb’de yazı dilinde yer alırken Tur’de yazı diline alınmayıp konuşma dilinde kalmıştır. Azb’de bu iki anlamının dışında Tur’de farklı olarak “makyaj malzemesi” anlamını da karşılamaktadır.

AĞARTILMAK

AĞARDIL - (Azb.) : 1. Beyaza boyatılmak, beyaza boyanmak.

*May Bayramı için évlerin divarları **ağardıldı**.*

2. Müsveddeden temize çekilmek.

*Protokollerin üzü **ağardılmıştır**.*

AĞARTIL - (Tur.) : Temizlenmek, beyazlatılmak.

Tur’de “temizlenmek, beyazlatılmak” anlamıyla karşımıza çıkan sözcük, Azb’de Tur’daki anlamından biraz daha farklıdır. Azb’de “beyaza boyatılmak ve müsveddeden temize çekilmek” anlamındadır. Kökenleri aynı olmasına karşın anlamlarının farklı olduğunu görüyoruz.

AĞIL

AĞIL (Azb.) : Hayvan barınağı, koyun, keçi gibi küçük baş hayvanların konduğu üstü açık ve etrafı çit ve çalı çırpı ile çevrili yer.

AĞIL (Tur.) : 1. Bazı yıldızların, özellikle ayın çevresinde görülen geniş ve aydınlık teker, ayla, hale.

Temel anlamı itibarıyla her iki lehçede de “hayvan barınağı” anlamına gelen sözcük , ET’deki anlamı ile de örtüşmektedir. Bunun yanı

sıra Tur'de "bazı yıldızların , özellikle Ay'ın çevresinde görülen geniş ve aydınlık teker, ayla" anlamını da kazanmıştır.

AĞILANMAK

AĞILAN - (Azb.) : 1. Zehirlenmek.

2. Yemek yemek.

Tur'de "zehirlenmek" anlamıyla tespit ettiğimiz sözcüğün Azb'de de bu anlamı vardır. Bir de bu anlamla birlikte Azb'de "yemek yemek" anlamını kazanmıştır. Kökenleri itibarıyla iki lehçede de aynı olan sözcüğün iki lehçede anlamlarından birisi örtüşürken diğerinin farklı olduğunu görüyoruz.

AĞIRLAMAK

AĞIRLA - (Azb.) :kon. İhtimam göstermek, büyük hürmetle misafir etmek.

AĞIRLA - (Tur.) : Konuğa saygı göstererek onun her türlü rahatını, ihtiyacını sağlamak, ikram etmek, izaz etmek.

Sözcük, Tur'de "ağırlamak, konuğa saygı göstererek her türlü rahatını sağlamak "anlamına gelmektedir. Azb'de de bu anlam yer almaktadır, fakat yazı diline geçirilmeyip konuşma dilinde kalmıştır.

AĞIRLAŞMAK

AĞIRLAŞ - (Azb.) : 1. Daha ağır olmak, yükü ağırlığı artmak.

*Soyuğda oturduğça, özüne geldikçe vücudu **ağırlaşı**r, kürekleri sancır. (Mir Celal)*

2. Daha çetin olmak, zorlaşmak gerginleşmek.

3. Kötüleşmek, şiddetlenmek, artmak, korkulu bir vaziyet almak.

4. Kesifleşmek, tahammül edilmez hâle gelmek.

5. kon. Şişmanlamak, kalınlaşmak, tombullaşmak

*Vücudu gündən güne **ağırlaşır**.*

6. Daha ciddi olmak, temkinli hareket etmek.

AĞIRLAŞ - (Tur.) : 1. Yavaşlamak.

2. (gebe kadın için) Doğurması yaklaşmak.

3. (yiyecek) Bozulmaya yüz tutmak.

3. (organ için) Görevini yapamaz duruma gelmek.

Her iki lehçede de pek çok anlamı örtüşen sözcüğün, söz konusu ortak anlamları dışında Azb'de ve Tur'de birbirinden farklı yan anlamları da vardır.

AĞIRLATMAK

AĞIRLAT - (Azb.) : 1. Ağır olmasını sağlamak (tartıda).

2. Hiddetlendirmek.

AĞIRLAT - (Tur.) : Ağırlamak, işini yaptırmak.

Tur'de "ağırlamak işini yaptırmak "anlamına gelen sözcük Azb'de tamamen farklı anlamlar içermektedir. Azb'de "ağır olmasını sağlamak (tartıda) ve hiddetlendirmek "anlamına gelir. Köken itibarıyla aynı olmasına karşın anlamları birbirinden farklıdır.

AĞIRLIK

AĞIRLIĞ (Azb.) : 1. Tartıda ağır olan şeyin hali.

2. Ağır şeyler, yük.

3. Hayatın darbenin ağırlığı.

4. Vekar, temkin, ciddilik.

5. Ağırlık duygusu baskı hissi.

AĞIRLIK (Tur.) 1. Değerli olma durumu.

2. Tehlikeli olma durumu.

3. Çeyizini düzmek için güveyin geline verdiği para, kalın.

4. Uyuşukluk durumu ve gevşeklik durumu.

5. Uykuda iken gelen insana boğulur gibi bir duygu veren durum.

6. Takı.

7. Sorumluluk.

8. Dikkati ve önemi bir şey üzerinde yoğunlaştırmak.

9. Terazilerde tartma işi yapılırken bir kefeye konulan nesne.

10. Değerlendirmelerde herhangi bir konu veya evreye, olağanın üzerinde ve belli oranda fazladan bir değer tanınması.

“Saygıya değer, değerli, kıymetli” anlamıyla ET’de tespit ettiğimiz sözcük, Tur’de bu anlamı korumuş, bunun yanı sıra pek çok yan anlam kazanarak anlam genişlemesi göstermiştir. Azb’de ise ET’deki anlamı korunamamış ve farklı anlamlar kazanmıştır. İki lehçe arasında anlamlardan bir kısmı ortaktır.

AĞIZ

AĞIZ (Azb.) : 1. İnsan ve hayvanların yüzlerinin alt kısmında olup yemeğe ve ses çıkarmaya yarayan delik.

2. Kapıların vs’nin açık tarafı. Kuyunun, volkanın açık tarafı.

3. Ateşli silahların namlusunun ön tarafındaki delik.

4. Kesici aletlerin keskin tarafı.

5. Bir yerin girilecek veya geçilecek tarafı // Bir yerin veya şeyin ön tarafı, yakın tarafı.

6. Bir şeyin kenarı, yanı.

7. Irmağın denize dökülen yeri.

8. Ön, yakınlık, arefe.

(Hacı Gara :) *Bes sövde élemeyeceksiniz? Bayram ağzıdır, yalavaşlıq istemezsiniz mi? (M. F. Ahundov)*

AĞIZ (Tur.) : 1. Koy, körfez, liman, yol gibi yerlerin açık yanı.

2. Birkaç yolun birbirine kavuştuğu yer, kavşak.

3. Bir dilin sınırları içinde, bölgelere ve sınıflara göre değişen söyleyiş özelliği.

4. Birini yanıltmak, kandırmak amacıyla dolambaçlı birtakım sözler söyleme özelliği.

5. Üslûp, ifade özelliği.

6. (Tehlikeli şeyler için) Pek yakın yer.

ET'de "ağız" anlamına gelen sözcüğün, iki lehçede de pek çok anlamı örtüşmektedir. Bunun yanı sıra bazı yan anlamları birbirinden farklıdır. Sözcükte aynı zamanda anlam genişlemesi söz konusudur.

AĞIZLAMAK

AĞIZLA - (Azb.) : kon. Ağzıyla koparmak, ağzı ile kaldırmak, ağzını dokundurmak.

AĞIZLA - (Tur.) : hlk 1. Bir işi kolaylamak.

2. (tek.) - Bir parçayı yuvasına geçirmek için önce yuvanın ağzını ayarlamak.

3. den. Bir boğazın veya bir limanın ağzını ortalamak.

Sözcüğün "ağza vurmak, ağza dokundurmak" anlamı, Azb'deki anlamıyla az çok örtüşmektedir. Fakat bu anlam yazı diline geçirilmeyip konuşma dilinde kalmıştır. Tur'de ise tamamen farklı anlamları ifade etmektedir.

AĞIZLAŞMAK

AĞIZLAŞ - (Azb.) : 1. Sözleşmek, anlaşmak, kararlaştırmak, ağız kavgası etmek, küfürleşmek.

Goca Dağbaşevle ağızlaşdığını ve heç kesi vecine olmadığını bir daha nezerinden keçirirdi. (S. Rehimov)

2. Bir konuda karşılıklı tartışarak anlaşmak, mutabık kalmak, sözleşmek.

AĞIZLAŞ - (Tur.) : anat 1. İki kan damarı, birbiri içine açılmak.

Tur'de "iki kan damarı birbiri içine açılmak" anlamındadır. Azb'de ise tamamen iki farklı anlamı kazanmıştır. Sözcük, Azb'de "sözleşmek, anlaşmak ; ağız kavgası etmek, küfürleşmek" anlamlarına gelmektedir.

AĞIZLI

AĞIZLI (Azb.) : 1. Ağızlı olan.

Ağızlı şüşə.

2. Kesici tarafı olan (alet vs).

AĞIZLI (Tur.) : Ağızlı herhangi bir biçimde olan.

Sözcük temel anlamı itibarıyla iki lehçede de aynıdır. Azb'de "kesici tarafı olan âlet" anlamını da alarak anlam genişlemesi göstermiştir.

AĞIZLIĞ (Azb.) : 1. Huni

2. Kap vs'nin ağızına konan kapak, tıkaç.

3. At, eşek vs. hayvanların başına takılarak içinde yem verilen torba.

// Saldırgan köpek ve hayvanların başına takılan torba.

(Balağların) başına çubuğdan yahud paslanmayan metalden sebet kimi tohunmuş ağızlığ geçirmek lazımdır. (Ağabeyli)

4. Atın yularının ağzına takılan demir kısmı.
5. Telefon ahizesinin ağıza tutulan kısmı.
6. Sigara içerken kullanılan âlet.
7. Nefesli musiki aletlerinin ağıza alınan bölümü.

AĞIZLIK (Tur.) : 1. Yemiş küfelerinin üzerine yapraklı dallarla yapılan kapak.

2. Kuyu bileziği.
3. Su tesisatında su alıp vermeye yarayan vanalı uç.
4. (Dokumacılıkta) Çözügünün açılıp kapandığı ve içinde mekiğin geçtiği yer.
5. hlk. Bir şeyin başladığı yer.
6. hlk. Huni.

Sözcüğün pek çok anlamının iki lehçede de örtüştüğünü görmekteyiz. Bu anlamların dışında her iki lehçede birbirinden farklı anlamlar kazanmıştır. Yine sözcüğün “huni” anlamı lehçelerin ikisinde de vardır, fakat bu anlam Tur'de halk ağızlarında olup yazı diline geçirilmemiştir.

AĞLAMAK

AĞLA- (Azb.): 1. Şiddetli ağrı, ruhi sarsıntı veya üzücü bir durum sonunda gözyaşı akıtmak.

2. Bazı sözcüklere takılarak çeşitli ifadeler meydana getirilir. (Kan ağlamak)

AĞLA- (Tur.) : 1. Ağaç budandığında kesilen yerlerden besi suyu veya öz su akmak.

2. Sızlanmak, yakınmak.

3. Bir duruma karşı üzüntü duymak.

Sözcüğün ET'deki anlamı ile Tur'deki ve Azb'deki temel anlamı (üzücü bir durum karşısında göz yaşı dökmek) örtüşmektedir. Bunun yanında Tur'de "ağaç budandığında kesilen yerlerden besi suyunun akması; sızlanmak, yakınmak ve bir duruma karşı üzüntü duymak" anlamlarını da alarak anlam genişlemesi yönünde gelişme göstermiştir.

AĞLAŞMA

AĞLAŞMA (Azb.) : 1. Beraberce ağlama.

2. Yas, matem.

(Ebdürrehman Bey :) *Avrad, bilirsən ne var, mən sənə çox məsləhət görərem durub gədesən bir ağlaşmaya. (N. Vəzirov)*

Sözcüğün "beraberce ağlama" anlamı iki lehçede de örtüşmektedir. Azb'de buna ilâve olarak "yas, matem" anlamını da alarak anlam genişlemesi göstermiştir.

AK

AĞ (Azb.) : 1. Beyaz

2. Temiz, üzerine yazı yazılmayan

Ağ kağız

3. Göz bebeği üzerinde oluşan beyaz leke, göz hastalığı.

4. Gümüş veya beyaz metallerden darbedilen, para.

Bir cibimde esginasım, bir cibimde ağ manat; Olsun, olsun, gey çox olsun böyle lezzətli heyat (Sabir.)

5. Açık renkli damalar veya satranç figürleri.

6. Avrupalılar, beyaz ırka mensup olanlar.

Cenubi Afrika İttifağında zenciler tehsil almağ hüsüsundan da mehrumdurlar. Ağlar tehsil almış zencilerden ehtiyat édirler. (Kommunist)

AK (Tur.) : Bazı şeylerde beyaz bölüm.

Temel anlamı itibarıyla “ak, beyaz” anlamını taşıyan sözcük, bu anlamını her iki lehçede de korumuştur. Azb’de bunun yanında pek çok yan anlamı da karşılamaktadır. İki lehçe arasında anlamlardan birisi örtüşürken diğer anlamlar birbirinden farklıdır.

AKCIĞER

AĞCIYER (Azb.) : Korkak, cesaretsiz, yüreksiz, aciz.

Ağciyer adam.

AKCIĞER (Tur.) : anat. Göğüs kafesinin büyük bir bölümünü dolduran ve solunum organının temeli olan, sağlı sollu iki parça.

Sözcük her iki lehçede de farklı anlama gelmektedir. Kökenleri aynı fakat anlamları farklıdır.

AKIM

AHİM (Azb.) : Akma, akıntı.

AKIM (Tur.) : 1. Fiz. . Hava, su gibi akışkan maddelerin veya elektrik yüklerinin belli bir yönde akışı yer değiştirmesi, cereyan.

2. Sanatta, siyasette, düşünce hayatında ortaya çıkan yeni bir görüş, yöntem, hareket, cereyan tarz.

Azb. ’de “akma, akıntı” anlamına gelen sözcük, ET. ’de ve Tur. ’de bu anlamıyla kullanılmıştır. Fakat ET. ’deki “bir defada akacak kadar olan” anlamı, Azb. ’de korunamamış ve anlam daralmasına uğramıştır. Tur. ’de ise yine bu anlam yoktur. Bunun dışında başka yan anlamlar alarak anlam genişlemesi göstermiştir.

AKIN

AHIN (Azb.) :1. Süratli akan su, hızlı akan su. Sel, kuvvetli su // Akma.

*Yağıştan emele gelen **ahın** yolları harab etdi.*

2. Telde elektrik akımının hareketi.

3. Hücüm, baskın, taarruz.

4. (mec) - Ardı arkası kesilmeden hareket eden insan, hayvan topluluğu, izdiham.

AKIN (Tur) : 1. Kalabalık bir şeyin arkası kesilmeyen bir geliş durumunda olması.

Tur'de "kalabalık bir şeyin arkası kesilmeyen bir geliş durumunda olması" anlamına gelen sözcük, Azb'de tamamen farklı anlamlar kazanmıştır. Tur'deki anlam aslında Azb'de vardır, fakat mecaz anlamda kullanılmaktadır. Neticede anlamlar örtüşmemektedir.

AKINTI

AHINTI (Azb.) : 1. Bir tarafa doğru hareket eden su, hava veya elektrik kütlesi.

2. Su ile akıp bir yere toplanan şeyler, suyun kendisiyle beraber sürüklediği maddeler.

AKINTI (Tur.) : 1. Hastalık sebebiyle vücudun bir yerinden sulu madde akması.

2. Eğiklik, eğim, meyil.

3. Çam türü ağaçlarda bulunan reçinenin eriyerek akması olayı.

4. Sıvı yapıştırıcıların ağaç yüzeylerine gereğinden çok sürülmesi ile oluşan durum.

Azb'de ve Tur'de temel anlamı "bir tarafa doğru hareket eden su, hava ve elektrik kütlesi" olan sözcüğün, söz konusu anlamı dışında da iki lehçede birbirinden farklı yan anlamları vardır.

AKMAK

AH - (Azb.) : 1. Belirli bir yönde gitmek, cereyan etmek (sıvı cisimler ve hava).

2. Sızmak, çatlak veya delik olmasından dolayı sıvıyı tutamamak.

3. Damla damla dökülmek.

4. Suyun üzerinde, akıntısına kapılıp gitmek.

Ğayığlar sahil yanından ahıb geçdi.

AK - (Tur.) : 1. (Bu gibi maddeler) Aşağıya, yere düşmek.

2. Art arda ve toplu olarak gitmek.

3. (kumaş için) yıpranıp iplikleri erimeye başlamak.

4. (boya için) birbirine karışmak.

5. Sürüp gitmek.

ET'de "akmak" anlamına gelen sözcük Azb'de bu anlamını korumuş, bunun yanında başka yan anlamlar kazanarak anlam genişlemesi göstermiştir. Tur'de de bu anlamı korumakla birlikte yine farklı yan anlamlar da kazanmıştır.

AKSAK

AHSAĞ (Azb.) : 1. Aksak, topal.

2. En fazla koyunlarda görülen salgın bir hastalık türü, şap.

AKSAK (Tur.) : 1. Türk müziğinde oldukça kıvrak bir usul.

“Aksak, topal” temel anlamıyla her iki lehçede tespit ettiğimiz sözcük, Azb’de “koyunlarda görülen salgın bir hastalık türü, şap” anlamını, Tur’de ise farklı olarak “Türk Müziği’nde oldukça kıvrak bir usul” anlamını kazanmış ve anlam genişlemesi göstermiştir.

AKTARMAK

AHTAR - (Azb.): 1. Gizli veya saklanmış, yahut kaybolmuş bir şeyi bulmaya, ortaya çıkarmaya çalışmak // Görmeye bulmaya çalışmak.

Evlere gatar meni.

Gul eyler satar meni

Vefalı yarım olsa

***Ahtarar** tapar meni*

(Azb Halk Yaz. Örn. 39 / 14)

2. Elde etmeye çalışmak // Arzu etmek, bir şeyin olmasına, meydana çıkmasına çalışmak.

*Özüne otag **ahtarmağ**. Dava dalaş **ahtarmağ**.*

3. Yoklamak, araştırmak, teftiş etmek, muayene etmek.

*Ey müfettiş! Yollanan kağızları **ahtarma** çoh (sabir)*

4. Ummak, beklemek.

*Onda ne edeb **ahtarırsan**. Bizde éle şeyler **ahtarma**.*

AKTAR - (Tur.) : 1. Bir yerden, bir kaptan başka bir yere veya kaba geçirmek.

2. Bir şeyin yolunu, yönünü değiştirmek.

3. Bir kitaptan veya bir yazıdan bir bölümü almak, iktibas etmek.

4. Bir dilden başka bir dile çevirmek, tercüme etmek.

5. Çatı kiremitlerini gözden geçirerek kırık ve bozuk olanların yerine sağlamlarını koymak.

6. Sürülmemiş tarlayı ilk ve ikinci kez sürmek.

7. İletmek; bildirmek.

8. Bir tekniğe göre biçimlendirmek, uyarlamak.

İki lelehçede de farklı anlamlara gelen sözcük, Tur'de ET'deki anlamlarını korumuş ve bunun yanı sıra pek çok yan anlamı alarak anlam genişlemesi göstermiştir. Azb'de ise başka anlamlara geçiş görülmektedir. Bu sözcüklerde eş seslilik söz konusudur.

AKTARTMAK

AHTART - (Azb.) : Başkasının aracılığı ile aratmak, buldurmağa çalışmak.

(Şö'le Hanım :) *Han seni ahtardır ki, tutdursun, öldürsün. (M. F. Ahundov)*

AKTART - (Tur.) : Aktartmak işi yaptırtmak.

Sözcük iki lehçede de birbirinden farklı anlamları içermektedir. Eş seslilik söz konusudur.

AL

AL (Azb.) : 1. Kırmızı.

2. Çok sıcak, yakıcı.

Geceler ayazda, gündüzler al gün altında gemi muzdurunun zehmeti her bir zehmetden fövgdur. (Genizade)

3. esk. Kadınların yüzlerine, dudaklarına sürdükleri kırmızı renkli makyaj malzemesi, allık.

4. hlk. Hile, yalan.

E. T'de “al, kırmızı” anlamına gelen sözcük her iki lehçede de bu anlamını korumuş, bununla birlikte Azb'de ve Tur'de birbirinden farklı yan anlamlar da kazanmıştır. Bu durumda sözcük anlam genişlemesi göstermiştir.

ALA

ALA (Azb.) : 1. Karışık renkli, benekli, alaca.

2. Tarla sularken su almayan kısım, kuru kalan bölüm.

*Yasarın biri tahılı suluyanda fikir vermeyip, beş altı yerde **alaca** biraht.*

ALA (Tur.) : 1. hlk. Açık kestane renginde olan, elâ (göz).

2. hlk. Kekliğin boynundaki siyah halka.

3. Alabalığın kısaltılmış adı.

“Karışık renkli, benekli, alaca” anlamı her iki lehçede de örtüşmektedir. Azb'de Tur'den farklı olarak “tarla sularken su almayan kısım,kuru kalan bölüm” anlamını da kazanarak anlam genişlemesi göstermiştir. Tur. 'deki diğer anlamları konuşma dilinde kalmıştır.

ALACA

ALACA (Azb.) : 1. Çeşitli renkte, muhtelif beneklerden ve çizgilerden oluşan.

2. Tarla sularken su almayıp kuru kalan kısım, ada.

*Yasarın biri tahılı suluyanda fikir vermeyip, beş altı yerde **alaca** biraht*

ALACA (Tur.) : 1. Birkaç renkli iplikten yapılmış dokuma.

2. Ağaçta ilk olgunlaşan meyve.
3. Keklik, bıldırcın gibi kuşları avlamak için kullanılan iki renkli bez.
4. Meyvelere daha çok üzüme düşen ben.

Azb. 'de ve Tur. 'de "çeşitli renkte olan" temel anlamıyla tespit ettiğimiz sözcük, bu anlama ilâve olarak iki lehçe arasında birbirinden farklı yan anlamları da alarak iki lehçede de anlam genişlemesi göstermiştir.

ALÇAK

- ALÇAĞ** (Azb.) : 1. Yüksekliği az olan, yerden biraz yüksek olan.
2. Kısa, kısa boylu.
 3. Yavaş usulca.

Alçağ ton, alçağ ses

"Yüksekliği az olan, yerden biraz yüksek olan ve kısa, kısa boylu" anlamları Azb'de ve Tur'de yer almaktadır. Bu anlamlardan farklı olarak sözcük, Azb'de "yavaş, usulca" anlamını da kazanmıştır.

ALÇAKÇA

ALÇAĞCA (Azb.) : Biraz alçak, fazla yüksek olmayan.

ALÇAKÇA (Tur.) : Alçak aşağılık kimselere yaraşırcasına.

Sözcüğün Azb'deki anlamı Tur'de de vardır. Ayrıca sözcük Tur'de "alçak,aşağılık kimselere yakışırcasına" anlamını da kazanarak anlam genişlemesi göstermiştir.

ALÇAKLIK

ALÇAĞLIĞ (Azb.) : 1. Alçak şeyin durumu.

2. Boyun kısalığı.

3. (mec) Alçakca hareket.

ALÇAKLIK (Tur.) : Alçakça davranış.

“Alçak şeyin durumu, boyun kısalığı” anlamları her iki lehçede de vardır. Bir de Tur'de “alçakça davranış” anlamı vardır. Aslında bu anlam Azb'de de vardır, fakat mecaz anlamda kullanılmıştır.

ALÇALMAK

ALÇAL - (Azb.) : 1. Kısalmak, aşağı inmek, yüksekliğini kaybetmek.

2. Azalmak, inmek, zayıflamak.

*Burada; öz - özü ile danışmış kimi, gâdının sesi **alçaldı**.
(Ebulhesen)*

3. Kendini alçaltmak, yaltaklanmak, şerefini kaybetmek.

ALÇAL - (Tur.) : mec. (insan için) Değeri azalmak.

Sözcüğün “kısalmak, yüksekliğini kaybetmek” anlamı her iki lehçede de örtüşmektedir. Azb'de Tur'den farklı olarak iki yan anlam kazanmıştır.

ALÇALTMAK

ALÇALT - (Azb. T.) : 1. Alçaltmak, boyunu kısaltmak, yüksekliğini indirmek.

2. Kötüleştirmek, aşağı düşürmek.

*Mehsulun keyfiyyetini **alçaltmağ**.*

3. Kısmak, zayıflatmak, frekansını düşürmek.

Azb'de ve Tur'de “alçaltmak, boyunu kısaltmak, yüksekliğini indirmek ve kısmak, zayıflatmak” ortak anlamlarıyla tespit ettiğimiz sözcük, Azb'de “kötüleşmek, aşağı düşürmek” anlamını da kazanmıştır. Anamlardan ikisinin örtüştüğünü, birisinin ise farklı olduğunu görüyoruz.

ALÇI

ALÇI (Azb.) : Hayvanın aşık kemiği ile oynanan oyunda aşığın oyuk kısmının yukarı gelmesi hali.

*İkinci aşığ ise başgalarının eli ile oynadılır, kah **alçı** durar, kah tohan. Bélelerine maça da deyilir. (Kirpi)*

ALÇI (Tur.) : Alçı taşının pişirilip toz durumuna getirilmesinden elde edilen madde.

Tur'de bu sözcük "alçı taşının pişirilip toz durumuna getirilmesinden elde edilen madde" anlamına gelmektedir. Azb'de ise "hayvanın aşık kemiğiyle oynanan oyunda aşığın oyuk kısmının yukarı gelmesi hâli" anlamına gelmektedir. Bu durumda sözcük tesadüfî bir ses benzerliğine sahiptir. Eş seslilik söz konusudur.

ALDIRMAK

ALDIR - (Azb.) : 1. Almaya yöneltmek, zorlamak, almayı kabul ettirmek, mecbur etmek.

2. Başkası vasıtasıyla almak, almak için birisini yollamak.

3. Çektirmek (fotokopi vs.).

*Te'lim zamanı Kerim'le birlikde **aldırdığı** goşa şeklîde (pakete) goydu. (S. Rehimov)*

4. Ucundan kestirmek (makas vs. ile)

ALDIR - (Tur.) : 1. Vücuttan herhangi bir parçayı veya organı sağlık sebebi ile operasyonla çıkartmak.

2. Önem vermek, değer vermek (bu fiil bu anlamı ile o ancak olumsuz soru veya şart biçimlerinde kullanılır.)

3. Elindekini başkasına kaptırmak.

4. Sığdırmak.

İki lehçede de sözcüğün örtüşen pek çok anlamı vardır. Azb'de ve Tur'de bu ortak anlamların dışında birbirinden farklı olarak kazandığı bazı yan anlamlar da vardır.

ALICI

ALICI (Azb.) : 1. Müşteri

2. Değiştirilen ürünü, malı vs'yi alıp karşılığında para, senet vs. veren şahıs.

ALICI (Tur.) : 1. Kendisine bir şey gönderilen kimse.

2. Fiz. Bir elektrik akımını alıp bir başka kuvvete çeviren cihaz.

3. Ahize almaç.

4. hlk. Azrail.

5. Görüntüleri alan cihaz, kamera

Sözcüğün "müşteri" anlamı iki lehçede de örtüşmektedir. Azb'de "değiştirilen ürünü, malı alıp karşılığında para,senet vs. veren şahıs" anlamını da diğer lehçeden farklı olarak kazanmıştır. Tur'de ise ortak anlamın dışında da farklı yan anlamlar alarak anlam genişlemesi göstermiştir.

ALIK

ALIG (Azb.) : esk. Öküz, manda vs. yük hayvanlarının sırtına semer yerine konan çul, keçe vs. şeyler.

ALIK (Tur.) : Eskimiş giyecek.

Azb'de sözcük "yük hayvanlarının sırtına vurulan keçe vs. şeyler" anlamına gelirken Tur'de ise "eskimiş giyecek" anlamını kazanmıştır. Bu durumda iki lehçedeki anlamlar birbiriyle örtüşmemektedir. ET'de "kötü,

fena” anlamına gelen sözcük, iki lehçede de başka anlama geçiş göstermektedir.

ALIM

ALIM (Azb.) : 1. Alacak, talep.

2. Bir tutam, bir seferde alınan şey.

ALIM - (Tur.) : 1. Almak işi.

2. Kurum, çalım, gurur.

“Alacak, talep anlamıyla iki lehçede de var olan sözcük, söz konusu anlamının dışında Azb’de ve Tur’de birbirinden farklı olarak anlamlar kazanmıştır. Anlamlardan birisinin iki lehçede de örtüşürken diğer anlamların farklı olduğunu görüyoruz.

ALIN

ALIN (Azb.) : 1. Başın ön tarafının üst kısmı, göz ve kaşların üstüne gelen tarafı.

2. (Mec.) Bir şeyin ön tarafı.

ALIN (Tur.) : 1. Bir ocakta her türlü ayak, galeri, baca, kuyu ve yolun ilerletilmekte olan yüzeyi.

2. Bazı şeylerde ön, ön yüz.

3. Karşı.

Sözcüğün “başın ön tarafı, kaşlarla saçlar arasındaki bölüm” anlamı iki lehçede de vardır. Bu ortak anlamın yanı sıra sözcük Tur’de farklı yan anlamları da alarak anlam genişlemesi göstermiştir.

ALINLIK

ALINLIĞ (Azb.) : esk. Kadınların alınlarına taktıkları altın gümüş vs. bezek, süs, takı.

ALINLIK (Tur.) : Yapılarda cephe süsü.

Azb'de "kadınların alınlarına taktıkları altın gümüş vs. bezek, süs,takı" anlamıyla tespit ettiğimiz sözcüğün bu anlamı Tur'de de vardır, fakat yazı diline geçirilmemiştir. Yazı diline geçirilen anlamı "yapılarda cephe süsü"dür.

ALINMAK

ALIN I - (Azb.) : 1. Haberdar edilmek, almak işine konu olmak.

ALIN II - (Azb.) : mah. Söylenen bir sözden veya hareketten dolayı gücenmek,kırılmak, müteessir olmak, üzölmek.

ALINMAK (Tur.) : 1. Almak işi yapılmak.

2. Elde edilmek.

3. Uyarlanmak, adapte olunmak.

4. (mec.) Bir sözün bir davranışın kendisine karşı olduğunu sanarak incinmek, kırılmak veya öfkelenmek.

Sözcük "elde etmek, alınmış olmak,kendisi için almak" temel anlamları her iki lehçede de örtüşmektedir. Tur'de bu anlamın yanında "uyarlanmak, adapte olmak" anlamını da alarak anlam genişlemesi göstermiştir.

ALIŞMAK

ALIŞ - (Azb.) : 1. Ateşlenmek, alevlenmek, yanmak, tutuşmak.

2. Öğrenmek, âdet haline getirmek.

3. Dadanmak, öğrenmek.

4. Ehlileşmek, ısınmak, uysallaşmak.

ALIŞ - (Tur.) : 1. Bağlanmak, ısınmak.

2. Etkisini yitirmek.

Sözcüğün anlamlarından pek çoğu Azb'de ve Tur'de örtüşmektedir. Tur'de "bağlanmak ve etkisini yitirmek" anlamları Azb'den farklı olarak yer almaktadır.

ALTLIK

ALTLIĞ (Azb.) : 1. Bir şeyi korumak içine altına nesne, destek.

2. Temel, esas, dayanak, bir şeyin alt kısmı.

*Abidenin **altlığı** mermerdendir.*

3. Ayakkabının altına vurulan deri, lastik vs.

*Evveller ayaggabının **altlığı** el ile vurulurdu. (Bakı)*

ALTLIK (Tur.) : 1. Hayvanların altına yayılan ot veya saman.

2. Arabaya koşulan atların yolları kirletmemesi için kuyruğunun altına yerleştirilen torba.

"Bir şeyi korumak için altına konan nesne, destek" temel anlamı iki lehçede de ortaktır. Sözcük bu anlamın dışında iki lehçede de birbirinden farklı yan anlamlar kazanmıştır.

ANDIRMAK

ANDIR - (Azb.) : 1. Anlatmak, anlamasını sağlamak.

*Payız kelib hezandır; Hezan Perkap pozandır; Ürekde bir derdim var; El obaya yaz **andır**. (Bayatı)*

2. Hatırlatmak, aklına getirmek, benzer gibi görünmek.

İki lehçede de "hatırlatmak, aklına getirmek, benzer gibi görünmek" anlamları yer almaktadır. Bu anlamın yanı sıra Azb'de farklı

olarak “anlatmak, anlamasını sağlamak” anlamını da kazanmıştır. Yani sözcük Azb’de anlam genişlemesi göstermiştir.

ANLAMAK

ANLA - (Azb.) : 1. Kavramak, idrak etmek, akıl erdirmek.

2. Duymak, sezmek, hissetmek.

3. Bir şey hakkında belirli bir fikri, düşüncesi olmak.

ANLA - (Tur.) : 1. Sorup öğrenmek.

2. Doğru ve yerinde bulmak.

3. (Olumsuz veya soru biçiminde) iyilik görmek.

“Anlamak” temel anlamıyla iki lehçede de tespit ettiğimiz sözcük, Azb’de farklı olarak “duymak, sezmek ve bir şey hakkında fikri düşüncesi olmak” anlamlarını, Tur’de ise yine farklı olarak “sorup öğrenmek, doğru ve yerinde bulmak, (olumsuz veya soru biçiminde) iyilik görmek” anlamlarını da kazanmış ve anlam genişlemesi göstermiştir.

APARMAK

APAR - (Azb.) : 1. Bir şeyi eline alarak veya sırtına yüklenerek bir yerden bir başka yere götürmek, getirmek.

2. Birisinin hareketini yöneltmek, yol göstermek, kendisiyle beraber yürümesine yardımcı olmak, yahut yürümesine mecbur etmek.

*Uşağları teatra **aparmağ**. Gocanın golundan tutub **aparmağ**.*

3. Kendisiyle beraber götürmek.

*Gördü bir kelle su üzünde eyan; **Aparıp** çay aşağı séyli - revan . (S. Ezim)*

4. Çalmak, kaçırmak, alıp kaçmak.

*Oğrular ineyi töyleden **apardılar**.*

5. Harcanmasına, çalışmasına sebep olmak; elinden almak.

*[Kerim :] Bir geyunun gazılmasına geden vahtın yaridan çohunu bas - boş ve başga işler **aparır**. (M. İbrahimov)*

6. Hayata geçirmek, yürütmek, icra etmek.

*Tebliğaç **aparmağ**.*

7. İdare etmek, öncülük etmek, rehberlik etmek.

*Esgerleri yürüşe **aparmağ**.*

8. Götürüp gitmek, getirip çıkarmak, yöneltmek.

*Bu yol haraya **aparır** ?*

“Alıp götürmek” temel anlamı iki lehçede de bulunan sözcük, Azb’de çok geniş bir anlam yüküne sahiptir. Sözcük Azb’de anlam genişlemesi göstermiştir.

ARALAMAK

ARALA - (Azb.) : 1. Kapalı veya yanyana duran şeyleri birbirinden ayırmak, biraz uzaklaştırmak.

2. Açmak.

*Ağzını **aralayıb** bir söz démir.*

3. Zorla başka taraflara çekmek, ayırmak.

*Biz bir - birimizle savaşırdığı yol adamları bizi gelib **aralardılar**. (Memmedgölüzade)*

ARALA - (Tur.) : İki şey arasında açıklık oluşturmak, yarı açmak.

Bu sözcük ET. ’de “aralamak; arasını bulmak, barıştırmak” anlamlarına gelmektedir. Tur. ’de “aralamak” temel anlamı korunmuş diğer anlamlar korunamamıştır. Bu durumda sözcük anlam daralmasına

uğramıştır. Azb'de ise "aralamak" temel anlamının yanında "açmak ve zorla başka bir tarafa çekmek, ayırmak" anlamlarını da kazanmıştır.

ARALANMAK

ARALAN - (Azb.) : 1. Birbirinden ayrılmak, uzaklaşmak.

2. Aklından, hayalinden çıkarmak, uzaklaşmak, terketmek.

*Hanperi geçmiş hatiresinden çetinlikle **aralandı**. (E. Veliyev)*

3. Çatlamak, yarıklar meydana gelmek. // Kopmak.

*Çekmenin altı **aralanmıştır**.*

4. Biraz açılmak, yarı açık duruma gelmek.

Azb ve Tur'de "biraz açılmak yarı açık duruma gelmek ; birbirinden ayrılmak, uzaklaşmak" anlamları örtüşmektedir. Sözcüğün Azb'de başka yan anlamları da vardır.

ARALATMAK

ARALAT - (Azb.) : Ayırmaya mecbur etmek.

ARALAT - (Tur.) : Aralık duruma getirtmek, biraz açtırmak.

Sözcükler köken bakımından aynı olmasına karşın anlamlarında bir farklılık söz konusudur.

ARALIK

ARALIĞ (Azb.) : 1. İki şey arasındaki boşluk, boş saha, iki yerin arası, orta // sıf. İki veya birkaç şeyin arasında, ortasında olan.

2. Dar giriş, hal, dar sokak.

ARALIK (Tur.) : 1. Sıra, vakit.

2. Uygun elverişli durum, fırsat.

3. Yılın 31 gün süren son ayı, ilk kânun.

4. Ayak yolu.

5. Yarı açık, tam kapanmamış.

6. (Basımcılıkta) harfler veya satırlar arasındaki açıklık.

7. Bir sesi bir başka sestten, kalına veya inceye doğru ayrılan uzaklık.

Sözcüğün ET'deki "aralık, mesafe" anlamı her iki lehçede de örtüşmektedir. Bu anlamla birlikte Azb'de "dar giriş, hol, dar sokak" anlamını da kazanmıştır. Tur'de ise sözcük, temel anlamının yanında oldukça geniş bir anlam yüküne sahiptir.

ARAMAK

ARA - (Azb.) : Bulmaya çalışmak, bakmak, gezmek.



ARA - (Tur.) : 1. Araştırmak, yoklamak.

2. Ziyarete, hatır sormaya gitmek.

3. Bir şeyin yokluğunu duyarak geri gelmesini istemek, özlemek.

4. Önem verip istemek.

“Bulmaya çalışmak, bakmak” temel anlamı iki lehçede de ortaktır. Buna ilâve olarak sözcük Tur'de farklı yan anlamları alarak anlam genişlemesi göstermiştir.

ARTMAK

ART- (Azb.) : 1. Miktar, sayı, ölçü vs. bakımından çoğalmak, fazlalaşmak // Üreyip çoğalmak.

2. Şiddetlenmek, güçlendirmek.

3. Yayılmak, her tarafı sarmak.

ART - (Tur.) : Gereğince harcadıktan sonra bir miktar geri kalmak.

Temel anlamları itibarıyla her iki lehçede de hemen hemen aynı anlamlara gelen sözcük, Tur'de başka yan anlamları da alarak anlam genişlemesi göstermiştir.

ARTIK

ARTIĞ (Azb.) : 1. Çok fazla, oldukça, hayli, çok miktarda

*Men dünyada her şeyden **artığ** yaltağ adamlardan iyrenirem.*

2. Üstün, ileri, yakın, kıymetli, yüksek.

*Sen mene hamıdan **artığsan**. O kimden **artıgdır**?*

3. Gereğinde fazla, gereksiz.

4. ed. Bir işin başladığını veya bittiğini bildirir.

5. ed. Daha gayrı, bundan fazla.

ET'de “fazla, ziyade” anlamına gelen sözcüğün bu anlamı iki lehçede de vardır. Bu ortak anlamın dışında iki lehçe arasında birbirinden farklı anlamları da yer almaktadır.

ARTIRMAK

ARTIR - (Azb.) : 1. Sayısını, kilosunu çoğaltmak; hacmini, sahasını büyütmek.

2. İlave etmek, fazlalaştırmak.

3. Şiddetlendirmek, güçlendirmek.

*Maşın sür'etini **artırdı**.*

4. Yükseltmek.

*Vezifesini **artırmağ**. İngilabı sayıgılığ **artırmağ**.*

ARTIR - (Tur.) : 1. Bir malı başka alıcıların verdiği fiyattan yüksek bir fiyatla almak istemek.

2. Tutumlu davranıp biriktirmek, tasarruf etmek.

Temel anlamı iki lehçede de “artırmak” olan sözcük Azb'de “şiddetlendirmek, güçlendirmek ve yükseltmek” anlamını da taşımaktadır. Tur'de ise farklı olarak “tasarruf etmek, bir malı diğer alıcıların verdiği fiyattan yüksek bir fiyata almak” anlamı vardır.

ASMAK

AS - (Azb.) : 1. Bir şeyi yüksek bir yere iliştip sarkıtmak.

2. Dar ağacından asarak idam etmek.

AS - (Tur.) : 1. Üzerine takınmak, kuşanmak.

2. Gitmek zorunda olunan bir yere özürsüz gitmemek veya görevi olan bir işi özürsüz yapmamak.

Temel anlamları itibarıyla iki lehçede de örtüşen sözcük, Tur'de başka yan anlamları da taşıyarak anlam genişlemesi göstermiştir.

AŞ

AŞ (Azb.) : 1. Yemek

2. Pilav

Çığirtmalı aş. Lobyalı aş.

3. Un, pirinç, bulgur vs. ile pişirilen sulu yemek.

AŞ (Tur.) : Pişirilerek hazırlanan yemek.

Sözcüğün “yemek” anlamı iki lehçede de vardır. Azb'de farklı olarak “pilav” anlamını da kazanmış ve anlam genişlemesi göstermiştir.

AŞAĞI

AŞAĞI (Azb.) : 1. Alttan veya alçakta bulunan.

2. Yere doğru, aşağı doğru.

3. Evin bir binanın alt katı.

4. Orta seviyeye ulaşmayan normalden az, küçük kıyafetsiz.

5. Ucuz.

Aşağı giymetler.

6. Alçak, kötü, faydasız, kıymetsiz, kalitesiz, bir tarafı noksan, özürlü.

Aşağı keyfiyetli mal.

7. Son, nihayet, bitiş.

İki lehçe arasında sözcüğün pek çok anlamı örtüşmektedir. Bu örtüşen anlamların dışında Azb'de “ucuz ; alçak, kötü, faydasız, bir tarafı noksan, özürlü” anlamlarını da Tur'den farklı olarak taşımaktadır.

AŞAĞILATMAK

AŞAĞILAT (Azb.) : Aşağı indirmek, azaltmak, düşürmek.

AŞAĞILAT (Tur.) : Aşağılamak işine uğratmak.

ET'de de Tur'deki anlamıyla tespit ettiğimiz sözcük Azb'de "aşağı indirmek, azaltmak" anlamını ifade etmektedir. Bu durumda sözcük Azb'de başka anlama geçiş yönünde gelişme göstermiştir.

AŞMAK

AŞ - (Azb.) : 1. Bir şeyin üzerinden atlayıp geçmek, yüksek bir şeyin üzerine çıkıp öbür tarafa inmek, atlamak.

2. Geçmek, inmek.

3. Devrilmek, düşmek, yuvarlanmak, o tarafa bu tarafa dönmek.

O teref bu terefe çoh aşdı. Ancağ gözlerine yuhu gelmedi. (S. Rehimov)

AŞ - (Tur.) : 1. (süre) geçmek, bitmek, sona ermek.

2. (erkek deve) Dişisiyle çiftleşmek.

"Bir şeyin üzerinden atlayıp geçmek, yüksek bir şeyin üzerine çıkıp öbür tarafa inmek" anlamlarıyla iki lehçede de tespit ettiğimiz sözcük, Azb'de "devrilmek, düşmek, yuvarlanmak" anlamını da taşımaktadır. Temel anlamın dışında sözcük, Tur'de de "(süre) geçmek, sona ermek ; (erkek deve)dişisiyle çiftleşmek" anlamlarını taşımaktadır.

AŞIRMAK

AŞIR - (Azb.) : 1. Yükleme, bir şeyi kaldırıp hayvanın sırtına koymak.

Yükü atın béline aşırmağ.

2. Omuzuna atmak, omuzundan boynundan sarkıtmak.

Hecer tekrar papağı başına göydu, elini aynalıya atdı, kemeri çiyinine aşırıldı. (S. Rehimov)

3. Üzerindeki bir şeyi kaldırıp atmak. (yorgan, battaniye vs.)

Vahid üzerinde ağırlaşan yorğanı celd.

4. Devirmek, düşürmek, yıkmak, yuvarlatmak.

Biraz geçmiş kolların arasından gülleler açıldı. Birinci gülle zemberekçini aşırıp deveden saldı. (Çemenzeminli)

5. Yüksek bir yerin üzerinden geçirmek.

6. Atlatmak, yakasını kurtarmak, defetmek.

Bu belanı da başımızdan aşırıldı.

AŞIR - (Tur.) : 1. Tehlike içinde bulunan bir şeyi acele kaçırmak.

2. ed. Başkasının eserinden parçalar alıp kendininmiş gibi göstermek.

İki lehçede de “yüksek veya geçilmesi güç bir yerin üstünden öte yanına geçmek” anlamı yer almaktadır. Bu ortak anlamın dışında iki lehçede de birbirinden farklı yan anlamlar kazanmışlardır.

ATMAK

AT - (Azb.) : 1. Bir şeyi elden bırakıp az çok fırlatmak.

2. Bir şeyi yüksek bir yerden aşağıya fırlatmak.

3. Atmak, tıkmak (hapse)

4. Terketmek, bırakmak, yüz çevirmek.

Atdın veteni neçin, geribim? Arhdan ecel meger yetişdi? (Sehhet)

5. Reddetmek, yapmamak.

Ğardaşımın sözünü ata bilmedim.

6. Dolu tüfek, tabanca, top vs. ile ateş açmak.

7. Örtmek, sermek, çekmek (yorgan, örtü vs.)

8. Serpmek.

Tohum atmağ.

9. Sökülmek (dikiş).

10. Çarpmak, vurmak, hareket etmek (kalbi nabızı).

11. Çıkarmak, bozmak.

12. (mec.) Uzatmak.

AT - (Tur.) : 1. (bir kimseyi) uzaklaştırmak, göndermek, ilgisini kesmek.

2. Koymak.

3. Yerleştirmek bir kenara koymak.

4. Uzatmak.

5. Bir yerden başka bir yere taşımak

6. (sille, tokat, kılıç) Vurmak.

7. (yapılmış kötü bir işi birine) yüklemek.

8. Sözle sataşmak.

9. İstenilmeyen bir şeyi kendi malı olmaktan çıkarmak.

10. Kullanılması gelenek haline gelmiş bir şeyi kullanmaktan vazgeçmek.

11. Yay ve tokmak ditmek.

12. Giyilen bir şeyi çıkarmak.

13. Yazılı veya banda alınmış bir metinden bazı bölümleri çıkarmak.

14. Değerini eksiltmek.

15. (renk için) solmak.

16. Göndermek, yollamak.

17. Haykırmak.

18. Etkisi kaybolmak, alışmak, bırakmak.

Sözcük iki lehçede de ET'deki anlamlara göre daha da genişlemiştir. Bu anlamlardan pek çoğu iki lehçe arasında örtüşmektedir. Bunun yanı sıra farklı olan anlamlar da vardır.

ATLAMAK

ADLA - (Azb.) : Atlamak, üzerinden geçmek, aşmak.

ATLA - (Tur.) : 1. Yüksek bir yerden alçak bir yere, ayaküstü gelecek biçimde kendini bırakmak.

2. Binmek.

3. (basında) Haberi zamanında verememek.

4. Okuma, yazı yazma, sayı sayma gibi işlerde bazı bölümleri bırakıp geçmek.

5. Sınıfı okumadan geçmek.

6. Çıkmak, inmek.

“Atlamak, aşmak” anlamı her iki lehçede de vardır. Bu anlamın dışında Tur'de daha farklı yan anlamları da alarak anlam genişlemesi göstermiştir.

ATLANMAK

ATLAN - (Azb.) : 1. Ata binmek.

2. Atlamak, sıçramak, yüksek bir yerden kendini aşağıya bırakmak.

3. Dövünmek, çırpınmak.

(Hacı Murad :) Gör üreyim néce **atlanır**. (S. S. Ahundov)

Sözcüğün “ata binmek ve atlamak, sıçramak” anlamı iki lehçede de yer almaktadır. Bunun yanı sıra sözcük Azb’de Tur’dan farklı olarak “dövünmek, çırpınmak” anlamını da kazanmıştır.

ATIŞMAK

ATIŞ - (Azb.) : 1. Karşılıklı olarak birbirine kurşun sıkmak.

(Mahmud) : *Bey de beş on nökerleri ile bir daldaya girib camaatla atışır.* (Hağverdiyev)

2. Nişancılıkta yarışmak.

3. (mec.) Münakaşa etmek, ağız kavgası yapmak.

ATIŞ - (Tur.) : 1. Ağız kavgası etmek.

2. Kendisine dargın olan bir kimseye barışıkmiş gibi söz söylemek.

3. Saz şairleri, belli bir ayak üzerine birbirlerini küçük düşürmek amacıyla karşılıklı deyiş söylemek.

Azb’de “karşılıklı olarak birbirine kurşun sıkmak ve nişancılıkta yarışmak” anlamlarına gelen sözcük, Tur’de daha farklı anlamları içermektedir, anlamlar örtüşmemektedir. Sadece sözcüğün “ağız kavgası etmek” anlamı iki lehçede de vardır, fakat Azb’de mecaz anlam ifade etmektedir.

AYAK

AYAĞ (Azb.) : 1. İnsan ve hayvanın yürümesine yarayan uzvu. // Bacak manasında.

2. kon. Yarım arşın uzunluğunda uzunluk ölçüsü.

3. Sürat, adım anlamında.

4. Bazı şeylerin ayağa benzeyen ve yere dokunan bölümü, dayanağı, ayağı direği // Dik olarak duran şeylerin yere dokunan alt kısmı.

5. İrmak, pınar ve akarsuların aşağı kısmı.

6. Son, nihayet // Bir yerin son noktası, bitiş yeri.

*Pambığ, erzağ ve huşge var karvanın başı, **ayağı** me'lum olmayırdı.*
(Hağverdiyev)

7. kon. Defa, kere, sefer. (bu ayağ : Şimdi, bu sefer.)

8. Tüfek, tabanca gibi silahların çakmağı, tetiği.

*Tüfengi **ayağa** çekmek.*

AYAK - (Tur.) : 1. Vücudun belden aşağı bölümü.

2. Büyük bir ırmağa karışan ikinci derecedeki akarsuların her biri.

3. Basamak.

4. Halk ed. Koşuklarda kısa yedekli dizelere verilen ad.

5. Aşağı düzeyde, sıradan, bayağı.

Sözcüğün iki lehçede de ortak olan pek çok anlamı vardır. Bunun yanında iki lehçe arasında birbirinden farklı anlamları da yer almaktadır.

AYAKÇI

AYAĞÇI (Azb.) : 1. (mah.) Seyyar satıcı.

2. Kurye, evrak dağıtan.

AYAKÇI (Tur.) : 1. Ayak işlerinde kullanılan kimse.

2. Bir iş süresince tutulan hizmetçi.

Kökenleri aynı olmasına karşın sözcüğün iki lehçedeki anlamları birbirinden farklıdır.

AYAKLAMAK

AYAĞLA - (Azb.) : 1. Ayaklarıyla ezmek, harap etmek, ayaklarıyla mahvetmek.

*Otu **ayağlamağ**. Inek terevezi **ayağladı**.*

2. Gezmek, dolaşmak.

Bütün şeheri ayağladım.

AYAKLA - (Tur.) : Ayakla ölçmek.

Tur'de "ayakla ölçülmek" Azb'de ise "ayaklarıyla ezmek, harap etmek ve gezmek, dolaşmak" anlamlarına gelmektedir. Neticede sözcüğün anlamların örtüşmediğini görmekteyiz.

AYAKLANMAK

AYAĞLAN - (Azb.) : 1. Ezilmek, ayaklar altında kalmak, mahvedilmek. // Ayakla ezilmek, dövülmek.

2. Ayağa kalkmak, yürümek.

AYAKLAN -(Tur.) : 1. (Çocuk için) yürümeye başlamak.

2. (hasta için) Yürüyebilir duruma gelmek.

"Ayağa kalkmak, yürümek" anlamı iki lehçede de örtüşen sözcük, bu anlamı ile birlikte iki lehçe arasında farklı anlamları da taşımaktadır.

AYAKLANDIRMAK

AYAĞLANDIR - (Azb.) : Cesaretlendirmek, tahrik etmek, üzerine yürütmek.

AYAKLANDIR - (Tur.) : Ayaklanmak, işini yaptırmak.

Köken bakımından aynı olan sözcüklerin anlamını karşılaştırdığımızda iki lehçede birbirinden farklı anlamları içerdiğini görmekteyiz.

AYAKLI

AYAĞLI (Azb.) : Ayağı olan.

AYAKLI (Tur.) : 1. Bir destekle yere bağlanan.

2. Ayakla işletilen.

Sözcüğün “ayağı olan” temel anlamı iki lehçede de vardır. Buna ilâve olarak Tur'de Azb'den farklı olarak “bir destekle yere bağlanan ve ayakla işletilen” anlamlarını kazanarak anlam genişlemesi göstermiştir.

AYAKLIK

AYAĞLIĞ (Azb.) : 1. Dikine konan veya duran şeylerin dayağı

Nerdivanın ayağılığı. Héykelin ayağılığı.

2. Ayakkabının yüz kısmı.

Tuflinin ayağılığı yırtılmışdır.

3. (mah.) Merdiven, basamak.

AYAKLIK (Tur.) : 1. Ayakla işletilen makinelerde ayağın bastığı yer, pedal.

2. Ayak basacak yer.

3. Ayakçak

4. Taban.

İki lehçedeki anlamları karşılaştırdığımızda kökenlerin aynı olduğunu, fakat anlamların örtüşmediğini görüyoruz.

AYDIN

AYDIN (Azb.) : 1. Mehtaplı gece, aydınlık gece.

Aydın bir gécedir, ulduzlar hesretle ye're bahir. (S. Rüstem)

2. Işıklı, nurlu, ışık saçan.

3. İyi anlaşılan, kavranan, duyulan, görünen.

4. Bulutsuz, açık, temiz.

*Çişkinli ve garanlıq gécenı **aydın** bir seher evez étdi. (M. İbrahimov)*

5. Hiçbir şüphe götürmeyen, apaçık, belli, malum.

Aydın mesele. Fikrimiz aydındır.

AYDIN (Tur.) : Kültürlü, okumuş, görgülü, ileri düşünceli (kimse) münevver.

İki lehçede de “ışıklı, aydınlık ve kolayca anlaşılan , kolayca kavranan” anlamları ortaktır. Bunun dışında iki lehçe arasında birbirinden farklı anlamlar da vardır.

AYDINLANMAK

AYDINLAN - (Azb.) : 1. Aydınlık olmak, açılmak.

2. Belli olmak, bilinmek, malum olmak.

Veziyyet aydınlandı.

3. İyice görünmek, görünmeye başlamak.

Sözcüğün “aydınlık olmak” anlamı iki lehçede de ortaktır. Bunun yanı sıra sözcük Azb’de farklı anlamları da içermektedir.

AYDINLIK

AYDINLIĞ (Azb.) : 1. Ay ışığı mehtap. // sıf. aydın, ışıkl (gece)

Ülker aydan ucadır; Ne aydınlığ gecedir; Menim halım pis géçir; Senin halin nécedir? (Bayatı)

2. Işık, nur.

3. Işıklı yer.

AYDINLIK (Tur.) : Bir yapının ortasına gelen oda ve öbür bölümlerin ışık alması için, damın ortasından zemine kadar açılan boşluk.

Temel anlamı itibarıyla iki lehçede de aynı olan sözcük, bu anlamla birlikte iki lehçede de birbirinden farklı yan anlamları da kazanmıştır.

AZ

AZ (Azb.) : 1. Sayıca çok olmayan // Çok sürmeyen, çabuk biten, süreksiz. // Yetersiz ihtiyaca cevap vermeyen.

2. Seyrek nadir, arada bir, zaman zaman

3. Azınlık, ekalliyet.

Az çoha tabe olmalıdır.

Sözcüğün “sayıca çok olmayan, seyrek, nadir, zaman zaman” anlamı iki lehçede de örtüşmektedir. Bunun yanı sıra Azb’de “azınlık, ekalliyet” anlamı da vardır.

AZMAK

AZ - (Azb.) : Yolu kaybetmek, gideceği yeri kaybetmek

*Ahı néce oldu ki béle sağlam ve güvvetli adam olduğunuz halda, birden **azdınız** ve evinizin yerini itirdiniz? (Cabbarlı)*

AZ - (Tur.) : 1. Taşkınılıkta ileri gitmek, kötülüğünü artırmak.

2. (deniz, ırmak vb. için) Kabarmak, taşmak.

3. (yara, hastalık için) Etkili, tehlikeli duruma gelmek.

4. Cinsel duyguları artmak.

5. (çamaşır) Artık ağartılmaz duruma gelmek.

6. (hayvanlar için) İki ayrı ırktan doğmak.

Sözcüğün iki lehçedeki anlamlarını karşılaştırdığımızda anlamların tamamen birbirinden farklı olduğunu görüyoruz.

AZDIRMAK

AZDIR - (Azb.) : 1. Evden uzaklaştırmak, kaybolmasını sağlamak.

*Pişiyi **azdırmağ**.*

2. Doğru yoldan çıkarmak, kötü yola sevk etmek.
3. Kötü eğitmek, yüz verip şımartmak, azdırmak, kudurtmak.
4. Başka tarafa istikamete yönlendirmek.

Ebes gösterme sen mescid teriğin Séyyide zahid;

*Onu **azdırmağ** olmaz bir dehi méyhane rahinden. (S. Ezim)*

Sözcüğün “doğru yoldan çıkarmak, kötü yola sevk etmek ve kötü eğitmek” anlamı iki lehçede de vardır. Azb’de daha farklı anlamları alarak da anlam genişlemesi göstermiştir.

AZDIRILMAK

AZDIRIL - (Azb.) : 1. Yoldan çıkarılmak, saptırılmak.

2. Kötü eğitilmek, yüz verip şımartılmak.
3. Uzaklaştırılmak, reddedilmek, kaybettirilmek (yolu, yönü)

Temel anlamları itibarıyla iki lehçede de örtüşen sözcük, Azb’de Tur’dan farklı olarak “uzaklaştırmak, reddedilmek, kaybettirilmek (yolu,yönü)

AZGIN

AZĞIN (Azb.) : 1. Yolunu kaybetmiş.

Azğın düşmek.

2. Namussuz, ahlaksız.

AZGIN (Tur.) : 1. Cinsel istekleri aşırı olan

2. (ten için) Çabuk iltihaplanan, yarası hemen kapanmayan.
3. (çocuk için) Çok yaramaz.

Köken bakımından aynı olmasına karşın anlamlar farklılık arz etmektedir.

AZGINLIK

AZĞINLIĞ - (Azb. T.) : 1. Vahşilik, sertlik, amansızlık, gazap ve hiddet, kimseyi takmamazlık.

Düşmenin azğınlığı.

2. Azmış kimsenin hâli.

Sözcüğün “azmış kimsenin hâli” anlamı iki lehçede de vardır. Bunun yanında sözcük Azb'de farklı bir yan anlamı daha kazanmıştır.

AZIŞMAK

AZIŞ - (Azb.) : 1. Kendini kaybetmek, doğru yoldan çıkmak, kötü yola düşmek.

. . . Allahı sévirsən, ağlına zor vérme, sen lap azışıbsan, get işine.
(M. F. Ahundov)

2. Tazelenmek. (yara, hastalık)

AZIŞ - (Tur.) : Gittikçe kızışmak, şiddetlenmek.

Anlamlar iki lehçede birbirinden farklıdır.

AZIŞTIRMAK

AZIŞDIR - (Azb.) : 1. Evden uzaklaştırmak, yolunu kaybettirmek.

İti azdırmağ.

2. İyileşmek üzere olan bir hastalık veya yaranın tekrar kötüleşmesine sebep olmak.

AZIŞTIR - (Tur.) : Azışmasına yol açmak.

AZITMAK

AZIT - (Azb.) : Evden uzaklaştırmak, kaybolmasını sağlamak, kaybolmasına sebep olmak.

AZIT - (Tur.) : Azgın duruma getirmek.

Anlamlar birbirinden farklılık arz etmektedir.

BABA

BABA (Azb.) : 1. Dede.

2. Yaşlı saygıdeğer insanları hürmeten teklifsiz seslenme şekli.

*Durub cütçü **baba** öpdü alnımdan; bildim ki, méhriban olurmuş insan.*
(S. Vurğun)

3. Sade, mazlum, kendi halinde anlamında.

*(Yusif Serrac:) Men bir fağır serraç **babayam**. Men hara, tahtü taç hara?* (M. F. Ahundov)

4. Bazı yerlerde peder için kullanılır.

BABA - (Tur.) : 1. Çocuğu olmuş erkek.

2. esk. Tarikatların bazısında tekke büyüğü.

3. Bu gibi kimselere verilen ünvan.

4. Kazılarda çıkarılan toprağın miktarını hesaplayabilmek için yer yer bırakılan toprak dikme.

5. Çatı merteyi.

6. Koruyucu, babalık duyguları ile dolu kimse; bir ülkeye veya bir topluluğa yararlı olmuş kimse.

7. Ata

Köken itibarıyla aynı olan bu sözcüklerde anlam farklılığı söz konusudur.

BABACAN

BABACAN (Azb.) : Dedeye veya ihtiyar birine hürmet ve sevgiyle hitap şekli // Babaya seslenme.

Cütcü babacan, buğdanı ver, darı yéyersen; Su olmasa, gışda eridib ğarı yéyersen. (Sabir)

BABACAN (Tur.) : Cana yakın, olgun, hoşgörülü, iyi kalpli, güvenilir (erkek). .

BABALIK

BABALIĞ (Azb.) : 1. Üvey dede.

2. Dedenin torunları üzerindeki dedelik hakkı.

BABALIK (Tur.) : 1. Baba olma durumu.

2. hlk. Üvey baba.

3. hlk. Kayın baba, kayın peder.

Anlamlar iki lehçede birbirinden farklıdır.

BACAK

BACAĞ (Azb.) : Bacak, kalçadan tabana kadar olan organ.

BACAK (Tur.) : 1. Hayvanlarda yürümeye veya atlamaya yarayan organ.

2. Bazı şeylerin yerden yüksekçe durmasını sağlayan dayak, destek veya bunlardan her biri, ayak.

3. Oyun kağıtlarında, oğlan, vale.

“Bacak, kalçadan tabana kadar olan organ” temel anlamıyla her iki lehçede de tespit ettiğimiz sözcük, Tur’de daha farklı yan anlamları da kazanarak anlam genişlemesi göstermiştir.

BACI

BACI (Azb.) : 1. Kız kardeş.

2. Tanıdık olmayan kadın veya bir kıza saygıyla sesleniş.

BACI - (Tur.) : 1. hlk. Büyük kızkardeş, abla.

2. hlk. - Kız kardeş.

3. hlk. Bir evde uzun zaman çalışmış yaşlı kadınlara verilen unvan.

“Bacı” sözcüğünün Azb'deki anlamları Tur'de de vardır fakat yazı diline geçirilmemiştir.

BAĞIR

BAĞIR (Azb.) : 1. Karaciğer

2. Yürek, kalp.

*Ey Füzuli, ol senem efğanıma rehm eylemez; Daşe benzer **bağrı**,
te'sir éylemez efğan ona. (Füzuli)*

BAĞIR (Tur.) : 1. Göğüs.

2. (ok yayı ve dağ için) Orta bölüm.

3. anat. Ciğer, bağırsak gibi vücut boşluklarında bulunan organların ortak adı, ahşa.

Sözcük Azb'de “karaciğer ve yürek, kalp” anlamlarına gelmektedir. Tur'de ise “göğüs ; (ok yayı ve dağ için) orta bölüm ; ciğer, bağırsak gibi vücut boşluklarında bulunan organların ortak adı “anlamlarına gelmektedir. Anlamlar birbirinden farklıdır, fakat birbirinden çok da uzak değildir.

BAĞIRTMAK

BAĞIRT - (Azb.) : 1. Bağırmasına sebep olmak.

2. Ağlatmak

*Uşağı **bağırtmağ**.*

BAĞIRT - (Tur.) : Bir haberi, bir isteği birinin aracılığıyla duyurmak.

“Bağırmaya sebep olmak” temel anlamıyla iki lehçede de bulunan sözcük, bu ortak anlamın dışında iki lehçede birbirinden farklı bir anlam daha kazanmışlardır.

BAĞLAMA

BAĞLAMA (Azb.) : 1. Bağlamak işine konu olma.

2. İçerisi dolu ve ağzı bağlı kese, çuval, torba vs. // Bağlanmış şey, bohça.

*Nigarançılığım bir az da artıda, özümü itirdim. **Bağlamanın** kendisini dartıb girdim.*

3. Bir yere yollanmak için toplanıp paketlenmiş, bağlanmış şey.

*. . . . ona mektub ve **bağlamalar** göndermeyi gerara almışdılar. (Mir Celal)*

4. Halk aşıkları birbiriyle atıştıkları zaman birbirini yenmek için çalıp okudukları şiir, muamma.

BAĞLAMA (Tur.) : 1. Üç çift telli olan ve mızrapla çalınan saz.

2. Yapılarda duvarları birbirine bağlayan giriş, putrel.

“Bağlamak işine konu olma” anlamı ortak, diğer anlamları ise iki lehçe arasında birbirinden farklıdır.

BAĞLAMAK

BAĞLA - (Azb.) : 1. İp, zincir, kendir vs. şeylerle bir yere tutturmak, raptetmek // Bohça haline getirmek, bohça yapmak.

2. Sarmak, sargı beziyle sarmak.

3. Düğümllemek, iliklemek.

4. Kesmek, mani olmak.

5. Bir şeyin akışını durdurmak, son vermek.
6. Meydana getirmek, ortaya çıkarmak.
7. Meydana getirmek, oluşturmak.
8. Bir konu hakkında birisiyle anlaşmak, resmi olarak birbirinin isteğini kabul etmek, imzalamak (anlaşma vs.).
9. Takmak, asmak, kuşanmak.
10. Kapamak, kilitlemek.

*[Növreste :] Néce éleyim, ana! Bir de göreceksen, geldi ğapını **bağladı**. (Hağverdiyev)*

11. Yapıştırmak.

*Paketin ağzını **bağlamağ**.*

12. Kurmak, yapmak, dikmek, monte etmek.

*Körpü **bağlamağ**.*

13. İsnad etmek, ilgi kurmak, üzerine yıkmak (suç).

*Herkese **bağlayırığ** her cüre böhtan, olsun. (Sabir)*

14. Meftun etmek, aşık etmek.

*Néce ki haman adam da senin damarını tapdı, ruhunu ohşadı ve özüne **bağladı**. (Ordubadi)*

15. Yazmak, tertipleme (eser).

*Men eger yazı - pozu bilseydim, genclikde gösterdiyim ikidlikleri bir bir yazar, büyük bir kitab **bağlardım**. (A. Şaiğ)*

BAĞLA - (Tur.) : 1. Bir iş veya kimse için ayırmak tahsis etmek.

2. Uyulması zorunlu olmak.

3. Başka bir işle uğraşamaz durumda olmak.

4. Geçışı engellemek.

İki lehçe arasında sözcüğün anlamlarını karşılaştırdığımızda anlamlardan pek çoğunun ortak olduğunu bazı anlamların ise farklı olduğunu görüyoruz.

BAĞLANMAK

BAĞLAN - (Azb.) : 1. Birbirine iliştirilmek, düğümlenmek, tutturulmak
// Bitmek, sona ermek.

2. Kapanmak, kilitlenmek.

*Évde **bağlanıb** bayıra çıhmamağ. Ğapı **bağlandı**.*

3. mec. Vurulmak, aşık olmak, sevdalanmak.

BAĞLAN - (Tur.) : 1. Sevmek, içten bağlı olmak.

2. Yalnızca belli bir işle uğraşmak.

3. Bir şey bir kimseye ayrılmak, tahsis edilmek.

Sözcüğün “bağlamak,birbirine iliştirilmek “anlamı iki lehçede birbiriyle örtüşmektedir. Tur’de bunun yanında “sevmek, içten bağlı olmak” anlamı da vardır. Bu anlam Azb’de mecaz anlam ifade etmektedir.

BAĞLI

BAĞLI (Azb.) : 1. İp, zincir, kendir vs. ile bağlanmış, iliştirilmiş, tutturulmuş.

2. Kilitli kapalı.

3. Bağı, kaytanı, lastiği olan.

Bağlı çekme.

4. Sona ermiş, bitmiş.

*Sedr iclası **bağlı** é’lan étdi*

5. Aşık, vurulmuş, meftun olmuş.

[Zalha :] Belke ğız seni sévmir? Üreyi özgesine **bağlıdır**? (M: F. Ahundov)

6. kağıt, bez vs. şeylerin içine konarak bağlanan bohça

*Ġadın elinde büyük bir **bağlı** aparırdı. (Ordubadi)*

BAĞLI - (Tur.) : 1. Gerçekleşmesi bir şartı gerektiren tâbi, vabeste.

2. Sınırlanmış sınırlı.

3. Bir kuruluşun yetkisi altında bulunan.

4. Bir halkın inanışına göre, büyü etkisiyle cinsel güçten yoksun edilmiş (erkek).

5. Sadık.

Sözcüğün "ip, zincir vs. ile bağlanmış, iliştirilmiş, tutturulmuş; kilitli, kapalı "anlamı iki lehçede de birbiriyle örtüşmektedir. Yine sözcüğün anlamlarından bazıları birbirinden farklıdır.

BAĞLILIK

BAĞLILIG (Azb.) : Bağlı şeyin, hali, vaziyeti.

BAĞLILIK (Tur.) : Birine karşı sevgi, saygı ile yakınlık duyma ve gösterme, sadakat.

"Bağlı şeyin hâli, durumu "temel anlamı itibarıyla iki lehçede de aynı olan sözcük, Tur'de farklı bir anlam daha kazanarak anlam genişlemesi göstermiştir.

BAKIM

BAHIM (Azb.) : Bakma şekli, bakış, görüş, düşünce.

*Bu **bahımdan** onun fikri doğru.*

BAKIM (Tur.) : Bir şeyin iyi gelişmesi, iyi bir durumda kalması için verilen emek veya emek verme biçimi.

Köken bakımından aynı olasına karşın sözcüğün iki lehçedeki anlamları birbirinden farklıdır.

BAKIMSIZ

BAHIMSIZ (Azb.) : 1. Evsiz, sahipsiz, sokakta kalmış, bir bakanı olmayan, zavallı.

Bahımsız uşaq.

2. İyi bakılmamış, kendi hâline bırakılmış.

“İyi bakılmamış, kendi hâline bırakılmış” anlamı iki lehçede de yer alan sözcük, Azb’de “evsiz, sahipsiz, sokakta kalmış, bir bakanı olmayan, zavallı” anlamını da kazanarak anlam genişlemesi göstermiştir.

BAKMAK

BAH (Azb.) : 1. Görmek için gözlerini yöneltmek.

2. Seyretmek, gözden geçirmek, müşahede etmek.

3. Mütala etmek, öylesine okuyarak göz gezdirerek bilgi sahibi olmak.

4. Yoklamak, gözden geçirmek.

5. Göz gezdirmek, aramak, araştırmak.

6. Yoklamak, muayene etmek.

7. Düşünmek, önem vermek, dikkat etmek.

8. Bir şey hakkında belirli bir düşüncesi olmak, değerlendirmek.

9. Müzakere etmek, gözden geçirmek.

10. Ölçüp biçmek, düşünmek, yoklamak.

11. Hizmet etmek, kaygı göstermek // Nezaret etmek, göz kulak olmak.

12. Muayene etmek, tıbbi yönden nezaret etmek.

13. Belirli bir tarafa yöneltilmek, çevrilmek, döndürülmek, açılmak.

14. Birisini örnek almak, ibret almak, kendini ona benzetmek.

BAK - (Tur.) : 1. Beslemek, geçindirmek.

2. (bir iş) Birinden beklenmek.

3. Bir işi yapmak, bir işi yapmakla görevli olmak.

4. Yapılabilmesi bir şeye bağlı bulunmak.

5. Renklerde, benzemek, andırmak.

6. Anlamak, farkına varmak.

7. Başka bir şeyle ilgilenmeyip elindeki veya önündeki işle uğraşır olmak.

İki lehçedeki anlamlar karşılaştırıldığında sözcüğün pek çok anlamının ortak olduğu, bazı anlamların ise iki lehçe arasında birbirinden farklı olduğu görülmektedir.

BALA

BALA (Azb.) : 1. Evlat, çocuk.

2. Küçük, körpe hayvan.

Gah yetişmiş méyveleri derib yéyerdik, gah guş yuvalarından bala düşürüb oynardıg.

BALA (Tur.) : hlk - Yavru, çocuk.

Bu sözcük Tur'de yazı diline geçirilmemiştir.

BAR

BAR (Azb.) : 1. mah. Ekmeklerde ve bayat yemeklerde oluşan küf.

2. Kir, pas, kabuk (hastalıktan dolayı, dil ve dudakta oluşan.)

BAR (Tur.) : Cam kaplarda oluşan pas.

Sözcüğün iki lehçedeki anlamı birbirinden farklıdır,fakat bir yakınlık söz konusudur.

BASKIN

BASĞIN (Azb.) : 1. Baskın, ansızın üstüne varma, hücum etme.
2. Soygunculuk, yağma.

BASKIN (Tur.) : (sertlik, zorluk bakımından) üstün.

Bu sözcüğün Azb'deki anlamları Tur'deki anlamlarla örtüşmektedir. Sadece farklı olarak Tur'de “(sertlik, zorluk bakımından) üstün” anlamını da taşımaktadır.

BASIK

BASIĞ (Azb.) : 1. Basılmış, sıkılmış hâlde olan, göçük yassı.
2. Yük hayvanlarının sırtında ezilmeden dolayı oluşan yara.

BASIK - (Tur.) : 1. Çok yüksek olmayan, alçak.
2. Kısık.

Sözcüğün “basılmış, sıkılmış halde olan, yassılaştırmış” anlamı iki lehçe arasında örtüşmektedir. Bu ortak anlamın dışında Azb'de “yük hayvanlarının sırtında ezilmeden dolayı oluşan yara “, Tur'de ise “çok yüksek olmayan, alçak ve kısık” anlamları iki lehçe arasında birbirinden farklıdır.

BASTIRMAK

BASDIR - (Azb.) : 1. Ekmek, dikmek (ağaç).

[Fehreddin :] *Çoh pakize . . . subh tezden hamısını basdıraram.* (N. Vezirov)

2. Kuylamak, toprağa gömmek.
3. Üzerini örtmek.

4. Katlayıp dikmek (elbisenin eteğin vs'nin ağzı).
5. Tavuğu kuluçkaya yatırmak.
6. Dişi hayvanı erkek hayvanla çiftleştirmek.
7. Otlatmak, ezdirmek, otlarını yedirmek.

*Ekini mal - ğaraya **basdırmağ**.*

BASTIR - (Tur.) : 1. hlk. Kümes hayvanlarını kuluçkaya yatırmak.

2. Zararlı bir olayı önlemek.
3. Üstünlüğünü göstermek.
4. Gidermek.
5. (cevap için) Hemen yetiştirmek.
6. Ansızın birinin yanına gitmek.
7. Birdenbire ve pek çok etkisini göstermek.
8. Baskı yapmak, üzerine iyice düşmek.

Sözcüğün bazı anlamları iki lehçe arasında ortaktır. Bazı anlamlar ise birbirleriyle örtüşmemektedir.

BAŞLAMAK

BAŞLA - (Azb.) : 1. Bir işe girişmek, kalkışmak, ilk adımını atmak, davranmak.

2. Bir işin durumun hadisenin vs'nin ilk numunelerini göstermek.
3. Bir işin temeli atılmak, meydana gelmek, varlığını ortaya koymak.

BAŞLA - (Tur.) : 1. Görünmek.

2. Etkisini göstermek.
3. Hoş olmayan bir davranışa koyulmak.

ET'de "başlamak, önderlik etmek, klavuzluk etmek "anlamlarıyla tespit ettiğimiz sözcük, Azb'de ve Tur'de söz konusu anlamları korurken bunun yanı sıra iki lehçe arasında birbirinden farklı anlamlar da vardır.

BAŞLIK

BAŞLIĞ (Azb.) : 1. Yağmurdan, soğuktan, rüzgardan korunmak için kafaya giyilen şapka.

2. öz. ter. Makalenin adı, başlığı. // Gazete veya dergilerde yazının her bölümü başına konup o konuyu özetleyen kısa yazı.

3. Eskiden kadınların başörtüsü altından taktıkları altın veya gümüşten yapılan takı, süs eşyası.

BAŞLIK (Tur.) : 1. Hayvan koşumunun başa geçirilen bölümü.

2. Bir sütunun bir direğin tepeliği.

3. Tablaların veya iş parçalarının düzgün kalmasını sağlamak amacı ile baş taraflarına takılan parça.

4. Tekerlek parmaklarının çakılı olduğu kısım, top.

Sözcüğün anlamlarından ikisi Azb ve Tur'de birbiriyle örtüşmektedir. Anamlardan bazıları ise iki lehçe arasında birbirinden farklıdır.

BAŞSIZ

BAŞSIZ (Azb.) : 1. Başı olmayan.

2. Sahipsiz, büyüksüz, rehbersiz, büyüğü olmayan.

Başsız galib ayağları iftan olan çocuğ!

Ey derbeder gezib üreyi ğan olan çocuğ! (Sabir)

3. Azgın, önüne geçilmez, zaptedilmesi çok zor olan.

Başsız ahan suları özümüze tabé étsek de, helelik göylere gücümüz çatmır. (Z. Helil)

BAŞSIZ (Tur.) : 1. Başı olmayan.

2. mec. Yöneticisi, başkanı olmayan.

Sözcük iki lehçede de ET'deki "başsız,başı olmayan" anlamını korumaktadır. Azb'de bu anlamla birlikte farklı yan anlamları da almış ve anlam genişlemesi göstermiştir. Tur'de ise temel anlamının yanında "büyüğü olmayan, başkanı olmayan "anlamını mecazî olarak ifade etmektedir.

BAŞSIZLIK

BAŞSIZLIĞ (Azb.) : 1. Düşüncesizlik, akılsızlık.

2. Sahipsizlik, büyüksüzlük.

3. Karışıklık, nizamsızlık. // İtaatsizlik.

Sözcüğün" sahipsizlik,büyüksüzlük ve karışıklık,nizamsızlık" anlamları her iki lehçede de ortaktır, farklı olarak Azb'de "düşüncesizlik,akılsızlık" anlamını da taşımaktadır.

BATAK

BATAĞ (Azb.) : Bataklık, çamurluk.

BATAK (Tur.) : Kötü durum içinden çıkılmaz iş.

Sözcüğün "bataklık,batak" anlamı iki lehçede de vardır. Tur'de Azb'den farklı olarak "kötü durum,içinden çıkılmaz iş" anlamını da kazanmıştır.

BATKIN

BATĞIN (Azb.) : 1. Batmış, çökmüş, çukurlaşmış. // Çukur derin yer.

Gubernator, adı çekildiyinden batğın gözlerini bir çocuğ sévinci ile parıldadan Cefer emiden :

– Siz necesiniz? – [déye soruşdu] (Nezerli)

2. Kısılmış, kaybolmuş (ses)

3. mah. İflas etmiş, her şeyini kaybetmiş.

BATKIN (Tur.) : Borçlarını ödeyemez duruma düşen, iflas etmiş (kimse) müflis.

Tur'de "borçlarını ödeyemez duruma düşen, iflas etmiş kimse" anlamına gelen sözcüğün bu anlamı Azb'de de vardır, fakat yazı diline geçirilmemiştir. Sözcük Azb'de daha farklı anlamları içermektedir.

BATKINLIK

BATĞINLIĞ (Azb.) : Çukurluk üzerinde batıklık, çukurluk meydana gelmiş şeyin hâli.

BATKINLIK (Tur.) : Borçlarını ödeyemediği mahkeme kararı ile tespit ve ilân olunan tüccarın durumu, iflâs.

BATMAK

BAT - (Azb.) : 1. Bir şeyin içine sokulmak, dalmak.

2. Suyun dibine dalmak, çökmek.

3. Gözden kaybolmak, gurub etmek (güneş).

4. Mahvolmak, zayi olmak, keder olmak, yok olmak. // İflas etmek hiçbir şeyi kalmamak.

5. Çökmek, çukurlaşmak.

6. Bulaşmak, bir şeye bulanmak.

7. Tutulmak (ses, kulak).

*Sesi **batmağ**. Gulağı **batmağ**.*

8. Bir şeyin altında kalarak görünmemek, görünmez hâle gelmek, kaybolmak, örtülmek.

Tahıl o geder hündürdür ki, adam arasında batır.

*Bütün kainat ğar altında **batmış** kimi idi. (Mir Celal)*

BAT - (Tur.) : 1. Dokunmak, incitmek.

2. Hoşa gitmeyen bir duruma uğramak.

3. (tedirgin etmemesi gereken şeyler için) Tedirgin etmek.

İki lehçede aynı anlamları taşımakla birlikte birbirinden farklı anlamlarıda yer almaktadır. Yani anlamlardan bir kısmı iki lehçe arasında örtüşmektedir.

BAYAĞI

BAYAĞI (Azb.) : 1. En sade, çok basit, değeri ve ayrıcalığı olmayan.

2. Kaba, aşağı, değersiz, liyakatsiz.

BAYAĞI (Tur.) : 1. Hemen hemen âdeta.

2. Gerçekten çok oldukça epey.

3. Çok iyi pekâlâ.

İki lehçede de “en sade,çok basit,değeri olmayan,aşağı,değersiz” anlamları yer almaktadır. Ayrıca sözcük, Tur’de bu ortak anlamların dışında farklı anlamlar da kazanmıştır.

BAYGIN

BAYĞIN (Azb.) : 1. Kendinden geçmiş, bayılmış.

2. mec. Süzgün, mestane.

BAYGIN (Tur.) : 1. Süzgün.

2. Gönül vermiş.

3. İnsanı kendinden geçirir gibi olan.

4. Yığılmış, dökülmüş.

Sözcüğün “kendinden geçmiş,bayılmış” anlamı her iki lehçede de örtüşmektedir. Bu anlam dışında Tur’de farklı yan anlamlar da vardır.

BAYIR

BAYIR (Azb.) : 1. Binanın vs. 'nin dışı, dışarı açıklık yer.

*“Téz ğurdu götördüler. Ğurd öz özüne dedi: **Bayıra** çıharanda ğaçaram. Tülkü işi duymuşdu çoh ayığ terpenirdi. ” (Az. Halk Yaz. Ör. Nağıllar 261 / 2)*

2. kon. Dış görünüş.

BAYIR - (Tur.) :Küçük yokuş.

Azb’de “binanın vs. 'nin dışı,dışarı,açık yer” anlamına gelen sözcük, Tur’de daha farklı bir anlamı ifade etmektedir. Neticede anlamlar birbiriyle örtüşmemektedir.

BEBE

BEBE (Azb.) : 1. Küçük çocuk, bebek.

2. Oyuncak bebek.

BEBE (Tur.) : hlk. Bebek, küçük çocuk.

Tur’de bu sözcük yazı diline geçirilmemiştir.

BECERMEK

BÉCER (Azb.) : Hizmet ederek, besleyerek yetiştirmek. // Terbiye edip yetiştirip büyütmek.

*Gül kimi uşağ **bécermişem**, özüne dadandırıb ğardaşın Gülo kimi küle dönderesen? (S. Rehimov)*

BECER (Tur.) : 1. Güç görünen bir iş veya duruma çözüm bulmak.

2. alay. Bir şeyi kullanılmaz duruma getirmek, bozmak, kirletmek.

“Becermek” sözcüğünün iki lehçedeki anlamları birbirinden farklıdır.

BELLEMEK

BELLE - (Azb.) : 1. Belli etmek, aydınlatmak, bilmek.

2. Belirlemek, gözüne kestirmek.

Terlan kimi gözlerini zilledi; Dağ başından évin semtin belledi.
(Sehhet)

3. Nişan almak.

İlyas otlar arasından bahıb, ağaç başındaki "garğaları" belledi, ateş açmağa icaze istedi. (Mir Celal)

BELLE - (Tur.) : Sanmak.

"Belli etmek, aydınlatmak, bilmek" anlamı iki lehçede de bulunan sözcük, ortak olan bu anlamın dışında Tur'de "sanmak", Azb'de "belirmek, gözüne kestirmek ; nişan almak" anlamlarını kazanmışlardır.

BERE

BERE I (Azb.) : 1. Av beklenen yer, pusu kurulan yer.

Ovu beresinde vurmağ.

2. Çıkış yeri, yol.

Çoban geyunu götürəsi

Onu bereye yétiresi

Ağ bilekli gelinler Sağım sağım deyesi. (Az. Halk Yaz. Ör. 16 / 37)

BERE II - (Azb.) : 1. Büyük ırmakların üzerine yapılan hareketli köprü, veya üzerinde bir şeyler taşımak için yanyana bağlanmış ağaçlardan ibaret Sal.

Orada bir bereye rast geleceksiniz. Traktörleri bereye gayub o taya keçirdersiniz. (H. Mehdi)

2. Bent.

*Ėedim olayı . . . **berede** herlenir, ancağ mirab Zülzederin ve cuvarların gözünden. Bir tük béle yayındıra bilmirdi. (S. Rehimov)*

3. Sahilde gemilerin durduğu yer, denizin ırmağın sahile sığ yeri.

4. Bağ ve bastonların arasında bırakılan ara, sınır.

*Bastanın **beresini** tikanla tutmağ*

BERE (Tur.) : Vurma ve incitme sonucu vücudun herhangi bir yerinde oluşan çürük.

“Bere” sözcüğü Azb’de eş sesli bir sözcüktür. Tur’daki “bere” sözcüğü de Azb’deki “bere” sözcüklerinden anlam olarak tamamen farklıdır . Yine eş seslilik söz konusudur.

BERK

BERK (Azb.) : 1. Mayi, gaz ve benzeri cisimlerden farklı olarak, kendi şekil ve ölçülerini muhafaza eden cisimler.

***Berk** cisimler.*

2. Süratli, hızlı, çevik.

*Buraya Ėeder iri, yéyin ve **berk** addımlarla yériyerik, etrafındaki her şeye é’tinasız olan ucaboy, zirek esger, ateşi azalmış maşın kimi yavaşladı. (Mir Celal)*

3. Ciddi, itibarlı, sebat eden.

*O **berk** irade sahibidir.*

4. Oldukça çok, sınırsız, haddinden fazla.

*Eger birce değiğe **berk** külek esse ve ya bir tesadüf dolayısı ile ayağı sürüşse, fehle denize düşecektir. (H. Mehdi)*

5. Koyu

***Berk** tütün*

6. Ulaşılamayan, çetin yer.

*Ehmed özünü isti dağın başına, **berke** verdi. (E. Veliev)*

7. Sert, katı.

8. Vücut olarak, sağlam, güçlü.

“Muhafaza edilmiş, tahkim edilmiş” anlamlarıyla ET’de tespit ettiğimiz sözcük, iki lehçede de az çok bu anlamı korumuştur. Azb’de söz konusu bu anlamın dışında farklı pek çok yan anlamı kazanmıştır. Tur’de ise temel anlamın yanında “süratli, hızlı, çevik ; sert, katı ” anlamlarını kazanmıştır. Bu durumda sözcük her iki lehçede de anlam genişlemesi göstermiştir.

BERKİTMEK

BERKİT - (Azb.) : 1. Sağlamlaştırmak, alınmaz geçilmez hâle getirmek.

2. Bedenen ve ruhen güçlendirmek, sağlamlaştırmak.

3. Israr etmek, inat etmek, dediğinden vazgeçmemek.

*Yüz manat az pul deyil . . . bir az **berkitsen**, belke üç yüz de vérer. (N. Vezirov)*

4. Süratini artırmak, çabuklaştırmak, süratlendirmek.

5. Şiddetlenmek, güçlenmek (yağmur, rüzgar vs.)

*Çiskiç **berkidirdi**. Sol terefde néçe gara kéçeli alaçığ görünürdü. (R. Rza)*

ET’de “sağlamlaştırmak” anlamına gelen sözcük, Azb ve Tur’de bu anlamı korumuşlardır. Sözcüğün “sağlamlaştırmak, geçilmez hale getirmek ve bedenen, ruhen güçlendirmek” anlamı iki lehçede de örtüşmektedir. Bunun yanı sıra sözcük Azb’de farklı yan anlamlarıda içermektedir.

BERKLİK

BERKLİK (Azb.) : 1. Sert şeyin hâli.

2. Hasislik cimrilik.

BERKLİK (Tur.) : Sağlamlık.

Sözcüğün “berklik, sağlamlık” anlamı her iki lehçede de ortaktır. Azb’de farklı olarak” hasislik, cimrilik” anlamını da kazanmıştır.

BESLEMEK

BESLE - (Azb.) : 1. Terbiye edip büyütmek, yetiştirmek.

2. Beslemek, yedirip içirmek, semirtmek.

3. Kalbinde saklamak, hissetmek, duymak, yüreğine işlemek.

*Onların hamısına éyni hiss ve mûnasibet **beslediyim** halda, bir deste gülü kime véreydim. (Mir Celal)*

BESLE - (Tur.) : 1. Eklenmek, katılmak, çoğaltmak.

2. Bir şeyi korumak veya sağlamca durmasını sağlamak için, çevresini veya altını desteklemek, doldurmak, pekiştirmek.

Sözcüğün “terbiye edip büyütmek, yetiştirmek ve beslemek, yedirip, içirmek” anlamı iki lehçede örtüşmektedir. Buna ilâve olarak Azb’de ve Tur’de ortak olmayan, birbirinden farklı anlamlar da içermektedir.

BESLEYİCİ

BESLEYİCİ (Azb.) : 1. Gıdalı, gıda veren.

2. Terbiye eden, besleyen, bakan.

*Ana! Senin tükenmez emeyin, ohşayıcı şefgetin, **besleyici** mehebbetin, gelb ülviiyyetin kime me'lum déyil (Mir Celal)*

BESLEYİCİ (Tur.) : Yüz ve boyunda güneş lekelerini azaltıp ölü hücreleri atan krem türü.

“Gıdalı, gıda veren” temel anlamıyla iki lehçede de tespit ettiğimiz sözcük, bu anlamının dışında Azb’de “terbiye eden, bakan, besleyen” anlamını kazanırken, Tur’de “yüz ve boyunda güneş lekelerini azaltıp ölü hücreleri atan krem türü” anlamını kazanmıştır. Anamlardan birisinin örtüştüğünü diğerlerinin ise farklı olduğunu söyleyebiliriz.

BİBİ

BİBİ (Azb.) : Hala, babanın kız kardeşi.

BİBİ (Tur.) : hlk. Babanın kız kardeşi, hala.

Bu sözcük Tur’de yazı diline geçirilmemiştir.

BİLMEK

BİL - (Azb.) : 1. Bir şey hakkında bilgi sahibi olmak, haberdar olmak, vakıf olmak. // Herhangi bir konuda özel bilgisi olmak.

2. Öğrenmek, haber almak, bilgi almak.
3. Anlamak, idrak etmek.
4. Tanımak.
5. Başarmak, yapabilmek, zihinde canlandırabilmek.
6. Kendisi için yadın etmek, belirlemek, öğrenmek.
7. Uymak yerine getirmek.
8. Hatırlamak, akla getirmek.
9. Zannetmek, ümit etmek.
10. Hesaplamak, zannetmek.

BİL - (Tur.) : 1. Sorumlu tutmak.

2. İnanmak.

3. Bazen “işine gelmek”, “uygun bulmak” anlamında da kullanılır.

Sözcüğün pek çok anlamı iki lehçede örtüşmektedir. Sadece Tur'de olup Azb'de olmayan birkaç yan anlam daha kazanmıştır.

BİRLEŞTİRMEK

BİRLEŞDİR - (Azb.) : 1. Birkaç veya birçok şeyi bir araya yığarak bir tam hâline getirmek.

2. Aralarında birlik meydana getirmek.

3. Yapıştırmak, birbirine eklemek, birbirine bağlamak, bir araya getirip bir etmek.

*Sınımış hisseleri lehimle **birleştirmek**.*

4. Genelleştirmek, sosyalleştirmek.

*Kendliler kolhoza girib, mal -ğaranı **birleştirdiler**.*

5. Aralarında ilgi, alaka meydana getirmek, birbirine bağlamak.

*Meni téléfonda şehirle **birleştirin**.*

Bu sözcüğün bazı anlamları iki lehçede ortaktır. Bununla birlikte sözcük, Azb'de olup da Tur'de olmayan bazı anlamları içermektedir.

BİTKİN

BİTKİN (Azb.) : 1. Bitmiş, sona ermiş, tamamlanmış.

*Bitkin söz. **Bitkin** cümle.*

2. Yetişmiş olgun, mükemmel.

*Gireydim siz giren yéni bağçaya; Gözümlə göreydim **bitkin** barını.*
(A. Şaig)

BİTKİN (Tur.) : Gücü tükenmiş olan, çok yorgun.

"Bitmiş, sona ermiş, tamamlanmış" temel anlamı Azb ve Tur'de ortaktır. Azb'de Tur'den farklı olarak "yetişmiş, olgun, mükemmel" anlamını

kazanmıştır. Tur'de de farklı olarak "gücü tükenmiş, çok yorgun" anlamını taşımaktadır.

BİTMEK

BİT - (Azb.) : 1. Tamamlanmak, sona ermek // Tükenmek.

2. İyileşmek, bitişmek (yara).

Éy söyleyen füzuliye eşğ içre sebr gıl; söyle, bu melhem ile kimin bitdi yaresi? (Füzuli)

3. Yapmak, söyleneni yapmak.

BİT - (Tur.) : Çok yorulmak, güçsüz kalmak, çok zayıflamak.

ET'deki "tamamlanmak, sona ermek" anlamı her iki lehçede de bulunmaktadır. Söz konusu anlamın dışında Azb'de "iyileşmek, bitişmek (yara)" anlamını da alarak anlam genişlemesi göstermiştir. Tur'de de farklı olarak " çok yorulmak, güçsüz kalmak, çok zayıflamak " yan anlamını kazanmıştır.

BOĞAZ

BOĞAZ (Azb.) :1. anat. Yenilen şeylerin yutulurken geçtiği ağzın sonundaki dar boşluk, gırtlığın yukarısı.

2. Çeşitli kapların (şişe vs.) ağızlarıyla gövdeleri arasında kalan dar kısmı.

3. Çizme ve çorabın ayakların üstünde kalan kısmı.

4. İki dağ arasındaki dar geçit.

5. Değirmenin üst taşındaki delik kısmı, buğday vs. dökülen yer.

Deyirmanın boğazına ölü salsan, diri çıhar.

6. Dere ve ırmakların doğduğu yer.

Sürü derenin boğazında gécelemişdi.

7. İki denizi birbirine bağlayan dar kısım.

BOĞAZ II - : Hamile.

Boğaz inek. Boğaz at.

BOĞAZ (Tur.) : 1. İki kara arasındaki dar deniz.

2. Yedirip içirme yükümü, iâşe.

ET'de "boğaz" anlamına gelen sözcük iki lehçede de bu anlamı korumuş, bunun yanında pek çok yan anlam olarak anlam genişlemesi yönünde gelişme göstermiştir. Sözcüğün aldığı yan anlamlardan bir kısmı her iki lehçede ortak diğer bir kısmı ise farklıdır.

BOĞMA

BOĞMA (Azb.) : 1. Boğmak fiili.

2. Boğmaca hastalığı.

Boğma hesteliyine tutulmağ.

3. Ortası dar, ağız ve alt kısmı geniş kap, bardak vs.

Nurcahan ğarpızı samovarin ğabağında oturub, ğüllü boğma stekanları silirdi. (S. Rehimov)

BOĞMA (Tur.) : 1. İncir, dut, kuru üzümün mayalandıktan sonra, ilkel araçlarla damıtılmasıyla elde edilen alkol derecesi düşük bir tür rakı.

Sözcüğün "boğmak fiili" anlamı ortak, diğer anlamları farklıdır.

BOĞMAK

BOĞ - (Azb.) :1. Boğazı el veya ip vs. ile sıkmak suretiyle nefes yolunu kesmek // Nefes almaya zorlaştırmak için nefes almasına engel olmak.

2. Boğup öldürmek.

3. El, ip vs. ile sıkmak // Germek, bağlamak, sarmak.

BOĞ - (Tur.) : 1. (Motorlu taşıtlarda) Fazla yakıt motoru çalışmaz duruma getirmek.

2. Bir durumu başka bir durum yaratarak örtmeye çalışmak.
3. Gelişmesine engel olmak.
4. (renkler için) Uygun düşmemek.

“Boğmak” anlamıyla ET’de tespit ettiğimiz sözcük, bu anlamıyla iki lehçede de vardır. Bu anlamın yanı sıra iki lehçe arasında pek çok yan anlamı birbirinden farklı olarak kazanmıştır.

BOŞ

BOŞ (Azb.) : 1. İçinde hiçbir şey olmayan.

2. Hür, rahat, işsiz, işi olmayan.
3. Yapılması, halledilmesi zor olmayan, kolay.

Boş mesele.

4. Beyhude, asılsız, aslı olmayan.

Boş söhbet. Boş ümidler.

5. Yumuşak maddenin parçacıklarının birbirine sıkıca yapışmaması durumu. // Sulu, katı olmayan.

Boş ağaç. Boş torpağ.

6. Ölçüsünden büyük.

Ayağgabı ayağıma boş olur.

7. Zayıf bağlanmış, gerilmemiş, gergin olmayan.

Atın yeheri boşdur, onu berkitmek lazımdır.

8. Kaburgaların alt kısmında olan.

Boş eti.

BOŞ (Tur.) : 1. Görevlisi olmayan (iş, görev) münhal.

2. Yapılacak işi olmayan.

Sözcüğün anlamlarını iki lehçe arasında karşılaştırdığımızda bazı anlamlarının örtüştüğünü görmekteyiz. Bunun dışında bazı anlamlarının ise birbirinden farklı olduğunu görmekteyiz.

BOŞLUK

BOŞLUĞ (Azb.) : 1. Boş yer, boş saha // Küçük delik, oyuk.

2. Yumuşaklık, sıkı, gergin, katı olmama hâli.

Torpağın boşluğu. Ğendin boşluğu.

3. Duruluk, içinde suyun fazla olması hâli.

Hemirin boşluğu.

4. anat. Vücutta ayrı ayrı organların olduğu yer.

BOŞLUK (Tur.) : 1. Kesinti, kopukluk.

2. Boş geçen süre.

3. Eksiklik yoksunluk durumu.

Sözcüğün “boş yer, boş saha, küçük delik” anlamları iki lehçede de vardır. Buna ilâve olarak Azb'de “yumuşaklık, katı olmama hâli ; duruluk, içinde suyun fazla olması hâli” anlamına gelirken, Tur'de Azb'deki anlamlardan farklı olarak “kesinti, kopukluk ; boş geçen süre ; eksiklik duygusu” anlamlarını kazanarak anlam genişlemesi göstermiştir.

BOY

BOY (Azb.) : 1. Vücudun uzunluğu ve yüksekliği.

2. Uzunluk.

3. Yükseklik irtifa.

BOY (Tur.) : 1. Bir yüzeyde, en sayılan iki kenar arasındaki uzaklık, en karşıtı.

2. Yol, ırmak, deniz kıyısı.

3. Kumaş için ölçü.

4. Süre.

5. Uzaklık.

6. Destan.

Temel anlamı her iki lehçede de korunan sözcük Tur'de ortak anlamların dışında farklı yan anlamlarda kazanmış ve anlam genişlemesi göstermiştir.

BOYAMAK

BOYA - (Azb.) : 1. Bir şeyi boyaya daldırmak, boya sürmek, renklendirmek.

2. Kirletmek, lekelemek, bulaştırmak.

Uşaq ellerini mürekkebe boyadı.

3. Bir şeyin çokluğunu, bolluğunu bildirir.

Héyder Bey : Hanı gızılbaş ve Osmanlı döyüşü ki, tamam Garabağı gızıl gümüşe boyadı. (M. F. Ahundov)

Tur'de ve ET'de "boyamak" temel anlamıyla tespit ettiğimiz sözcüğün bu anlamı Azb'de de vardır. Azb'de bu temel anlamla birlikte "kirletmek, lekelemek, bulaştırmak" anlamları da yer almaktadır.

BOYLAMAK

BOYLA - (Azb.) :1. Suyun derinliğini ölçmek için dalarak kontrol etmek veya ölçmek.

2. Başını çıkarıp, boyunu uzatıp bakmak.

*Pencereden **boylan**ları salamlayan musığı ve algış sesleri birbirine garişdi. (Mir Celal)*

BOYLA - (Tur.) : 1. İstemeyerek bir yere gitme durumunda kalmak.

2. Batmak.

3. Düşmek.

4. Yükselmek, çıkmak.

5. Destan söylemek, anlatmak.

Bu sözcük iki lehçede de farklı anlamlar içermektedir. Kökenleri aynı olsa da anlamların örtüşmediğini görmekteyiz.

BOYLANMAK

BOYLAN - (Azb.) : 1. Boyunu uzatıp, başını çıkarıp bakmak.

*Rza Ğehremani heyecanla işi burahıb, deponun ğapısına çıhdı ve bağzala teref **boylandı**. (Mir İbrahimov)*

BOYLAN - (Tur.) : Boyu uzamak.

Tur'de "boyu uzamak" anlamına gelen sözcük, Azb'de daha farklı bir anlamı içermektedir.

BOYLU

BOYLU I (Azb.) : Uzun boylu, boylu, boslu.

BOYLU II (Azb.) : kon. Hamile.

Boylu ğadın.

BOYLU (Tur.) : Boyu olan.

BOYUN

BOYUN (Azb.) : 1. Başı bedene bağlayan, boyu tamamlayan organ, vücudu başla birleştiren kısım.

2. Bir şeyin boyuna benzeyen kısmı.

3. Dağın, kayanın vs'nin tepesiyle yamacı arasındaki kısım.

4. Araba, çift vs. 'ye koşulan hayvan çiftlerinin sayısı.

*Tarvérdi heresi dörd **boyun**, (ye'ni) sekkiz öküzden ibaret iki hış elave düzeldib, gövşene saldı. (S. Rehimov)*

BOYUN (Tur.) : Sorumluluk.

İki lehçede sözcüğün pek çok anlamı ortaktır. Birbirinden farklı anlamlarda mevcuttur. Tur'de Azb'den farklı olarak "sorumluluk" anlamını kazanırken, Azb'de Tur'den farklı olarak "araba, çift vs. koşulan hayvan çiftlerinin sayısı" anlamını kazanmıştır.

BOYUNDURUK

BOYUNDURUĞ (Azb.) : Çift süren ve araba çeken öküzlerin boynuna geçirilen ağaç çerçeve.

BOYUNDURUK (Tur.) : 1. Güreşte hasmın başını koltuk altına alıp boynuna kol dolama oyunu.

2. Kapı veya pencere gibi açıklıkların üzerine konulan ağaç, taş veya beton kiriş, lento.

3. Mengenenin üst yanındaki kemer biçimli bölüm.

Azb'de ve ET'de "boyunduruk" temel anlamıyla tespit ettiğimiz sözcük, Tur'de de bu temel anlamın yanında pek çok yan anlamı içermektedir.

BOZ

BOZ (Azb.) :1. Toprak ve deve tüyü rengine olan, siyah ve beyaz renklerin karışımından oluşan renk.

2. Dumanlı, sisli, açık olmayan.

*Sabah, Allah goysa, gurtarığ, hava da **bozdur**, bu dehi yahşıdır. (N. Vezirov)*

3. Çıplak, bitkisiz.

*Buruğlarım hayğırarağ, nére salır **boz** çöllere. (S. Vurğun)*

BOZ (Tur.) : Açılmamış, sürülmemiş (toprak).

Sözcüğün “boz renk” anlamı iki lehçede de örtüşmektedir. Bunun dışındaki anlamlar iki lehçe arasında birbirinden farklıdır.

BOZGUN

POZĞUN (Azb.) : 1. Bozulmuş, dağılmış, berbat durumda olan.

2. Ahlaksız, kötü, düşük.

*Sizin mektebin telebesi Mahmud Merdanoğlu dün en ahşam deste **pozğun** adamlarla gumar oynaymış. (Z. Helil)*

3. Perişan, kötü.

*Ehvalim éle **pozğun** idi ki, yuhu - zad menden çoh uzağ idi. (Memmedguluzade)*

BOZGUN (Tur.) : Morali bozulmuş, çökmüş, yılgın.

“Bozulmuş, dağılmış, berbat durumda olan” anlamıyla sözcük iki lehçede de mevcuttur. Bu anlamla birlikte Tur’de “morali bozulmuş, yılgın” anlamını alırken, Azb’de de Tur’den farklı olarak “ahlaksız, düşük ; perişan, kötü” anlamlarını almıştır.

BOZGUNLUK

POZGUNLUK (Azb.) :1. Nizamı intizamı bozulmuş şeyin durumu, karışıklık, dağınıklık, moral bozukluğu.

2. Perişanlık, berbatlık.

3. Ahlaksızlık, manevi yönden bozulmuş kimsenin hâli ve durumu.

*Gét - géde meişet **pozğunluğunun** nirkabı içine yuvarlanırdı. (S. Hüseyin)*

“Nizâmı, intizâmı bozulmuş şeyin durumu, moral bozukluğu ve perişanlık” anlamıyla her iki lehçede de yer alan sözcük, Azb’de “ahlaksız” anlamını Tur’dan farklı olarak kazanmıştır.

BOZMAK

POZ - (Azb.) : 1. Normal haldeki gelişmesine engel olmak, karışıklık çıkarmak.

2. Yazılmış yazıyı silgi ile silmek veya üzerini çizerek karalamak.

*Cemile yazdığını ohudu, beyenmedi, **pozdu**, yéniden düzeltdi. (S. Rehimov)*

BOZ - (Tur.) : 1. Bir şeyi kendisinden beklenen işi yapamayacak duruma getirmek.

2. Dokunmak, zarar vermek.

3. Geçersiz bir duruma getirmek.

4. Büyük parayı ufak birimlere ayırmak.

5. Bozguna uğratmak.

6. Altını paraya çevirmek.

7. Bağ veya bostanın son ürününü toplamak.

8. Bırakmak, dağıtmak.

“Normal haldeki gelişmesine engel olmak, karışıklık çıkarmak” anlamı her iki lehçede de örtüşen sözcük, bu ortak anlamın yanında Azb’de “yazılmış yazıyı silgiyle silmek veya üzerini çizerek karalamak” anlamını da kazanmıştır.

BOZUK

POZUK (Azb.) :1. Bozulmuş, silinmiş.

2. Berbat, düzgün olmayan, tahrif edilmiş.

BOZUK (Tur.) : (Bir organ) Görevini yapamaz duruma gelmiş.

2. Madeni, küçük değerli para.

Sözcüğün Azb'deki anlamları Tur'de de vardır. Ayrıca sözcük Tur'de farklı yan anlamlarda kazanmıştır.

BOZARMAK

BOZAR - (Azb.) : 1. Boz renge bürünmek. // Rengi kaçmak, solmak.

2. Yetişmeye başlamak, vakti gelmek (arpa, karpuz vs.)

Garpızlar yavaş yavaş bozarır.

3. Tutulmak, soğumaya başlamak, çisimeye başlamak, duman bürümek.

Havalar bozarmışdır; Ağ sağıllı gış gelir. (S. Rüstem)

4. Pişmeye, kavrulmaya başlamak.

Et lap bozarıb, indice hörek hazır olacağ.

Sözcüğün “boz renge bürünmek, rengi kaçmak” temel anlamıyla iki lehçede de tespit ettiğimiz sözcük, bu anlamıyla birlikte Azb'de farklı anlamları da alarak anlam genişlemesi göstermiştir.

BULAŞIK

BULAŞIĞ (Azb.) : 1. Bir şeye bulaşmış, batmış, bir şey sürülmüş.

2. Çamurlu, kirli.

3. Açık olmayan, donuk.

BULAŞIK (Tur.) :Yiyecek veya içecekte kullanılan yıkanmamış mutfak eşyası veya kap kacak.

“Çamurlu, kirli ve bir şeye bulaşmış, batmış” anlamıyla sözcük iki lehçede örtüşmektedir. Bu ortak anlamın dışında lehçeler arasında birbirinden farklı anlamları da içermektedirler.

BULAŞMAK

BULAŞ - (Azb.) : 1. Batmak, lekelenmek, sürülmek, kirlenmek.

2. Bozulmak, kararmak, karışmak, tutulmak.

Hava bulaşdı, déyesen, yağacağ. – Lakin güneşde é'tibar görünmürdü. (Çemenzeminli)

3. İlgilenmek, karışmak, düşüp kalkmak, dostluk yaratmak.

Be'zi efsaneçilerle yarışırsan, déyesen! Büsbütün müfsidelerle bulaşırsan, déyesen! (Sabir)

İki lehçede de “batmak, lekelemek, sürülmek, kirlenmek” anlamı ortaktır. Azb'de bu anlamın yanında farklı iki yan anlam daha kazanmıştır.

BURMAK

BUR - (Azb.) :1. Düz bir şeyi burarak, kıvrımlı yapmak.

2. Geri katlayarak, bükme, çevirmek, döndürmek, burup yerine takmak.

3. Hadım etmek, içdiş etmek.

4. Çimdiklemek, parmaklarıyla sıkmak.

BUR - (Tur.) :1. Ağza kekre tat vermek.

2. (mide, bağırsak) Sancımak.

Sözcüğün pek çok anlamı iki lehçede örtüşmektedir. Ayrıca sözcük Tur'de “ağza kekre tat vermek ve (mide, bağırsak için) sancımak” anlamlarını da içermektedir.

BÜRÜNME

BÜRÜNME (Azb.) : 1. Bürünmek fiili, örtünme.

2. Karlı, yağmurlu havalarda giyilen kepenek, su geçirmeyen palto.

Çoban bürünmesi.

“Bürünme, örtünme” temel anlamıyla iki lehçede ortak olan sözcük , Azb'de farklı olarak “karlı, yağmurlu havalarda giyilen kepenek, su geçirmeyen palto” anlamını taşımaktadır.

BÜTÜN

BÜTÜN (Azb.) : 1. Bir bütün hâlinde, yekpare hâlde olan.

2. Hep, tamamen.

3. Baştan başa, baştan ayağa kadar.

4. Herkes.

***Bütün** emellerini gözünün içine déyecekdi. (Ebul hesen)*

***Bütün** gécenı işledim.*

BÜTÜN (Tur.) : 1. Ufaklık, bozukluk olmayan (para).

2. Birlik, tamlık.

Sözcüğün pek çok anlamı iki lehçede de örtüşmektedir. Azb'deki “herkes” anlamı Tur'den farklıdır.

BÜYÜKLENMEK

BÜYÜKLEN - (Azb.) : 1. Kendini büyük göstermek, başkalarını tabi etmek istemek, büyüklük satmak.

2. Vazifesi, makamı büyümek, rütbesi yükselmek.

*Dönüb pristav olandan sonra, dedim, **böyüklendi**, daha mene baş goşmaz.*

İki lehçede de “kendini büyük göstermek, büyüklük satmak” anlamı ortaktır. Azb'de bu anlamın yanı sıra “vazifesi, makamı büyümek ; rütbesi yükselmek” anlamını da taşımaktadır.

BÜYÜTÜLMEK

BÖYÜDÜL - (Azb.) : 1. Büyük hâle getirilmek.

2. Terbiye edilmek, yetiştirilmek.

3. Makamı, rütbesi yükseltmek.

Tur'de "büyük hale getirmek, terbiye edilmek, yetiştirilmek" anlamına gelmektedir. Yine sözcüğün bu anlamları Azb'de de vardır. Azb'de farklı olarak "makamı, rütbesi yükseltmek" anlamı yer almaktadır.

ÇAĞ

ÇAĞ I (Azb.) : Vakit, zaman.

ÇAĞ II (Azb.) : 1. Sağlam, sağlıklı, henüz gücünü yitirmemiş.

2. Dertsiz, kedersiz, mutlu.

Çoh da gocalmışam, hele ki çağam; biraz namus, geyrem, ar sinemde var. (Aşır Elesger.)

Uşağın kéfi çağdır.

ÇAĞ (Tur.) : 1. Hayatın çocukluk, gençlik gibi türlü dönemlerinden her biri, yaş.

2. Kendine özgü bir özellik taşıyan zaman parçası, dönem, devir.

3. Tarihin ayrıldığı dört büyük bölümden her biri, kurun.

Çağ sözcüğü Azb'de eş sesli bir sözcüktür. Sözcüğün "vakit, zaman" anlamı Tur'de de vardır, diğer anlamları iki lehçe arasında birbirinden tamamen farklıdır.

ÇAKMAK

ÇAĦ - (Azb.) : 1. Ateş etmek için tüfeğin tabancanın vs. çakmağını çekip bırakmak; ateş açmak, tüfek veya tabancayla vurmak.

Hemin saam müfengin iki gözünü deymedi. (M. Rzağuluzade)

2. Birdenbire ışık saçmak, parlamak (şimşek).

ÇAK - (Tur.) : 1. Vurarak, sokup yerleştirmek.

2. Çivi ile tutturmak.
3. Kazık çakıp hayvan bağlamak.
4. Bir şeyi başka bir şeye sürtmek, vurmak veya çarpmak
5. Sezinlemek, anlamak, farkına varmak.

Sözcüğün “birdenbire ışık saçmak, parlamak” anlamı iki lehçede örtüşmektedir. Bunun dışındaki anlamlar iki lehçe arasında birbirinden farklıdır.

ÇALIŞMA

ÇALIŞMA - (Azb.) : 1. Çalışmak fiili.

2. Öğrencilere verilen ev ödevi.

Fonemikadan çalışmalar. Çalışmanı yerine yémirmek.

ÇALIŞMA - (Tur.) :1. Bir yapı elemanının yük altında biçim değiştirmesi, az veya çok zorlanması.

2. Bünyesindeki suyun azalması veya çoğalması sonucu ağacın biçim ve boyutlarının değişmesi.

3. İş saati.

Azb'de “çalışmak fiili ve öğrencilere verilen ev ödevi” anlamlarına gelen sözcüğün “çalışmak” anlamı Tur'de de vardır. Bunun dışında Azb'deki anlamlardan farklı yan anlamları da içermektedir.

ÇALMA

ÇALMA I - (Azb.) : 1. Bir musiki aletini çalma, icra etme.

2. Sarık.

3. Başa örtülen ve boynun arkasından bağlanan eşarp vs.

Gömür, çek sürmeni gâşına, gelsin; Çal eyri çalmanı başına, gelsin.
(Abbas ve Gülgez)

ÇALMA II (Azb.) : Ağaç dallarından yapılan kaba süpürgeyle yeri süpürme.

Dünen ki kimi bu gün de Hüseyn büyük hırmanın ğırağını evvelce çaldı, sonra şanaladı. (S. Rehimov)

ÇALMA (Tur.) : 1. Hırsızlık, sirkat.

2. Çalınmış.

3. Kakmalı olmayan, kalemle işlenmiş.

4. hlk. Kibrit.

“Bir mûsiki âletini çalma, icrâ etme ve sarık” anlamı iki lehçede de vardır. Diğer anlamları iki lehçede birbirinden farklıdır.

ÇALMAK

ÇAL - (Azb.) : 1. Müzik aletinde bir şey icra etmek, müzik aletini seslendirmek.

2. Vurmak, çarpmak, savurmak.

3. Dövmek, vurmak.

4. Belirli benzeri olmak, andırmak, az benzemek.

5. Ses çıkarmak, sesle bildirmek, seslenmek (saat vs.).

6. Katılaştırmak, karıştırarak aynı birleşimli kütle haline getirmek.

7. Biçmek (at vs.)

Bir az sonra ellerine deryaz gömürüb om çalardılar, mahıl biçerdiler. (I. Huseyinov)

8. Sokmak, dişlemek (böcek vs.).

(Arıcı :) *Sen arıya deymesen, arı seni çalmaz. (S. Rehimov)*

9. Karıştırarak pişirmek.

(Bahar :) *Ahşamadek cehre eyir, inek sağ, gamıg çal néhre çalha adını da menbel goysunlar. (Hağvérdiévé)*

10. Çalmak, çırpıştırmak.

ÇAL - (Tur.) : 1. Üzerine sürmek.

2. Bozmak, zarar vermek.

3. Kumaşın bir parçasını kesmek.

4. (madeni) Oymak, kalemle işlemek.

5. hlk. Süpürmek.

Sözcüğün birçok anlamı iki lehçe arasında birbiriyle örtüşürken, diğer anlamları birbirinden farklıdır.

ÇANAK

ÇANAĞ (Azb.) : 1. Ağaçtan oyularak yapılan bir kap.

. . . *Kenarda mahmadan gayrılmış bir néçe su çanağı var idi. (C. Memmedguluzade)*

2. Bir çanaklık ölçü birimi.

(Pakize Hala :) *Özüm de évin gabağında bir çanağ buğda ekmişem. (Mir Celal)*

3. Musluktan dökülen suların akıp gitmesi için alta yerleştirilen delikli leğen.

4. Gövde (gemi vs.)

Gemi çanağı.

5. Bazı hayvanların vücudunu örten sert kabuk (kaplumbağa vs.).

Yüzlerce Hindisman mısbağasının çanağını keşkül gayırıp goluna geçiren bu. (M. S. Ordubadi)

6. Bazı telli müzik aletlerinin (tar, saz vs.) gövdesi.

Sazın çanağı.

7. İnsan ve hayvan iskeletinin bir kısmı.

İnsanın çanağı héyvanların kına nisbemen géniş olub, kasa şeklindedir. (İnsan anatomiyası ve fiziologiyası).

ÇANAK (Tur.) : 1. Toprak, metal vb. 'den yapılmış yayvan, çukurca kap.

2. Çiçeğin en dışında bulunan yeşil yaprakların tümü.

3. Göz çukuru.

4. coğr. Çevresine göre alçakta bulunan ve genellikle geniş tekne biçiminde yer.

Köken bakımından aynı olmasına karşın iki lehçe arasında sözcüğün hiçbir anlamı örtüşmemektedir.

ÇAPKIN

ÇAPĞIN (Azb.) : Soygun maksadıyla yapılan silahlı baskın, yol kesme.

Jandarmaların rehmsiz sitemi, çapğın, malan, ganlı hencerler (Telli Halanın) gözü önünde olmuşdu. (Mir Celal)

ÇAPKIN (Tur.) : 1. Geçici aşklar arkasında koşan.

2. Cinsellik taşıyan veya hatırlatan.

3. Haylaz.

4. Okşayıcı bir söz gibi de kullanılır.

Bu sözcük iki lehçede de farklı anlamlar kazanmıştır. Köken bakımından da birbirinden farklıdır. Yani sözcüklerde eş seslik söz konusudur.

ÇARPILMAK

ÇARPIL - (Azb.) :Kuvvetle, şiddetle dokunmak, çarpışmak.

ÇARPIL - (Tur.) :Çarpık duruma gelmek.

Azb’de “kuvvetle, şiddetle çarpışmak” anlamına gelen sözcük, Tur’de de bu anlamı ifade etmektedir. Bunun yanı sıra sözcük “çarpık duruma gelmek” anlamını da kazanarak Tur’de anlam genişlemesi göstermiştir.

ÇARPIŞMAK

ÇARPIŞ - (Azb.) : Kavga etmek, dövüşmek, vuruşmak.

ÇARPIŞ - (Tur.) :Birbirine çarpmak, tokuşmak.

“Kavga etmek, dövüşmek,vuruşmak” anlamı iki lehçede de örtüşen sözcük, Tur’de “birbirine çarpmak, tokuşmak” anlamını da almıştır.

ÇARPMAK

ÇARP (Azb.) : 1. Kuvvetle, şiddetle dokunmak, değmek.

2. Şiddetle titremek, vurmak (kalp).

ÇARP - (Tur.) :1. Etkisiyle birdenbire hasta etmek.

2. Varlığına inanılan bir gücün öfkesine uğramak.

3. El çabukluğu ile çalmak.

4. mat. Biri çarpılan öbürü çarpan denilen iki sayı verildiğinde, çarpanı çarpılandaki birim kadar çoğaltarak çarpım adı verilen bir üçüncü sayıyı elde etmek

2. İki parmaklı, genellikle ucu ikiye ayrılmış.
3. Yemek yerken kullanılan üç veya dört dişli alet.
4. İki taraflı, iki uçlu.

ÇATAL (Tur.) : 1. Yol, ağaç gibi kollara ayrılan şeylerin ayrılma yeri.

2. Dallı olan şeylerin her kolu.
3. Dirgen.
4. İki anlamlı, iki türlü anlaşılabilir.
5. Bir tür olta iğnesi.

Sözcüğün pek çok anlamı iki lehçede de örtüşmektedir. Tur'de söz konusu anlamlarla birlikte farklı yan anlamları da içermektedir.

ÇATI

ÇATI (Azb.) : 1. Çatılmış keresteden yapılan binayı kaplayan ve kiremitleri tutan meyilli örtü.

2. Bina vs. yaparken üzerinde çalışmak için ağaç, demir vs. 'den yapılan şey, köprü.

ÇATI (Tur.) : 1. Birbirine çatılmış çakılmış şeylerin bütünü.

2. Yapının tavanı ile damı arasındaki genellikle az kullanılan yer.
3. İnsan ve hayvan iskeletin kuruluşu.
4. éd. Hikaye, roman, piyes gibi edebi türlerde olay kuruluşu, kurgu.

Sözcük "çatılmış keresteden yapılan binayı kaplayan ve kiremitleri tutan meyilli örtü" anlamıyla iki lehçede de vardır. Ayrıca Azb'de ve Tur'de birbiriyle örtüşmeyen yan anlamlar da vardır.

ÇATMAK

ÇAT I - (Azb.) : 1. Belirli bir yönde giderek varılmak istenilen yere ulaşmak, varmak.

Atlılar hele dolamaları énmemiş, Memmed beyle Kîçik beyim çaya çatmışdılar. (Y. V. Çemenzeminli)

2. İlerleyen bir adama, arabaya vs. 'ye yetişmek // Vaktinde ulaşmak.

Gedir daha sūr'etle gedir, Rîk sedrine çatınca addımını yavaşdır. (E. Veliyev)

3. Belirli bir sayıya, mertebeye hadde ulaşmak.

Üç ayın içinde partizanların sayı yüze çatdı. (S. Veliyev)

4. Kifayet etmek.

Ne bahırsın? Hoşunuz gelir, atanızla, babanızla gelin yeyin, hamınıza çatar. (E. Ebulhesen)

5. Bir şeyin zamanı gelmek, vakti ulaşmak.

6. Kavuşmak, birleşmek.

(Rövşen bilmedi ne élesin, başına ne çare gılsın. Gız olduğunu da açıb dese, tamam binbir olacag, öz sevgilisine çatabilmeyecektir. (Nağıl)

7. Bilinmek, malum olmak, duymak.

Vérdiye ve bir şey de aydın oldu; démeli, Vahidin meselesi yubarılara çatmışdır. (Mir Celal)

8. Yetişmek, ulaşmak, aynı seviyeye varmak.

Riyaziyyatda héç kes ona çatmaz.

9. Elleri bir şey tutmak, kucaklamak, kavramak.

(Hekim) gollarını boynuna çatarağ berk gerneşti. (Mir Celal)

10. Anlamak, idrak etmek.

Sözlerdeki me'na seslerdeki titreşim ise (Rüsteme) çatmırdı. (M. İbrahimov)

ÇAT II - : Yüğü hayvana yükleme.

ÇAT - (Tur.) : 1. Değnek, kılıç, tüfek, gibi uzun şeylerden birkaç tanesini, tepelerinden birbirine çaprazlama dayayarak durdurmak.

2. (Kereste vb. gereci) Birbirine tutturmak.
3. Bir şeyi yapmak için gerekli parçaları bir araya getirmek.
4. (başa yemeni, yazma gibi şeyleri) Bağlamak.
5. (kaş yüz için) Sertlik, öfke bildiren bir duruma sokmak.
6. Üzücü olaylarla karşılaşmak
7. Birine sert söz söylemek veya yazılar yazmak.
8. Rastlamak, karşılaşmak.

Sözcük iki lehçede de oldukça fazla anlam yüküne sahiptir. Fakat bu anlamlardan hiçbirisi iki lehçe arasında ortak değildir. Eş seslilik söz konusudur.

ÇEKİŞMEK

ÇEKİŞ - (Azb.) : 1. Münakaşa etmek.

Çoh adam (İslamdan) çekiner, onunla çekişmek istemezdi. (S. Rehimov)

2. Kavga etmek.
3. Bahse girmek, bahse tutuşmak.

Firuze cücenin cınağını gömürerek Serunaza teref uzadıb:

– Gel çekişek – deyir. (İ. Efendiyév)

ÇEKİŞ - (Tur.) : 1. Bir şeyi birbirine karşı çekmek.

2. (ad çekme, niyet, kağıt için) Aralarında çekmek.
3. Çaba, gayret harcamak.
4. İki yönünden karşılıklı çekmek

5. hlk. Ağz kavgası etmek.

Sadece “münakaşa etmek” anlamı iki lehçede ortaktır. Ancak söz konusu bu anlam Tur’de yazı diline geçirilmemiştir. Diğer anlamlar ise iki lehçede birbirleriyle örtüşmemektedir.

ÇEKİŞDİRMEK

ÇEKİŞDİR - (Azb.) : 1. Yavaşça çekmek, elleriyle karıştırmak.

*Tahir ballı atı guzu kimi ohşayıb sévdi, onun yalmanını **çekışdirdi**.*
(S. Rehimov)

2. Çekmek.

3. Birbirini itip kalkmak.

*Uşağlar birbirini **çekışdirib** sakimleşmeye çalışdılar.* (S. Rehimov)

ÇEKİŞTİR - (Tur.) : Tekrar tekrar çekerek koparmak.

“Çekmek” anlamı her iki lehçede de ortak olan sözcük, Tur’de “tekrar tekrar çekerek koparmak” anlamı Azb’deki anlamlardan farklıdır. Aynı zamanda Azb’de de farklı yan anlamlar mevcuttur.

ÇELİK

ÇELİK I (Azb.) : Baston, asa.

Çeliyini yére o döye döye : Asta addımlarla ğakhır kürsüye (B. Vahabzade)

ÇELİK II (Azb.) : Güç ve dayanıklılığı arttırılmış demir.

ÇELİK I (Tur) : 1. Kök salmak amacıyla yere dikilen dal.

2. Çocukların çelik çomak oyununda ucuna çomakla vurarak havaya kaldırdıkları, iki tarafı sivri, kısa değnek.

3. Bir ağacı aşılama amacıyla hazırlanmış dal.

4. Gemilerde, üzerine halat veya ip gfeçirip tutturmaya yarayan ağaç veya metalden yapılmış kısa değnek.

ÇELİK II (Tur.) : 1. Su verilerek çok sert ve esnek bir duruma getirilebilen, birleşiminde az miktarda karbon bulunan demir ve karbon alışımlı pulat.

2. Çelikten yapılmış.

Bu sözcük Azb'de ve Tur'de kendi içinde eş sesli bir sözcüktür. Anlamlar birbirinden farklı gibi görünse de aslında bir yakınlık söz konusudur. Bu yakınlık Azb'deki ÇELİK(I) ile Tur'deki ÇELİK(I) arasındadır.

ÇİĞİRTMAK

ÇİĞİR - (Azb.) : 1. Kuvvetlice bağırmaq, haykırmak.

2. Yüksek sesle ağlamak, feryad etmək.

Gördüm ki, bir balaca uşaq yihilib adamların ayağının altına çığırır.
(M. S. Ordubadi)

ÇİĞİR - (Tur.) : hlk. Türkü söylemek.

Bu sözcük Tur'de yazı diline geçirilmemiştir.

ÇIKIŞ

ÇIHİŞ (Azb.) : 1. Çıkmak fiili ve tarzı.

2. Çıkılacak yer.

3. Toplantı vs. 'de yapılan konuşma, atılan nutuk.

Cemilin çihışı iclası cahnışdırdı. (Mir Celal)

4. Doğma, doğuş, görünmeğe başlama (ay ve güneş).

Ayın çihışı.

5. Spor müsabakalarına katılma.

*Boksçuların Umumittifağ yarışlarında **çihışı**.*

6. İcra etme, gösteri yapma (folklorcular, sirk mensupları)

(Murad :) Hüseyn, senin çihışındır, çih. (S. Rehman)

7. Gösteri.

*Her yerde nümayişler ve siyasi **çihışlar** baş véirdi, nümayişçi desmelerinin ğabağında yine de al bayrağ dalğalanırdı. (S. Ordubadi)*

8. Yeşerme, bitme (bitkiler).

*Kolhozcular **çihış** alınmamış yerlere isnadılmış çiyid basdırır, bitkileri séyreldirler.*

ÇIKIŞ (Tur.) : 1. Beklenilmeyen bir sırada yapılan sert konuşma.

2. Yokuş.

3. Kuşatılmış bir bölgedeki birliklerin yaptığı saldırı.

4. Güreşte cazgırın alana çıkardığı pehlivanların izleyicilere doğru yürüyerek çalım yapmaya başlaması.

5. Verilen bir işaretle yarışa başlama.

6. Mezuniyet, okul bitirme.

Sözcüğün “çıkmaq” fiili ve tarzı ; çıkılacak yer “anlamı” iki lehçe arasında birbiriyle örtüşmektedir. Bunun dışındaki diğer anlamlar Azb’de ve Tur’de birbirinden farklıdır.

ÇIRPINMAK

ÇIRPIN (Azb.) : 1. Oynamak, titremek, dövünmek (yürek, kanat vs.)

*(Yasmen :) Séyr étdim o héçlikleri men de; **çirpindi** gönül tanem içinde (H. Cavid)*

2. Kendini kurtarmak için kanatlarını oynatarak telaşlı bir şekilde çabalamak. (kuşlar)

3. Ses çıkararak, dokunmak, vurmak, hafifçe çarpmak.

4. Kuvvetle örtülmek, kapatılmak.

Ğapı çırpıldı.

5. Üzerindeki tozu, toprağı; karı, su damlalarını düşürmek için vücudu sarsmak, silkinmek

Ğoyun çimdirilenden sonra çırpındı.

ÇIRPIN - (Tur.) : Kaslar birdenbire kendiliğinden ve düzensiz bir biçimde kımıldamak.

Anlamlardan bir kısmı iki lehçede ortakken diğer bir kısmı birbiriyle örtüşmemektedir.

ÇIRPMAK

ÇIRP - (Azb.) :1. Tozunu almak veya başka bir gaye ile sopa veya elle vurmak, silkmek.

2. Şiddetle vurmak, çarpmak.

3. Çarptırmak, vurmak // Şiddetle vurmak, darbe indirmek.

Hezri yéli ahşamdan hirsle ğalhib, Bakı küçelerinin toz - torpağını daşa - divara çırpırdı. (S. Ğenizade)

4. Hızla çarpmak, dövünmek (yürek)

Bu zaman bizim ğelbimiz daha heyecanla çırpır. (M. İbrahimov)

5. Dut, kayısı ve bazı meyvelerin dallarını bir şeyle vurarak meyveleri yere indirmek.

Tut ağaçlarını çırpır, tutundan sirke ğayırırda. (Y. V. Çemenzeminli)

6. Gizlice almak, çalmak.

7. Yumurtayı pişirmek için kırarak bir kaba dökmek.

ÇIRP - (Tur.) :1. Bir şeyin ucundan bir parça kesmek.

2. Sulu yiyecekleri hızla ve sürekli olarak çatal, kaşık gibi bir şeyle karıştırmak.

3. mec. Çalmak, hırsızlık etmek.

“Çırpamak” sözcüğünün bazı anlamları iki lehçede aynıdır. Anamlardan diğer bir kısmı ise birbirinden farklıdır.

ÇÖKMEK

ÇÖK - (Azb.) : 1. Olduğu yerden aşağı inmek, çukurlaşmak.

2. Aniden çömelip oturmak.

3. Kaplamak, bürümek, yayılmak, basmak (duman, sis, toz vs.).

ÇÖK - (Tur.) :

1. Üzerinde bulunduğu yere yıkılmak.

2. (deve, siğır vb. için) Olduğu yere oturmak.

3. (şakak, avurt vb. için) İçeri doğru girmek, çukurlaşmak.

4. (tortu) Dibe inmek.

5. Sarsılıp dinçliğini yitirmek.

6. Son bulmak, yıkılıp dağılmak.

7. (duygu, durum vb.) Basmak, yayılmak.

Sözcüğün Azb'deki anlamları Tur'de de vardır. Ayrıca sözcük Tur'de

ÇÖKÜNTÜ

ÇÖKÜNTÜ (Az. T.) : Sıvının dibe çöken şeyler, turta.

ÇÖKÜNTÜ (Tur.) : 1. Çökme.

2. Jeolojik bir olay sonunda oluşan toprak çöküklüğü.

3. Gerileme, kriz.

4. Psikol. Uyarılara karşı duyarlılığın, iş yapabilme gücünün, kendine güvenin azalarak karamsarlığın, umutsuzluğun güçlenmesiyle ortaya çıkan akli bozukluk, depresyon.

Azb'de "sıvının dibine çöken şeyler ; turta" anlamına gelen sözcük, Tur'de de bu anlamı taşımakla birlikte Azb'de olmayan yan anlamları da kazanarak anlam genişlemesi göstermiştir.

ÇÖL

ÇÖL (Azb.) :

1. Kumlu, susuz düzlük, sahra.

2. Tarla

*Tahılı **çölden** daşımağ. **Çölde** gızgın biçin gedirdi. (S. Rehman)*

3. kon. Dışarı, evin bahçesi.

*Seni düşünürem, yağın **çölde** gar; döyür penceremi bir deli rüzgar.*

ÇÜRÜK (Tur.) : 1. Sağlam ve dayanıklı olmayan.

2. Gereği gibi işlemez, sakat.

3. Vurma veya sıkıştırma yüzünden vücutta oluşan mor leke.

“Çürüyüp bozulmuş” anlamı iki lehçede de ortak olan sözcük, Tur’de farklı yan anlamları da alarak anlam genişlemesi göstermiştir.

ÇÜRÜKLÜK

ÇÜRÜKLÜK (Azb.) : Çürük, dokuları çözülerek, çürümüş, kokuşmuş şeyin hâli.

ÇÜRÜKLÜK (Tur.) : İşe yaramayan maddelerin bırakıldığı yer.

Sözcüğün Azb’deki anlamı Tur’de de vardır. Bununla birlikte Tur’de sözcük “işe yaramayan maddelerin bırakıldığı yer” anlamını da içermektedir.

ÇÜRÜMEK

ÇÜRÜ - (Azb.) : Mikroorganizmaların tesiriyle dokusu bozulup harap olmak, özelliğini kaybetmek.

ÇÜRÜ - (Tur.) : 1. Sağlamlığını, dayanıklılığını yitirmek.

2. Vurulma veya sıkışma yüzünden vücutta lekeler oluşmak.

3. (düşünce, dava için) Temelsiz ve kanıtsız kalmak.

Azb’de “mikroorganizmaların tesiriyle dokusu bozulup harap olmak” anlamına gelen sözcüğün bu anlamı Tur’de de vardır. Bu anlamla birlikte Tur’de sözcük farklı anlamlar da kazanmıştır.

ÇÜRÜTMEK

ÇÜRÜT - (Azb.) : Çürümesine sebep veya vasıta olmak. Çürümesi için durum yaratmak.

ÇÜRÜT - (Tur.) : (eti) Bayatlatıp gevrek bir duruma getirmek.

Sözcüğün anlamları farklı gibi görünse de anlamlarda bir yakınlık söz konusudur.

DAĞ

DAĞ (Azb.) : 1. Yeryüzünün yüksek, yamaçlı, zirveli ve dik kısmı.

2. Yayla.

*Köçün **dağdan** gelende; bir guzu gurban, yézne! (Bayatı)*

Tur'de "yeryüzünün yüksek, yamaçlı, zirveli ve dik kısmı" anlamına gelen sözcüğün bu anlamı Azb'de de vardır. Azb'de Tur'den farklı olarak "yayla" anlamı da yer almaktadır.

DAĞILMAK

DAĞIL - (Azb.) : 1. Harabe haline gelmek, yıkılmak, uçurulmak.

2. Çok kullanılmadan, giyilmeden, aşınmadan dolayı yaramaz hâle gelmek, yırtılmak.

*Ayağgabı **dağılmışdır**.*

3. Darmadağın olmak, mahvolmak, varlığını kaybetmek.

4. Nasıl geldiyse saçılmak, dökülmek.

5. Darmadağın halde dökülmek (saçlar vs.).

6. Çeşitli yönlerle gitmek, her biri bir tarafa gitmek.

7. Yayılmak (haber).

*Üç mine yavuğ nüshemiz Kırım, Gazan, Orénburg ve yéyri şimali müselman şehirlerinde ve kendlerinde **dağılır**. (C. Memmedguluzade)*

8. Yayılmak, serpilme.

9. Bitmek sona ermek, kendi işini bitirmek.

*Bir az evvel bulağ başındaki arvad yığıncağı **dağılmışdı**. (E. Veliyév)*

Sözcüğün birçok anlamı iki lehçede aynıdır. Bunun yanı sıra Azb'de sözcük farklı yan anlamlar da almıştır.

DAĞITMAK

DAĞIT - (Azb.) : 1. Uçurmak, yıkmak, alt üst etmek, harabe haline getirmek.

2. Mahvolmasına, yıkılmasına sebep olmak.

3. Düzensiz halde dökülmek, dağınık hale getirmek.

4. Yaralamak // Dişleri ile parçalamak.

*Nebi ağacının bir hampanın başını **dağıtdı**. (Ğaçag Nebi)*

5. Soymak, ne varsa almak, varını yoğunu alıp gitmek, iflasa sürüklemek.

*Nahağ iş tutmasınlar, halgı talayıb **dağıtmasınlar**. (M. F. Ahundov)*

6. Çok giymek, kullanmak, sürtmek vs. neticesinde eskitmek, yırtmak kullanılmaz hâle getirmek.

*Bütün maskaları **dağıtmasağ** biz; faydasız ğalacağ mübarizemiz (S. Vurğun)*

7. Yolmak (tüy).

*Yar odur kim, yardan sonra yar üçün; Zülf **dağıda**, yaha darta, yara, üz. (Gurbani)*

8. Çeşitli taraflara yaymak, saçmak (haber, koku vs.)

*Dan yéni her yana etir **dağıdır**; Çöllere çekilir bir yaşıl perde. (A. Şair)*

9. Kendinden uzaklaştırmak, kovmak // Kaçırarak.

*Méhriban ağlayırdı. O üreyini şişdiren elem ve kederlerini bununla **dağıtmağ** isteyirdi. (S. Hüseyin)*

10. Boş yere harcamak, Çar çur etmek (para)

*Tarihin eline İran sikkesi düşende **dağıtmayıb** cibinde sahlayırdı. (S. Rehimov)*

DAĞIT - (Tur.) : 1. Belli bir amaca göre bölüştürmek, pay etmek, tevzi etmek.

2. İletmek, ulaştırmak.

"Uçurmak, yıkmak ; mahvolmasına sebep olmak ; düzensiz hâldeolmak ; dağınık hâle getirmek" anlamlarıyla iki lehçede örtüşen sözcüğün bu lehçelerde birbirinden farklı anlamları da vardır.

DAL

DAL (Azb.) :

1. Vücudun boyundan kalça kemiğine kadar olan bölümü, arka // Hayvanların sırtı.

2. Bir şeyin arka kısmı, karşı tarafı, aksi taraf.

*Haver tahtanın **dalında** gizlettiyi şekli getirib uşağa verdi. (M. İbrahimov)*

3. Arka tarafta olan

*Hebib bey hirsle dayandı ve **dal** sırada oturmuş yéke bir oğlana acıılandı. (S. Rehman)*

4. Geri.

*Hesen kişi Ğulunun golundan tutub **dala** ğayıtdı. (M. İbrahimov)*

DAL (Tur.) : 1. hlk. Arka, sırt.

2. Kol.

3. Boyun, ense, omuz.

Sözcüğün “vücudun boyundan kalça kemiğine kadar olan bölümü,arka” anlamı iki lehçede de ortaktır. “Arka, sırt” anlamı Tur’de yazı dilne geçirilmemiştir. Bunun dışındaki diğer anlamlar iki lehçede birbirinden farklıdır.

DALAŞMAK

DALAŞ - (Azb.) : Kavga etmek, vuruşmak, birbirine kötü sözler söylemek, münakaşa etmek.

DALAŞ - (Tur.) : 1. (köpekler) Boğuşup birbirini ısırarak.

2. (mec.) Ağız kavgası etmek.

Sözcük iki lehçede de birbirinden farklı anlamlar içermektedir. Yine de sözcüklerin anlamlarında bir yakınlık söz konusudur.

DALGA

DALGA (Azb.) : 1. Rüzgar vs. 'den dolayı suyun yüzeyinin hareketi neticesinde meydana gelen olay, suyun oynayıp sallanması, köpürmesi.

2. fiz. Titreşimin yayılma hareketi.

DALGA (Tur.) : 1. (sıcak, soğuk moda için) Belli bir süre etkili olan dönem.

2. Bir yüzeydeki kıvrım.

3. Saçların kıvrım genişliği.

Azb'deki anlamları Tur'de de var olan sözcük, bu ortak anlamlarının dışında Tur'de farklı anlamlar da kazanmıştır.

DALGALANMAK

DALGALAN - (Azb.) : 1. Suyun üzerinde dalga meydana gelmek.

2. Rüzgarın etkisiyle dalga gibi hareket etmek, inip kalkmak, sallanmak.

DALGALAN - (Tur.) (renk için) Ton değiştirmek.

“Suyun üzerinde dalga meydana getirmek ; rüzgârların etkisiyle dalga gibi hareket etmek, inip kalkmak “anamları Azb ve Tur’de birbirleriyle örtüşmektedir. Buna ilâve olarak Tur’de “(renk için) ton değiştirmek” anlamı da vardır.

DALGALI

DALGALI (Azb.) : 1. Dalgası olan, dalgalanan.

2. Dalga şeklinde görünen, dalgaya benzeyen.

DALGALI (Tur.) : 1. (saç için) Kıvrımlı.

2. (renk için) Açıklı, koyulu.

3. fiz. Belli dalga boylarını alabilen.

Sözcüğün “dalgası olan, dalgalanan ; dalga şeklinde görünen, dalgaya benzeyen “anlamı iki lehçede de ortaktır. Bunun yanında Tur’de farklı yan anlamlar da kazanmıştır

DALGIN

DALĞIN (Azb.) : Derin düşünceye dalmış, kafası bir şeyle meşgul.

DALGIN (Tur.) : Kendinden geçmiş.

“Derin düşünceye dalmış, kafası bir şeyle meşgul” anlamı iki lehçede de ortak olan sözcük, Tur’de “kendinden geçmiş “anlamını da alarak anlam genişlemesi göstermiştir.

DALMAK

DAL - (Azb.) : Görünmeyecek derecede suyun içine girmek, batmak.

DAL - (Tur.) : 1. Bir yerin içine girmek.

2. Kendini bilmez duruma gelmek, kendinden geçmek.

3. sp. Güreşte dalma oyunu yapmak.

Sözcüğün “görünmeyecek derecede suyun içine girmek” anlamı örtüşmektedir. Buna ilâve olarak Tur’de ortak anlamın dışında farklı yan anlamlar da kazanmıştır.

DAM

DAM (Azb.) :1. ev, bina, yapı.

2. Evin, binanın damı.

3. Bir veya iki tarafı açık, üstü kapalı yer.

(Esger bey :) A kişi, indi bu dumanda, çiskinde kazaklar tamam dam altına yağışıldar. (M. F. Ahundov)

4. Hayvanları saklamak için yapılan kapalı yer, ahır.

DAM (Tur.) : hlk. Ahır.

Sözcüğün “ahır” anlamı iki lehçede de vardır, fakat Tur’de yazı diline geçirilmemiştir.

DAMAK

DAMAĞ (Azb.) : 1. Ağız boşluğunun üst kısmı.

2. Ağız.

Usta papirosu damağına salıb başladı işini. (C. Memmedguluzade)

“Ağız boşluğunun üst kısmı” anlamını iki lehçede de tespit ettiğimiz sözcük, bu ortak anlamın yanında Azb’de “ağız” anlamını da alarak anlam genişlemesi göstermiştir.

DAMGA

DAMĞA (Azb.) :1. At ve diğer hayvanların derisi üzerine kızgın demirle vurulan işaret.

*Çeperime girib - déye, bey reiyyete badalağ geldi, reiyyet öküzünün, atının ve danasının buduna **damğa** vurub öz hésabına kógirli. (S. Rehimov)*

2. Damga basmaya yarayan alet.

DAMGA (Tur.) : Damga aracıyla basılan işaret, nişan.

Sözcüğün iki lehçedeki anlamları aynı olmasa da az çok birbirine yakındır.

DAMLA

DAMLA (Azb.) : 1. Bir sıvıdan küçük bir yuvarlak haline gelip düşen miktar.

DAMLA (Tur.) : 1. Damlalıkla kullanılan ilaç.

2. Kalbe inen inme; felç.

3. Damla biçiminde olan (ziynet).

Azb'de "bir sıvıdan küçük bir yuvarlak halinde düşen miktar" anlamını taşımaktadır. Tur'de bu anlamla birlikte sözcük farklı yan anlam da kazanmıştır.

DAMLATMAK

DAMLAT - (Azb.) : Hapsettirmek, yakalatmak.

DAMLAT - (Tur.) : 1. Damla damla akıtmak.

2. Damlalıkla ilaç koymak.

3. Damıtmak.

Sözcük köken ve anlam bakımından iki lehçede birbirinden tamamen farklıdır.

DANIŞIK

DANIŞIĞ (Azb.) : 1. İki veya daha fazla insan arasında yapılan fikir alışverişi, sohbet.

*O barede bu gün **danişığ** olacağ. Aralarında ciddi **danişığ** oldu.*

***Danişig** daranı ğurda vérer. (Mesel)*

2. Konuşma dili.

*Bahadır bir néçe هفته **danişığda** çoh işlenen sözleri (sonaya) öğretti ve sonra kitabdan az - az ders vérdi. (E. Sadığ)*

3. İki taraf, iki temsilci heyeti arasında yapılan konuşma fikir mübadelesi, müzakere.

*Bir çoh **danişığ** müzakirelerden sonra razılığ emele geldi. (S. Hüseyin)*

DANIŞIK (Tur.) : Olmayan bir durumu varmış gibi göstermek veya olduğundan başka anlatmak için önceden yapılan anlaşma, muvazaa.

Sözcüğün her iki lehçede kökenleri aynı olmasına karşın anlamları farklıdır.

DANIŞMAK

DANIŞ - (Azb.) : 1. Konuşmak, söylemek, anlatmak, nakletmek, sözle ifade etmek.

– (İkram) Selimovun yanına gédib, emisi hağğında bildiklerini ona danişmalı idi. (E. Ebulhesen)

2. Sohbet etmek.

*Yéne o bağ olaydı; Yéne size geleydik; **Danışaydığ**, güleydik.*

3. Düşüncesini söylemek, fikir yürütmek, müzakere etmek.

*Her yerde müharibe tehlikesinden büyük bir nifret ve heyecanla **danışır**lar. (M. İbrahimov)*

4. Nutuk söylemek, konuşma yapmak.

*Kolhozda iclas ketirdi. Selim gızgın **danıştı**. (E. Veliev)*

5. Bir şeyin değeri hakkında karara varmak, anlaşılmaya varmak.

*Bu göçular gedib, üç gece ohumağa hanende **danışarlar**. (R. Efendiyev)*

6. Bahsetmek, haber vermek, yazmak.

*On altıncı nömremizde molla Tarğulunun siğə baresinde étđiyi vézinden bir néçe söz **danışmış**. (C. Memmedguluzade)*

DANIŞ - (Tur.) : Bir iş için bilgi veya yol sormak, görüş almak, istişare etmek, müracaat etmek, meşveret etmek.

İki lehçede de farklı anlamlar içeren sözcüğün örtüşen hiçbir anlamı yoktur.

DAR

DAR (Azb.) : 1. Ensiz, geniş olmayan.

2. Sıkı, sıkıcı, gergin, bol olmayan.

3. Küçük, ufak.

*Biri déyir: –Azca **dardır** yerimiz; Ne olsun genişdir üreklerimiz. (M. Rahim)*

4. mec. Çok az, çok sınırlı, kâfi gelmeyen, münasip olmayan.

DAR (Tur.) : 1. Yeterli paranın olmamasından doğan sıkıntı.

2. Güçlü, ucu ucuna, ancak.

3. Az, elverişsiz, sınırlı.

Sözcüğün bazı anlamları iki lehçede ortaktır bazıları ise birbirinden farklıdır.

DARGIN

DARĞIN (Azb.) : 1. Kuskün, perişan, dertli, kederli.

2. Hiddetli, sinirli, kızgın.

DARGIN (Tur.) : Soğuk, ilgisiz.

“Kuskün, perişan, dertli” anlamı her iki lehçede de örtüşen sözcük, buna ilâve olarak Azb'de “hiddetli, sinirli, kızgın” anlamına gelirken Tur'de “soğuk, ilgisiz” anlamını kazanmıştır.

DARILMAK

DARIL (Azb.) : Sinirlenmek, hiddetlenmek, kızmak.

(Véys :) *Pahıl oğlu, pahıl –déye dövlete **darıldı**. (E. Ebulhesen)*

2. İçi sıkılmak, kederlenmek, incinmek.

DARIL - (Tur.) : 1. Hoşa gitmeyen bir tutum, davranış veya söz dolayısıyla gücenip görüşmez olmak, ilgiyi kesmek.

2. Azarlamak, paylamak.

“Kederlenmek, incinmek” anlamı iki lehçede de bulunan sözcük, bu ortak anlamların dışında birbiriyle örtüşmeyen farklı anlamlar da kazanmıştır.

DAYAK

DAYAĞ (Azb.) : 1. Binanın vs. nin kırılmış ağaçlarını veya yıkılmak üzere olan bir duvarın vs. 'nin yıkılışına engel olmak için veya üzerinde çok meyve olan ağaç dallarının kırılmasına engel olmak için onlara verilen destek, dayanan ağaç.

2. Üzerinde bir şey monte edilmek veya bir şey kurmak için yapılmış yer, temel.

*Ayağları diremek üçün gayığda **dayağ** yohdur.*

DAYAK (Tur.) :1. (bir insanı veya bir hayvanı) Dövmek işi, patak, kötek.

2. Evlerin kapısının açılmaması için kapının arkasına konulan kol, destek, sürgü.

Azb'deki anlamlarının çoğu Tur'de de vardır. Sözcük bu ortak anlamların dışında Tur'de farklı yan anlamları da alarak anlam genişlemesi göstermiştir.

DAYANDIRMAK

DAYANDIR - (Azb.) : 1. Ayakta kalmaya, durmaya mecbur etmek.

Vahidin özünü de çağırıb müttehim kimi, gapı ağzında héyli dayandırdılar ve sonra dindirdiler. (Mir Celal)

2. Bir şeyin hareketini, gidişini ilerlemesini geçici veya tamamen durdurmak.

Tapdığ mayisi ve onun elindeki defterleri gören kimi maşınını dayandırdı. (E. Veliyév)

3. Bir şeyi artık yapmamak, son vermek, devam ettirmemek.

Te'til étmeyen zavodlardan bir çohunu tehdidle dayandırdılar. (M. S. Ordubadi)

4. Kesmek, tamamen azaltmak.

Çay en yahşi terledici vasitedir, bundan başga, baş ağrısını dayandırır. (B. Talıblı)

5. Sözünü kesmek, konuşmasını devam ettirmesine engel olmak.

Danışanı dayandırmağ yahşi déyil.

DAYANDIR - (Tur.) : Dayanmasını sağlamak, istinat ettirmek.

Sözcük Azb'de oldukça fazla anlam yüküne sahiptir. Bu anlamlardan hiçbirisi Tur'deki anlamlarla örtüşmemektedir.

DAYANMAK

DAYAN - (Azb.) : 1. Hareketsiz hâle getirmek; hareketini, işini durdurmak. // Kesilmek, bilmek, ara vermek.

*Gazma borusunun yohluğu üzünden buruğda işler **dayandı**. (H. Méhdi)*

2. Bir yerde karar kılmak, gelip bir yerde durmak, artık ileri doğru hareket etmemek.

*Kolhozcular **dayanan** maşına sarı gelmeye başladılar. (S. Rehman)*

3. Ayakta durmak // Nöbet tutmak.

*Arhasında nöker **dayanmışdır**. (A. Sehhet)*

4. Bir şey hakkında etraflıca konuşmak.

*. . . . Men de bu sözün üste çoh **dayanıb** uzun - uzadı danışmağ istemirem. (C. memmedguluzade)*

5. Sebat göstermek, ısrar etmek, üzerinde durmak.

*Sözünün üstünde **dayanmağ**.*

6. Tahammül etmek, katlanmak, sabretmek.

*Bir geder **dayanmağ** lazımdır – dedi –Gışdır henüz, hemsaye; Méyne fesli déyil, **dayan** yaye. (M. E. Sabir)*

DAYAN - (Tur.) :1. Bir yere yaslanmak, kendini dayamak.

2. Kullanılışı uzun sürmek, dayanıklı olmak.

3. Zarar görmemek, varlığını korumak, hasar görmemek.

4. Birinden bir şeyden güç almak, güvenmek.

5. Tutunmak, karşı durmak, karşı koymak, mukavemet etmek.

6. Bir şeyin üzerinde kurulmuş olmak, istinat etmek.

7. Varmak, ulaşmak.

8. Bütün gücünü kullanarak, bir işi yapmak.

9. Hız vermek.

10. Yetişmek, yeter olmak.

Sözcüklerin kökenleri aynı olmasına karşın iki lehçe arasında örtüşen herhangi bir anlam yoktur. Hepsi farklıdır.

DEDE

DEDE (Azb.) :

1. Baba // Babaya seslenme.

2. Üstad aşık, üstad.

DEDE (Tur.) :

1. (evlat için) Babanın veya ananın babası, büyük baba.

2. Büyük babadan başlayarak geriye doğru atalardan her biri.

3. Mevlevi tarikatında çile doldurmuş olan dervişlere verilen unvan.

4. Çok yaşlı kimselere seslenme sözü kullanılır.

Köken bakımından aynı olmasına karşın sözcüğün iki lehçedeki anlamları örtüşmemektedir.

DEĞİŞİK

DEYİŞİK (Azb.) : 1. Değiştirilmiş.

2. İç çamaşırı, yastık kılıfı, yatak çarşafı vs.

DEĞİŞİK (Tur.) :

1. Alışılmışın dışında bir özelliği bulunan.

2. Çeşitli, farklı.

3. Yedek (iççamaşırı, giyecek).

Sözcüğün “değiştirilmiş” anlamı iki lehçede de vardır. Bunun dışında sözcüğün iki lehçede birbirinden farklı anlamları da vardır.

DENK

DENG (Az. T.) : 1. mah. Denk, eşit.

2. mah. Bir yerden başka bir yere götürmek için bağ yapılan şey, demet, tomar.

DENK (Tur.) : 1. Yük hayvanlarının sağ ve soluna konulan iki yük parçasından her biri.

2. Yatak, yorgan ve kumaş gibi eşyanın sarılıp bağlanmasıyla oluşan yük, balya.

3. Ağırlık bakımından eşit olan.

Bu sözcük Azb'de yazı diline geçirilmemiştir.

DERİN

DERİN (Azb.) : 1. Yüzeyden aşağıya doğru uzaklığı fazla olan, yüzeyi ile dibi arasındaki mesafesi çok olan, sığın zıddı // İçeri doğru derinliği hayli olan, hayli içeri girmiş olan.

2. Çok uzaklara giden, çok uzaklarda olan, gözle görülebilen, sınırsız.

*Hava deryası **derin** olduğca, onun ağırlığı da artıg olur. (H. Zerdabi)*

DERİN (Tur.) : 1. Kendi türünde çok gelişmiş, en ileri durumda olan.

2. Yoğun.

3. Uzun süren.

Temel anlamı itibarıyla iki lehçede de ortak olan sözcük, bu anlamdan başka anlamlarda da kullanılmıştır. Sözcüğün iki lehçedeki anlamlarından birisi örtüşürken diğerleri farklılık arz etmektedir.

DERMEK

DER - (Azb.) : 1. Meyve, çiçek vs. 'yi birer birer koparmak, toplamak.

2. Çorap, kilim vs. 'de olan yırtık yerleri onarmak.

*Çorabın yırtığını **dermek**.*

DER - (Tur.) : hlk. Derlemek, toplamak, devşirmek.

Bu sözcüğün Tur'deki anlamı Azb'de de vardır, fakat Tur'de yazı diline geçirilmemiştir

DERNEK

DERNEK (Azb.) : Belirli bir amaç için belirli zamanlarda bir yere toplanarak onunla meşgul olan, bir şey için çalışan insan grubu // Belirli bir maksatla bir araya gelen insanların kurdukları topluluk.

DERNEK (Tur.) : Toplantı, düğün.

Temel anlamı iki lehçede de ortaktır. Bunun yanı sıra Tur'de "toplantı, düğün" anlamını da kazanmıştır.

DEYİŞ

DEYİŞ (Azb.) : Münakaşa, söz düellosu.

DEYİŞ (Tur.) : 1. Söyleme biçimi, anlatım biçimi, üslûp.

2. ed. Halk şiiri, halk türküsü.

3. Bir kimsenin bir konuyla ilgili anlattıkları.

Sözcük iki lehçede de farklı anlamlar içermektedir. Kökenleri aynı fakat anlamları ayrıdır.

DİDİKLEMEK

DİDİKLE - (Azb.) : Parça, parça koparmak, küçük küçük parçalara ayırmak.

DİDİKLE - (Tur.) : Bir yerin veya bir şeyin içindeki eşyayı karıştırarak aramak, araştırmak.

“Parça parça koparmak” anlamı iki lehçede örtüşmektedir. Ayrıca sözcük Azb'den farklı olarak Tur'de “bir yerin veya bir şeyin içindeki eşyayı karıştırarak aramak” anlamını da taşımaktadır.

DİDİNMEK

DİDİN - (Azb.) : Çok kaşınmak.

DİDİN - (Tur.) : Çok güçlük çekerek, sürekli çalışmak.

Sözcük Azb'de “çok kaşınmak” , Tur'de ise “çok güçlük çekerek sürekli çalışmak” anlamına gelmektedir. Kökenleri aynı olmasına karşın anlamları farklıdır.

DİDİNTİ

DİDİNTİ (Azb.) : Yünün didilmesinden sonra kalan küçük kırıntılar.

DİDİNTİ (Tur.) : Güçlük çekerek ve sürekli olarak çalışıp, çabalama, didişme.

Sözcüğün iki lehçedeki anlamları birbiriyle örtüşmemektedir.

DİK

DİK (Azb.) : 1. Aşağıdan yukarıya doğru düz vaziyette duran.

2. Aşağıdan yukarıya; dikine, amudi.

3. Çok yüksek, sarp.

DİK (Tur.) : 1. (ses için) Sert, kalın, tok.

2. (bakış için) Sert.

3. (söz için) Ters aksi.

4. (davranış için) Kaba, yersiz.

5. (mat.) Birbirine dikey olan doğrulardan oluşmuş.

Sözcüğün Azb'deki anlamları Tur'de de vardır. Bununla birlikte sözcük Tur'de farklı yan anlamları da kazanmıştır.

DİKELMEK

DİKEL - (Azb.) :1. Uzanmış veya eğilmiş durumunu değiştirip doğrulmak, ayağa kalkmak.

2. Yukarı doğru tırmanmak, çıkmak.

*Atlılar başyuharı **dikeldiler**.*

“Uzanmış veya eğilmiş durumunu değiştirip doğrulmak, ayağa kalkmak” anlamı iki lehçede de örtüşen sözcük, Azb'de “yukarı doğru tırmanmak” anlamını da taşımaktadır.

DİKİLMEK

DİKİL - (Azb.) : Bir noktaya bakmak, gözünü ayırmadan bakmak, dikkatle bakmak.

DİKİL - (Tur.) : 1. Dikmek işi yapılmak.

2. Dik duruma gelmek.

3. Ayakta durmak.

4. Karşı koymak, engellemek.

Sözcüğün ortak anlamının dışında Tur'de farklı yan anlamlarda içermektedir.

DİKLENMEK

DİKLEN - (Azb.) :

1. Kalkıp doğrulmak, uzanmış veya eğilmiş hâldeyken durumunu değiştirerek dik duruma gelmek, yerinden kalkmak.

2. Yukarı doğru tırmanmak, yokuş yukarı yönelmek.

*Mühendis teşekkür édib pillekenleri **diklendi**. (Mir Celal)*

Tur'de "kalkıp doğrulma, dik duruma gelmek" anlamına gelen sözcüğün bu anlamı Azb'de de vardır. Bununla birlikte "yukarı doğru tırmanmak, yokuş yukarı yönelmek" anlamını da kazanarak sözcük Azb'de anlam genişlemesi göstermiştir

DİKMEK

DİK - (Azb.) : Ekmek (ağaç, fidan)

DİK - (Tur.) : 1. Bir cismi dik olarak durdurmak.

2. (bardak, kadeh, testi gibi kaplar için) Baş aşağı ederek içindekini içmek.

3. Beklemek için birini bir şeyin başına getirmek.

4. Top, taş gibi şeyleri dikine havaya atmak.

5. (yapı) Kurmak, inşa etmek.

6. sp. Top vb. 'yi oyun alanında belirli bir yere koymak.

İki lehçede de "ekmek (ağaç, fidan)" temel anlamı örtüşmektedir. Sözcük, Tur'de farklı yan anlamları da alarak anlam genişlemesi göstermiştir.

DİLEMEK

DİLE - (Azb.) : İstemek, arzu etmek. // Talep etmek.

DİLE - (Tur.) : Biri için bir dilekte bulunmak.

“İstemek, arzu etmek “anlamıyla iki lehçede de bulunan sözcük, Tur'de “biri için bir dilekte bulunmak” anlamını Azb'den farklı olarak kazanmıştır.

DİLLENDİRMEK

DİLLENDİR - (Az. T.) : Konuşmaya, söylemeye mecbur etmek.

(Entiğeni) dindirib dillendirmek mümkün olmurdu. (Mir Celal)

DİLLENDİR - (T. T.) : (biri) Hakkında dedikodu yapılmasına sebep olmak.

Sözcük iki lehçede de farklı anlamlar içermektedir. Köken bakımından aynı, anlamları ise farklıdır.

DİLLENMEK

DİLLEN - (Azb.) : 1. Konuşmak, dile gelmek, ağzını açıp konuşmak.

2. Ses çıkarmak, ötmek, söylemek; çalmak.

Bülbüller ahşam - seher, budağlarda dillendir. (A. Şair)

DİLLEN - (Tur.) : 1. Konuşma yeteneği olmayan varlık konuşmak, dile gelmek.

2. Onaylanmayan bazı davranışlar sebebiyle dedikodu yapılmak, dile düşmek.

“Konuşmak, dile gelmek “anlamı iki lehçede de örtüşen sözcük, Azb'de Tur'den farklı olarak “ses çıkarmak, ötmek, söylemek ; çalmak “anlamlarını kazanmıştır. Tur'de de Azb'den farklı olan anlamlar vardır.

DİLLEŞMEK

DİLLEŞ - (Azb.) : 1. Konuşmak, birbiriyle söyleşmek.

2. Münakaşa etmek, tartışmak.

DİLLEŞ - (Tur.) : ilk. Dırlaşmak.

Bu sözcük Tur'de yazı diline geçirilmemiştir.

DİLLİ

DİLLİ - (Azb.) : 1. Ağzında dili olan.

2. (Muhtelif aletler için) Dili olan.

Yasavul dilli, énlî ğayışını boynundan aşırmış, köyneyinin yahasını açmışdı. (S. Rehimov)

DİLLİ - (Tur.) : Dedikoducu, ileri geri konuşan.

2. Konuşkan, sürekli ve tatlı konuşan.

Sözcüğün Azb'deki anlamları ile Tur'deki anlamları örtüşmemektedir. Sözcük köken bakımından iki lehçede de aynıdır.

DİMDİK

DİMDİK (Azb.) : 1. Çok dik, tamamen dik.

2. Dosdoğru.

3. Gaga.

Ğuşlar yuvalarında oturub dimdiklerini temizleyirdiler. (N. Nerimanov)

DİMDİK (Tur.) : 1. Sağlıklı, zinde.

2. Sıkıntıları karşılayacak durumda olan, baş eğmeyen, metin.

3. (bakış için) Dikkatli , ısrarlı.

4. Kaskatı, çok sertleşmiş olarak.

"Çok dik, tamamen dik ve dosdoğru" anlamları iki lehçede de vardır. Bunun dışında iki lehçe arasında birbirinden farklı olan anlamlar da mevcuttur.

DİNÇ

DİNÇ (Azb.) :

1. Başkasını rahatsız etmeyen, eziyet etmeyen, rahat, sükut.

*Memmed hesen emi **dinc** adamdır. (C. Memmedguluzade)*

2. Barışsever, sükut.

*Amma héç bir yérin ehlini İrevan adamı kimi hoşreftar, helim méhriban, **dinc** ve sakit görmemişem (E. Gemküsar)*

3. Barış ve huzur içinde geçen, emniyetin hüküm sürmesi.

*Tézlikle **dinc** emeyimize ğayıda bilerik. (M. İbrahimov)*

DİNÇ (Tur.) : Gücü ve sağlık durumu yerinde, canlı, zinde, tendürüst.

Sözcüğün anlamlarından hiçbirisi örtüşmemektedir.

DİNÇLEŞMEK

DİNÇLEŞ - (Az. T.) : Sakinleşmek, rahatlamak.

DİNÇLEŞ - (Tur.) : Dinç duruma gelmek.

Azb'de "sakinleşmek, rahatlamak "anlamına gelen sözcük ,Tur'de "dinç duruma gelmek" anlamıyla farklılık göstermektedir.

DİNDİRMEK

DİNDİR - (Azb.) : 1. Konuşturmak, söyletmek.

Yarı helvetde gördüm; Dindirmedim doyunca. (Bayatı)

2. Bir işin aslını ortaya çıkarmak veya öğrenmek için konuşturmak, sorgulamak, mahkeme etmek.

*Vahidin özünü de çağırıp müttehim kimi ğapı ağzında héyli dayandırdılar ve sonra **dindirdiler**. (Mir Celal)*

DİNDİR - (Tur.) : Dinmesini sağlamak.

Tur'de "dinmesini sağlamak" anlamına gelen sözcük, Azb'de daha farklı bir anlamı içermektedir.

DİNGİLDEMEK

DİNGİLDE - (Azb.) : Olduğu yerde zıplamak, havaya sıçrayıp düşmek, olduğu yerde oynamak, kıpırdamak.

DİNGİLDE - (Tur.) : Korkmak, kuşkulanmak.

Azb'de "olduğu yerde zıplamak, havaya sıçramak" anlamına gelen sözcüğün bu anlamı Tur'de de vardır. Bunun yanı sıra sözcük Tur'de "korkmak, kuşkulanmak" anlamını da kazanmıştır.

DİNLEMEK

DİNLE - (Azb.) : 1. İşitmek için kulak vermek.

2. Birinin tavsiyesini, lafını dinlemek, onu yapmak.

3. Bakmak, müzakere etmek.

*İclasda meseleni **dinlemek**.*

DİNLE - (Tur.) : Uymak, baş eğmek, itaat etmek.

2. Kulakla ve dinleme aletiyle hastayı muayene etmek.

Sözcüğün Azb'de ve Tur'de örtüşen anlamları vardır. İki lehçe arasında birbirinden farklı anlamlar da vardır.

DİNLENMEK

DİNLEN - (Azb.) : Müzakere edilmek, işitmek için kulak verilmek.

*Rayon partiya komitesinin bürosunda komsomol teşkilatları katiplerinin me'ruzeleri **dinlenilmiştir**.*

DİNLEN - (Tur.) : 1. Güç kazanmak için çalışmaya ara vermek, yorgunluğunu gidermek, istirahat etmek.

2. Önemsenmek, öğüdü yerine getirilmek.

3. Bazı yiyecek ve içeceklerin tadını arttırmak, kolay pişmesini sağlamak gibi sebeplerle bir süre bekletmek.

Azb'de "müzakere edilmek, işitmek için kulak verilmek" anlamına gelen sözcük, Tur'de daha farklı yan anlamlar da vardır.

DİNMEK

DİN - (Azb.) : 1. Konuşmak, söz söylemek.

*Camaat **dinib** danışmadı. Çünkü hamının gazıdan zehlesi gétirdi.*
(Azb. / talk Yaz. Örn. 390 / 9)

2. Seslenmek, duyulmak.

*O indi düşünür heyata dair, **dinir** gulağında topların sesi.* (S. Vurgun)

3. Azarlamak, laf söylemek, keyfini bozmak.

*Sene **dinmedikce**, ebleh, azıhib yolun çaşırsan !* (M. E. Sabir)

DİN - (Tur.) : 1. Sona ermek, bitmek, durmak.

2. (ses eçen) Susmak.

3. (kar, yağmur, rüzgâr için) Kesilmek, yağması veya esmesi durmak.

İki lehçede de anlamları birbiriyle örtüşmemektedir.

DİNMEZ

DİNMEZ (Azb.) : 1. Konuşmayan, az konuşan, sessiz.

Dinmez adam.

2. Konuşmadan, sessizce, hiçbir laf söylemeden, itiraz etmeden.

*İndiye geder **dinmez** oturmuş goca garı birden dindi.* (A. İbrahimov)

DİNMEZ - (Tur.) : Dinmeyen.

Tur'de "dinmeyen" anlamına gelen sözcük, Azb'de daha farklı anlamlar içermektedir. Sözcük köken bakımından da farklıdır.

DİREMEK

DİRE - (Azb.) :

1. Dayamak, yaslamak.
2. Dikkatle bakmak, gözlerini bir noktaya diremek.

*(Hudayar bey) gözünü évin segfine **direyib**, déyesen perdi sayırdı. (C. Memmedguluzade)*

İki lehçede "dayamak, yaslamak" anlamı ortaktır. Bu anlamla birlikte sözcük, Azb'de "dikkatle bakmak, gözlerini bir noktaya diremek" anlamını kazanmıştır.

DİRENMEK

DİREN - (Azb.) : 1. Yaslanmak, dayanmak.

***Direnmiş** çomağa, Osman dururdu; üreyi néhre tek küp küp vururdu. (H. K. Sanıl)*

2. Gelip dokunmak, uzanıp bir yere (şeye) dokunmak, karşı karşıya gelmek.

*Séyren kahın bir terefi gayaya **direnmişdi**. (S. S. Ahundov)*

3. Dik bir şekilde durmak.

*Béller yére **direndi**. (E. Veliyév)*

4. Dikilmek (gözü bir noktayı)

*Semed han düyüden bir loğma yéyerek durmuşdu, onun nimçeye **direnen** gözü yol çekirdi.*

5. Kalkmak, yükselmek, tırmanmak.

Camaat hemişe azar ve eziyyetde, ahu - hale ve nifrin göye direnibdir. (E. Hagverdiyev)

DİREN - (Tur.) : Herhangi bir düşüncede, bir istekte veya bir durumda karşı koymak, ayak diremek, inat etmek, ısrar etmek.

Sözcüğün Azb'deki anlamları ile Tur'deki anlamı farklıdır. Köken bakımından aynı olmasına karşın anlamlarda farklılık söz konusudur.

DİRİ

DİRİ (Azb.) : 1. Canlı, yaşayan.

2. İyi pişmemiş çiğ.

3. Sert, deriyi tahriş eden. (kumaş)

Diri parça.

DİRİ (Tur.) :

1. Güçlü, zinde.

2. Solmamış, pörsümemiş.

Sözcüğün “canlı, yaşayan ve iyi pişmemiş, çiğ” anlamları iki lehçede de ortaktır. Bunun dışında Azb'de Tur'den farklı olarak “sert, deriyi tahriş eden” anlamını almıştır. Tur'de de farklı olarak “güçlü, zinde ve solmamış, pörsümemiş” anlamını kazanmıştır.

DİŞ

DİŞ (Azb.) : 1. Yenilecek şeyleri tutmak, ısırp yemeğe kesip koparmaya yarayan insan ve hayvanların ağızındaki kemik taneleri.

2. Çeşitli aletlerin, motor parçalarının, çarkların kenarlarında, üstünde veya uç tarafında olan ucu keskin çıkıntı veya dişe benzer parçaların her biri.

3. Bazı meyvelerin dilim şeklinde olan parçalardan her biri.

4. Meyvenin her seferinde dişle koparılan parçası.

Bir diş alma.

DİŞ (Tur.) : 1. Bazı dantel ve işlemelerin kenarlarındaki yuvarlak sivri bölüm.

2. zool. Omurgalı hayvanların çenelerinde veya ilkel yapılı omurgalıların gırtlak ve ağızlarında bulunan kemiksi sert parçalar.

Pek çok anlamı iki lehçede örtüşen sözcüğün, bunun yanı sıra birbiriyle örtüşmeyen anlamları da vardır.

DİŞLEK

DİŞLEK (Azb.) : 1. Dişlenmiş, ısırılmış, koparılmış bir parça.

*Arabacı . . . armuda **dişlek** vura - vura atları terpetdi. (E. Ebulhesen)*

2. Dişin yeri, bıraktığı iz.

DİŞLEK - (Tur.) : Dişleri dışarıya doğru çıkık (kimse)

Sözcük Azb'de ve Tur'de birbirinden farklı anlamları içermektedir. Köken bakımından aynı olan sözcüklerde anlam farklılığı söz konusudur.

DİŞLENMEK

DİŞLEN - (Azb.) : 1. Dişler arasında sıkılmak.

2. Dişler yardımıyla kesilmek, koparılmak.

DİŞLEN - (Tur.) : Tanelenmek.

Azb'de "dişler arasında sıkılmak ve dişler yardımıyla kesilmek" anlamına gelen sözcüğün bu anlamı Tur'de de vardır. Bir de farklı olarak Tur'de "tanelemek" anlamını kazanmıştır.

DOĞMAK

DOĞ - (Azb.) : 1. Doğurmak ; yavrulamak.

*Men ğurbanım onu **doğan** araya,*

Onu doğdu, meni saldı belaya, (Az. Halk Yaz. Ör. Dastan / Emrah)

2. Meydana çıkmak, ortaya çıkmak, oluşmak, üremek.

3. esk. Anadan doğmak, dünyaya gelmek.

DOĞ - (Tur.) : Dünyaya gelmek.

“Dünyaya gelmek” anlamı iki lehçede de vardır. Bunun yanı sıra sözcük Azb’de farklı anlamları da içermektedir.

DOĞRAMA

DOĞRAMA (Azb.) : 1. Doğramak fiili.

2. Ekmek doğranmış süt, yoğurt veya ayranla hazırlanan yemek.

De görüm, sen darı cadını ayrana doğrayıb yéyende, ağa da bir gaşığ götürüb seninle o doğramadan yéyecekdimi? (E. Hağvérdiyév)

3. Aynı boyda, aynı ölçüde, eşit kesilmiş, doğranmış.

Doğrama tenbeki

DOĞRAMA (Tur.) : Bir yapının kapı, pencere, dolap, raf gibi ağaç, metal veya plâstik bölmeleri.

Her iki lehçede de “doğramak” anlamı ortak olan sözcük, lehçeler arasında birbirinden farklı anlamlar da kazanmıştır.

DOĞRULMAK

DOĞRUL - (Azb.) : 1. Kalkmak, kalkıp ayakta durmak.

2. Yönelmek, bir tarafa yönelip gitmek, düz ve bir istikamette olmak.

3. Gerçek olmak, doğru olmak, gerçekleşmek, hayata geçmek.

Ümidlerim doğrulmadı.

“Kalkmak, kalkıp ayakta durmak ; bir tarafa yönelip gitmek ; düz ve bir istikamette gitmek” anlamları iki lehçede de ortaktır. Bunun dışında

Azb'de farklı olarak “gerçek olmak, doğru olmak, gerçekleşmek” anlamını da kazanmıştır.

DOĞRULTMAK

DOĞRULT - (Azb.) : 1. Ümidi boşa çıkarmamak ; gösterilen itibara, verilen ünvana vs. layık olduğunu ispat etmek.

*Maya hağğındaki éhkam Perşanı berk tutmuşdu. Onu gızların nezerinde **doğrultmağ** isteyirdi. (M. İbrahimov)*

2. Nişan almak. // Yöneltmek.

*Bir daşa tūfengimi **doğrultdum**. (A. Şair)*

*Arabanı yola **doğrultmağ**.*

3. Karşılığını çıkarmak.

*Goyulan herc özünü **doğrultdu**.*

5. Belini dik hale getirmek, dik durmak.

DOĞRULT - (Tur.) : Düzeltmek.

Köken bakımından aynı olsa da sözcüğün iki lehçedeki anlamları birbirinden farklıdır.

DOĞURMAK

DOĞUR - (Azb.) :1. Doğum zamanı yardım etmek, doğurmasına yardımcı olmak.

2. Meydana getirmek, sebep olmak, türetmek.

DOĞUR - (Tur.) : Yavru dünyaya getirmek, doğum yapmak.

Sözcük Tur'de “yavru dünyaya getirmek, doğum yapmak” anlamına gelmektedir. Azb'de ise biraz farklı olarak “meydana getirmek, sebep olmak, türetmek” anlamındadır. B İR DE Azb'de farklı olarak “doğum zamanı yardım etmek, doğurmasına yardımcı olmak” anlamı da vardır.

DOĞUŞ

DOĞUŞ (Azb.) : 1. Çocuğun (yavrunun) dünyaya gelmesi olayı; doğma.

2. Gök cisimlerinin çıkması, görünmesi

Çün gün doğuşu burahdı tel'et; Men hesteye yéne düşdü firget (Hetai)

İki lehçede de “çocuğun (yavrunun) dünyaya gelmesi olayı, doğma” anlamına gelen sözcük, Azb'de farklı olarak “gök cisimlerinin çıkması” anlamını da kazanmıştır.

DOLAMA

DOLAMA (Azb.) : 1. Sarmak fiili.

2. Doğru olmayan; Düz bir çizgi şeklinde gitmeyen. // Dönemeç, dönülecek yer.

Ğaranlıg küçeden sonra yolumuz dolamadır. (N. Vezirov)

3. Burgu şeklinde olan, burulmuş hâlde, görünümde.

Dolama boru.

DOLAMA (Tur.) : 1. tıp. Tırnak yöresindeki yumuşak bölümlerin, bazen de kemiğin iltihaplanmasından ileri gelen ağrılı şiş.

2. Giysilerin üstüne giyilen, önü açık bir tür üstlük.

3. Başa sarılan bir çeşit örtü, poşu sarık.

“Sarmak” anlamı iki lehçede de örtüşmektedir. Bu anlamın dışında birbirinden farklı olan anlamlar da vardır.

DOLAMAK

DOLA - (Azb.) : 1. Sarmak.

2. Üzerine, üstüne yağdırmak (kurşun vs.).

*Kend içerisinde Nebigili gülleye **doladılar**. Nebinin destesi kaçıp évlerin dehlizlerine doldular. (Ğaçığ Nebi)*

DOLA - (Tur.) : İplik, şerit, tel gibi nesneleri bir şeyin üzerine döndürerek sarmak.

Temel anlamı iki lehçede de aynı olan sözcük, Tur'de Azb'den farklı olarak "üzerine, üstüne yağdırmak" anlamını kazanmıştır. Azb'de de Tur'den farklı olarak "iplik, şerit, tel gibi nesneleri bir şeyin üzerine döndürerek sarmak" anlamını kazanmıştır.

DOLANDIRILMA

DOLANDIRILMA (Azb.) : Dolaştırılmak fiili.

DOLANDIRILMA (Tur.) : Dolandırmak işine konu olmak.

Köken bakımından aynı olmasına karşın anlamlarda farklılık söz konusudur.

DOLANDIRMAK

DOLANDIR - (Azb.) : 1. Dolaştırmak, gezdirmek.

2. Geçimini temin etmek.

*Yaz ağzı molla bazardan bir ikicanlı keçi alır ki, südü ile uşağlarını **dolandırsın**. (M. N. Letif)*

3. kon. İdare etmek.

4. mec. - Aldatmak, kandırmak.

DOLANDIR - (Tur.) : Birini aldatarak parasını veya malını elinden almak.

"Dolaştırmak" temel anlamıyla iki lehçede de bulunan sözcük, Azb'de ve Tur'de birbirinden farklı anlamları da kazanmıştır.

DOLANIŞ

DOLANIŞ (Azb.) : 1. Gezme, dolaşma, dönme, bir şeyin etrafında dönme.

2. Geçim, geçim tarzı.

Tur'de "gezme ,dolaşma, dönme" anlamına gelen sözcüğün bu anlamı Azb'de de vardır. Ayrıca Azb'de "geçim, geçim tarzı" anlamı da vardır.

DOLANMAK

DOLAN - (Azb.) :

1. Bir şeyin etrafında dönmek, daire çizmek, dönüp durmak.

2. Gezmek, dolaşmak.

3. Yaklaşmak, bir yere gelmek; bir yerin etrafında yakınlarında gezmek, görünmek.

4. Sarmak fiiline muhatap olmak.

5. İlişmek, dolaşmak.

6. Hareket etmek, davranmak, herhangi bir davranışta bulunmak.

*Goca arvad yéne Laçının üzünden öldü, éhtiyatlı **dolanmağı** meslehet görüb getdi. (H. Mehdi)*

7. Beraber olmak, arkadaşlık etmek, idare etmek.

*Onlar bir yérde **dolanabilmirler**.*

DOLAN (Tur.) : Karışmak, dolaşmak.

İki lehçe arasında sözcüğün birçok anlamı örtüşmektedir. Azb'de Tur'deki anlamlardan farklı anlamlar da vardır. Tur'de Azb'den farklı olarak "karışmak, dolaşmak" anlamını da kazanmıştır.

DOLAŞMAK

DOLAŞ - (Azb.) :

1. Birbirine geçmek, karışmak.
2. Takılmak, sarılmak, ilişmek (bir şeye).
3. Gezmek, seyahat etmek.
4. Yayılmak, katılmak, ağızdan ağıza yayılmak.
5. Şaşırmak, söylediği lafın sonunu getirmemek, karıştırmak.

*O, sözünün ahırında **dolaşdı**.*

DOLAŞ - (Tur.) : 1. Doğru gitmeyip yolu uzatmak veya (yol) uzamak.

2. Dönüp başka bir yönden gelmek.
3. (kan için) akmak.
4. Bir yeri belli bir amaçla gezmek.

5. Denetlemek amacıyla bir yeri gezmek.

6. (nefes, el için) Bir şey üzerinde hafifçe hareket etmek.

Sözcüğün pek çok anlamı iki lehçe arasında birbiriyle örtüşmektedir. Bunun yanında Tur'de Azb'deki anlamlardan farklı anlamları da vardır.

DOLMAK

DOL - (Azb.) : Bir yere varıp onu doldurmak, baştan başa her tarafını almak, bürümek, boş yer bırakmamak.

2. Girmek, dahil olmak (çokca). // Nüfuz etmek.
3. Yayılıp her tarafı kaplamak, bürümek, örtmek.
4. Şişmanlamak, etlenmek.

*Ete **dolmağ**.*

5. Dolukmak, ağlamaklı olmak, asabı bozulmak, hiddetlenmek.

*O **doldu**, ğaş - ğabağı ğara bulud kimi üstden aşağı sallandı. (S. Rehimov)*

6. Girmek, varmak, ulaşmak.

*Ağabéyim ağa artıg böyüyüb. , 14 - 15 yaşına **dolmuşdu**. (Y. V. Çemenzeminli)*

7. Yetişmek, olgunlaşmak.

8. Yerine getirilmek, ödenmek.

DOL - (Tur.) :

1. Bir yerde pek çok kimse toplanmak, kalabalık duruma gelmek.

2. (süre, hesap) Tamamlanmak.

Birçok anlamı iki lehçede de ortak olan sözcük, bu ortak anlamlar dışında iki lehçede birbirinden farklı anlamlar kazanmıştır.

DOLU

DOLU (Azb.) : 1. İçerisi boş olmayan, ağzına kadar doldurulmuş.

2. Bir şeyin çokluğunu bildirir.

3. Barut, kurşun vs. konarak atışa hazır hâle getirilmiş.

4. Dolgun, biraz şişman, tıknaz etli.

*(Sadığın) boyu ucadır, benim boyum alçağıdı, amma men ondan **doluyam**. (C. Memmedguluzade)*

5. Taneleri çok, öz suyu bol olan.

*Fazilov **dolu** ve şişe kimi şeffaf bir salhım götürüb . . . o yan - bu yana çevirdi. (Mir Celal)*

DOLU (Tur.) :

1. Boş vakit olmayan.

2. İçki doldurulmuş bardak.

Sözcüğün birkaç anlamı iki lehçede de aynıdır. Bunun dışında birbirleriyle örtüşmeyen anlamlar da mevcuttur.

DON

DON (Azb.) : Kadınların ve erkeklerin üstten giyikleri uzun etekli, beli büzgülü veya büzgüsüz elbise.

(Gedir :) Allah goysa gulluğda hamısının evezi çihar, arhalıg nedir, sene lap mehmer don alaram. (Mir Celal)

DON (Tur.) : 1. hlk. Giysi.

2. Vücudun belden aşağısına giyilen uzun veya kısa iç giysisi, külot.

3. At tüyünün rengi.

Sözcük Azb'de ve Tur'de birbirinden farklı anlamlar kazanmıştır. Anlamlardan hiçbirisi örtüşmemektedir.

DONDURMA

DONDURMA (Azb.) : 1. Dondurmak fiili.

2. Dondurulmuş veya buza konmuş buzda saklanmış, buz hâline getirilmiş.

Dondurma şerbet.

3. Havanın da olduğu zamanı, ayaz, soğuk hava, dondurucu hava.

Dondurmada sulanan yerler.

4. Süt, şeker, meyve öz suyu vs. karışımını karın içinde döndürerek, yahut özel makinalarda döndürülerek hazırlanan yemek.

“Dondurmak fiili ve süt, şeker, meyve öz suyu vs. karışımını karın içinde döndürerek veya özel makinalarda döndürülerek hazırlanan yemek” anlamı iki lehçede de aynıdır. Bunun dışında Azb'de Tur'deki anlamlardan farklı anlamlar da vardır.

DONUK

DONUĞ (Azb.) : 1. Üzeri donmuş gibi, dumanlı, bulutlu; berrak olmayan, şeffaf olmayan, buzlu.

2. Donmuş, buzlanmış buz tutmuş // Çok üşümüş.

DONUK (Tur.) : (Göz için) Canlılığı olmayan, fersiz.

“Üzeri donmuş gibi, dumanlı bulutlu ; berrak olmayan, şeffaf olmayan” anlamıyla iki lehçede de bulunan sözcük, buna ilave olarak Azb’de “donmuş, buzlaşmış” anlamını, Tur’de ise “(göz için) canlılığı olmayan, fersiz “anlamını almıştır.

DOYURMAK

DOYUR - (Azb.) : 1. Yedirmek, kamını doyurmak, açlığını ortadan kaldırmak.

2. kim. Bir sıvıya alabileceği miktarda başka bir madde katmak, bir maddeye alabileceği kadar başka bir maddeyi emdirmek.

DOYUR - (Tur.) : Geçindirmek, yaşamasını sağlamak.

Sözcüğün Azb’deki anlamlarının hepsi Tur’de de vardır. Tur’de Azb’deki anlamlardan farklı olarak “geçindirmek,yaşamasını sağlamak” anlamı da vardır.

DÖNÜM

DÖNÜM (Azb.) :1. Dönme, dönüş, geri dönme, bir şeyin etrafında dönme.

2. Defa, kere, sefer.

DÖNÜM (Tur.) :1. 1000 metrekarelik bir alan ölçüsü.

2. Tekrarlanan belli bir olayın tamamlanması ve yenisinin başlaması.

Azb’deki bütün anlamlarıyla Tur’deki anlamları örtüşen sözcük, bu ortak anlamlarla birlikte Tur’de farklı yan anlamları da kazanmıştır.

DÖŞ

DÖŞ (Azb.) :

1. Göğüs,

2. Meme

*Bize **döşlerinden** süd veren ana; bizi tapşırmışdır Azərbaycana! (S. Vurğun)*

3. Elbisenen göğsü örten kısmı.

*(Cavad) ayağa galhdı, yarımkürkünün **döşünü** düymeledi. (E. Veliyév)*

4. Dağın tepenin yamacı.

*(Nebi) özünü bir **döşe** vurub düdük çalırdı. (Ğaçaq Nebi)*

5. Genellikle bir şeyin önü karşıısı.

*Ğatardı at **döşüne**, kah onların cümlesini (Aşığ Eli)*

6. Hafıza

*- (Hüséyneli Emi) Tebrizin 75 illik tarihini **döşünde** toplamışdı. (M. S. Ordubadi)*

DÖŞ (Tur.) : hlk. 1. Göğüs, bağır.

2. Kaburga altı.

Sözcük Tur'de "kaburga altı" temel anlamıyla geçmektedir. Azb'deki anlamlar ise bundan daha farklıdır. Sadece sözcüğün "göğüs" anlamı iki lehçede de vardır, fakat bu anlam Tur'de yazı diline geçirilmemiştir.

DÖVÜNMEK

DÖYÜN - (Azb.) : 1. Hastalık, korku, heyecan, mutluluk, sevinç vs. sebebiyle hızlı hızlı çarpmak (yürek).

DUMAN (Tur.) : Bir maddenin yanması ile çıkan ve içinde katı zerrelere buğu bulunan kara veya esmer renkli gaz.

İki lehçede de sözcüğün “toz, tütsü vs. ’nin havaya kalkması neticesinde oluşan koyuluk, bulanıklık” anlamı ortaktır. Bu anlamla birlikte lehçeler arasındabirbirinden farklı anlamları da kazanmıştır.

DURAK

DURAĞ (Azb.) : Durulan yer, dinlenilecek yer.

*Déyirler, çaçağın olmaz **durağı**. (M. Rahim)*

DURAK (Tur.) : 1. Tren, tramvay, otobüs gibi genel taşıtların durmak zorunda olduğu veya durabileceği yer.

2. ed. Hece ölçüsüyle yazılmış şiirlerde ölçü kalıpları içindeki durma yerleri.

Azb’de “durulan yer, dinlenilecek yer” anlamına gelen sözcük, Tur’de bu anlamı yakın olsa da az çok farklı bir anlam içermektedir.

DURMAK

DUR - (Azb.) : 1. Ayağa kalkmak, oturduğu yerden kalkmak.

*Açlıq mene lap kar etmişdi. **Durdum ki**, evimize gedib bu arsızı doydurum. (A. Divanbeyoğlu)*

2. Ayakta dik durumda hareketsiz bir biçimde bulunmak. // Ayakta durarak yapılacak bir işi, vazifeyi yerine getirmek.

3. Bulunmak, olmak, var olmak.

4. Bir şeye dayanmak, ona bağlı olmak, istinat etmek.

*Bina özül üzerinde **durur**.*

5. Üzerine oturmak, vücuda göre olmak.

*Palto eyninde gör néce pis **durur**.*

DUMAN (Tur.) : Bir maddenin yanması ile çıkan ve içinde katı zerrelere buğu bulunan kara veya esmer renkli gaz.

İki lehçede de sözcüğün “toz, tütsü vs. ’nin havaya kalkması neticesinde oluşan koyuluk, bulanıklık” anlamı ortaktır. Bu anlamla birlikte lehçeler arasındabirbirinden farklı anlamları da kazanmıştır.

DURAK

DURAĞ (Azb.) : Durulan yer, dinlenilecek yer.

*Déyirler, çaçağın olmaz **durağı**. (M. Rahim)*

DURAK (Tur.) : 1. Tren, tramvay, otobüs gibi genel taşıtların durmak zorunda olduğu veya durabileceği yer.

2. ed. Hece ölçüsüyle yazılmış şiirlerde ölçü kalıpları içindeki durma yerleri.

Azb’de “durulan yer, dinlenilecek yer” anlamına gelen sözcük, Tur’de bu anlamı yakın olsa da az çok farklı bir anlam içermektedir.

DURMAK

DUR - (Azb.) : 1. Ayağa kalkmak, oturduğu yerden kalkmak.

*Açlığ mene lap kar etmişdi. **Durdum ki**, evimize gedib bu arsızı doydurum. (A. Divanbeyoğlu)*

2. Ayakta dik durumda hareketsiz bir biçimde bulunmak. // Ayakta durarak yapılacak bir işi, vazifeyi yerine getirmek.

3. Bulunmak, olmak, var olmak.

4. Bir şeye dayanmak, ona bağlı olmak, istinat etmek.

*Bina özül üzerinde **durur**.*

5. Üzerine oturmak, vücuda göre olmak.

*Palto eyninde gör néce pis **durur**.*

6. Dikleşmek, dik bir duruma gelmek.

*Tükleri biz - biz **durmağ**.*

7. Beklemek, kalmak, sabretmek.

8. Rahat oturmak, karar kılmak, sessiz kalmak.

9. Karşı gelmek, mukavemet göstermek, dayanmak, tahammül etmek.

10. Kalmak, mevcut olmak, devam etmek, yaşamak, var olmak.

11. Bir karar vermek, bir neticeye ulaşmak, birkaç şey içinden birini seçmek, onun üzerinde durmak.

12. Hareketsiz kalmak, akıp gitmemek.

13. İlerlememek, artmamak, durgunluk meydana getirmek.

14. Çalışmamak, hareketsiz kalmak, faaliyet göstermemek.

15. Bitmek, tükenmek, ara vermek, dinmek.

16. Bellemek, sabretmek, acele etmemek.

17. Şaşırp kalmak, hayretler içinde kalmak, donup kalmak.

*Heberi eşiden kimi **durdu**.*

18. Dikkati bir şeyin üzerinde yoğunlaştırmak, onun üzerinde etraflı bilgi vermek, bahsetmek.

19. Yer tutmak, bir mevkiye ulaşmak.

*Terbiye meselesi birinci yérde **durur**.*

20. Belirli şartlar dahilinde bir işi, vazifeyi yapmayı, yerine getirmeyi üzerine almak, bir işe girmek.

21. Mal olmak.

*Tebrize Rusuyadan ticaret malı getirilmeyecektir. Getirilse de, çok ağır giymete **duracağdır**. (M. S. Ordubadi)*

22. Kalkmak, yükselmek, çıkmak (güneş, ay vs.).

*Gün ki sayen düşdüyü yérden **durar**, bir vechi var. (Füzuli)*

23. Artmak, kalmak.

*Ğedir, senin can naloğundan ne ğeder **durur**? (Mir Celal).*

24. Hareket etmek, davranmak.

*Ğoy bize gülmesin ne dost, ne de yad; Éhtiyatlı danış, éhtiyatlı **dur!** (S. Vurğun)*

25. Başlamak, girişmek, teşebbüs etmek.

*Başına **durdu** ğoydu emmame; Géydi neleynini ol ellame. (N. Vezirov)*

DUR - (Tur.) : Bir yerde bir süre oylanmak, eğlenmek, eğleşmek.

Sözcük iki lehçede de pek çok anlam yüküne sahiptir. Bu anlamlardan birçoğu iki lehçe arasında örtüşürken, bir kısmı da farklılık göstermektedir.

DURU

DURU (Azb.) : 1. Saf,temiz, şeffaf berrak.

2. Sıvı hâlinde olan, su gibi akıcı. // Gereğinden fazla sulu, suyu çok olan.

***Duru** palçıĝ.*

DURU (Tur.) : pürüzsüz (ten).

İki lehçede de sözcüğün “saf, temiz, şeffaf, berrak” anlamı ortaktır. Bu ortak anlam dışında sözcük Tur'de “pürüzsüz(ten)” , Azb'de de “fazla sulu, sıvı hâlinde olan” anlamlarını da kazanmışlardır.

DURULMAK

DURUL - (Azb.) : 1. Duru hâle gelmek, saf ve temiz hâle gelmek.

2. Akıcı hâle gelmek, durulmak, katılığını kaybetmek.

*Bekmez isinende **durulur** . Mum eriyen de **durulur**.*

DURUL - (Tur.) : (gürültü, kımıldanış, karışıklık, yağış, yel için)
Dinmek, sükûn bulmak.

“Duru hâle gelmek, saf ve temiz hâle gelmek” anlamıyla iki lehçede de var olan sözcük Azb'de “akıcı hale gelmek, durulmak” , Tur'de de farklı olarak “dinmek, sükûn bulmak” anlamlarını da almışlardır.

DURUM

DURUM (Azb.) : 1. Tahammül, sebat, sabır, vaziyet // Güç, kuvvet // Devamlılık sağlamlık.

*Amma [Hemze] zariyirdisa da, déyesen, yalvarmağ fikrinde deyildi ve onun béle **durumu** Véysi özünden çıharırdı. (E. Ebulhesen).*

*Héç olmasa, bir - iki tike yéyerem, éve çatana geder üreyimde **durum** olar. (M. N. Letif)*

2. Durulan yer, durak.

DURUM (Tur.) : 1. Bir zaman kesiti içinde bir şeyi belirleyen şartların hepsi, vaziyet, hâl, keyfiyet.

2. Duruş biçimi, konum.

3. Bireyin toplum içindeki ilişkileriyle belirlenen yeri.

Sözcük iki lehçede de birbirinden farklı anlamlar içermektedir.

DURUŞ

DURUŞ (Azb.) : 1. Durma şekli, tarzı, durma vaziyeti.

2. Durak.

Tramvay duruşunda teyyare bıǵlı bir genc; zilleyib gözlerini bir ğapiya seherden. (S. Rüstem)

“Durma şekli, tarzı” anlamıyla Azb’de ve Tur’de yer alan sözcük, buna ilâve olarak Azb’de “durak” anlamını almıştır.

DURUŞMA

DURUŞMA (Azb.) : Bir şekilde, tipte durma.

DURUŞMA (Tur.) : hlk. Davacı ile davalının yargıç karşısında hazır bulundukları yargılama evresi.

Bu sözcük Tur’de yazı diline geçirilmemiştir.

DUYMAK

DUY - (Azb.) : 1. Hissetmek, duyu organlarının birisi vasıtasıyla duymak, kavramak, hissetmek.

2. Sezmek, anlamak, idrak etmek.

DUY - (Tur.) : 1. İşitmek, ses almak.

2. Bilgi almak, öğrenmek, haber almak.

3. Bir ruh durumu içine girmek.

4. (mec). Sezmek, fark etmek, hissetmek.

Azb’de “hissetmek, kavramak ve sezmek” anlamına gelen sözcüğün bu anlamları Tur’de de vardır. Fakat “sezmek, anlamak” anlamı mecaz anlam ifade etmektedir. Bunun dışında Tur’de farklı yan anlamlar da yer almaktadır.

DÜRTÜLMEK

DÜRTÜL - (Azb.) : Kendini zorla sokmak, sokulmak.

Asta ğaçıb dürtülerik helvete; kim ne déyer bizde olan ğéyrete? (M. E. Sabir)

DÜRTÜL - (Tur.) :Dürtmek işine konu olmak veya dürtmek işi yapılmak.

Sözcük iki lehçede de farklı anlamlar taşımaktadır. Sözcüklerin kökenleri aynıdır.

DÜRTÜŞTÜRMEK

DÜRTÜŞDÜR - (Azb.) : 1. Zorla sokmak, bir şeyi güç kullanarak cebe vs. 'ye sokmak, yerleştirmek.

2. Her biri bir tarafa çekmek, tutup çekmek.

Kendin bir sürü itleri tökülüb üstüme, başladılar meni dürtüştürmeğe. (E. Hağverdiyev)

DÜRTÜŞTÜR - (Tur.) : Kısa aralıklarla sık sık dürtmek.

Yine sözcüğün iki lehçedeki anlamları birbirinden farklıdır.

DÜŞMEK

DÜŞ - (Azb.) : 1. Kendi ağırlığının tesiri ile yere inmek, yukarıdan aşağıya inmek, dökülmek. // Yukarıdan inip bir şeyin üzerinde durmak.

2. Ayakta duramayarak düşmek.

3. Kendini bir şeyin üzerine atmak, veya bir şeyin üzerine eğilmek.

4. Sarkmak, dökülmek // Çok bol olduğu için aşağı inmek, üzerinde durmamak. (elbise)

5. Kendi kendine dökülmek, yerinden çıkıp (kopup) düşmek.

6. Yağmak (yağış) // Konmak, çökmek, örtmek, kaplamak.

7. Yönelerek bir yere veya bir şeyin üzerine yayılmak, inmek, saçılmak, gelmek (ışık, gölge vs.).

8. Kendini tesadüfen veya isteği doğrultusunda bir şeyin içinde bulmak.

9. Oturduğu, durduğu veya çıktığı yerden aşağıya inmek.

Pillekenden düşmek. Damdan düşmek.

10. Bilinen bir şeyden veya hayvandan aşağı inmek.

Onlar şeylerini götürüb gâtardan düşdüler.

11. Bir yere gelerek orada geçici olarak durmak, misafir olmak.

"Pirçinar"ın yakınlığında, gönşuların birisi ile tanış bir kendlinin évine düşecekdik. (S. Hüseyin)

12. Tayin yoluyla ve kurayla bir yere tayin edilmek.

Yaklaşım néft me'denleri idaresinin Serencamına düşdü.

13. Başlamak, kopmak, cereyan etmek, meydana gelmek.

Bir néçe vahtkende büyük nizamsızlıg düşmüşdü. (N. Nerimanov)

14. Başlamak, ulaşmak, varıp yetişmek.

Gış düşdü.

15. Karar kılmak, meydana gelmek, olmak (sükut, sessizlik vs.)

Sakitlik düşmek.

16. Başlamak, teşebbüs etmek, girişmek.

Pırpız Sona çelik çalır, Molla Abbas düşür oynamağa. (C. Memmedguluzade)

17. Derecesi şiddeti seviyesi miktarı vs. azalmak, eksilmek, zayıflamak, inmek. // Ucuzlaşmak, fiatı inmek.

18. Mahrum olmak, kaybetmek.

19. Tesadüf etmek, rastlamak.

20. Yetişmek, düşmek (pay, para vs.)

21. Uygun olmak, yaramak.

22. Yakışmak, uymak.

23. Ait olmak, üzerinde kalmak.

24. Herhangi bir durum ve vaziyet içinde olmak ; maruz kalmak.

25. Herhangi bir hisse kapılmak.

26. Önünde, arkasınca veya yanında koşmak.

27. Yer tutmak, yerleşmek, olmak.

28. Bahtına çıkmak. kısmeti olmak.

*Püşk atağ, kime **düşerse**, o getsin.*

29. Hayrı olmak, faydası dokunmak.

*Oraya gétmek mene **düşmedi**.*

30. Bir şey için hedef olmak.

*Ğız ğayın -ğudanın, ğayınatadan, baldızın hökmüne esir olar, onların dédigodusuna **düşerdi**. (H. Sarabski)*

31. Geçmek

32. Takılmak, dokunmak, çarpmak.

*Gözü ğarşıdaki adama **düşende** duruhdu.*

33. Yayılmak, duyulmak, konuşulmak.

*Şehere büyük bir ses **düşdü**. (S. Rehman)*

34. İlk defa yem yemeğe başlamak.

*Ğuzu ota **düşüb**.*

DÜŞ - (Tur.) : 1. Vakti gelmeden (ölü) doğmak.

2. Atlanmak, aradan çıkmak, eksik kalmak.

3. İş başından uzaklaşmak.

4. Fırsat çıkmak.

5. Belirli zamana rastlamak.
6. Savaşta savunulmaz duruma gelerek teslim olmak.
7. Bayağılaşmak.
8. Alışmak, müptela olmak.

Sözcüğün iki lehçede de oldukça fazla anlamı vardır. Bu anlamlarda büyük çoğunluğu iki lehçe arasında örtüşmektedir. Örtüşmeyen anlamları da vardır.

DÜŞÜNMEK

DÜŞÜN - (Azb.) : 1. Bir şey hakkında zihni yormak, akıl yürütmek. // Düşünüp aramak, zihin yorup bulmaya çalışmak.

2. Rahatsız olmak, endişelenmek, kaygılanmak.
3. Tasavvur etmek, zannetmek, aklında canlandırmak.
4. İdrak etmek, anlamak.

*Şirzad **düşündü ki**, Yarmemmedi bu geder éybeceréden gorhudur.*
(M. İbrahimov)

DÜŞÜN - (Tur.) : 1. Akıl etmek, ne olabileceğini önceden kestirmek.

2. Tasarlamak.
3. Farz etmek.

Sözcüğün birkaç anlamı iki lehçede örtüşmektedir. Bunun yanında farklı anlamlarda vardır.

DÜŞÜRMEK

DÜŞÜR - (Azb.) :1. Bir şeyi kaldırarak, alarak veya başka bir vasıta ile aşağı indirmek, aşağı bırakmak.

2. Gayri ihtiyari elinden bırakmak // Düşmesine sebep olmak.
3. Devirmek, mahrum etmek.

Héç kes Çar istilasının ezemetini düşürmek cür'etinde bulunmadı.
(M: S. Ordubadi)

4. Koparmak // Dağıtmak, koparıp almak.

Bu gün Keble Cahangir gördü ki, oğlu Ağabala divardan serçe yuvası düşürür. (Y. V. Çemenzeminli)

DÜŞÜR - (Tur.) : 1. Değerini, fiyatını indirmek.

2. Azaltmak.

3. (taş, solucan için) Vücuttan atmak.

4. İskat etmek.

5. Uğratmak.

6. Değerli bir şeyi ucuz veya kolay ele geçirmek.

7. Zayıf bırakmak, gücünü azaltmak.

Sözcüğün Azb'deki 3. ve 4. anlamlarının dışındaki diğer anlamları Tur'deki anlamlarla örtüşmektedir. Tur'de de Azb'deki anlamlardan farklı anlamlar da vardır.

DÜZ

DÜZ (Azb.) : 1. İnişi, yokuşu, çukuru, tepesi olmayan.

2. Doğru ve düz yer, inişi, yokuşu olmayan yer.

3. Eğrisi, dönemeci olmayan, düz bir yönde giden, uzanan. , duran.

4. Dik, eğilmeden, dosdoğru.

5. Doğruca, sağa, sola sapmadan dümdüz.

6. Dürüst, namuslu, vicdanlı, hilesi hurdası olmayan.

Sen bilmirsen ki, buraya düz adam gelmez? (M. N. Letif)

7. Düzgün, doğru // Temiz, vicdanlı, sadakatli.

Ovçu ovun düz göre; düz dolana; düz göre; Men yara néyledim ki; Atdı meni göz göre (Bayatı)

DÜZ - (Tur.) : 1. Kısa ökçeli, ökçesiz (ayakkabı).

2. Yayvan, altı derin olmayan.

3. Yalın, sade, süssüz.

4. Çizgisiz, desensiz ve tek renkli.

Azb'de sözcüğün 6. ve 7. anlamlarının dışındaki bütün anlamlar Tur'deki anlamlarla örtüşmektedir.

DÜZELMEK

DÜZEL - (Azb.) : 1. Düz bir hale gelmek, düz olmak.

2. Nizama konulmak, yoluna girmek.

3. Doğrulamak, kalkmak, ayakta dik durmak, belini doğrultmak.

Gadın diksinmiş kimi, düzelib şah durdu. (Mir Celal)

4. Şişmanlamak, semizleşmek.

At günden güne tükünü tüleyir, sağrısı düzelirdi. (E. Veliyév)

5. Hastalıktan iyileşmek.

6. Bir istikamette doğru yönelmek, yürümeye başlamak, gitmek.

Eldar doğrudan da béşce değıgeye çağğalı soyub derisini çantasına goydu ve biz yola düzeldik. (M. Rzağuluzade)

DÜZEL - (Tur.) : (hava için) Soğuk ve yağış azalmak.

Sözcüğün “düz bir hâle gelmek, nizama konulmak ve hastalıktan iyileşmek” anlamları iki lehçede de ortaktır. Bunun yanı sıra birbirinden farklı anlamları da kazanmışlardır.

DÜZELTMEK

DÜZELT - (Azb.) : 1. Tamir etmek, çalışır hâle getirmek, nizam vermek. // Islah etmek, iyileştirmek. // Belirli bir düzene koymak.

2. Vücuda getirmek, meydana getirmek, oluşturmak, hazırlamak, kurmak.

*Partizanlar özlerine sığınacağı bir yér **düzeldiler**. (H. Mehdi)*

3. Çeşitli vasıtalarla, yollarla elde etmek, bulmak. // Düzenlemek, meydana getirmek, icra etmek, hayata geçirmek. // Yapmak, kurmak, açmak (okul). // Düşünüp hazırlamak (hile, tuzak.)

*İndi de diş hekimleri hazırlamağ üçün téhnikum **düzeldirler**. (C. Memmedguluzade)*

*Éle hiyle **düzeltmek** lazımdır ki, Nebi özü gelib bize teslim olsun. (Gaçağ Nebi)*

4. Bir yere (işe, okula vs.) girmesine yardımcı olmak, vasıta olmak.

*Mektebe **düzeltmek**.*

Tur'deki bütün anlamları Azb'deki anlamlarla örtüşmektedir. Ayrıca Azb'de farklı olan anlamlar da vardır.

DÜZEN

DÜZEN (Azb.) : Düz olan saha, yer, mera, ova.

***Düzenlerde** göyerer, yaşıl bağlar, meşeler. (M. Séyidzade)*

DÜZEN (Tur.) : 1. Belli yöntem, ilke, veya yasalara göre kurulmuş olan durum, uyum, nizam, sistem.

2. Soyut ve somut nesnelerin bir sıraya, bir hedefe, bir amaca göre sıralanması.

3. Yerleştirme, tertip.

4. Bir devletin belli başlı ilkeleri bakımından yönetimde tuttuğu yol, yönetim biçimi, rejim.

5. sos. Toplumsal bir yapı içinde ögelerin bütüne, bütünün ögelere ve ögelerin birbirine göre ilişkileri.

Tur'de birçok anlamı ifade eden sözcük, Azb'de Tur'deki anlamlardan daha farklı bir anlamı taşımaktadır.

DÜZLÜK

DÜZLÜK (Azb.) : 1. İnşi yokuşu, çukuru tepesi olmayan; çöl.

2. Doğruluk, vicdanlılık, sadakat, namusluluk.

*Genclik hemişe yüksek ve temiz heyalların, **düzlük** ve sedağetin mücessemesidir. (M. İbrahimov)*

Sözcüğün “düz olma durumu, inişi yokuşu olmayan” anlamı iki lehçede de vardır. Azb'de bu ortak anlamın yanı sıra farklı bir anlamı daha taşımaktadır.

EĞLENCE

EYLENCE (Azb.) : 1. Gönül açan, hoş vakit geçirmeye yarayan şey.

2. Faydasız, önemsiz, şey; boş vakit.

*Kim ki tembelliye mehebbet éder, daim **eylencelerde** ülfet éder. (M. E. Sabir)*

EĞLENCE (Tur.) : Neşeli ve hoşça vakit geçirilen toplantı.

Sözcüğün “gönül açan, hoş vakit geçirmeye yarayan şey” anlamı iki lehçede örtüşmektedir. Örtüşen bu anlamın dışında iki lehçe arasında birbirinden farklı anlamlar da vardır.

EĞLEŞMEK

EYLEŞ - (Azb.) : Oturmak.

EĞLEŞ - (Tur.) : Oyalanmak, eğlenmek, tevakuf etmek.

“Oturmak” anlamı iki lehçede de var olan sözcük, Tur'de “oyalanmak, eğlenmek” anlamını da içermektedir.

EĞRİ

EYRİ - (Az. T.) :

1. Doğru olmayan, doğru bir çizgi oluşturmayan.
2. Eğri bir şekilde.
3. İşte ve sözde güvenilirmez olan, yalancı sahtekar, düzenbaz.

Eyri adamın bacarıklı olmağı, düz adamın efelliyinden cemiyet üçün daha gorhuludur. (M. İbrahimov)

EĞRİ (Tur.) :

1. Yanlış.
2. Bir olayın şiddetindeki azalış ve çoğalışları gösteren çizgi.

Sözcüğün anlamlarından bazıları ikilehçe arasında örtüşmektedir. Bazıları ise birbirinden farklıdır. Bir lehçede olan anlam diğesinde yoktur.

EKİN

EKİN (Azb.) : 1. Tahıl, bostan vs. ekilmiş tarla.

Ekinlerde tahıl tezece köyermekdedir.

2. Tarlada bitmiş tahıl, taneli bitkiler vs.
3. Ekme işi.

Rüstem kişi yanakı oturub balaca stola dirseklendi ve yaz ekinine hazırlıq hağğında me'lumat verdi.

Tur'de” tarlada bitmiş tahıl, taneli bitkiler vs. ” anlamına gelmektedir. Bu anlam Azb'de de vardır. Ayrıca sözcük Azb'de “tahıl, bostan ekilmiş tarla ve ekme işi” anlamlarını da kazanmıştır.

EL

EL (Azb.) :

1. Kolun bilekten tırnaklara kadar olan ve bir şey tutmak, iş yapmak, bir şeyden yapışmak için kullandığı iki organından her biri.

2. Defa, kere, sefer (genelde sayılarla kullanıldığında).

3. Elle yapılan işte maharet, beceri anlamında.

4. Sıra.

El kimde ise oynasın.

5. Taraf, yan.

*Yolun sağ elinde yamacdaki bir mertebeli uzunsov évde yaşayırdı.
(M. İbrahimov)*

6. Birçok küçük alet ve makinaların küçük olduğunu, el ile veya elde kullanıldığını bildirir.

7. Elde büyütülmüş, insana alıştırılmış, ehlileştirilmiş hayvan anlamında.

El göyercini.

EL (Tur.) : 1. Yönetim, baskı, etki.

2. Bazı nesne ve araçların tutmaya yarayan bölümü.

Sözcüğün birçok anlamı iki lehçede örtüşmektedir. Bunun yanı sıra birbirinden farklı anlamlar da vardır.

EL

ÉL (Azb.) : 1. Halk, insanlar, toplum.

2. Ülke, memleket.

3. Kabile.

EL (Tur.) :Yabancı, yakınların dışında kalan kimse.

Azb'deki anlamların hepsi Tur'deki anlamlarla örtüşmektedir. Tur'de farklı olarak "yabancı, yakınların dışında kalan kimse" anlamını da taşımaktadır.

ELDEN

ELDEN (Azb.) : 1. Alışverişle uğraşan şahıslardan, malları bizzat şahısların ayağına kadar götürüp, pazarlayandan.

2. kon. Çabucak, derhal, hemen.

ELDEN (Tur.) : Aracısız olarak, kendisi tarafından.

Azb'deki anlamı Tur'de de bulunan sözcük, Tur'de Azb'deki anlamlardan farklı olarak "aracısız olarak, kendisi tarafından" anlamını da almıştır.

ELLEMEK

ELLE (Azb.) : 1. El ile dokunmak, el sürmek, el vurmak.

2. El ile seslemek, çağırmak.

*O yoldaşını uzağdan görüb **elledi**.*

"El ile dokunmak, el sürmek" anlamıyla iki lehçede örtüşen sözcük, farklı olarak Azb'de "el ile seslemek, çağırmak" anlamını kazanmıştır.

ELLEŞMEK

ELLEŞ - (Azb.) : 1. Çalışmak, çabalamak, bir şeyle meşgul olmak.

*Fatma arvad hele de tendir başında **elleşir**. (Mir Celal)*

2. Çekişmek, mücadele etmek, uğraşmak.

*Yaşar bu yarımcan gurdla **elleşmekde** iken birden yan - yöreden ses geldi. (M. Rzağuluzade)*

ELLEŞ - (Tur.) : hlk. 1. Elle dokunmak.

2. Elle itişerek, şakalaşmak.

3. Alış verişte, alanla satan birbirinin ellerini tutup sıkarak uzlaşmak.

4. Birbirinin elini sıkarak güç denemesi yapmak.

5. El sıkarak selamlaşmak.

6. hlk. Yardımlaşmak.

Sözcüğün iki lehçedeki anlamları birbirinden tamamen farklı, kökenleri aynıdır.

EMMEK

EM - (Azb.) : Dudak ve dilin hareketleri ile göğüsten sütü içine çekmek, soğurmak.

EM - (Tur.) : 1. Tükürük yardımıyla eriterek içine çekmek.

2. Soğurmak, massetmek.

Temel anlamı iki lehçede de aynı olan sözcük, bu ortak anlamın dışında Tur'de farklı yan anlamlarda kazanmıştır.

ENGİN

ENGİN (Azb.) : Geniş, açık, uçsuz bucaksız.

ENGİN (Tur.) : Denizin kıyıdan çok uzaklarda bulunan geniş bölümü; açık deniz.

Azb'de" geniş, açık, uçsuz bucaksız" anlamını taşımaktadır. Söz konusu anlam Tur'de de vardır. Ayrıca Tur'de farklı bir yan anlamı daha içermektedir.

ENİK

ENİK (Azb.) : Yırtıcı, sert hayvan yavrusu.

ENİK (Tur.) : Kedi, köpek gibi çok memeli hayvanların yavrusu, encik.

Sözcük iki lehçede de az çok birbirine yakın anlamları taşımaktadır.

ER

ER (Azb.) : 1. Kadının kanuni kocası.

2. Sözüne güvenilen mert; kahraman, yiğit.

ER (Tur.) :

1. hlk. Koca.

2. Erkek.

3. Asker, nefer.

4. İşini iyi bilen, yetenekli.

Azb'de" kadının kanuni kocası ve sözüne güvenilen, mert" anlamlarını taşıyan sözcüğün bu anlamları Tur'de de vardır. Fakat "koca" anlamı Tur'de yazı diline geçirilmemiştir. Yine Tur'de farklı yan anlamlar da vardır:

EREN

EREN (Azb.) : 1. Hakka ve evliyalara yakın olma şerefine nail olan, velilik derecesine ulaşan.

2. Yiğit, cesur, bahadır.

***Erenler** elinden bade içdinmi? Bulanlığ çayları üzüb keçdinmi? (Aşığ Gerib)*

3. Müdrik, akıllı, tecrübeli.

*(Hecer :) bizlerde **erenler** üçe déyerler. (S. Rehimov)*

4. Bir inanışa göre suda yaşayan aslında olmayan, gerçekdışı bir varlık.

*Suya söyle **eren** éşitsin, kömeyine çatsın. Yalan désen, seni suyun **erenleri** vursun!*

EREN (Tur.) : 1. “Erenler” biçimi eskiden dervişler arasında bir seslenme sözü olarak kullanılırdı.

2. Olağanüstü sezgileriyle birtakım gerçekleri gördüğüne inanılan kimse.

Sözcüğün” Hakka ve evliyalara yakın olma şerefine nail olan, velilik derecesine ulaşan” anlamı iki lehçede de vardır. Bu ortak anlamla birlikte iki lehçe arasında birbiriyle örtüşmeyen anlamlar da vardır.

ERGİN

ERGİN (Azb.) : Eriyip sıvı hâline gelmiş, eritilmiş.

Ergin gurguşun.

ERGİN (Tur.) : 1. Olmuş, yetişmiş, kemale ermiş.

2. Haklarını kendi kullanmak için yasanın gösterdiği yaşa gelmiş olan (kimse), reşit.

Sözcüğün iki lehçedeki anlamları birbirinden tamamen farklıdır.

ERGİNLİK

ERGİNLİK (Azb.) : Eriyip sıvı hâline gelmiş şeyin hâli.

ERGİNLİK (Tur.) : Ergin olma durumu, kemal, rüşd.

ERİK

ERİK (Azb.) : 1. Kayısı.

Azerbaycan erikleri sarı, sarıncı ve kırmızı yanağ olur.

2. mah. Islah edilmemiş erik.

ERİK (Tur.) : bot. 1. Gülgillerden, beyaz çiçekli bir ağaç.

2. bot. - Bu ağacın kabuğu ince, sarıdan kırmızıya, mora kadar türlü renkte, mayhoş veya tatlı, eti sulu, tek ve sert çekirdekli yemişi.

Azb'de" kayısı" anlamına gelen sözcük, Tur'de farklı bir meyve ismini karşılamaktadır.

ERİNMEK

ERİN (Azb.) : 1. Tembellik etmek, üşenmek.

2. Zayıflamak, incelmek.

3. Utanmak, mahcup olmak.

*Dostunla görüşmeye; yad kimi **erınme**, gel. (Bayatı)*

Tur'de" tembellik etmek, üşenmek" anlamını taşımaktadır. Azb'de de bu anlamla birlikte" zayıflamak, incelmek ; utanmak, mahcup olmak" anlamlarını da Tur'den farklı olarak taşımaktadır.

ERK

ERK (Azb.) : Bir şahsın yaş itibarıyla büyük olması, yakın akrabılığı veya dostluğu sebebiyle başka birisine karşı serbestçe davranmasına, nasihat etmesine, kızmasına vs. imkan sağlayan yakınlık münasebeti.

*Beyimin **erki** ve gileyi Memmed Beyi ohşadı. (Y. V. Çemenzeminli)*

ERK (Tur.) : 1. Bir işi yapabilme gücü, kudret, iktidar.

2. Bir bireyin bir toplumsal kümenin, bir toplumun, başka birey, küme veya toplumları egemenliği, baskısı ve denetimi altına alma, hürriyetlerine karışma ve onları belli biçimlerde davranmaya zorlama yetkisi veya yeteneği, iktidar.

Sözcüğün Azb'deki anlamıyla Tur'deki anlamı birbirinden farklıdır.

ERKEK

ERKEK (Azb.) : 1. İnsan ve hayvanın iki cinsinden dölleyici özelliği olan, doğurtmak nitelik ve gücü olanı.

2. Erkek anlamında (insan).

ERKEK (Tur.) : 1. Koca.

2. Sert, kolay bükülmez.

Azb'deki anlamlarının hepsi Tur'de de bulunan sözcük, bunun dışında Tur'de "koca ; sert, kolay bükülmez" anlamını da kazanmıştır.

ERLİK

ERLİK (Azb.) : 1. Mertlik, yiğitlik, namusluluk.

2. Kocanın kendi eşine olan davranışı, vazifesi, hakkı.

3. Kocaya varma, evlenme yaşı gelmiş.

ERLİK (Tur.) : ask. Er olma durumu.

İki lehçede de anlamları birbiriyle örtüşmektedir. Sadece Tur'deki "er olma durumu" anlamı farklıdır.

ERMEK

ÉR - (Azb.) : 1. Ulaşmak, varmak, yetişmek.

Ğurbani dér: vüsalına érmédim. (Ğurbani)

2. Elde etmek, ulaşmak, kavuşmak.

ER - (Tur.) : 1. Yetişip dokunmak.

2. (bitkiler veya bunların ürünleri için) Olgunlaşmak.

3. (kendini Tanrı yoluna vermiş kimseler için) İnsanüstü kutsal bir aşamaya erişmek.

" Elde etmek, ulaşmak" temel anlamı ikilehçede de bulunan sözcük, Azb ve Tur arasında farklı anlamları da içermektedir.

ERTE

ÉRTE (Azb.) : 1. Yaşanan günden sonraki gün, ertesi gün.

2. Sabahtan, erkenden, sabah erkenden.

3. Daha erken. // Zamanından önce, erken.

Şehere bir azca érte çatmağ üçün; Telesirdi gabağca satmağ üçün.
(A. Sehhet)

Sözcüğün ilk iki anlamı iki lehçede de aynıdır. Farklı olarak sözcük, Azb'de "daha erken, zamanından önce" anlamını almıştır.

ESMEK

ES- (Azb.) : 1. Hareket etmek, dalgalanmak.

2. Titremek.

Dervişin elleri yarpağ kimi esirdi. (A. Divanbeyoğlu)

3. Üzerine titremek, çok sevmek, gözünün önünden ayırmamak.

– (Kitabhanacı :) *Kitabların üstünde gırh ildir esmiremme?* (Mir Celal)

ES - (Tur.) : Yapılması önce düşünülmüş olmayan veya beklenmeyen bir şeyi yapmaya birdenbire karar vermek.

"Hareket etmek, dalgalanmak" temel anlamı iki lehçede örtüşen sözcük, söz konusu anlam dışında Azb'de Tur'deki anlamlardan farklı olarak "titremek ; üzerine titremek, çok sevmek" anlamlarını içermektedir. Tur'de ise Azb'den farklı olarak "yapılması önce düşünülmüş olmayan veya beklenmeyen bir şeyi yapmaya birdenbire karar vermek" anlamını kazanmıştır.

ESNEK

ESNEK (Azb.) : 1. Herhangi bir etkiyle kaybettiği şeklini tekrar kazanabilen, elastiki.

2. Esneme.

Esnek esnek getirer. (Atasözü)

3. anat. Ağız boşluğundan gırtlığa açılan delik.

Hestenin esneyi ғızarır ve şişir, bozumontul aǵ rengli erp emele gelir.
(Az. Ğad.)

Tur'de" herhangi bir etkiyle kaybettiği şeklini tekrar kazanabilen" anlamını taşıyan sözcüğün bu anlamı Azb'de de vardır. Bunun dışında sözcük, Azb'de farklı yan anlamları da kazanmıştır.

EŞELEMEK

ÉŞELE - (Azb.): 1. Toprak, kül vs. şeyleri bir şeyle yavaşça kazımak, karıştırmak.

2. Aramak, araştırmak.

Rüstem bey kitabları éşeleyib bir eser çıhardı: Bah, bunu her bir ǵadın ohumalıdır! - déye bir kitab vérdi. (Y. V. Çemenzemimli)

EŞELE - (Tur.) :Dağıtıp, karıştırmak.

"Toprak, kül vs. şeyleri bir şeyle yavaşça kazımak, karıştırmak" anlamıyla iki lehçede de bulunan sözcük, Azb'de" aramak, araştırmak" anlamını farklı olarak kazanmıştır. Tur'de ise farklı olarak" dağıtıp, karıştırmak" anlamı vardır.

EŞİK

ÉŞİK (Azb.) : Dışarı, çöl.

Gécenin bir aleminde Nebi évden éşiye çıhır. (Gaçaǵ Nebi)

EŞİK (Tur.) : 1. Kapı boşluğunun alt yanında bulunan alçak basamak.

2. Kapı ağzında basamağın konulabileceği yer.

Sözcük iki lehçede de farklı anlamları içermektedir.

EŞİLMEK

ÉŞİL - (Azb.) : 1. Kazılmak, delik, delik edilmek, çukurlaştırılmak.

2. Burulmak, eğilmek.

In éşilmek

Sözcüğün "kazımak, delik delik edilmek" anlamı iki lehçede örtüşmektedir. Ayrıca sözcük, Azb'de "burulmak, eğilmek" anlamını almıştır.

EŞMEK

EŞ - (Azb.) : 1. Kazımak, kazarak açmak, çukurlaştırmak (toprağı, kumu vs.).

2. Burmak, kıvırmak.

Kolhoz sedri Memmed kişi kababı yéyib yağlı elleri ile bığları éşdi.
(S. Rehman)

3. Parmakla hazırlamak, sarmak (tütün vs.).

(Daşdemir :) Çoh yahşı tütündür, birini éşin, dadına bahın. (M. Rzaguluzade)

4. İp örmek.

Ğız - gelinler gün doğmamış oyanır; Gur saçına sığal vérib éşmeye.
(R. Rza)

Tur'de "kazımak, kazarak açmak, çukurlaştırmak" anlamına gelen sözcüğün bu anlamı Azb'de de vardır. Bunun dışında sözcük Azb'de farklı yan anlamlar da kazanmıştır.

ETEKLEMEK

ETEKLE - (Azb.) : 1. Eteğinden tutmak, tutarak durdurmak.

Pası mollanı etekleyib dayandırdı. (S. Rehimov)

2. Eteğine toplamak.

3. Etek sallayarak havalandırmak.

Birisi sacın altını gah pileyir, gah etekleyir. (E. Veliyév)

ETEKLE - (Tur.) : Birinin eteğini saygı göstermek amacıyla öpmek veya öper gibi yapmak.

Köken bakımından aynı olmasına karşın sözcüğün iki lehçedeki anlamı birbirinden farklıdır.

ETEKLİK

ETEKLİK (Azb.) : esk. Süs için kadınların elbiselerinin eteğine dizilen para vs.

Düzülüb yahasına gızıl yahalıg kesilib; Gõlda gõlbağı, etekinde eteklik asilib. (Aşıg Zakir)

ETEKLİK (Tur.) : 1. Vücudun belden aşağısını örten, beli dar, altı geniş genellikle kadın giysisi, etek.

2. Etek yapmaya elverişli kumaş.

3. Bir şeyin aşağıya doğru uzanan yüzü.

Sözcük iki lehçede birbirinden farklı anlamları içermektedir.

ETMEK

ET - (Azb.) : 1. Bir işi yapmak, yerine getirmek.

2. Yardımcı fiil yapılır ve ismin anlamı ile bağlı hareketi bildirir.

ET - (Tur.) : 1. Bir durumu ortaya çıkarmak.

2. (iyi, kötü zarflarıyla) Davranmak.

3. (olumsuz olarak) Bir ihtiyacı karşılamak.

4. Bulmak, erişmek.

5. Birini bir şeyden yoksun bırakmak.

6. Vermek.
7. Eşit değer kazanmak.
8. Herhangi bir değerde olmak.

Azb'de" bir işi yapmak, yerine getirmek" anlamıyla ve yardımcı fiil göreviyle kullanılan sözcük, Tur'de de bu anlamları içermekle birlikte farklı anlamları da kazanmıştır.

EV

EV (Azb) : 1. İnsanların barındıkları, yer, mesken, ayrıca çeşitli kuruluş ve idareleri yerleştirmek için yapılan bina.

2. Çalışanların herhangi medeni ihtiyaçlarını karşılamak için kurulan sosyal müessese, teşkilat, yer.

3. Aile, çoluk, çocuk, eş anlamında.

EV (Tur.) : 1. Evin iç düzeni, eşyası vb.

2. İçinde bir iş görülen veya bazen belirli bir amaçla kullanılan yer.

3. mec. Aile.

Sözcüğün Azb'deki bütün anlamları Tur'de de vardır. Sadece" aile" anlamı Tur'de mecaz anlam ifade etmektedir. Yine Tur'de Azb'den farklı anlamlar da vardır.

EZİK

EZİK(Azb.) : 1. Ezilmiş.

2. Ütüsü bozulmuş tazeliği gitmiş, ezilmiş.

Ferhadoğlu ezik paltarlarının üstünde elini gezdirdi. (S. Rehimov)

3. Çökük, batık.

Samovarin bir böyrü ezikdir.

4. Vücudun herhangi bir yerinde dokuların zedelenmesi ve kan damarlarının darbe yemesi neticesinde oluşan zede yeri.

Tur'deki anlamları Azb'de de olan sözcük, Azb'de farklı anlamları da alarak anlam genişlemesi göstermiştir.

EZİLMEK

EZİL - (Azb.) : 1. Ezmek fiiline maruz kalmak, çiğnenmek, zedelenmek.

2. Toz hâline gelmek, toz gibi olmak.

EZİL - (Tur.) : (mide, yürek ve iç sözlerini özne olarak aldığı) Açlık sıkıntısı duymak.

Sözcüğün Azb'deki anlamlarının hepsi Tur'de de vardır. Bu ortak anlamlar dışında Tur'de "açlık sıkıntısı duymak" anlamını da kazanmıştır.

EZİNTİ

EZİNTİ (Azb.) :1. Ezilip ufalanmış şeyler.

Nabat ezintisi.

2. Çökük, batık yer.

Parçın ezintisinden su sızır.

3. Vücutta hissedilen eziklik, yorgunluk.

Bedeninde ezinti hissetmek.

EZİNTİ (Tur.) : 1. Açlık etkisiyle midede duyulan tedirginlik.

2. Korku veya heyecan sebebiyle duyulan eziklik, sıkıntı.

Sözcüğün iki lehçedeki anlamları birbirinden farklıdır. Bu sözcüklerin kökenleri aynıdır.

EZMEK

EZ (Azb.) :1. Bastırarak veya sıkarak yassılatmak, şeklini bozmak. // Basarak, bükerek dokundurarak bir tarafını çöktürmek.

2. Havanda vs. 'de döverek toz hâline getirmek.

3. Tazeliğini parlaklığını, ütülü şeklini bozmak.

Gördün pullarını ezib özüne gaytaranda ne kiridi? (Koroğlu)

EZ - (Tur.) : 1. Ağır bir şey, başka bir şeyin üzerinden geçmek, çiğnemek.

2. Sıvı içinde bastırıp karıştırarak eritmek.

Sözcüğün Azb'deki ilk iki anlamı Tur'de de bulunmaktadır. Bunun dışında iki lehçe arasında örtüşmeyen anlamlarda vardır.

GEBE

GEBE (Azb.) : Büyük halı

*Biz oturduğ yere teze döşenmiş teze **gebelerin** üstünde (C. Memmedguluzade.)*

GEBE (Tur.) : 1. Karnında yavru bulunan (kadın veya hayvan), yüklü, hamile, aylı.

2. tıp. İçinde oğlucuk veya dölüt bulunan (döl yatağı).

Sözcüğün iki lehçedeki anlamları birbirinden tamamen farklıdır. Eş seslilik söz konusudur.

GELEN

GELEN (Azb.) : 1. Bundan sonraki, gelecek, beklenen, sıradaki. // Bir işi devam ettiren, nesli devam ettiren; nesil.

*. . . Hansı nicat yolunu açtığı ki, bizden sonra **gelenler** de bizim günümüze düşmesin? (C. Memmedguluzade)*

2. Misafir.

... **Gelenler** birbaş benim, nömrelerime düşürler.

GELEN (Tur.) : 1. Gelmek işini yapan (kimse veya nesne).

2. Riz. Bir ışık kaynağından çıkıp bir aynanın yüzüne veya saydam bir cismin yüzeyine düşen (ışın).

Sözcük iki lehçede köken bakımından aynı, anlam bakımından farklıdır.

GENİŞLEMEK

GENİŞLE - (Azb.) : Geniş hâle gelmek, büyümek.

GENİŞLE - (Tur.) : Rahat bir duruma gelmek, açılmak, ferahlamak.

Sözcüğün” geniş hâle gelmek” anlamı iki lehçede örtüşmektedir.

Örtüşen bu anlamın dışında sözcük, Tur’de” rahat bir duruma gelmek, ferahlamak” anlamını da alarak anlam genişlemesi göstermiştir.

GENİŞLİK

GÉNİŞLİK (Azb.) : 1. Geniş bir şeyin hâli, geniş olma durumu.

2. Açıklık, düz arazi.

GENİŞLİK (Tur.) : En, boy karşıtı.

Azb’deki anlamları Tur’de de bulunan sözcük , farklı olarak Tur’de” en, boy karşıtı” anlamını kazanarak anlam genişlemesi göstermiştir.

GERÇEK

GÉRÇEK (Azb.) : Hakikat, doğru.

GERÇEK (Tur.) : 1. Aslına uygun nitelikler taşıyan, sahici.

2. Temel, başlıca, asıl.

3. Doğadaki gibi olan, doğayı olduğu gibi yansıtan.

4. Gerçek durum, gerçeklik.

“ Hakikat, doğru” temel anlamıyla iki lehçede örtüşen sözcük, bunun yanı sıra Tur'de farklı yan anlamlar da kazanmıştır.

GERDANLIK

GERDENLİK (Azb.) : 1. Gerdanlık.

2. Arabaya, dövene vs. koşulan hayvanların boynuna takılan bir yüzü deri, diğer yüzü keçe olan araç, hamut.

Gerdenliyi atın boynuna keçirmek.

İki lehçede sözcüğün” gerdanlık ” anlamı ortaktır. Bu ortak anlamın yanında Azb'de sözcük farklı bir anlam daha kazanmıştır.

GEREK

GEREK (Azb.) : 1. Lazım, lüzumlu.

2. Silah, teçhizat.

Min gün yarağ, bir gün gerek. (Mesel)

GEREK (Tur.) : 1. Güçlü, ihtimal belirtir.

2. İcap.

“Lâzım, lüzumlu” anlamıyla iki lehçede örtüşen sözcüğün bu ortak anlamının dışında birbirinden farklı olan anlamları da vardır.

GERGİN

GERGİN (Azb.) : 1. Gerilmiş hâlde olan; gerilmiş çekilmiş.

2. Büyük ve sürekli iş, büyük zahmet ve enerji gerektiren şey.

*Bol mehsul götürmek için de **gergin** iş, semereli emek teleb olunur.*
(E. Veliyév)

3. Zor, şiddetli, halledilmesi gereken.

Gergin béynelhalğ münasibet.

GERGİN (Tur.) : Buruşuğu , kırıışığı olmayan.

Sözcüğün” gerilmiş halde olan, çekilmiş” anlamı iki lehçede de vardır. Bunun dışında farklı anlamlar da mevcuttur.

GERGİNLİK

GERGİNLİK (Azb.) : 1. Gergin şeyin durumu, hâli.

2. Son derece büyük kuvvet, güç, enerji ve dikkat isteyen durum.

*Gözlük gözleri **gerginlikten** görüyor.*

3. fiz. Güç, sıcaklık vs. dış güçlerin etkisi ile bir cisimde meydana gelen baskı gücü veya genleşme miktarı.

Sözcüğün Azb'deki bazı anlamları Tur'de de vardır. Tur'den farklı olarak Azb'de” son derece büyük kuvvet, güç veya dikkat isteyen durum” anlamı vardır.

GERİ

GERİ (Azb.) :1. Arka tarafa, geriye.

2. Arka, arka taraf.

GERİ (Tur.) : 1. Bundan başkası.

2. Son, sonuç.

3. Bir şeyin sona kalan bölümü.

4. Geçmiş, mazi.

5. (hayvan için) Boşaltım organının dışı.

6. (saat için) Eksik gösteren.

7. Aptal, anlayışsız.

8. Geriye doğru.

İki lehçede de” arka taraf, arka ” anlamı yer almaktadır. Bu ortak anlamla birlikte sözcük Tur’de farklı yan anlamlar alarak anlam genişlemesi göstermiştir.

GERMEK

GER - (Azb.) : Gergin hâle getirmek, düz hâle getirmek.

GER - (Tur.) : 1. Gergin bir şeyle örtmek.

2. (kol, bacak için) Uzatmak.

3. (sinir, ilişki, davranış için) Gergin duruma getirmek, sinirlendirmek.

“Gergin hâle getirmek” anlamı iki lehçede de ortak olan sözcük, Tur’de farklı yan anlamlar da kazanmıştır.

GETİRMEK

GETİR - (Azb.) : 1. Bir şeyi eline alarak veya sırtına alarak bir yerden başka bir yere götürmek. // Ulaştırmak.

2. Birini yönlendirmek, kendisiyle birlikte bir yere gelmesine, kendisine yardımcı olmasına veya gelmeye mecbur etmek.

3. Kendisiyle beraber alıp getirmek.

4. Bir şeyin neticesi olmak, sebep olmak, vermek, getirmek.

5. Meyve vermek.

*Ağaç yahşı alma **getirib**.*

6. Telkin ederek, inandırarak veya tatlı dille birinin fikrini çelmek, bir şeye razı etmeğe muvaffak olmak.

*Razılığa **getirmek**.*

7. İfade etmek, devam ettirmek, ulaştırmak.

– (Oğlan) tez - tez danışır, dili de şirindir, “r” sesini **getirebilmi**r. (Mir Celal)

GETİR - (Tur.) : 1. İleri sürmek.

2. İletmek, bildirmek.

3. Erişmek veya eriştiğini sanmak.

4. Gelir sağlamak.

5. Bir makama atamak veya seçmek.

Sözcüğün bazı anlamları iki lehçe arasında örtüşürken, bazı anlamları birbirinden farklıdır.

GEZİNTİ

GEZİNTİ (Azb.) :

1. Açık havada eğlenmek ve dinlenmek gayesiyle araç veya yaya dolaşma; gezinme, seyir.

2. Açık havada yapılan toplu eğlence, yapılan şenlik.

*Mingeçévir şəhərinin küçə və hiyabanlarında böyük şənlik və **gezinti** oldu. (Az. Gənc)*

GEZİNTİ (Tur.) : 1. Kale duvarlarının iç tarafında kuleleri birbirine bağlayan dar yol.

2. hlk. Evlerde oda kapılarının açıldığı aralık, koridor.

3. hlk. Sofa, balkon.

Sözcüğün Azb'deki ilk anlamı Tur'de de vardır. Bunun dışındaki diğer anlamları iki lehçe arasında birbirinden farklıdır.

GİTMEK

GÉT - (Azb.) : 1. Adım atarak hareket etmek; yürümek, adımlamak // Bir yerden başka bir yere varmak. // Nakliye aracıyla hareket etmek. // Olduğu yeri terk etmek, oradan ayrılmak.

2. Yolda hareket halinde olmak, yolda olmak.

3. Geçmek, geçip gitmek.

4. Bitmek, sona ermek, geçmek.

5. Lazım olmak, harcanmak. // Yetmek, ihtiyaca cevap vermek.

6. Başka bir yere göç etmek.

*Yaylağa **gétmek**.*

7. Cereyan etmek, meydana gelmek, devam etmek.

*Bu gayda ile ata ile oğul arasında söhbetler **gédir**. (S. Rehimov)*

8. Yakınlaşmak, az kalmak.

*Güneş batmağa doğru **gédirdi**. (M. İbrahimov)*

9. Sahnelemek, gösterilmek.

*Kinotéatrında "Koroğlu" filmi **gédir**.*

10. Bir adrese yollanmak, ulaştırılmak.

11. Evlenmeye, kocaya varmak.

*(Senem :) Héç bunun kimi güzel gız goca kişiye **gédirmi**? (Ü. Hacıbeyov)*

12. mec. Ölmek.

13. mec. Satılmak.

GİT - (Tur.) :1. Belli bir amaçla bir yere devam etmek veya bir işle uğraşmak.

2. Yakışmak, yaraşmak.

3. Dayanmak.

4. Herhangi bir durumda olmak.

5. Yok olmak, elden çıkmak.

6. Başvurmak.

7. Bir şey zarar görmüş olmak.
8. (makine için) İşlemek, çalışmak.
9. (bir durum) Sürmek.
10. Ölmek
11. Satılmak.

Sözcüğün pek çok anlamı iki lehçede örtüşmektedir. Diğer bir kısmı da birbirinden farklıdır. Tur'deki "ölmek ve satılmak" anlamları Azb'de mecaz anlam ifade etmektedir.

GİYDİRMEK

GÉYDİR - (Azb.) : 1. Giymek fiilini yaptırmak, giymeye mecbur etmek.

2. Takmak, geçirmek, yerleştirmek.

Ohu yérine géydirmek.

"Giymeye mecbur etmek" anlamı iki lehçede örtüşen sözcük, Azb'de Tur'deki anlamlardan farklı olarak " takmak, geçirmek, yerleştirmek" anlamını kazanmıştır.

GİYİNMEK

GÉYİN - (Azb.) : Elbise, ayakkabı, çamaşır vs. şeylerle örtünmek, vücuda ait olduğu yere geçirmek.

2. Moda olan elbiseleri giymek.

Biz ğalstuk tahırığ; Biz deble géyinirik. (B. Vahabzade)

GİYİN - (Tur.) : (Giysiye) Belli bir yerden almak veya belli bir yerde diktirmek.

Tur'de ve Azb'de" elbise, ayakkabı, çamaşır vs. şeylerle örtünmek, vücuda ait olduğu yere geçirmek " anlamı örtüşen sözcük, farklı olarak Azb'de" moda olan elbiseleri giyinmek" anlamını da kazanmıştır. Tur'de ise" belli bir yerden giysisini almak veya bir yerde diktirmek " anlamını da farklı olarak taşımaktadır.

GIYME

GÉYME - (Tur.) : 1. Giymek fiili.

2. Yelek.

Ikisi de teze géyme géymiş, başlarına gara mahud papağ goymuşdular. (A. Makulu)

Tur'de" giymek" anlamına gelen sözcüğün bu anlamı Azb'de vardır. Ayrıca sözcük, Azb'de Tur'den farklı olarak" yelek" anlamını almıştır.

GÖÇ

KÖÇ (Azb.) : 1. Bir yerden başka bir yere göç eden insanlar grubu, kabile.

Köç menzil éleyib, héyvanları düze burahmışdı. (E. Hagvérdiyév)

2. Bir yerden başka bir yere göç eden kimselerin yaptıkları denkler, ev eşyaları.

GÖÇ - (Tur.) : 1. Ekonomik, toplumsal veya siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, muhaceret. 2. (evden eve) Taşınma, nakil.

İki lehçede de" bir yerden başka yere göç eden kimselerin yaptıkları denkler, ev eşyaları" anlamı yer almaktadır. Bu ortak anlamla birlikte sözcük, iki lehçede birbirinden farklı yan anlamları da kazanmıştır.

GÖNÜL

KÖNÜL (Azb.): 1. Kalp, yürek (manevi amanada). 2. İstek, arzu, heves, temayül.

GÖNÜL (Tur.) : 1. Sevgi, istek, düşünüş, anma ve hatırlar gibi kalpte var sayılan duygu kaynağı.

2. (mec.) İstek, arzu.

Azb'de" kalp, yürek ve istek, arzu" anlamlarını ifade eden sözcük, Tur'de de bu anlamlarıyla ve daha farklı anlamlarıyla yer almaktadır.

GÖRKEM

GÖRKEM (Azb.) : 1. Dış, genel görünüş.

*Öz doğma kendlerinin **görkemi** ise Şahmarın hoşuna gelmirdi. (B. Bayramov)*

2. İnsanın iç dünyasını, tabiatını aksettiren, gösteren siması, görünüşü.

*(Meyrem) gah sert bir **görkem** alıb Selime acıqlanıb, gah özünden kenar édirdi. (H. Séyidbeyli)*

3. Göz önündeki tabiat manzarası, görünüş.

*Her yamacın bir baharı; her dağın bir **görkemi** var. (M. Müşfiğ)*

4. Gösterişli, gösterme, sergileme.

GÖRKEM (Tur.) : hlk. Göz alıcı ve gösterişli olma durumu, debdebe, ihtişam, tantana, haşmet.

Bu sözcük Tur'de yazı diline geçirilmemiştir.

GÖRKEMLİ

GÖRKEMLİ (Azb.) : 1. Gösterişli, muhteşem // Güzel, alımlı.

2. Müsbet özelliklerine göre diğerlerinden ayrılan, seçilen, alımlı. 3. Büyük hizmetleri olan, tanınmış, meşhur.

*Celil Memmedgölüzade Azərbaycan klassik yazıcıları içərisində **görkemli** və böyük simalarından biridir. (M. İbrahimov)*

4. Ehemmiyyətli, önəmli.

Görkemli neticələr çıxarmağ.

5. Her taraftan görünen, herkesin gördüğü şey.

*En **görkemli** yérde Pérovun “uç ovçu” şəkli asılmışdır. (H. Seyidbeyli)*

6. Görülməyə dəğər, dikkətə dəğər, ilginç, merakı celbedən.

*Edebi görüşlərlə yanaşı, biz Volqoğradın **görkemli** yerləri, abidələri və medeniyyət ocaqları ilə tanış olurduq. (M. İbrahimov)*

GÖRKEMLİ (Tur.) : İri yapılı, iyice serpilmiş.

“ Gösterişli, muhteşəm, seçilen, alımlı” anlamları iki lehçədə örtüşməkdədir. Örtüşən bu anlamlarla birlikdə sözcük, Tur'de” iri yapılı, iyice serpilmiş” anlamını da kazanmıştır. Azb'de de sözcüğün farklı yan anlamları vardır.

GÖRÜŞ

GÖRÜŞ (Azb.) : 1. Görme işi, görme kabiliyeti, görme tarzi, bakiş.

2. Hapisteki şahısla akrabalarının izin verilmesi neticesinde resmi görüşme.

3. İki veya birkaç kişinin belirlenmiş bir zamanda ve yerde tayin ettikleri görüşme. // İki sevgilinin görüşmesi, buluşması. // Tanınmış bir şahısla tanışma ve sohbet meclisi.

*Müəllimin gəlməsindən heber tutan kendlilər ahşam onun **görüşünə** gəldilər. (S. Hüseyn)*

4. Yarışma, yarış.

Dostluğ görüşü.

5. Hadiseler, düşünceler veya başka şeyler için belirtilen görüş, yapılan değerlendirme.

Sözcüğün bazı anlamları iki lehçede örtüşmektedir. Örtüşen anlamlar dışında Azb'de sözcük farklı yan anlamlar da kazanmıştır.

GÖSTERİŞ

GÖSTERİŞ (Azb.) : Davranış hareket veya yapması gereken bir şey hakkında verilen emir, buyruk, talimat // Danışma, mülahaza.

(*Şahperi Şahmara :*) *senin barende **gösteriş** vérdi ki sünbül yığmağa getsin. (B. Bayramov) // Hekimin **gösterişi**.*

GÖSTERİŞ (Tur.) : 1. Gösterme işi veya biçimi.

2. Başkalarını aldatmak, şaşırtmak, korkutmak veya kendini beğendirmek için birinin yaptığı yapay davranış.

3. Göze çarpıcı nitelik, göz alıcılık.

İki lehçede de sözcük farklı anlamlar içermektedir.

GÖTÜRMEK

GÖTÜR - (Azb.) : 1. Eline almak, eline alıp kaldırmak. // Kaldırmak (cenaze).

*fetulla . . . başını yastıgdan **götürmeye**, dirseklenmeye çalışdı. (Mir Celal)*

2. Defnetmek için götürmek, kaldırmak (cenaze).

*Cenazeni saat dördde **götürmek**.*

3. Kendisi ile beraber götürmek.

4. Kendi içine almak, kabul etmek, dahil etmek.

*Seni gulluğa **götürmek** benim boynuma. (H. Méhdi)*

5. Kavramak, hafızada tutmak, öğrenmek.

*Onüçümde meclislerde oturdum; on dördümde her ne varsa **götürdüm.** (Ğurban)*

6. Elde etmek, ürün almak.

*Kolhozun sağıcıları ineklerden bollu cüd **götürdüler.** (Balu)*

7. Her tarafa yayılmak, bürümek, basmak, kaplamak, sarmak.

*Ğerim dayı künce çekilib, hurcunu başının altına geydu, bir azdan horultusu çayhananı **götürdü.** (S. Rehimov)*

8. Harcanmak, masraf edilmek, mal olmak.

*Kostyum 60 manat **götürdü.***

9. Başlamak, temel atmak.

10. Sinirlendirmek, hiddetlendirmek, şiddetli tesir etmek.

*Ğızın sözü Nergizi berk **götürdü.** (E. Memmedhanlı)*

11. Tahammül etmek, katlanmak.

12. Yemek tadına bakmak.

*Kababdan bir tik **götürdü.***

13. Çıkarmak (başlıklar)

*Od **götürmek**, el **götürmek**, çimdik **götürmek.***

GÖTÜR - (Tur.) : 1. Taşımak, ulaştırmak veya koymak.

2. Bir şeyi yakından uzağa götürmek.

3. Yerinden ayırıp uzağa atmak veya yok etmek.

4. Öldürmek.

5. Birinin yanında yürüyüp ona bir yere kadar arkadaşlık etmek. 6.

Bir sonuca vardırarak.

7. Güvenlik görevlileri tarafından yakalanmak.

8. Yok olmasına sebep olmak.

Sözcük iki lehçede de oldukça fazla anlam yüküne sahiptir. Bu anlamlardan sadece birisi (kendisiyle beraber götürmek) iki lehçe arasında örtüşmektedir, diğerleri ise farklıdır.

GÖZETLEME

GÖZETLEME - (Azb.) : 1. Gözetlemek fiili.

2. Beklenen şey, ümit.

Ruhsarenin gözetlemesi doğru çıhdı. (S. Rehimov)

“ Gözetlemek” anlamıyla iki lehçede de bulunan sözcük, Azb'de” beklenen şey, ümit” anlamını Tur'den farklı olarak taşımaktadır.

GÖZETLENMEK

GÖZETLEN - (Azb.) : 1. Olacağı tahmin edilmek, beklenmek.

Ahşam yağış gözetlenir.

2. Ciddi olarak riayet edilmek, uyulmak yerine getirilmek.

Kolonda yeriş intizamı gözetlenmirdi.

GÖZETLEN - (Tur.) : Gözetlemek, işi yapılmak.

Sözcüğün iki lehçede kökenleri aynı, fakat anlamları farklıdır.

GÖZLEME

GÖZLEME - (Azb.) : 1. Bekleme.

Gözleme otağı çox soyuğ idi. (S. Rehimov)

2. İki veya birkaç şahıs arasında belirlenmiş, görüşme.

Onların dördü de öz yerinde durmuşdu, yéne de gözlemeleri var idi. (M. S. Ordubadi)

3. Arzu, istek, hasret, ümit, bekleyiş.

*Derd meni almadımı? Döşeye salmadımı? Çoh **gözlemem** var idi; Gözümde ğalmadımı.*

GÖZLEME I (Tur.) : 1. Gözlemek işi.

2. Gök bilimi veya meteorolojide özel araçlarla inceleme.

GÖZLEME II (Tur.) : Sacda veya yağda kızartılan, tatlı veya tuzlu bir hamur işi.

Sözcüğün iki lehçedeki anlamları birbirinden farklıdır.

GÖZLEMEK

GÖZLE - (Azb.) : 1. Bir şeyi veya bir şahsı beklemek.

2. Korumak, kaygılanmak, herhangi bir şey olmaması için nezaret etmek.

*Uşağı soyuğdeymeden **gözlemek**.*

3. Bir şeyi arzulamak, elde etmeye çalışmak.

*İhtiyar ğadın Şirelinin öz fikrinden tezlikle daşınacağını **gözleyirdi**.
(H. Mehdi)*

4. Ümit etmek, ihtimal vermek, düşünmek.

Gözlediklerimiz doğru çıhdı.

5. Bir şeyi yerine getirmek, ciddi olarak bir şeye riayet etmek.

*Meded ise üst - başına fikir veren, temizlik ve seliğe **gözleyen** adamdır.*

GÖZLE - (Tur.) : 1. Dikkatle bakmak.

2. İncelemek, araştırmak. 3. Gizlice bakmak, gözetlemek.

" Bir şahsı veya şeyi beklemek" anlamı iki lehçede de vardır. Bunun dışındaki anlamlar iki lehçe arasında birbirinden farklıdır.

GÖZLÜK

GÖZLÜK (Azb.) : 1. Gözünde bozukluk bulunanların iyi görmelerini sağlamak veya gözü dış etkilere korumak gayesiyle kullandıkları çerçeveye oturtulmuş ve özel camlardan oluşan alet.

2. Odanın havasını değiştirmek için pencerenin açılıp kapanan tarafı.

Gözlüyün şüşesi sınımsdır.

GÖZLÜK (Tur.) : 1. Atların çevreden ürkmeleri için gözlerinin iki yanına takılan siper.

2. Gözene.

Temel anlamı itibarıyla iki lehçede örtüşen sözcük, bu anlamla birlikte lehçeler arasında birbirinden farklı anlamları da kazanmıştır.

GÖZLÜKLÜ

GÖZLÜKLÜ (Azb.) : 1. Gözünde gözlük olan, gözlük takan.

2. Bölmeli, bölümleri olan.

Gözlüklü gapı.

3. Havayı değiştirmek için özel gözü olan.

Gözlüklü pencere.

Tur'de" gözünde gözlük olan, gözlük takan" anlamıyla tespit ettiğimiz sözcük, Azb'de de bu anlamıyla birlikte" bölmeli, bölümleri olan ; havayı değiştirmek için özel gözü olan" anlamlarını da kazanarak anlam genişlemesi göstermiştir.

GÜCENMEK

GÜCEN - (Azb.) : 1. Güç, sarfetmek, ıkmak, gücünü zorlamak.

*Déyib Hacı birden berk - berk **gücendi**; Yumruğu ejderin ağzına éndi. (H. K. Sanılı)*

GÜCEN - (Tur.) : Gücenmesine yol açmak, gönlünü kırmak, incitmek.

Sözcük her iki lehçede de farklı anlamlar içermektedir.

GÜN

GÜN (Azb.) : 1. Güneş, güneşin verdiği sıcaklık, ışık.

2. Güneşin çıkışından batışına kadar geçen zaman, müddet.

3. Dünyanın kendi eksenini etrafında bir sefer dönmesinden meydana gelen zaman, 24 saat, gece ve gündüz.

4. Belirli bir sosyal hadiseyi kutlamak için takvimde belirtilmiş gün. 5. Vakit, zaman.

6. Vaziyet, durum, hâl.

A balam Ğaraş sen bilirsenmi Heseni emi özü günde idi. (C. Memmedğuluzade)

GÜN (Tur.) : 1. İçinde bulunulan zaman.

2. Çağ, devir.

3. İyi yaşanmış zaman.

4. Tarih.

5. Çoğunlukla ev hanımlarının ayın belirli günlerinde konuk ağırlamak için yaptıkları toplantı.

Sözcüğün pek çok anlamı iki lehçe arasında örtüşmektedir. Bu anlamlarla birlikte örtüşmeyen anlamlar da vardır.

GÜNDELİK

GÜNDELİK (Azb.) : 1. Her gün olan hergünkü. // Her gün çıkan.

2. Bir günlük, bir gün için gereken.

3. İnceleme, araştırma, tecrübe, seyahat ve zamanında her gün görüşlerin, düşüncelerin yazıldığı defter, günlük defter.

*Zora indi **gündeliyinde** yalnız bir néçe cümle yazdı. (S. Veliyev)*

4. Öğrencilerin aldığı notların yazıldığı defter, not defteri.

*Atası oğlunun **gündeliyine** bahdı.*

GÜNDELİK (Tur.) : Gün hesabıyla veya her gün ödenen para, yevmiye.

Sözcüğün Azb'deki ilk iki anlamı Tur'de de vardır. Tur'de Azb'den farklı olarak" gün hesabıyla veya her gün ödenen para" anlamını kazanmıştır. Azb'de de Tur'den farklı anlamlar vardır.

GÜNLÜK

GÜNLÜK (Azb.) : 1. Rakamlardan sonra gelerek bir işin kaç günde yapıldığını veya yapılacağını vs. bildirir.

2. Hergün olan, tezahür eden.

3. Şapkanın güneşliği, tereği.

*(Oğlanın) boynunda ala - bezek galstuk, başında **günlüyü** uzun kékpa var idi. (İ. Efendiyev)*

4. Güneş ışıklarının aydınlattığı yer.

***Günlükde** çadır gurmağ.*

5. Hayat, ömür, geçim, yaşayış.

***Günlüyü** pis kecmir.*

GÜNLÜK (Tur.) : 1. O günkü, o günle ilgili.

2. Günü gününe tutulan hatıra, günce, muhtıra.

3. ed. Günü gününe tutulan anı yazısı veya bu yazıları içine alan eser, günce.

Anlamlardan bazıları iki lehçede örtüşürken, bazıları birbirinden farklıdır.

GÜNÜ

GÜNÜ (Azb.) : 1. Eskiden birinci hanımın üzerine alınan ikinci veya üçüncü hanım, kuma.

*Hacı éve **günü** getirmek niyyetini Münevver hanımın gulağına éle doldurdu ki, arvadın héç ruhu da incimedi. (Mir Celal)*

GÜNÜ (Tur.) : hlk. 1. Kıskançlık, çekememezlik, haset.

2. hlk. Zamanından önce doğan yavru.

Bu sözcük Tur'de yazı diline geçirilmemiştir.

GÜTMEK

GÜD (Azb.) : 1. Birini gizlice takip etmek, gözünü üzerinden ayırmamak, göz takibine almak.

*O yolda adam goymağa, Ğedimin yolunu **güdmeye** başladı. (S. Rehimov)*

2. Korumak, müdafaa etmek, beklemek.

Tur'de" korumak, müdâfaa etmek, beklemek" anlamına gelmektedir. Azb'de bu anlam ve bununla birlikte" birini gizlice takip etmek, gözünü üzerinden ayırmamak" anlamını da alarak anlam genişlemesi göstermiştir.

ILIK

İLİĞ (Azb.) : 1. Az sıcak, ne soğuk ne de sıcak, ılık.

2. Tam pişmemiş, yarı sıvı hâlinde pişmiş (yumurta), rafadan.

İliğ yumurta.

Tur'de" az sıcak, ne soğuk ne de sıcak" anlamıyla tespit ettiğimiz sözcüğün bu anlamı Azb'de de vardır. Azb'de farklı olarak" tam pişmemiş(yumurta)" anlamını da almıştır.

ILINMAK

ILIN - (Azb.) : 1. kon. Ilinmak, azıcık sıcak hâle gelmek.

2. Rafadan olmak, yumurta.

Tur'de" ılinmak, azıcık sıcak hale gelmek" anlamına gelen sözcüğün bu anlamı Azb'de de vardır, fakat yazı diline geçirilmemiştir. Azb'de farklı olarak" rafadan olmak(yumurta)" anlamını almıştır.

ISINMAK

İSİTMEK (Azb.) : 1. Sıcak hâle getirmek, ısıtmak. // Sıcaklık vermek, kendi ısınıpı vermek, ısıtmak.

2. Hastalık neticesinde vücudun harareti artmak.

Berk isitmişem.

"Sıcak hâle getirmek, ısıtmak" anlamı iki lehçede de vardır. Bunun yanı sıra sözcük Azb'de" hastalık neticesinde vücudun harareti artmak" anlamını da kazanmıştır.

IŞIK

İŞİĞ (Azb.) : 1. Bazı cisimler tarafından tabii hâlde veya akkor hâline gelinceye kadar ısıtıldığında etrafa yayılan ve cisimleri gözle görünecek hâle getiren ışık enerjisi; aydınlık, ziya, nur.

2. Günün herhangi bir zamanının aydınlığı. // Tan yeri, şafak.

3. Lamba, fener vs. ışık kaynağı.

4. Işık gelen yer, ışıklanmış aydınlanmış yer.

Dalı ışığa teref durmğ

İŞİK (Tur.) : fiz. Yüksek derecede ısıtılan cisimlerin (akkorluk) veya çeşitli enerji biçimleriyle uyarılan cisimlerin (gazışı) yaydığı gözle görülen ışıma.

Sözcüğün Azb'deki ilk iki anlamı Tur'de de vardır. Bu ortak anlamlar dışında iki lehçe arasında birbirinden farklı anlamlar da vardır.

İŞIKLI

İŞİĞLI (Azb.) : 1. Kuvvetli ışık yayan, ışık saçan, parlayan.

2. İçi ışıklandırılmış, ışıkla dolu, iyi ışık alan.

3. Şeffaf, parlak, temiz.

*Éle bil çayın suyu aya geder ucalmağ, aydın semanın **ışığlı** sifetini öz bulaşığına boyamağ isteyirdi. (E. Veliev)*

“Kuvvetli ışık yapan, ışık saçan, parlayan” anlamı Azb ve Tur'de örtüşen sözcük, Azb'de farklı olarak “ içi ışıklandırılmış, iyi ışık alan ve şeffaf, temiz” anlamlarını da almıştır.

İŞILTİ

İŞILTİ (Azb.) : Zayıf, sıska ışık. // Uzaktan görünen ışık demeti.

İŞILTİ (Tur.) : Bir şeyin ışıldarken saçtığı ışık.

“ Zayıf, sıska ışık ; uzaktan görünen ışık demeti” anlamıyla iki lehçede örtüşen sözcük, Tur'de” bir şeyin ışıldarken saçtığı ışık” anlamını da kazanarak anlam genişlemesi göstermiştir.

İÇ

İÇ (Azb.) : 1. Bir şeyin içerisi, iç kısmı, dahili // Bir şeyin ortası, arası.

2. İnsan ve hayvanların göğüs ve karın boşluğunda olan organlar.

*Musa kişi toğlunun **içini** tezece çıkarıb, Gülnazın elindeki mis gaba goymuşdu ki, heyet gapısı döyüldü. (M. İbrahimov)*

3. Çekirdek, öz, tane (kabuklu meyvelerde, fındık, ceviz vs.)

İÇ (Tur.) : 1. Cisimlerin yüzeyleri arasında kalan her nokta.

2. (toplu bir durumda bulunan) Kimse veya nesnelerin arasında bulunan kimse veya nesne.

3. Ten ile dış giysiler arası.

4. Pirinç, soğan ve baharatla hazırlanan, dolmalarda kullanılan karışım.

5. Akıl, gönül, irade gibi insanın manevi varlığını oluşturan şeylerden herhangi biri.

6. Bir ülkede, şehirde, toplulukta vb. 'de olan veya yapılan.

7. İnsanın manevi varlığıyla ilgili olan.

8. Değişik yemeklerde kullanılmak üzere et ile sebzelerin ince kıyımının karıştırılması ve yoğrulmasıyla meydana getirilen karışım.

Sözcüğün" bir şeyin içerisi, iç kısmı ; çekirdek, öz, tane" anlamları iki lehçede de vardır. Azb'de farklı olarak" insan ve hayvanların göğüs ve karın boşluğunda olan organlar" anlamını taşımaktadır. Tur'de de Azb'deki anlamlardan farklı pek çok anlam kazanmıştır sözcük diyebiliriz.

İÇİMLİK

İÇİMLİK (Azb.) : 1. İçmeye yararlı, içmek için olan şey.

İçimlik su.

2. Sayılarla miktar bildirir. (İçilecek miktarda).

Tur'de ve Azb'de" sayılarda miktar bildirir (içilecek miktarda)" anlamına gelen sözcük, Azb'de Tur'den farklı olarak " içmeye yararlı, içmek için olan şey" anlamını da taşımaktadır.

İLERİ

İRELİ (Azb.) : 1. Ön taraf, ön kısım.

2. Önce, evvel. // Hemen, çabuk.

İLERİ (Tur.) : 1. Bir şeyin ulaşılacak yönü.

2. Henüz gelmemiş zaman.

3. Doğrusundan daha çok gösteren (saat).

4. Önde bulunan.

Azb'deki anlamlarıyla Tur'deki anlamları örtüşen sözcük, buna ilâve olarak Tur'de farklı yan anlamlar da kazanmıştır.

İLERLEMEK

İRELİLE (Azb.) : 1. Öne doğru hareket etmek, ileri gitmek, yürümek.

2. Gelişmek, başarı kazanmak, çoğalmak.

İLERLE (Tur.) : 1. (Vakit için) Geçmek.

2. Daha etkili, daha güçlü duruma gelmek.

“ Öne doğru hareket etmek, ileri gitmek ; gelişmek, başarı kazanmak, çoğalmak “ anlamlarıyla iki lehçede de var olan sözcük, Tur'de Azb'den farklı olarak “ geçmek (vakit için) ; daha etkili, güçlü duruma gelmek” anlamlarını kazanmıştır.

İLİK

İLGEK (Azb.) : 1. Elbisede düğmenin geçmesi için örülmüş yarık, ilik. 2. Resmi elbisenin yakasında olan sırma.

(Zehranın) eyninde boz şineli, şinelin yahasında, yaşıl renkli ilgeklerin üstünde goşa kubikler vardı. (E. Veliyév)

3. Örme, dokuma şeylerin (kazak, halı vs.) halka şeklindeki düğümleri.

Tur'de" örme, dokuma şeylerin halka şeklindeki düğümleri ve elbise de düğmenin geçmesi için örülmüş yarık, ilik" anlamını taşımaktadır. Azb'de bu anlamlar ve bununla birlikte" resmi elbisenin yakasında olan sırma" anlamını da almıştır.

İLİKLEMEK

İLGEKLE - (Azb.) : İlik açmak.

İLİKLE - (Tur.) : Bir şeyin düğmesini iliğine geçirmek.

Köken bakımından aynı olmasına karşın sözcüğün iki lehçedeki anlamı birbirinden farklıdır.

İLİŞMEK

İLİŞ - (Azb.) : 1. Takılmak, takılıp kalmak, bir şeye geçip, takılıp kalmak.

2. Bir şeye dokunmak, değmek, ayağı dolaşmak, takılmak.

3. Dolaşıp düşmek, karışmak, birbirine geçmek, dolaşmak.

*Hemişe radio hetti **ilişir** telefon hettine, desteyi gulağına götürüde ya son heberler eşidirsən, ya da ki muğamat. (Kirpi)*

İLİŞ - (Tur.) : 1. Bir şeyin kenarına kısa bir süre için oturmak.

2. Karışmak, rahat vermemek, müdahale etmek.

Sözcüğün Azb'deki ilk iki anlamı Tur'de de vardır. Örtüşen bu anlamlar dışında iki lehçe arasında birbirinden farklı anlamlar da vardır.

İLİŞTİRMEK

İLİŞDİR - (Azb.) : 1. Bir şeyi başka bir şeye geçirmek, takmak. Bağlamak // Dolaştırmak.

2. Kurşunları peş peşe namluya vermemek.

*Yahşı tüfengdir, hayıf ki herden **ilişdirir**.*

“ Bir şeyi başka bir şeye geçirmek, takmak” anlamıyla iki lehçede örtüşen sözcük, farklı olarak Azb’de” kurşunları peşpeşe namluya vermek” anlamını da kazanarak anlam genişlemesi göstermiştir.

İNCE

İNCE (Azb.) : 1. Zarif, güzel, kalının zıddı, kalınlığı çok az olan. // Çok küçük, çok ufak, güçlkle farkedilen.

İNCE (Tur.) : 1. (Sıvılar için) Alışkanlığı çok olan, yoğun ve koyu olmayan.

2. (ses için) Tiz, pes karşıtı.

3. Hafif, gücü az.

Azb’deki anlamı Tur’de de bulunan sözcük, Tur’de farklı yan anlamlar da kazanmıştır.

İNCELİK

İNCELİK (Azb.) : 1. Zariflik, güzellik, zerafet.

2. En küçük teferruat, bir şeyin en ince ayrıntısı.

3. Rikkat, şefkat.

İcaze vérseniz danışaram men; O ğız heyalının inceliyinden. (S. Vurğun)

İNCELİK - (Tur :) 1. İnce olma durumu.

2. Bir işin herkesçe görülemeyen nitelikleri.

Azb’deki ilk iki anlamı Tur’deki anlamlarla örtüşen sözcüğün iki lehçe arasında birbiriyle örtüşmeyen anlamları da vardır.

İNCELMEK

İNCEL - (Azb.) : 1. Zayıflamak, kilo kaybetmek. // Zarifleşmek; daha ince olmak.

2. Yufkalaşmak, hassaslaşmak (yürek vs.)

*Üreyim çocuğ kimi **incelmiş**; Nehayet, seni tapdım. (C. Cabbarlı)*

İNCEL - (Tur .) : (sıvı için) Koyu durmadan akışkan duruma gelmek, akışkanlığı artmak.

“ Zayıflamak, kilo kaybetmek ; daha ince olmak” anlamlarıyla iki lehçede de örtüşen sözcük, Azb'de Tur'den farklı olarak “yufkalaşmak, hassaslaşmak” anlamına gelmektedir. Tur'de ise” koyu durumdan akışkan duruma gelmek” anlamını da taşımaktadır.

İNEK

İNEK (Azb.) : 1. Dişi sığır, öküzün derisi.

2. Çok şişman, biçimsiz kadın, korkak veya sakar kimse.

Tur'de” dişi sığır, öküzün dişisi” anlamını taşıyan sözcüğün söz konusu anlamı Azb'de de vardır. Ayrıca sözcük Azb'de” çok şişman biçimsiz kadın ; korkak veya sakar kimse” anlamlarını da almıştır.

İRDELEMEK

İRDELE - : mah. Temizlemek.

İRDELE - (Tur.) : Bir konunun incelenmesi ve eleştirilmesi gereken bütün yönlerini birer birer incelemek, araştırmak, mütalaa etmek.

Bu sözcük Azb'de yazı diline geçirilmemiştir.

İRİ

İRİ (Azb.) : 1. Hacim, ölçü ve cüsse olarak büyük; hacimli, cüsseli.

2. Sayı itibariyle çokluk, fazlalık.

İri göşun birleşmesi.

Tur'de" hacim, ölçü ve cüsse olarak büyük ; hacimli" anlamına gelen sözcüğün Azb'de de bu anlamı yer almaktadır. Bunun yanı sıra Azb'de sözcük" sayı itibariyle çokluk, fazlalık" anlamını da içermektedir.

İRKİLMEK

İRKİL - (Azb.) : mah. Ürmek, bir durum karşısında hayret ve şaşkınlığa düşmek.

İRKİL - (Tur.) : 1. Ürkerek geri çekilir gibi olmak veya şaşırıp duraklamak.

2. biy. (vücudun bir yeri) Dışarıdan gelen bir uyarıcının etkisiyle kanlanıp şişmek, taharrüş etmek.

3. hlk. (akan bir şey) Bir engel karşısında duraklayıp birikmek.

Bu sözcük Tur'de yazı diline geçirilirken Azb'de yazı diline geçirilmemiştir.

İSTEKLİ

İSTEKLİ (Azb.) : 1. Sevgili.

*Ata, mene dövlət lazım déyil, . . . mene ancağ öz **isteklim** lazımdır.*
(E. Həgverdiyev)

2. Aziz, sevimli, çok sevilen.

*Yazığ gızcığaz **istekli** dostu Ğaraca gıza görüşe bilmedi.* (S. S. Ahundov)

İSTEKLİ (Tur.) : Bir şeye karşı isteği olan.

Köken bakımından aynı olan sözcüğün iki lehçedeki anlamları birbiriyle örtüşmemektedir.

İSTEKSİZ

İSTEKSİZ (Azb.) : 1. Gönülsüz, hevessiz.

2. Sevgisiz.

“ Gönülsüz, hevessiz” anlamıyla iki lehçede de bulunan sözcük, Azb'de Tur'den farklı olarak ” sevgisiz” anlamını da taşımaktadır.

İSTEMEK

İSTE (Azb.) : 1. Arzu etmek, içinden geçirmek, içinde istek duymak.
// Bir şeye ihtiyaç hissetmek.

2. Rica etmek. // Muhtaç olmak, lüzum veya ihtiyaç hissetmek.

3. Seslemek, sesletmek. // Aramak, sormak.

*Yusif şah bahıcıları huzuruna **isteyir**.*

4. Sevmek. // Biri için meraklanmak.

*O, gardaşını çoh **isteyir**.*

5. Kendisine yakın birisine almak, evlendirmek veya kendisi için birine başvurmak.

İSTE - (Tur.) : Evlenmek dileğinde bulunmak.

Sözcüğün” arzu etmek, içinde istek duymak ; kendisine yakın birisine almak veya evlendirmek” anlamları iki lehçede de ortaktır. İki lehçe arasında birbirinden farklı anlamlarda vardır.

İSTENİLMEK

İSTENİL (Azb.) : Sevilme.

İSTENİL (Tur.) : İstemek işi yapılmak.

Sözcük Azb'de" sevmek" anlamına gelirken, Tur'de daha farklı bir anlamı içermektedir. Anlamlar örtüşmemektedir.

İŞLEK

İŞLEK (Azb.) : 1. Çalışmayı seven, çok çalışan, vaktini boşa geçirmeyen; çalışkan. // İşçi, amele.

Gızhanım eri kimi işlek, boşhasiyyetli, namuslu bir gadın idi. (S. S. Ahundov)

2. İş yapmak için gereken, üretimde kullanılan.

İşlek malı öyerler; tenbelini söylerler; öküz cüte gelmese; Gaşğasına döyerler. (Holavar)

3. Çok kullanılan, hareketli.

İŞLEK (Azb.) : Özenmeden çabuk yazıldığı halde okunaklı ve güzel olan (yazı).

" Çok kullanılan, hareketli" anlamı iki lehçede de ortak olan sözcük, Azb ve Tur arasında birbirinden farklı anlamları da içermektedir.

İŞLETME

İŞLETME (Azb.) : 1. Çalıştırma, iş yaptırma, kullanma.

2. Mideyi ve bağırsakları temizlemek için kullanılan ilaç.

Bitki menşeli işletme maddesine malik hebler üçün tibbi sabun yahşı formavéridir. (Derman Növleri)

İŞLETME (Tur.) : 1. Tarım, sanayi, ticaret, bankacılık gibi iş alanlarında, kâr amacıyla bir sermaye yatırılarak kurulan kurum.

2. Bir kuruluşu verimli bir duruma getirip kazanç sağlama yöntemi.

3. İş yeri.

İki lehçede de sözcüğün” çalıştırma, iş yaptıрма, kullanma” anlamı örtüşmektedir. Yine iki lehçede birbiriyle örtüşmeyen anlamlarda vardır.

İŞLETMEK

İŞLET (Azb.) : 1. Bir iş yaptırmak, iş yapmaya mecbur etmek.

2. Kullanmak, faydalanmak.

3. Tatbik etmek, icra etmek.

*Böyük yazıçı vefat étdiyi güne geder gelemmini **işletdi** . (M. İbrahimov)*

4. Kullanmak, sarfetmek. // İçmek, kullanmak.

*Cem oluruğ bir meclise yüz nefer; **işledirik** néçe batman çay, şeker.*
(E. Hezmi)

5. Konuşmada, yazıda kullanmak.

*(Semire :) Orta mektebde ohuyarken bizim hamımızın **işletdiyi** bu debde be'zi ifadeler indi mende paradiya te'siri burahırdı. (H. Méhdi)*

İŞLET - (Tur.) : Şaka ve birtakım yalanlarla sezdirmeden biri kandırmak veya onunla eğlenmek.

“ Bir iş yaptırmak, iş yapmaya mecbur etmek ve faydalanmak” anlamları iki lehçede de var olan sözcük, söz konusu anlamlardan başka iki lehçe arasında birbirinden farklı anlamları da taşımaktadır.

İTELEMEK

İTELE - (Azb.) : 1. İtmek, itelemek.

2. Yüklenerek bir şeyi bir yöne doğru hareket ettirmek, yerini değiştirmeye mecbur etmek, yerinden oynatmak.

3. Sokmak, yerleştirmek.

*Néşteri yaraya **itelemek**.*

Tur'de" itmek, itelemek ; yüklenerek bir şeyi bir yöne doğru hareket ettirmek, yerinden oynatmak" anlamıyla tespit ettiğimiz sözcüğün bu anlamları ve bununla birlikte" sokmak, yerleştirmek" anlamı Azb'de vardır.

İZ

İZ (Azb.) : 1. Hareket eden bir cismin, insan, hayvan vs. ayağının satıh üzerinde bıraktığı belirti, nişane. // Bir şeyin hareketinden sonra yüzey üzerinde kalan çukurluk, çizgi nişane.

2. Herhangi bir şeyden, bir hayattan, bir hâlden geriye kalan şey, eser, alâmet. // Genelde bir olayın, durumun vs'nin olduğunu bildiren, anlatan, isbat eden şey, alâmet.

3. Yol.

(Iblis :) *Hakim o senin hissine idrakine . . . efsul! ayrılсан izinden olur eğyar ile ménus. (H. Cavid)*

Sözcüğün Azb'deki ilk iki anlamı Tur'de de vardır. Diğer anlamları Tur'de yoktur.

İZLEMEK

İZLE - (Azb.) : 1. Birinin izi ile ardınca gitmek, takip etmek, peşine düşmek. // Takip etmek, gözünü üzerinden ayırmamak.

İZLE - (Tur.) : 1. (zaman, süre, sıra vb. için) Sonra gelmek, arkasından gelmek; olmak.

2. Bir olayın gelişimini gözden geçirmek.

3. Eğlenmek, görmek, öğrenmek için bakmak, seyretmek.

4. Belirli bir yönde gitmek.

5. Gözlemek, incelemek.

6. Belirli bir tutum veya düşüncayı benimsemek.

7. Bir şeye uymak, bağlı olmak.

8. Herhangi bir olayla ilgilenmek.

Azb'deki anlamıyla Tur'de de kullanılan sözcük, bu anlamın yanında Tur'de farklı yan anlamları da alarak anlam genişlemesi göstermiştir.

KABA

ĞABA (Azb.) : 1. Kaba, sert, rahatsız edici.

2. Kültürsüz, edepsiz, nezaketsiz; kural, terbiye dışı.

KABA (Tur.) : 1. Taneleri iri.

2. Hafif olduğu hâlde kalın veya hacimli.

3. Kuyruk sokumunun iki yanındaki şişkin yer.

Sözcüğün Azb'deki anlamları Tur'deki anlamlarla örtüşmektedir. Ayrıca Tur'de farklı yan anlamlar da vardır.

KABAK

ĞABAĞ I (Azb.) : 1. bot. Kabakgillerden, sürüngen gövdeli, büyük yapraklı, sarı çiçekleri olan sebze ve süs bitkisi.

2. kon. Tatsız kavun, karpuz vs. için kullanılır.

ĞABAĞ II (Tur.) : 1. Ön, ileri, evvel.

2. Evvelki, önceki, geçmiş.

3. Bir şeyin ön kısmı, tarafı, yüz kısmı.

4. Ön taraf, karşı taraf, ileri taraf.

5. Yüz, surat.

KABAK (Tur.) : 1. Esrarkeşlerin kullandığı bir çeşit nargile.

2. Bilgisiz, görgüsüz, kaba.

3. Kabak kemane.

4. Tüysüz, dazlak.

5. (taşıt lastikleri için) Tırtılları aşınarak yüzeyi düzleşmiş olan.

6. (kavun, karpuz için) Ham, tatsız.

Sözcük Azb'de eş seslilik göstermektedir. Sözcüğün bitki anlamı iki lehçede ortaktır. Diğer anlamları birbirinden tamamen farklıdır.

KABAKLAMAK

ĞABAĞLA - (Azb.) : 1. Bir olayın gerçekleşmesine engel olamak için önceden tedbir almak.

Hadiseleri ğabağlamağ.

2. Önünü kesmek, önünde durarak gitmesine engel, mani olmak.

Cahan isteyir gétsin, Soltan Bey tez ğabağlayır. (Hacıbeyov)

3. Başkasının yapmak istediği bir şeyi ondan önce yapmak, veya söylemek istediği bir şeyi ondan önce söylemek.

Gözel ayağa durub Hebibin yanına gelmek, onun sağ eline diğgetle bahmağ fikrine düşende, Hebib onu ğabağladı. (E. Veliev)

4. Geçmek, gidilecek bir yere diğerlerinden önce varmak.

Budur, aşağıdan üçüncü dolaydan başyuharı iki atlı çapışır. Görek bunların hansı ğabağlayacağ. (Memmedguluzade)

5. Önüne katıp götürmek, sürmek.

Reis zengi basdı. Bayağ Orlovu ğabağlayıb getiren nezaretçilerden biri içeri girdi. (H. Méhdi)

KABAKLA - (Tur.) : hlk. Ağaçların gençleşmesi için dallarını budamak.

Sözcük Tur'de yazı diline geçirilmemiştir.

KABAKLAŞMAK

ĠABAĠLAŞ - (Azb.) : Karşılaşmak, karşı karşıya gelmek, yüz yüze gelmek.

Tenbur ile télli sazi; ĠabaĠlaşib çalaġ, barı! (S. Vurġun)

KABAKLAŞ - (Tur.) : 1. Saçları dökülmek, dazlaklaşmak.

2. (taşıt lastikleri için) Tırtılları aşınıp yüzeyi düz bir duruma gelmek.

İki lehçede sözcüğün anlamları karşılaştırıldığında örtüşen anlamların olmadığı görülmektedir.

KABARMAK

ĠABAR - (Azb.) : 1. Yükselmek, kabarmak, taşmak (su vs.)

2. Şişmek, hacimce büyümek.

3. Ürpermek, dikleşmek (hindi vs.).

4. Hiddetlenmek, sertçe karşılık vermek, sert laflar etmek.

KABAR - (Tur.) : (kumaş için) Üzerinde tüyler oluşmak, havlanmak.

2. Islanıp veya ısınıp yerinden kurtulmak.

3. (deniz) Dalgalanmak, büyük dalgalar oluşmak.

4. mec. Öfkelenip üstüne yürüyecek gibi davranmak, hiddetlenmek, kafa tutmak.

Sözcüğün Azb'deki bütün anlamları Tur'de de vardır. Sadece" hiddetlenmek, sertçe karşılık vermek" anlamı Tur'de mecaz anlam ifade etmektedir. Bunun yanı sıra sözcüğün Tur'de farklı yan anlamları da vardır.

KABARTI

ĠABARTI (Azb.) : Kabarık, su toplama, nasır.

KABARTI (Tur.) : Tümsek, çıkıntı, kabarmış yer.

Köken bakımından aynı olan sözcüklerde anlam farklılığı söz konusudur.

KABARTMAK

ĞABART - (Azb.) : 1. Kabarık, şişkin hâle getirmek, şişirmek.

2. Yükseltmek, taşmasına sebep olmak, kabartmak.

3. Su toplanmasına sebep olmak, kabarcıklı etmek.

Gicitken elimi ğabartdı.

KABART - (Tur.) : Toprağı tırmık vb. bir araçla karıştırmak, alt üst etmek, yumuşatmak.

İki lehçede de” kabarık, şişkin hâle getirmek” anlamı bulunan sözcük, bu anlamı dışında iki lehçede birbirinden farklı anlamlar da kazanmıştır.

KABUK

ĞABIĞ - (Azb.) : 1. Bir şeyin üstünü kaplayan sert örtü.

2. zool. Bazı omurgasız hayvanlarda boynuz tabakasından ibaret kılıf, örtü.

3. Deri, insan ve hayvan derisi.

Günün altında çoh yanmışam bedenim ğabiğ vérir.

KABUK (Tur.) : 1. Ekmeğin pişme sırasında içinden daha çok sertleşen dış bölümü.

2. astr. Bir sıvı veya atmosferi dıştan saran, sert katman.

3. tıp. Deri üzerinde bir yaranın veya sivilcenin kurumasıyla oluşan sertçe bölüm.

Sözcüğün Azb'deki ilk iki anlamı Tur'de de vardır. Ayrıca Tur'deki anlamlardan farklı olarak” deri, insan ve hayvan derisi” anlamını da kazanmıştır.

KABUKLANMAK

ĞABIKLAN - (Azb.) : 1. Kabuk bağlamak, kabuklanmak.

2. Kat kat soyulmak, kopmak.

Tur'de" kabuk bağlamak, kabuklanmak" anlamına gelen sözcük, Azb'de de bu anlamla birlikte" kat kat soyulmak, kopmak" anlamını da taşımaktadır.

KAÇAK

ĞAÇAĞ - (Azb.) : 1. Çarlık devrinde hükümetin zulmüne ve adaletsizliğine tahammül edemeyecek hapisten veya sürgünden kaçan adam.

2. Herhangi bir sebepten dolayı başını alıp gitmeği mecbur olan adam.

3. Bir suç işleyerek hükümet veya hapisten kaçarak dağ veya ormanlarda yaşayan, soygunculukla, çapulculukla geçinen adam.

*Ağa ne üçün fikir edirsən, yohsa **ğaçaklardan** gorhursan ?*
(Nerimanov)

4. Sürüden kaçan, sürüyle beraber dolaşmayan (koyun vs.)

Ğaçağ *goyun*.

5. Gümrük vermeden gizli yollarla getirilen.

KAÇAK - (Tur.) : 1. Yasaca yapılması yasak olan veya yapılması için gerekli izin alınmayan.

2. Bir kaptan, bir borudan gaz, sıvı veya bir telden akım kaçması.

3. Yasalara, kurallara uymayarak gizlice.

4. Gizlice kaçırılmış olan mal veya madde.

“Herhangi bir sebepten dolayı başını alıp gitmeye mecbur olan adam, gümrük vermeden gizli yollarla getirilen” anlamları iki lehçede ortaktır. Bu ortak anlam dışında iki lehçe arasında birbirinden farklı anlamları da kazanmıştır.

KAÇIRMAK

ĞAÇIR - (Azb.) : 1. Birinin kaçmasına yardımcı olmak, göz yummak, sebep olmak; birini kaçırmak.

2. Kaçmaya mecbur etmek. // Ürkütmek.

3. Sınırdan gizlice mal geçirmek.

4. Çalmak, gizlice götürmek.

KAÇIR - (Tur.) : 1. Bir işi belirlenen zamanda yapamamak.

2. Zor kullanarak yanında götürmek.

3. Yararlanamamak; bir daha ele geçmemek üzere yitirmek.

4. Ölçüyü, sınırı aşmak, fazlasına gitmek.

5. Sızdırmak.

6. İstemeyerek abdestini yapmak.

7. Delirmek.

8. Birini veya bir şeyi göstermemek.

9. Bir araç veya âletle iş görürken aracı iyi kullanamama yüzünden herhangi bir zarara yol açmak.

Sözcüğün Azb'deki anlamlarının hepsini Tur'de de vardır. Söz konusu anlamla birlikte sözcük Tur'de farklı yan anlamlar da almıştır.

KAÇIŞMA

ĞAÇIŞMA (Azb.) : 1. Kaçışmak işi.

2. Koşu yarışma müsabaka.

“ Kaçışmak” temel anlamıyla iki lehçede de bulunan sözcük, Azb’de” koşu yarışı, müsabaka” anlamını da Tur’dan farklı olarak kazanmıştır.

KAÇIŞMAK

KAÇIŞ - (Azb.) : 1. Toplu halde koşuşmak, herkes bir tarafa dağılmak.

2. Koşma yarışı yapmak, koşu müsabakasında yarışmak.

*İdmancılar sür’etle **gaçışdılar**.*

Tur’de” toplu hâlde koşuşmak, herkes bir tarafa koşmak” anlamını içermektedir. Azb’de de bu anlam ve bununla birlikte” koşma yarışı yapmak” anlamı vardır.

KAÇMAK

ĞAÇ - (Azb.) : 1. Bulunduğu yerden hızla uzaklaşmak, süratle gitmek.

2. İş yerinden, hapisten vs’den başını alıp gitmek, gizlice gitmek, ayrılmak. // Bulunduğu, tutulduğu yerden çıkıp gitmek, uzaklaşmak.

3. İzinsiz olarak takılıp gitmek, evini, ailesini terketmek.

4. Çekinmek, sakınmak, uzaklaşmak.

5. Çekinmek, yakasını kurtarmaya çalışmak, sorumluluk altına girmemek.

6. Gitmek, yok olmak, kaçmak (uykusu, lezzeti).

KAÇ - (Tur.) : 1. Kendini göstermemek, rastlamamaya çalışmak.

2. Sızmak.

3. İpliği kopmak.

4. Girmek.

5. Bir yana doğru kaymak.

6. Hızlı koşmak.
7. Yaklaşmak, benzemek, andırmak.
8. (kadınlar için) Kaçgöçe uymak.
9. (kız, kadın için) Yasalara ve aile isteklerine karşı gelerek evlenmek için evinden ayrılmak.
10. (renk için) Ağarmak, uçmak.
11. Yarışçı diğerlerinden hızla ayrılıp arayı açmak.

Sözcüğün Azb'deki anlamlarının hepsi Tur'de de vardır. Ayrıca sözcük Tur'de Azb'den farklı olarak pek çok yan anlam kazanmıştır.

KALÇA

KALÇA (Azb.) : Küçük erkek manda yavrusu.

KALÇA (Tur.) : Vücudun bacakla böğür arasındaki iki yana doğru çıkıntılı bölümü.

Sözcüğün iki lehçede anlamı birbirinden tamamen farklıdır. Sözcüklerde eş seslilik söz konusudur.

KALDIRMAK

ĞALDIR (Azb.) : 1. Eğilerek yerden bir şey almak; kaldırmak. // Aşağıdan yukarıya çıkarmak, yukarı götürmek. // Doğrultmak.

2. Bir şeye daha yüksek bir durum kazandırmak, yüksek seviyeye çıkarmak. // Yükseltmek.

3. Yükleyip taşımak, götürmek, bir yerden başka bir yere taşımak.

4. Yük taşıyabilmek.

5. Yok etmek, ortadan kaldırmak.

6. İyileştirmek, yataktan kaldırmak.

7. Ayaklandırmak, tahrik etmek, yönelmek, heyecanlandırmak, isyan ettirmek.

*Ġardaşı Nebi bizim başımıza oyun getirdi. Tuturuġ, ġazamatdan ġaır, camaatı beylerin ve hûkûmetin üzüne **ġaldırır**. (Ġaıġ Nebi)*

KALDIR (Tur.) : 1. Bir kuruluşun çalışmasına son vermek, feshetmek, laġvetmek.

2. Hastayı hastaneye yatırmak.

3. (ölü için) Gerekli töreni yaparak gömmek.

4. Piyasadan çekmek.

5. Elin ulaşamayacağı yere koymak, saklamak.

6. Kaçırarak.

7. Bir şeyden çokça satın almak.

8. Tayin etmek, atamak.

Sözcüğün Azb. ile Tur arasında örtüşen pek çok anlamı olmakla birlikte farklı anlamları da mevcuttur.

KALIN

ĠALIN (Azb.) : 1. Gövdesi çok yer kaplayan, kalın.

2. Birbirine çok yakın ağaçlardan, dallardan budaklardan ibaret olan; sık. // Kesif, yoğun, şeffaf olmayan.

KALIN (Tur.) : 1. Düzlem biçimindeki şeylerde, iki yüz arasındaki uzaklık kendi cinsindekilere öre çok olan.

2. Etili, dolgun.

3. (ses için) Gür.

Azb'deki anlamlarının hepsi Tur'de de vardır. Örtüşen bu anlamlarla birlikte sözcük, Tur'de Azb'den farklı yan anlamları da kazanmıştır.

KALKINMA

ĞALHINMA - (Azb.) : Kalkmak fiili.

Birden Rus gızı yérinden ğalhındı, sanki canının ağrısından Ulduzun ellerini berk - berk cıhdı. (M. Enver)

KALKINMA - (Tur.) : 1. Kalkınmak işi.

2. İyileşme, şifa bulma.

Sözcük iki lehçede de birbirinden farklı anlamları içermektedir.

KALKINMAK

ĞALHIN - (Azb.) : Kalkmak, ayağa kalkmak, doğrulmak.

Birden Rus gızı yérinden ğalhındı, sanki canının ağrısından Ulduzun ellerini berk - berk sıhdı. (M. Enver)

KALKIN - (Tur.) : Durumunu düzeltmek, aşamalı bir biçimde gelişmek, ilerlemek.

Yine sözcüğün iki lehçedeki anlamları birbiriyle örtüşmemektedir.

KALKIŞMA

ĞALHIŞMA (Azb.) : Hep beraber kalkma.

KALKIŞMA (Tur.) : İsyan, ayaklanma, kıyam.

Azb'de " hep beraber kalkma " anlamını taşıyan sözcüğün Tur'deki anlamı daha farklıdır. Kökenleri aynı olsa da anlamları farklılık göstermektedir.

KALKIŞMAK

ĞALHIŞ - (Azb.) : 1. Hareket etmeye başlamak, ayağa kalkmak, isyan etmek.

Afrika halğları öz azadlıqlarını müdafieye ğalhişmişlar.

2. Hep beraber kalkmak, doğrulmak,

Müellim sinfe girdikde şagirdler ğalhişdılar.

KALKIŞ - (Tur.) : 1. Yetenek, imkân ve gücü aşan bir işe girişmek.

2. Girişmek, başlamak.

Sözcüğün iki lehçedeki anlamları birbirinden farklıdır. Sadece birinci anlamlar birbirine yakınlık arz etmektedir.

KALKMAK

ĞALH - (Azb.) : 1. Ayağa kalkmak, dik durmak. // Uykudan uyanıp yatağından çıkmak.

2. Yükselmek. // Daha yüksek bir konuma gelmek.

3. Kabarmak, şişerek büyümek (hacimce).

4. Seviyesi büyümek, daha da yükselmek.

Yayın suyu gahmağ.

5. Daha da güçlenmek, yükselmek (ateş vs.)

Denizde tufan galhır. Hezerin ağ köpüklü çılğın dalğaları sihili gemirirdi. (H. Méhdi)

KALK - (Tur.) : 1. Gitmek üzere yerinden ayrılmak.

2. (taşıtlar için) Yola çıkmak.

3. Uçmak.

4. Yerinden ayrılıp yol almaya başlamak.

5. (hayvan) iki art ayağı üzerinde dik durum almak.

6. (kapak, örtü) Kaldırılmak, alınmak.
7. Derlenip götürülmek.
8. İyileşerek gezecek duruma gelmek.
9. Varlığı hayatı son bulmak.
10. Yok olmak, artık bulunmamak.
11. Girişmek, başlamak, davranmak, yeltenmek.
12. Uygulanmaz olmak.
13. Güncelliğini yitirmek.
14. Geçmek.
15. Ayakta beklemek.
16. Başka yere gitmek, taşınmak.

Sözcüğün Azb'deki ilk üç anlamı Tur'deki anlamlarla örtüşmektedir. Söz konusu anlamlar dışında sözcüğün iki lehçede birbirinden farklı pek çok anlamı da vardır.

KANDIRILMAK

ĠANDIRIL - (Azb.) : Anlatılmak, etrafıca anlatarak öğrenmesi sağlanmak, bildirilmek, öğretilmek.

KANDIRIL - (Tur.) : Kandırmak işi yapılmak.

Sözcüğün ikilehçede anlamı birbirinden tamamıyla farklıdır.

KANDIRMAK

ĠANDIR - (Azb.) : Anlatmak, öğretmek, bildirmek, etrafıca anlatarak öğrenmesini sağlamak.

(İmran :) Amma bunu atana **ġandırmaġ** mümkündürmü? (S. S. Ahundov)

KANDIR - (Tur.) : 1. Kanmasını sağlamak, inandırmak, ikna etmek.

2. Aldatmak.

3. İçme yeme isteğini karşılamak.

Sözcük Azb'de" anlatmak, öğretmek, bildirmek" anlamını taşımaktadır. Tur'de ise daha farklı anlamları içermektedir. Bu durumda iki lehçedeki anlamlar örtüşmemektedir.

KANIK

ĞANIĞ (Azb.) : Kana susamış kan dökmekten zevk alan. // Sert azgın, kuduz gibi saldırgan köpek.

fit vérdim gétdiler, yahınlaşıb ne gördüm . . . ğanıĝ minib canavarın béline, ğarpıb boynunu dalısından. (N. Vezirov)

2. Haris, alışkan, müptela.

Milçek ğana ğanıĝ olar.

KANIK (Tur.) : hlk. 1. Elindekenden hoşnut olan, azla yetinen, yetingen, kanaatkâr.

2. hlk. Tok gözlü.

Bu sözcük Tur'de yazı diline geçirilmemiştir.

KANIKMAK

ĞANIĞ - (Azb.) : 1. Alışmak, dadanmak.

Bu tula ov étmeye ğanıĝmıřdır.

2. Kana susamak, gözü dönmek.

KANIK - (Tur.) : hlk. Kanmak, gönlü kanmak.

KANIKSAMAK

ĠANIĠSA - (Azb.) : Kana susamak, gözü dönmek.

KANIKSA - (Tur.) : 1. Çok tekrarlamak sebebiyle etkilenmez olmak; alışmak.

2. Bıkkınlık getirmek, usanmak.

İki lehçede de sözcüğün anlamları birbirinden tamamen farklıdır.

KANMAK

ĠAN - (Azb.) : Anlamak, idrak etmek.

Yénede düşündüm ama bilimi; isterem halgım da ġana bilimi. (S. Rüstem)

KAN - (Tur.) : 1. Söylenilen sözün, anlatılan konunun doğruluğuna inanmak.

2. (tatlı sözlere) Aldanmak.

3. (soyut ve somut olarak) Bir ihtiyacını bir isteğini yeteri kadar karşılamış olmak, doymak.

4. Yetinmek, iktifa etmek.

Sözcüğün anlamları iki lehçede birbirinden farklılık arz etmektedir.

KANMAZLIK

ĠANMAZLIĠ (Azb.) : Anlayışsızlık, edepsizlik, terbiyesizlik, kabalık.

KANMAZLIK (Tur.) : İhtiyacını veya isteğini yeteri kadar karşıladığı hâlde yeterli bulmamak.

Azb'de" anlayışsızlık, edepsizlik, terbiyesizlik" anlamına gelen sözcük, Tur'de daha farklı anlamları içermektedir.

KAPALI

ĞAPALI (Azb.) : 1. Kapanmış, örtülü; kapısı veya kapağı kapalı.

2. Kullanılmayan, önüne engel konmuş, istifade edilmeyen.

3. Toplumdan ayrılmış, tecrit olunmuş; sadece kendi menfeati ile uğraşan, onun peşince koşan. // İçine kapanık, toplumdan kaçan, sırrını kimseye söyleyemeyen.

4. Uçları kenarları birleştirilmiş.

KAPALI (Tur.) : 1. Açık ve kesin söz kullanmadan söylenen, müphem.

2. Gizli, saklı.

3. (Giyecek için) Açık olmayan.

4. (hava için) Bulutlu, karanlık.

5. mec. Dışa dönük yaradılışta olmayan.

Azb'deki anlamlarının hepsi Tur'deki anlamlarla örtüşen sözcük, Tur'de Azb'deki anlamlardan farklı yan anlamlarda taşımaktadır.

KAPICI

ĞAPIÇI (Azb.) : 1. Resmi dairelerin veya binaların kapısında durup nöbetçilik eden hizmetçi.

2. Kaleci (futbolda)

Ğanağlar "Néftçi"nin ğapıcısının diğğetsizliyinden istifade édib hésabı beraberleşdirdiler.

İki lehçede de "resmi dâirelerin veya binaların kapısında durup nöbetçilik eden hizmetçi" anlamı örtüşmektedir. Ayrıca sözcük, Azb'de "kaleci (futbolda)" anlamını da kazanmıştır.

KAPILMAK

ĠAPIL - (Azb.) : Bir şeye vurulmak, tutulmak, bir şeyin veya şahsın cazibesine kapılıp hep onu düşünmek. // Bir şeyle gereğinden fazla meşgul olarak başka şeyleri unutmak, hep onu düşünmek.

KAPIL - (Tur.) : 1. Kapmak işine konu olmak.

2. Sürüklenmek.

3. mec. Tutulmak, bağlanmak.

Azb'deki anlamı Tur'de de bulunan sözcük, Tur'de bu ortak anlamın dışında farklı yan anlamlar da kazanmıştır.

KAPIŞMAK

ĠAPIŞ - (Azb.) : Birbirini ısırarak; dişlemek.

KAPIŞ - (Tur.) : 1. Birlikte bir şeyin üzerine üşüşüp aceleyle almak, kapmak.

2. Kavgaya tutuşmak.

3. Kavgaya girmek.

4. (güreşte) Hırsla güreşe girmek.

Sözcük Azb'de "birbirini ısırarak, dişlemek" anlamını taşımaktadır. Tur'de ise daha farklı anlamlar içermektedir.

KAPLAMA

ĠAPLAMA (Azb.) : 1. Kaplamak fiili.

2. Bir şeyi dış etkilere korumak veya sağlamlaştırmak gayesiyle üzerine geçirilen, örtülen şey.

KAPLAMA (Tur.) : 1. Üstü herhangi bir başka maddeyle kaplanmış olan.

2. Kalınlığı 5 mm. den az, ince ağaç levha.

Azb'deki anlamlarının hepsi Tur'de de vardır. Ayrıca sözcük, bu ortak anlamların yanı sıra Tur'de farklı yan anlamlar da kazanmıştır.

KAPLAMAK

ĠAPLA - (Azb.) : Her tarafını örtmek, bürümek; sarmak, almak, kaplamak.

KAPLA - (Tur.) : 1. Yayılıp doldurmak, etkisinde bırakmak.

2. Bastırmak.

3. Bir yüzeyi döşemek.

4. Kaplama adı verilen ince ağaç levhaları, değişik yöntemlerle hazırlanan tablalara yapıştırmak.

5. Bir madeni bir başka madenle kimyasal bir yöntemle örtmek.

Azb'de "her tarafını örtmek, bürümek, sarmak" anlamıyla tespit ettiğimiz sözcüğün bu anlamı Tur'de vardır. Sözcük Tur'de farklı yan anlamları da almıştır.

KAPTIRMAK

ĠAPDIR - (Azb.) : 1. Isırmaya tahrik veya mecbur etmek.

İti ğışğırdıb yoldan geçeni ğapdıırdı.

2. Kapişmak, kaparak almak, çalmak.

KAPTIR - (Tur.) : Vücudun herhangi bir organı, bir kaza sonucunda makine tarafından ezilmek veya koparılmak.

"Kapişmak, kaparak almak, çalmak" anlamıyla iki lehçede de örtüşen sözcük, söz konusu anlamı dışında lehçeler arasında birbirinden farklı anlamları da kazanmıştır.

KARA

ĞARA (Azb.) : Bütün renklerin en koyusu, siyah. // Bu renkte olan. // Derisinin rengi siyah olan, zenci.

2. Kirli, pasaklı, koyu bir şeyle boyanmış veya normal rengine nispeten daha koyu.

3. Yazı, harf.

Ağlın aparıb, bes ki bahır günde ğaraye. (Sabir)

4. Bir yazının müsveddesi karalaması.

(Ebulhesenbey :) İndi mene dé görüm, rusça yazdığın o intibahnamenin ğarasını harada sahlayırsan?

5. Kasvetli, ağır, kötü, keder, gam meydana getiren, korku yaratan.

ferman bir yandan béle söyleyirde, bir yandan da üreyine ğara fikirler gelirdi. (Hağvérdiyev)

6. Yas, matem.

felek ğoymaz ğaradan çıhsın ol servi - gülendamı. (S. Ezim)

7. Önemsizlik, değersizlik, hiçlik anlamında.

Erz eledim ki, bir ğara gepik de vérmeyeceyem. (Hağvérdiyev)

KARA (Tur.) : 1. Esmer.

2. Çoğu kez tür belirtmeye yarar.

Sözcük Azb'de oldukça fazla anlam yüküne sahiptir. Azb'deki ilk iki anlam Tur'de de vardır. Bunun yanı sıra Tur'de "esmer , çoğu kez tür belirtmeyen yara" anlamlarını da kazanmıştır. Yine Azb'de ortak olan anlamlar dışında sözcük farklı yan anlamlar da kazanmıştır.

KARI

ĞARI (Azb.) : 1. İhtiyar kadın.

2. Kadın, eş, zevce.

KARI (Tur.) : 1. kaba. Kadın.

2. hlk. Yaşlı, ihtiyar.

Sözcüğün “kadın” anlamı iki lehçede de vardır. Bunun dışında Azb’de sözcük farklı anlamlar da almıştır.

KARILIK

ĞARILIĞ (Azb.) : 1. İhtiyarlık (kadınlar için).

2. Kadınlık, zevcelik.

KARILIK (Tur.) : Evli kadının kocasına göre olan durumu veya görevi.

“Kadınlık, zevcelik” anlamı iki lehçede de örtüşen sözcük, Azb’de farklı olarak “ihtiyarlık (kadın için)” anlamını da almıştır.

KARMAK

ĞAR - (Azb.) : Eğmek, bükmek, burmak, katlamak, çevirmek.

Hetta utanmadan boylu gadinın; Gollarını ğarib gezdi polisler. (M. Rahim)

KAR - (Tur.) : 1. Karıştırmak, birbirine katmak.

2. Toz durumundaki bir şeyi sıvı ile karıştırarak çamur veya hamur durumuna getirmek.

Sözcüğün iki lehçedeki anlamları birbirinden tamamen farklıdır. Sözcükte eş seslilik söz konusudur.

KASILMAK

ĞASIL - (Azb.) : 1. Elbisenin kenarı katlanarak dikilmek.

2. Çekerek, daralmak, kısalma.

KASIL - (Tur.) : Kasmak işi yapılmak.

“ Çekerek daralmak, kısalma” anlamı iki lehçede de bulunan sözcük , Azb’de farklı olarak “elbisenin kenarı katlanarak dikilmek” anlamını kazanmıştır. Tur’de de farklı olarak “kasmak işi yapılmak” anlamı vardır.

KASNAK

ĞASNAĞ (Azb.) : 1. İyileşmeye yüz tutan yaranın üzerinde oluşan kabuk. // Islak toprak kuruduğu zaman üzerinde oluşan ince, gevrek tabaka.

Yaranın ğasnağını ğoparmağ. // Torpağ ğasnağ bağlamıştır.

2. Elek, kalbur vs. şeylere takılan çember.

KASNAK - (Tur.) : 1. Nakış işlemek için gergef gibi kullanılan, kumaşı germeye yarayan, tahtadan çember.

2. Pehlivanların giydikleri kispetin bele gelen bölümü.

3. tek. Makinelerde bir milden başka mile hareket geçiren kayışların takıldığı demir çember.

4. sp. Kıyıları oluk biçiminde pervazlı, metal ve tahtadan yapılmış çember.

Sözcüğün iki lehçede” elek, kalbur vs. şeylere takılan çember” anlamı ortaktır. Bu anlamın dışındaki diğer anlamlar iki lehçe arasında birbirinden farklıdır.

KASNAKLAMAK

ĞASNAĞLA - (Azb.) : 1. Kabuk bağlamak (yara). // Üzerinde ince tabaka oluşma.

2. Elek, kalbur gibi şeylere çember takmak.

KASNAKLA - (Tur.) : 1. Kollarını dolayarak kavramak.

2. Yapılarda betonun şişmesini önlemek ve direncini artırmak için, sıkıştırılmış betonun çevresini metalden bir kasnak içine almak.

Sözcüğün Azb'deki ikinci anlamı Tur'de de vardır. Diğer anlamlar ise birbirinden farklıdır.

KAŞINTI

ĞAŞINTI (Azb.) : 1. Kaşınma ihtiyacı.

2. Tahta vs. 'den yontulup dökülen talaş, küçük parçacıklar.

Teknenin ğaşıntısı.

"Kaşınma ihtiyacı" anlamı iki lehçede de örtüşen sözcük,Azb'de "tahta vs. 'den yontulup dökülen talaş" anlamını da alarak anlam genişlemesi göstermiştir.

KATIKLAMAK

ĞATIĞLA - (Azb.) : kon. Yoğurt karıştırmak, yoğurt sürmek; yemeğin vs'nin üzerine yoğurt dökmek, yoğurtla tatlandırmak.

KATIKLA - (Tur.) : Katık etmek.

Bu sözcük Tur'de yazı dilinde kullanılırken, Azb'de yazı diline geçirilmemiştir.

KATILMAK

ĞATIL - (Azb.) : 1. Karıştırılmak, eklenmek, ilâve edilmek; bir kitlenin içine dahil olmak, katılmak.

2. Karıştırılmak.

KATIL - (Tur.) : Ortak olmak, benimsemek.

Sözcüğün Azb'deki bütün anlamları Tur'deki anlamlarla örtüşmektedir. Bu anlamla birlikte sözcük, Tur'de "ortak olmak, benimsemek" anlamını da kazanarak anlam genişlemesi göstermiştir.

KATLAMA

ĞATLAMA (Azb.) : 1. Katlamak fiili.

2. Yağda pişirilen, katmerli ekmek.

Bu zaman ğardaşı arvadları onlar üçün feseli ve ğatlama bişirerdiler.
(H. Méhdi)

3. Büzgülü.

KATLAMA (Tur.) : hlk. Mayasız hamurdan peynirli veya peynirsiz pide; yufka.

Bu sözcük Tur'de yazı diline geçirilmemiştir.

KAYIRMA

ĞAYIRMA (Azb.) : 1. Kayırmak işi.

2. Sahte, uydurma. // Sun'i.

Sedr ve katibin imzaları da ğayırma ve uydurma imzalardır.
(Ordubadi)

"Kayırmak işi" anlamı iki lehçede örtüşen sözcük, bunun dışında Azb'de "sahte, uydurma" anlamını da kazanarak anlam genişlemesi göstermiştir.

KAYIRMAK

ĞAYIR - (Azb.) : 1. İmal etmek, üretmek, hazırlamak.

Şerh edir ğah sūd ğayırmağı; Ki ğatığdan béle çekin yağı. (S. Ezim)

2. İnşa etmek, yapmak. // Yapmak, hazırlamak.

Bu körpünü kolhozçular ğayırmışlar.

3. Hazırlamak, yapmak, kurmak.

Çoh yahşı eger men bir hyile ğayıram ki, tarverdi aradan çıha, sen azad ğalasan, ona razısanmı? (M. F. Ahundov)

4. Tamir etmek, noksan, eksik tarafını tamamlamak.

Damın ahan yérini ğayıрмаğ.

5. İş yapmak, bir işle meşgul olmak. // Yapmak, becermek.

Orada ne ğayıırırsan? // Camaatın ğabağında Ferhad bey ne ğayıra biler ?

KAYIR - (Tur.) : 1. Koruyarak başarısını sağlamak, elinden tutmak.

2. Birini başkalarının veya işin zararı pahasına tutmak, haksız yere kolaylıklar sağlamak.

Sözcüğün iki lehçedeki anlamları da birbirinden farklıdır. Sözcüklerde eş seslilik söz konusudur.

KAYITMAK

ĞAYIT - (Azb.) : 1. Gittiğin yoldan veya yerden önceki yerine dönmek, göre dönmek.

Yoldaşlar, men özüm bu kenddenem. Getmişem, ohumuşam, yéne de ğayıdıb bu kende, sizin aranızda gelmişem. (Cabbarlı)

2. Dönmek, yeniden başlamak, yeniden gelmek, yeniden başvurmak.

Bu mövzuya sonra yéne ğayıdacağığ.

3. Yeniden oluşmak, meydana gelmek, tazelenmek.

Ğüvvem özüme ğayıtdı.

KAYIT - (Tur.) : hlk. Bir şeyi yapmaktan vazgeçmek, bir karardan dönmek, rücu etmek.

Bu sözcük Tur'de yazı diline geçirilmemiştir.

KAYNAMAK

ĠAYNA - (Azb.) : 1. Belli bir sıcaklık noktasına ulaşarak fıkır fıkır etmek, fokurdamak, köpüklenmek.

2. Şişerek, ekşiyerek kabarmak.

Üzüm şiresi ġaynamaġa başladı.

KAYNA - (Tur.) : 1. (yemek için) Pişmek, haşlanmak.

2. Yerden çıkmak.

3. (kırık, çatlak, kemik veya metal parçaları için) Eski durumunu almak, birbirine yapışmak.

4. (yara için) Kapanmak, iyileşmek.

5. (mide için) Ekşimek.

6. Çalkantı durumunda olmak, dalgalanmak.

7. Çok miktarda bulunmak.

8. Gizli bir iş çevirmek için hazırlanmak.

9. İstenildiği gibi olmamak.

10. Artmak, çoğalmak, yoğunlaşmak.

“Belli bir sıcaklık noktasına ulaşarak fıkır fıkır etmek, fokurdamak” anlamı iki lehçede de örtüşen sözcük, Azb’de Tur’dan farklı olarak “şişerek, ekşiyerek kabarmak” anlamını da taşımaktadır. Tur’de de ortak anlam dışında sözcük pek çok yan anlam kazanmıştır.

KAYNAŞ

ĠAYNAŞ (Azb.) : 1. Düzensiz olarak kalabalık bir şekilde hareket etmek, devamlı hareket etmek.

Doğrudan da yuharıda ġeribe bir menzere var idi; dağların zirvesinde buludlar ġaynaşır. (H. Méhdi)

KAYNAŞ (Azb.) : 1. Ayrılmayacak bir biçimde birleşmek.

2. Birbirine iyice uymak.

Tur'de "ayrılmayacak bir biçimde birleşme ve birbirine iyice uymak" anlamlarını taşıyan sözcük, Azb'de "düzensiz olarak kalabalık bir şekilde hareket etmek" anlamına gelmektedir. Bu durumda sözcüğün anlamları örtüşmemektedir.

KAZAK

ĞAZIĞ (Azb.) : Kazılmış çukur.

Ğaziğ yer.

KAZIK (Tur.) : 1. Toprağa çakılmak için hazırlanmış, ucu sivri çubuk.

2. Direk, sopa.

3. Yapıların temelinde kullanılan, toprağa çakılan veya toprak içine giren tahta maden veya betonarmeden silindir, prizma vb. biçiminde ki uzun parça.

4. sp. Genellikle yağlı güreşte, güreşçinin elini hasmının kispeti içine sokarak yaptığı oyun.

5. Alışverişte aldatma.

Azb'de "kazılmış çukur" anlamına gelen sözcük, Tur'de daha farklı anlamları içermektedir.

KESE

KESE (Azb.) : 1. En yakın, en kısa.

2. Kısa, özet.

(Hümmet :) Tebliğat yoh, Yusif sözüme **kese** cavab ver. (B. Bayramov)

KESE (Tur.) : hlk. Kısa, kestirme.

Bu sözcük Tur'de yazı diline geçirilmemiştir.

KESER

KESER (Azb.) : 1. Herhangi bir kesici alet. // Ateşsiz silah, kesici silah.

*Atam hazırlanır elinde **keser**; Toyuğ banlayanda başı kesiler.*

2. Kesicilik, kesme yeteneği.

*Bıçağda **keser** galmayıb.*

KESER (Tur.) : Tahta, ağaç, yontmaya yarayan, kısa saplı, bir yanı keskin ağızlı, öteki yanı çivi çakmaya uygun çelik araç.

Sözcük Azb ve Tur'de birbirinden farklı anlamları içermektedir. Sözcüğün kökenleri iki lehçede aynıdır.

KESİLMEK

KESİL- (Azb.) : 1. Kesmek fiiline konu olmak.

2. Bitmek, tükenmek, sona ermek. // Dinmek, durmak.

3. Ceza verilmek.

*Aydemire vur - tut beş il **kesilmiştir**.*

4. Sünnet edilmek.

5. Mahrum olmak (kalmak), tamamen tükenmek.

Tur'de "kesmek ; bitmek, tükenmek, sona ermek ; mahrum olmak" anlamlarıyla tespit ettiğimiz sözcük, Azb'de de bu anlamlarla birlikte "sünnet ettirmek" anlamını da kazanmıştır.

KESİM

KESİM (Azb.) : 1. Kesmek işi ; Kesme, kesiliş.

2. Kararlaştırılmış, tayin edilmiş, belirlenmiş miktar.

3. Biçim, tarz, şekil.

KESİM (Tur.) : 1. Bölüm, parça, kısım, sektör.

2. Bölge, bölüm.

3. Kesme zamanı.

4. İşaretlenmiş belli yer.

5. Terzinin belli bir ölçü ve örneğe göre kumaşa biçim vermesi işi, fason.

Azb'deki ilk iki anlamı Tur'de de geçen sözcük, söz konusu ortak anlamlar dışında Azb'de "biçim, tarz, şekil" anlamını da taşımaktadır. Tur'de de Azb'den farklı anlamlar yer almaktadır.

KESİNTİ

KESİNTİ (Azb.) : Kesilmiş bölüm ; kırıntı, kırpıntı.

KESİNTİ (Tur.) : 1. Bir işin bir süre için durması, fasıla.

2. Ödenen bir paradan herhangi bir gerekçeyle kesilen bölüm.

"Kesilmiş bölüm ; kırıntı, kırpıntı" lamı ile iki lehçede de bulunan sözcü, bu anlamla birlikte Tur'de daha farklı anlamları da kazanmış ve anlam genişlemesi göstermiştir.

KESMEK

KES - (Azb.) : 1. Kesici bir şey vasıtasıyla bütünden bir parça ayırmak ; bölmek, parçalamak.

2. Kesici aletle yaralamak, kesmek. // Boğazlamak, kafasını vücudundan ayırmak.

3. Vücudu sıkı bir şeyden acı hissetmek.

4. Kısaltmak (saç, elbise vs.).
5. Şiddetli acı vermek.
6. Durdurmak, son vermek.
7. Ara vermek, durmak.
8. Engel olmak, kapamak, önünü kesmek.
9. Kesip doğramak. // Ağaçları budamak.
10. Herhangi bir sebepten dolayı durdurmak, vermemek, bekletmek.
11. Para basmak.
12. Kalıba dökerek veya başka bir şekilde hazırlamak.
13. Engel olmak, önlemek (hastalık, kan).
14. Etrafını veya ber tarafını çitlemek, ayırmak.

*Otağı ortadan **kesmek**.*

15. Çalmak, duvarı delerek soymak (evi).

*Bir gün lotubaşı dedi ki, gelin gédek, padşahın hezinesini **kesek**.*
(Aşığ Gerib)

16. Sünnet etmek.

*Uşağı **kesmek**.*

KES - (Tur.) : 1. Belirtmek, kararlaştırmak.

2. Susmak.

3. (rüzgar, soğuk vb. için) Çok etkili olmak.

Azb'de ve Tur'de sözcük pek çok anlamı karşılamaktadır. Bu anlamlardan büyük çoğunluğu iki lehçede birbiriyle örtüşürken, diğer bir kısmı da farklılık arz etmektedir.

KESTİRMEK

KESDİR - (Azb.) : 1. Kesmek fiilini yaptırmak.

2. Kestirmek (elbise).

3. Kesin karara varmak, belirlemek.

4. Bir yere yaslanıp beklemek, durmak, vazgeçmeden beklemek.

(Zerife :) *Sabah tézden maarif şö'besinin ğapısını kesdirdim.*

5. Bir şeyi devam ettirmeğe engel olmak, izin vermemek.

Ġazı (suyu, ışığı) **kesdirmek**.

6. Siparişle bir şeyler hazırlatmak.

(Koroğlu :) *Ezelden bilseydim senin halını; Eşrefiden kesdirerdim nalını.* (Koroğlu)

7. Çitletmek, duvar ördürmek.

Aranı kesdirmek.

KESTİR - (Tur.) : Kısa bir süre uyumak.

Sözcüğün Azb'deki ilk üç anlamı Tur'de de vardır. Buna ilâve olarak Tur'de "kısa bir süre uyumak" anlamını da almıştır. Ortak olan anlamlar dışında sözcük, Azb'de farklı yan anlamları da almıştır.

KİL

ĠİL - (Azb.) : İnsan ve bazı hayvanların vücudunda çıkan sert, tüy.

KİL (Tur.) : 1. Keçi tüyü.

2. bot. Bitkilerde görülen, genellikle silindirimsi, içi boş, çok ince uzantı.

3. Keçi tüyünden yapılmış veya dokunmuş olan.

Azb'de "insan ve bazı hayvanların vücudunda çıkan sert tüy" anlamına gelmektedir. Tur'de ise bu anlam ve bununla birlikte farklı yan anlamlar da kazanmıştır.

KILIK

ĞILIĞ (Azb.) : Alışkanlık, güzel davranış.

Arvadın gerek ğılığı olsun. (Hağvérdiyev)

KILIK (Tur.) : 1. Bir kimsenin giyinişi, giyim, üst baş, kıyafet, kisve.

2. Bir kimsenin dış görünüşü.

Sözcüğün iki lehçedeki anlamları birbirinden tamamen farklıdır. Yani sözcükte eş seslilik söz konusudur.

KILIKLI

ĞILIĞLI (Azb.) : Güzel huylu, herkesle iyi geçinen.

Ğılığlı adam.

KILIKLI (Tur.) : 1. Herhangi bir kılıkta olan.

2. hlk. Güzel, temiz.

3. (birinin) Huyunda olan, davranışlarını taklit eden.

Azb'de "güzel huylu, herkesle iyi geçinen" anlamına gelen sözcük, Tur'de daha farklı anlamları içermektedir. Yine sözcükte eş seslilik söz konusudur.

KIRGIN

ĞIRĞIN (Azb.) : 1. Toplu insan telefati ; büyük insan kitlelerinin ölmesine sebep olan kanlı çarpışma, savaş ; katliam.

2. Hayvanların, kuşların, evcil hayvanların topluca ölmesine sebep olan bulaşıcı hastalık.

Héyvanlara ğırğın düşmek.

KIRGIN (Tur.) : Bir kimseye gücenmiş, gönlü kırılmış olan.

Sözcüğün Azb'deki ilk anlamı Tur'de de vardır. Bu ortak anlamın dışında sözcük iki lehçede birbirinden farklı anlamları da kazanmıştır.

KIRIK

ĠIRIĠ (Azb.) : 1. Kırılmış, kesilmiş, kırık.

2. Kırık, kırılmış, parçalanmış şeyin küçük bir parçası.

3. İlişkisiz, herhangi bir bağı olmayan.

ĠiriĠ cümle.

KIRIK (Tur.) : 1. Melez.

2. Tam nota göre düşük olan (not).

3. Tavla oyununda, oyun dışı bırakılan pul.

“Kırılmış, kesilmiş, kırık ; kırılmış, parçalanmış şeyin küçük bir parçası” anlamları iki lehçede de örtüşen sözcük, Azb’de farklı olarak “ilişkisiz, herhangi bir bağı olmayan” anlamını da almıştır. Tur’de ise yine ortak anlamın dışında farklı yan anlamlar mevcuttur.

KIRIŞMAK

ĠIRIŞ - (Azb.) : 1. Küçük katlar meydana gelmek, kırış kış olmak, buruşmak.

2. Kısalmak, kırışıp kısalmak.

KIRIŞ - (Tur.) : 1. Birbirini kırmak, yok etmek, öldürmek.

2. Karşılıklı kırmak.

3. Pazarlık etmek.

4. Bahse tutuşmak.

5. Bir şeyi yarı yarıya paylaşmak.

Azb’deki anlamların hepsi Tur’de de bulunan sözcük,Tur’de ortak anlamlar dışında farklı yan anlamlar da kazanmıştır.

KIRIŞTIRMAK

ĞIRIŞDIR - (Azb.) : Kırıştırmak, kırışik hâle getirmek, büzüştürmek, buruşturmak.

KIRIŞTIR - (Tur.) : Karşı cinsten biriyle yakın ilişkide bulunmak, flört etmek.

Sözcüğün Azb'deki anlamı Tur'de de vardır. Bu anlamın yanı sıra sözcük Tur'de farklı bir anlamı da karşılayarak anlam genişlemesi göstermiştir.

KIRMAK

ĞIR - (Azb.) : 1. Sert bir şeyle vurarak, dokunarak, düşürerek, parçalamak, kırmak. // Doğramak, bütün hâlde olan bir şeyi parça parça etmek.

2. Balta vs. ile kesmek, doğramak.

3. Toplu halde öldürmek, mahvetmek.

4. Kesmek, koparmak.

KIR - (Tur.) : 1. Belirli bir biçimde katlamak.

2. Azaltmak, indirmek.

3. İndirimle almak.

4. Dileğini kabul etmeyerek veya beklenmeyen bir davranış karşısında bırakarak gücendirmek, incitmek.

5. (tavla gibi oyunlarda) Karşı oyuncunun pulunu oyun dışında bırakmak.

6. Vücut kemiklerinden birini kırmak.

7. (tahıl için) İri ve kaba öğütlemek.

8. Hareket durumundaki canlının veya taşıtın yönünü değiştirmek, çevirmek.

9. Daha iyi bir sonuç elde etmek.

Sözcüğün Azb'deki anlamlarının hepsi Tur'deki anlamlarla örtüşmektedir. Ayrıca sözcük, Tur'de farklı yan anlamları da alarak anlam genişlemesi göstermiştir.

KISA

ĠISA (Azb.) : 1. Boyu uzunluğu normalden az olan.

2. Zamanı müddeti az süren, uzun sürmeyen.

3. Tafsilatsız, özet.

4. Uzak olmayan, yakın.

Ġisa yol.

Sözcüğün Azb'deki ilk üç anlamı Tur'de de vardır. Buna ilâve olarak sözcük Azb'de "uzak olmayan, yakın" anlamını da karşılamaktadır.

KISILMAK

ĠISIL - (Azb.) : 1. Bir şeyin arasında kalıp sıkışmak. // Sıkıştırılmak.

2. Hırıldamak, kısılmak.

3. Sığınmak, bir yere girip saklanmak, kısılup kalmak.

Seriyye Hanım évin bucağına Ġisilib téz téz kirpik çalır ve ağzındaki sağıgızını çéyneyirdi.

4. Utanmak, sıkılmak, çekinmek.

Héç Ġisilma bu meclisde ; Bu meclis er méydanıdır. (Aşığ Veli)

KISIL - (Tur.) : (göz kapakları için) Hafifçe kapanmak.

"Bir şeyin arasında kalıp sıkışmak ; hırıldamak, kısılmak" anlamları iki lehçede örtüşen sözcük, Tur'de farklı olarak "(göz kapakları için) hafifçe kapanmak" anlamını da kazanmıştır.

KISKAÇ

ĞISĞAÇ (Azb.) : 1. zool. Nemli yerlerde yaşayan sarı renkli, çatal kuyruklu uzun böcek.

2. Sıkıcı alet.

3. Yengeç, akrep gibi hayvanların kıskaçları.

KISKAÇ (Tur.) : 1. Açılıp kapanan eğreti merdiven.

2. Demircilerin kızgın demiri tuttukları maşa gibi araç.

3. Kıskaç biçiminde olan.

İki lehçede de “sıkıcı âlet” anlamı örtüşen sözcük, lehçeler arasında birbirinden farklı anlamlar da kazanmıştır.

KIŞKIRTMAK

ĞIŞĞIRT - (Azb.) : Birinin, haykırmasına bağırmasına sebep olmak, bağirtmek.

*Bir gün Mollanın gonşuluğunda toy varmış. Çalıb ohuyur, yéyib içirmişler. Bu zaman mollanın arvadının **ğışğıra** **ğışğıra** çaçdığını görürler. (Azb. Halk Yaz. Ör. 198 / 33)*

KIŞKIRT - (Tur.) : 1. (Kümes hayvanlarını) Ürkütüp kaçırmak.

2. Bir kimseyi kötü bir iş yapması için harekete geçirmek, tahrik etmek.

Sözcüğün iki lehçede de anlamları birbirinden farklıdır.

KIVRAK

ĞIVRAĞ (Azb.) : 1. Sağlam, sıhhatli, sağlıklı.

*Hekim yaşlı, lakin **ğivrağ** bir adamdı. (Ebulhesen)*

2. Çevik, hareketli, canlı.

3. Hafif, vücuda oturan, harekete engel olmayan (elbise, ayakkabı vs.

)

Ouçular ğıvrağ géyinib yola düşdüler.

KIVRAK (Tur.) : 1. Akıcı, işlek.

2. hlk. Yerli dokuması kara bezden yapılmış, köylü kadın yeldirmesi.

3. hlk. İnce tül bent veya ipekli baş örtüsü.

4. hlk. Aceleci.

5. hlk. Güzel, şık, yakışıklı.

“Çevik, hareketli, canlı” anlamıyla iki lehçede yer alan sözcüğün bu ortak anlamının dışında iki lehçede birbirinden farklı anlamları da vardır.

KIZDIRMA

ĞIZDIRMA (Azb.) : 1. Isıtmak fiili.

2. Vücutta meydana gelen hararet, sıcaklık.

3. kon. Sıtma hastalığı.

KIZDIRMA (Tur.) : 1. hlk. Yüksek vücut ısısı, ateş.

2. Üzüm çubuklarını köklendirmek için yere gömme, daldırma.

Sözcük Azb’de “ısıtmak ve vücutta meydana gelen hararet, sıcaklık” anlamlarını karşılamaktadır. Tur’de de bu anlamlar vardır, fakat ikinci anlam yazı diline geçirilmemiştir. Tur’de Azb’den farklı olarak “üzüm çubuklarını köklendirmek için yere gömme” anlamı da vardır.

KIZIL

ĞIZIL (Azb.) : 1. Al, kırmızı.

2. Altın renginde olan, parlak sarı, altın gibi ışık saçan.

Güneş ğızıl saçlarını derelerden, meşelerden yavaş - yavaş toplayarağ gerke . . . doğru uzanmağa başlamışdı. (A. Şaiğ)

3. Altın.

KIZIL (Tur.) : hlk. Altın.

Sözcük Tur'de yazı diline geçirilmemiştir.

KIZILCA

ĞIZILCA (Azb.) : 1. tıp. Deride kızıl renkte, döküntüye sebep olan bulaşıcı ve ateşli salgın hastalık, kızıl hastalığı.

Ğızılca çıhartmağ.

2. Kırmızımsı renkte.

KIZILCA - (Tur.) : 1. Kızıla çalan bir çeşit buğday.

2. Aşırı derecede kızıl.

"Kırmızımsı renkte" anlamı iki lehçede de örtüşen sözcüğün Azb'de ve Tur'de birbiriyle örtüşmeyen farklı anlamları da vardır.

KIZIŞMAK

ĞIZIŞ - (Azb.) : 1. Isınmak, hararetlenmek ; vücudu ısınmak, vücudunda hoş bir sıcaklık hissetmek.

2. Daha da şiddetlenmek, güçlenmek.

Yanğın ğızışarağ etrafa yayıldı.

3. Ekşimek, çok kalıp bayatlamak.

KIZIŞ - (Tur.) 1. (bitkiler için) Islaklık ve mikropların etkisi altında çürürken ısınmak.

2. (hayvan için) Eş isteme zamanı gelmek, kösnümek.

"Isınmak, hararetlenmek ; vücudu ısınmak anlamıyla iki lehçede de bulunan sözcük, söz konusu anlam dışında lehçeler arasında birbiriyle örtüşmeyen farklı anlamları da vardır.

KIZMA

ĞIZMA I (Azb.) 1. Isınma.

Havalar gétdikçe ğızır.

2. Coşma.

ĞIZMA II (Azb.) : İnanma, itimat etme, bel bağlama, emin olma.

Hacı ilk defe bu meseleni üreyi ğızan adamlara açdı. (Mir Celal)

KIZMA (Tur.) : Kızmak işi.

Bu sözcük Azb'de eş sesli bir sözcüktür. Anamlardan hiçbirisi Tur'deki anlamlarla örtüşmemektedir.

KİP

KİP (Azb.) : 1. Birbirine çok yakın, sık olan, dar olan.

Ğadınlar uzun ve ayağa dolaşan tumanlarını yığarağ birbirini basa - basa daha kip oturmağa çalışdılar. (Mir Celal)

2. Sağlam, muhkem.

Ğapı éhmalca çekilib çerçivesinde kip oturdu. (İ. Hüseyinov)

KİP (Tur.) : 1. Örnek, kalıp.

2. hlk. Uygun tıpatıp gelen.

Sözcüğün iki lehçedeki anlamları birbiriyle örtüşmemektedir.

KİŞİ

KİŞİ (Azb.) : 1. Erkek.

2. Adam, şahıs, kimse.

3. Er, yiğit, koca.

KİŞİ (Tur.) : 1. hlk. Eş, koca.

2. ed. Bir eserde yer alan kimse.

Sözcüğün “eş, koca” anlamı iki lehçede de vardır, fakat bu anlam Tur'de yazı diline geçirilmemiştir. Diğer anlam lar iki lehçede birbirinden farklıdır.

KİŞİLEŞMEK

KİŞİLEŞ (Azb.) : 1. Fiziki olarak olgunlaşmak, büyümek.

2. Erkek karakterli olmak.

3. Dayılanmak, kabarmak.

KİŞİLEŞ (Tur.) : Kişilik kazanmak.

Tur'de “kişilik kazanmak” anlamını karşılayan sözcük, Azb'de daha farklı anlamları içermektedir. Anlamların örtüşmediğini görmekteyiz.

KİŞİLİK

KİŞİLİK (Azb.) : 1. Yiğitlik, mertlik, cesurluk,sebat, hüner.

2. Erkeğe has olan sıfatlar, özellikler.

KİŞİLİK (Tur.) : 1. Bir kimseye özgü belirgin özellik ; manevi ve ruhi niteliklerinin bütünü, şahsiyet.

2. İnsana yakışacak durum ve davranış.

3. Herhangi bir kişi için, herhangi bir kişiye yetecek miktarda.

4. Herhangi bir sayıdan oluşan.

Azb'de “yiğitlik, mertlik, cesurluk ;erkeğe has olan sıfatlar” anlamını karşılayan sözcük, Tur'de daha farklı anlamları içermektedir.

KOCA

GOCA (Azb.) : 1. Yaşlı, ihtiyar.

2. Erkek, koca eş.

KOCA (Tur.) 1. Büyük, geniş, iri.

2. Kocaman.

Sözcüğün Azb'deki anlamları Tur'de de vardır. Ayrıca sözcük Tur'de “büyük, geniş, iri ve kocaman” anlamını da karşılamaktadır.

KOCAMAN

ĞOCAMAN (Azb.) : 1. Yaşlı, tecrübeli ; uzun süreli hizmeti ve çalışmaları neticesi herkesin hürmetini kazanmış emektar. // Yaşlı, ihtiyar.

KOCAMAN (Tur.) : Çok iri, büyük.

Azb'deki anlamlar Tur'deki anlamlarla örtüşmektedir. Farklı olarak sözcük Tur'de “çok iri, büyük” anlamını almıştır.

KOÇAK

ĞOÇAĞ (Azb.) : Yiğit, cesur, korkusuz, mert.

2. Çalışkan, becerikli, konuşmasını beceren.

*Mürselev Bestiye **ğoçağ** gızlardan bir mangâ düzeltmeyi meslehet gördü. (E. Sadıq)*

KOÇAK (Tur.) : Eli açık, cömert.

İki lehçede de “yiğit, cesur, korkusuz” anlamı örtüşmektedir. Ortak olan bu anlamın dışında sözcük iki lehçede birbirinden farklı anlamları da almıştır.

KOĞUŞ

KOĞUŞ (Azb.) : Büyük ağaçların içinde meydana gelen boşluk, kovuk.

*Ağacın geniş **koğuşunda** yay satardı. (E. Ebulhesen)*

KOĞUŞ (Tur.) : Kışla, okul, tutuk evi, hastahane gibi kalabalık yerlerde, içinde birçok kimsenin yattığı veya barındığı büyük oda.

Azb'de "büyük ağaçların içinde meydana gelen boşluk, kovuk" anlamını karşılamaktadır. Tur'de ise tamamen farklı bir anlamı içermektedir.

KOL

ĞOL (Azb.) : 1. İnsan vücudunun omuz başından parmak uçlarına kadar olan uzvu.

2. Elbisenin kola gelen kısmı.

3. Ağaç dalı.

4. Esas bir şeyden ayrılan kısım bölüm. // Destanın ayrı yarı kısmı, faslı, hikayesi.

5. Bazı alet ve mékanızmalarda hareketi düzenleyen veya başka vazifesi olan kola benzer kısım.

6. Semt, taraf, cenah.

*Sağ **ğoldan** ise öz vurulmuş tanklarının ardınca galhan bu piyada Muhtarov Dadaşın gefil ve serrast ateşi altına düşdü. (Ebulhesen)*

7. İmza.

*Néce étmez, bes bu boyda péçatı, bu yoğunluğda **ğolu** görmürsen? (M. İbrahimov)*

KOL (Azb.) : 1. Bazı çalgıların elle tutulan sap bölümü.

2. Bir koltukla, bir divanda kol dayamaya yarayan parça.

3. Güvenliği sağlamak amacıyla dolaşan polis, jandarma veya asker topluluğu, karakol, devriye.

4. İş takımı, ekip, grup.

5. Dizi, düzen.

6. ast. Kanat, kol.

Sözcüğün pek çok anlamı iki lehçede örtüşmektedir. Bunun yanı sıra birbiriyle örtüşmeyen anlamlar da vardır.

KOLAY

ĞOLAY (Azb.) : 1. Zor olmayan, zahmetsiz.

2. Münasip uygun, rahat.

Bu yer mene ğolay déyildir.

3. Hafif.

Efruz bacı aldığı toyuğların seçmesini damazlığı için sahlayır, ğolayını ise kesdirirdi. (S. Rehimov)

“Zor olmayan,zahmetsiz” anlamı iki lehçede örtüşen sözcük, Azb’de farklı olarak “münasip, uygun, rahat ve hafif” anlamlarını da karşılamaktadır.

KOLAYLIK

ĞOLAYLIĞ (Azb.) : 1. Âsânlık, kolaylık, zahmetsiz olma hâli.

2. Uygunluk, münasiplik.

KOLAYLIK (Tur.) : 1. İşlerin kolayca yapılmasını sağlayan şey, konfor.

2. Bir işi yapabilme durumu veya imkanı.

Her iki lehçede de “kolaylık, zahmetsiz olma hâli” anlamı örtüşen sözcük, bu anlam dışında lehçeler arasında birbirinden farklı anlamları da kazanmıştır.

KOLTUK

ĞOLTUĞ (Azb.) : 1. Kolla omuzun birleştiği yerin alt kısmı.

2. Irmak veya deniz sahilinde suyun karaya doğru girintisi, körfez.

KOLTUK (Tur.) : 1. Kol dayayacak yerleri olan geniş ve rahat sandalye.

2. Eski düğünlerde güveyle gelinin konuklar arasından kol kola geçmeleri töreni.

3. (yapıcılıkta) Yan destek.

4. Demirledikten sonra gemiyi iskeleye, rıhtıma veya başka bir gemiye bağlayan ip.

5. esk. Kenar تنها yer.

“Kolla omuzun birleştiği yerin alt kısmı” anlamı iki lehçede de bulunan sözcük, Azb'de Tur'den farklı olarak “ ırmak veya deniz sahilinde suyun karaya doğru girintisi, körfez” anlamını da taşımaktadır. Tur'de de Azb'den farklı anlamlar içermektedir.

KONAK

ĠONAĠ (Azb.) : Misafir, konuk.

“Behlöl ġonaġını da götürüb helifenin evine gétđi. ” (Azb. Halk Yaz. Ör.)

KONAK (Tur.) : 1. Büyük ve gösterişli ev.

2. Hükümet işlerinin görüldüğü yapı.

3. esk. Yolculukta geceyi geçirmek için inilen, konaklanan yer.

Azb'de” misafir, konuk” anlamına gelen sözcük, Tur'de daha farklı anlamları içermektedir. Bu sözcük Tur'deki” konuk” sözcüğünün karşılığıdır. Tur'de bir de” konak” diye bir sözcük olunca anlam karışıklığı ortaya çıkmıştır.

KONAKLAMAK

ĠONAĠLA - (Azb.) : Misafir etmek, misafir kabul etmek.

Veliehđi ġonaĠlamaġ üçün évde olan yémekler aralıġa getirildi.

KONAKLA - (Tur.) : Yolculuk sırasında bir yerde kalıp geceyi geçirmek.

Azb'de" misafir etmek, misafir kabul etmek" anlamına gelen sözcük, Tur'de " yolculuk sırasında bir yerde kalıp geceyi geçirmek" anlamına gelmektedir. Görüldüğü üzere anlamlar birbirinden farklıdır.

KONAKLIK

ĠONAĠLIĠ (Azb.) : Herhangi bir sebeple dost ve tanıdıkları evine veya başka bir yere davet ederek onları yedirip içirme, ziyafet verme ; ziyafet.

Dünen Ġazanhanın ġesrinde ġonaĠlıĠ idi. (Rzaġuluzade)

KONAKLIK (Tur.) : 1. Konak olmaya uygun yer.

2. Konak kadar alınan yol.

Sözcük her iki lehçede de farklı anlamları karşılamaktadır. Köken bakımından aynı olan sözcükte anlam farklılığı vardır.

KORUK

ĠORUĠ (Azb.) : 1. Tabii veya tarihi özelliġi olan bitki, hayvan vs. türlerini korumak, çoġalmak gayesi ile devlet tarafından özel koruma altına alınmış yer, saha, milli park.

Ġafġaz sıra daġlarının eteklerinde yérleşmiş Zaġatala ġoruġu 28 min héktar seheni ehafe édir.

2. Ekili yerler.

Ilhı ġoruġdan ġayıdırdı. (İ. Efendiyév)

3. Eskiden kullanılması yasaklanmış büyük toprak sahiplerinin arazisi.

(Ġülsem :) Guya ġızıl inek aġanın ġoruġuna girmiş. (S: S. Ahundov)

4. Nöbet.

Kuzminski méruzesini bitirdi, Hacının évinin ğoruğunda duran (sabitler otağına geçdi. (Ordubadi)

KORUK (Tur.) : bot. Henüz olgunlaşmamış ekşi üzüm.

Tur'de" henüz olgunlaşmamış ekşi üzüm" anlamını karşılamaktadır. Azb'de ise daha farklı anlamları içermektedir.

KOŞMA

ĠOŞMA (Azb.) : 1. Koşmak fiili.

2. Koşulan, kendi hareket kabiliyeti olmayan, başka bir güç tarafından çekilen.

Ġoşma verdeleri traktor yédekleyir.

3. Birbirine bağlanan, birleştirilen.

4. Aşık edebiyatında genelde üç ile beş dörtlükten ibaret olan ve kendine has bestesi olan lirik şiir türü.

Sözcük, Tur'den" koşmak, âşık edebiyatında genelde üç ile beş dörtlükten ibaret olan kendine has bestesi olan lirik şiir türü" anlamlarını taşımaktadır. Azb'de ise bu anlamları karşılamakla birlikte farklı yan anlamları da karşılamaktadır.

KOVUK

ĠOVUĠ (Azb.) : 1. İçi hava ile dolu kabarcık, köpük.

İki teneffüslü balıĠlar üzme ĠovuĠları vasitesile havada da teneffüs édebilirdi. (Ahundov)

2. İnsan ve hayvan vücudunda sıvı veya öz su ile dolu kesecik.

3. Herhangi bir sebeple deri altında meydana gelen şişlik.

*Gözün üstü şişib olubdu **govuğ** ; Zahiren bu gece deyibdi soyuğ. (S. Ezim)*

4. Çeşitli maksatlar için kullanılan, içi hava veya su ile doldurulmuş lastik vs. ile yapılmış kesecik.

KOVUK (Tur.) : Bir şeyin oluk durumunda bulunan iç bölümü.

Tur'de" bir şeyin oyuk durumda bulunan iç bölümü" anlamına gelen sözcük Azb'de tamamen farklı anlamları içermektedir.

KÖMBE

KÖMBE (Azb.) : 1. İri, yuvarlak, kalın ekmek.

*(Aslan :) Düşergede her bésş adama günde bir **kömbe** köhne çörek verirdiler. (S. Veliyév)*

2. Çirkin, yakışsız, tombul.

Kömbe arvad.

3. Tandırda ekmek pişirirken tandırın duvarına yapıştırılan fakat akıp kül üzerine düşen hamurun pişmesiyle oluşan ekmek.

Tur'de" tandıra ekmek pişirirken tandırın duvarına yapıştırılan fakat akıp kül üzerine düşen hamurun pişmesi ile oluşan" anlamına gelmektedir. Bu anlam Azb'de de vardır. Bununla birlikte sözcük Azb'de farklı anlamları da kazanmıştır.

KÖPÜK

KÖPÜK (Azb.) : Kaynayan, çalkalanan veya mayalanan sıvının yüzünde beliren hava kabarcığı.

KÖPÜK (Tur.) : Yapay olarak elde edilen, yumuşak ve esnek dolgu gereci.

Azb'deki anlamı Tur'de de bulunan sözcük, Tur'de Azb'den farklı olarak” yapay olarak elde edilen, yumuşak ve esnek, dolgu gereci” anlamını da kazanmıştır.

KÖPÜKLENMEK

KÖPÜKLEN - (Azb.) : 1. Köpük meydana gelmek, köpük oluşmak, köpükle kaplanmak.

2. Çok terlemek, ter dökmek.

Sübhanvérdizade köpüklenib . . . sözüne davam étdi. (S. Rehimov)

“ Köpük meydana gelmek, köpük oluşmak, köpükle kaplanmak” anlamıyla iki lehçede de örtüşen sözcük, Azb'de Tur'den farklı olarak” çok terlemek, ter dökmek” anlamına da gelmektedir.

KÖRPE

KÖRPE (Azb.) : 1. Yeni olmuş, doğmuş, süt emen. // Yeni doğmuş yavru.

2. Çocuk görünümünde, çok genç, henüz yetişkin olmamış.

3. mec. Taze, yeni.

KÖRPE (Tur.) : (bitki için) Dalından yeni koparılmış, tazeliği üstünde, kart karşıtı.

Tur'de” (bitki için) dalından yeni koparılmış, tazeliği üstünde, kart karşıtı” anlamına gelmektedir. Aslında bu anlam Azb'de vardır, fakat mecaz anlam ifade etmektedir. Sözcük Azb'de daha farklı anlamları da kazanmıştır.

KULAK

GULAĞ (Azb. T.) : 1. İnsan ve hayvanlarda işitme organı.

2. Kulakları soğuktan vs. korumak için başlığın iki tarafında olan kısımlar, kulaklık.

*Papağın **ğulağlarını** salmağ.*

3. Bir şeyin kenarı, yan tarafı, ucu.

*İkincisi, men ömrüm olanı senden savayı bir ğadına gözümün **ğulağı** ile de bahmayacağam. (Hağvérdiyév)*

4. Arabanın oklarının tekerleklerden kenara doğru çıkmış kısmı.

*Arabanın **ğulağı** sındı.*

KULAK (Tur.) : 1. Bu organın sesleri toplayıp içeriye almaya yarayan dış bölümü.

2. Balıklarda başın iki yanında bulunan ve ağızdan vermeye yarayan yarıklardan her biri.

3. Telli çalgılarda tel germeye yarayan burğu.

4. Akarsuların ve özellikle güllerin karaya giren ve durgunlaşan yerleri.

Temel anlamı itibariyle iki lehçede de örtüşen bu sözcük, temel anlam dışında lehçeler arasında birbirinden farklı anlamları kazanmıştır.

KURTARMAK

ĞURTAR - (Azb.) : 1. Bitirmek, sona erdirmek, tamamlamak.

*Danışan ğazmaçı bir néçe gelme ile sözünü **ğurtardı**.*

2. Tükenmek

*Köhne tahıl **ğurtarmışdır**.*

3. Ölmek, ruhunu teslim etmek.

*Amma anam onların köçmeyini eşitcek, **ğurtaracağ**, yegün bil ki, haman değıge kéçinecek. (Memmedğuluzade)*

4. Kurtarmak, hürriyetini vermek. // Ağır kötü çıkılması zor durumdan çıkarmak.

5. Kendini kurtarmak, kurtulmak.

KURTAR - (Tur.) : 1. Kazandırmak, yeniden ele geçirmek.

2. Bir şeye zarar gelmesini önlemek.

3. Birinin cezalandırılmasına engel olmak.

4. (olumsuz olarak) Bir şeyin değerini karşılamamak.

“ Kurtarmak, hürriyetini vermek ; kendini kurtarmak, kurtulmak” anlamıyla iki lehçede de ortak olan sözcük, bu ortak anlamların dışında iki lehçe arasında birbirinden farklı anlamlar da kazanmıştır.

KURUMAK

ĞURU (Azb.) : 1. Islaklığı, rutubeti, nemi yok olmak, kuru hâle gelmek.

2. Güneşten oluşan sıcaklık veya kuraklıktan dolayı solmak yahut topraktan gıda almaması neticesi mahvolmak, ölmek.

3. Donmak, duygusuz hâle gelmek, hissizleşmek.

Şahtadan bütün bedenim ğurumuşdur.

KURU (Tur.) : (bazı nesneler için) Yumuşaklığını yitirmek, sertleşmek.

Sözcüğün Azb'deki ilk iki anlamı Tur'de de vardır. Bunun yanı sıra sözcük, Azb'de” donmak, duygusuz hâle gelmek” anlamını Tur'deise” (bazı nesneler için) yumuşaklığını yitirmek, sertleşmek” anlamını da taşımaktadır.

KURUTMAK

ĞURUT (Azb.) : 1. Islanmış veya nemlenmiş bir şeyi kuru hâle getirmek, rutubetini, ıslaklığını, nemini yok etmek.

2. Kendi etkisi ile yakmak, soldurmak.

3. Dondurmak, duygusuz, hissiz bir hâle getirmek.

*Şahta **ğurutmuş** bedeninin serbeser ; Zerrece yoh hissden onda eser.*
(Sehhet)

KURUT - (Tur.) : (bitkiler için) Canlılığını yitirmek.

Sözcüğün Azb'deki ilk iki anlamı Tur'de de vardır. Bu ortak anlamların yanı sıra birbiriyle örtüşmeyen anlamlar da vardır.

KUŞAK

ĞURŞAĞ (Azb.) : 1. Beli sıkı tutmak için sarılarak bağlanan uzun ve nesiz kumaş, örgü, kemer ; bel bağı.

2. Bel.

*Burada yaz zamanı, **ğurşağa** gider ot olur. (İ. Efendiyév)*

3. Bir şeyin belini sarmak için metalden vs. yapılmış kemer, çember.

4. Yer küresinin iki meridyen arasındaki bölümü.

KUŞAK (Tur.) 1. sos. Yaklaşık olarak yirmi beş, otuz yıllık yaş kümelerini oluşturan bireyler öbeği, göbek, nesil.

2. astr. Yer yüzünde veya herhangi bir gök cisminde belli şartları sağlayan bölge.

3. mat. Bir küre yüzeyi, paralel iki düzlemle kesildiğinde iki kesitin arasında kalan bölüm.

Sözcüğün anlamlarından bazıları iki lehçe arasında birbiriyle örtüşmektedir. Yine anlamlardan bazıları da birbirinden farklıdır.

KÜÇÜK

KÜÇÜK (Azb.) 1. Köpek yavrusu, enik.

Küçüyü govmağ.

2. Çocuk (küfür anlamında).

3. Bazan “ufak” anlamında.

KÜÇÜK (Tur.) : 1. Eni, boyu az.

2. Daha az yaşlı.

3. Niceliği az olan.

4. Niteliği aşağı olan, bayağı.

5. Üstün yeteneği olmayan.

6. Çocuk.

7. (ses) Kısık, parlak olmayan.

8. Yaş, makam, rütbe, derece bakımından daha aşağı olan (kimse).

Bu sözcük Azb. ‘de” küçük” sözcüğünün karşılığıdır.

KÜLEK

KÜLEK (Azb.) : Rüzgar, havanın yer değiştirmesi neticesi meydana gelen esinti.

Géceler, géceler, sonsuz géceler ; Çılğın külekleri gudur géceler!
(M. Müşfiğ)

KÜLEK (Tur.) : Bal, yağ, yoğurt gibi şeyler koymaya yarar tahta kova.

İki lehçede sözcüğün anlamları birbirinden farklıdır. Sözcükte tesadüfî bir ses benzerliği söz konusudur.

KÜPE

KÜPE (Azb.) : Su, yağ vs. konan çeşitli büyüklükteki saksı kap, çömlek.

Saat yarımından sonra Ğurban geldi. **Küpeni**, leyni, parçı ve bir lüleyin getirdi. (Cb Memmedğuluzade)

KÜPE (Tur.) : 1. Kadınların kulak memelerine taktıkları süs takısı.

2. Bazı hayvanların boyunlarının iki yanından sarkan deri uzantıları.

Azb'de "su, yağ vs. konan çeşitli büyüklükteki saksı kap, çömlek" anlamına gelen sözcük, Tur'de daha farklı anlamları içermektedir. Köken bakımından farklı olan sözcüğün anlamları da farklıdır.

KÜT

KÜT (Azb.) : 1. Keskin olmayan, körelmiş.

2. Açık olmayan, anlaşılmayan, ahenkli olmayan ; zayıf, boğuk.

Küt bir gülle sesi eşidildi. (İ. Hüséyinov)

KÜT (Tur.) : Kısa ve kalınca ; sivri ve uzun olmayan.

" Keskin olmayan , körelmiş" anlamıyla iki lehçede de bulunan sözcük, Azb'de farklı olarak " açık olmayan, anlaşılmayan ; zayıf, boğuk" anlamına gelmektedir. Tur'de de" kısa ve kalınca ; sivri ve uzun olmayan" anlamını da taşımaktadır.

OBA

OBA (Azb.) : 1. Göçerlerin, hayvanların vs. geçici olarak kaldıkları ve birkaç çadırli göçebelerin konakladıkları yer.

2. Birkaç evden, haneden oluşan ilkel yaşayış mintikası, küçük köy.

(Şahmas :) *Baharlıdan bura gelende éle bilirsən, şekerden yöndemsiz bir obaya gelirsən. (B. Bayramov)*

OBA (Tur.) : 1. Konak yerinde konaklayan göçebe halk veya aile.

2. Genellikle bölmeli göçebe çadırı.

“ Göçerlerin, hayvanların vs. geçici olarak kaldıkları ve birkaç çadırılı göçebelerin konakladıkları yer” anlamıyla iki lehçede örtüşen sözcük, bu ortak anlamın dışında lehçeler arasında birbirinden farklı anlamlar da içermektedir.

OCAK

OCAĞ (Azb.) : 1. Yemek pişirmek, su ısıtmak için vs. içinde ateş yakılan, üç tarafı kapalı bir tarafı açık ; genelde ateş yakılan yer.

2. Soba veya buhar kazanının ateş yakılan yeri bölümü.

3. din. Pir, kutsal yer, ev.

(Sönmez :) *Erebler evvelleri héç olmazsa büyük merkezlerdeki ocağlara, ibadethanalara tohunmurdular. (C. Cabbarlı)*

OCAK (Tur.) : 1. Isı vererek üzerine veya içine konulan maddeleri ısıtan, pişiren, kaynatan, eriten araç veya âlet.

2. Kahvelerde, kuruluşlarda çay, kahve vb. nin yapıldığı yer.

3. Yer üstünde veya yer altında cevher çıkarılan yer.

4. Bahçelerde ve bostanlarda her tür meyve ve sebze ekimine ayrılmış çevresinden biraz yükseltilmiş toprak parçası.

5. Aynı amaç ve düşünceyi paylaşanların kurdukları kuruluş veya toplandıkları, görev yaptıkları yer.

6. Bazı hastalıkları iyi ettiğine inanılan aile.

7. Yılın 31 gün süren birinci ayı, kânunusani.

Sözcüğün Azb'deki ilk iki anlamı Tur'de de vardır. Bu ortak anlamların dışında sözcük Tur'de Azb'den farklı pek çok anlamı da içermektedir.

OĞUL

OĞUL (Azb.) 1. Erkek evlat.

2. Yaşlı kimselerin yaşça kendilerinden küçük olanlara hitap, seslenme şekli.

3. İş yapabilen, becerikli bir kimse için övme ifadesi olarak kullanılır.

Oğul ona déyerem ki, bu işi görsün.

OĞUL (Tur.) : 1. Bazı sözcüklerin anlamını pekiştirmek için kullanılır.

2. Bey veya ana arı denilen bir dişi arıyla kovandan çıkan arı topluluğu.

Sözcüğün” erkek evlat ve yaşlı kimselerin yaşça kendilerinden küçük olanlara hitap şekli” anlamları iki lehçede de vardır. Bununla birlikte iki lehçe arasında birbiriyle örtüşmeyen anlamlar da vardır.

OKŞAMAK

OHŞA - (Azb.) : 1. Benzemek.

2. Okşamak, sevgisini bildirmek, sevmek, yumuşak davranmak. // Sevgi ifadesi olarak eli ile sıvazlamak, okşamak.

3. Ölen birisi için sagu, ağıt yakarak ağlamak.

Ölünü ohşamağ.

OKŞA - (Tur.) : 1. Bir kimseyi hoşnut etmek.

Azb'deki ilk iki anlamı Tur'de de olan sözcük, bunların dışında iki lehçede birbiriyle örtüşmeyen anlamlar da taşımaktadır.

OKUMAK

OHU - (Azb.) : 1. Yazılmış bir şeyi gözden geçirerek sesli veya sessiz kıraat etmek.

2. Tahsil almak, öğrenim görmek, bir okula devam etmek.

3. Şarkı, türkü vs. ifa etmek.

4. Cıvıldamak, ötmek.

*Artıǵ sūbh açılan vahtı maral sūrūleri . . . daǵlara ǵalhmır, ǵūneş doğanda kend baǵlarında ǵuşlar **ohumurdu**. (E. Memmedhanlı)*

OKU - (Tur.) : 1. Bir şeyin anlamını çözmek.

2. Bazı belirtilerle bir anlamı, gizli bir duyguyu anlamak, kavramak.

3. Hastalığı iyi edeveğini ileri sürerek okuyup üflemek.

4. hlk. Bir yere çağırarak, davet etmek, okuntu göndermek.

Sözcüğün anlamlarından bazıları iki lehçe arasında örtüşmektedir. Bazıları ise birbirinden farklıdır.

OKUNMAK

OHUN - (Azb.) : 1. Gözden geçirilerek sesli veya sessiz kıraat etmek.

2. Sesli olarak şarkı, türkü söylenmek.

*Konsertde yéni mahnılar **ohundu**.*

İki lehçede de sözcüğün" gözden geçirilerek sesli veya sessiz okumak" anlamı örtüşmektedir. Azb'de farklı olarak" sesli olarak şarkı, türkü söylemek" anlamını da kazanmıştır. Sözcükte anlam genişlemesi olmuştur.

OKUTMAK

OHUT - (Azb.) : 1. Okumasını rica etmek, okumaya sevk etmek. // Okumasını söylemek.

2. Tahsil alması için okula yollamak.

3. Ders vermek, öğretmenlik yapmak.

4. Makamla bir şey söylemesini rica etmek.

*Hanendeni **ohutmaǵ**.*

Tur'de" okumasını rica etmek, okumaya sevk etmek ; tahsil alması için okula yollamak ve ders vermek, öğretmenlik yapmak" anlamlarını taşımaktadır. Bu anlamlar Azb'de de vardır. Ayrıca farklı olarak" makamla bir şey söylemesini rica etmek veya mecbur etmek" anlamını da kazanmıştır.

OLACAK

OLACAĞ (Azb.) : 1. Talih, alın yazısı.

2. İçinde yaşayış yeri olan alan.

(Alı Rövşene :) *İndi özümüze bir olacağ atlarımıza da bir tövle tik. "Koroğlu"*

OLACAK (Tur.) : 1. Olması, yapılması uygun olan.

2. Kendinden beklenen davranışı gösteremeyen.

3. Olma, gerçekleşme olasılığı bulunan şey.

Azb'de" talih, alın yazısı ve içinde yaşayış yeri olan alané anlamlarına gelen sözcüğün ilk anlamı Tur'de de vardır. Bununla birlikte Tur'de farklı yan anlamları da kazanmıştır.

ONCA

ONCA (Azb.) : 1. O kadar, öylesine, öyle.

2. Sadece on, yalnızca on.

Onca gepik pulum galıb.

ONCA (Tur.) : Ona göre, onun düşüncesince.

" O kadar, öylesine, öyle" anlamı iki lehçede de vardır. Ortak anlam dışında sözcük iki lehçe arasında birbirinden farklı anlamlar kazanmıştır.

ONLUK

ONLUĞ (Azb.) : 1. On manatlık para.

2. Lambada, ampülde ışık, tahtada vs. kalınlık derecesini bildirir.

(Nebi :) *Odur ki bi géce on bir el dalbadan **onluğa** vuruldu.*

ONLUK (Tur.) : 1. On para, on kuruş, on lira ve on bin lira değerinde para.

2. On üzerinden tam not alan.

3. On birimden, on parçadan oluşan.

İlk anlamıyla iki lehçede de az çok aynı olan sözcük, diğer anlamları itibarıyla iki lehçe arasında birbirinden farklıdır.

ORAK

ORAG (Azb.) : Ekin biçmekte kullanılan, yarım çember şeklinde keskin demir âlet, küçük hasat aleti.

ORAK (Tur.) : Ekin biçme zamanı.

Sözcük, Tur'de" ekin biçmekte kullanılan, yarım çember şeklindeki keskin demir âlet ve ekin biçme zamanı" anlamlarına gelmektedir. Sözcüğün ilk anlamı Azb'de de vardır. Bu durumda anlamlardan birisinin örtüşürken diğerinin farklı olduğunu görüyoruz.

ORTALAMAK

ORTALA - (Azb.) : 1. Ortadan ikiye bölmek.

2. Ortak etmek.

3. Etrafını çevirmek, kuşatmak.

ORTALA - (Tur.) : 1. Ortasını bulmak.

2. sp. Topla oynanan bazı oyunlarda, oyuncu topu alanın ortasına doğru atmak.

Azb'de" ortadan ikiye bölmek ; ortak etmek ; etrafını çevirmek, kuşatmak" anlamlarını taşıyan sözcük, Tur'de daha farklı anlamları içermektedir.

OTURACAK

OTURACAĞ (Azb.) : 1. Oturulan yer, üzerinde oturulan şey. // Sandalye, tabure, koltuk vs.

2. mat. Geometrik cismin yere dokunan aşağı kısmı.

Konusun oturacağı.

3. Bir yapının temeli.

Héykelin oturacağı.

" Oturacak yer, üzerinde oturulan şey" anlamı iki lehçede de ortak olan sözcük, bu ortak anlamının dışında Azb'de daha farklı anlamları da kazanmıştır.

OTURAK

OTURAĞ (Azb.) : 1. Göçer hayat sürmeyen, yerleşik hayat süren. // Göçmen olmayan kuşlar. // İklim vs. dolayısıyla yerini değiştirmeyen hayvan, balık vs.

Lakin Camal kende gelmek ve oturağ heyat kéçirmek istemirdi. // Oturağ guşlar bütün ili bir yérde galırlar.

2. Bir yerde oturularak yapılan iş.

Oturağ ve hereketsiz hayat terzi neticesinde bedeninin forması değişir, tendürüstlük pozulur.

3. Oturulan ev, bina, yer dinlenme yeri, konaklama yeri vs.

Yorulanda olur size oturağ ; Göl kenarı, yaşıl çemen, dumalar ! (S. Rüstem)

4. Bir şeyin alt tarafı yere veya başka bir tarafa dokunan, dayanan, yaslanan kısmı.

OTURAK (Tur.) : 1. Tahtadan alçak iskemle.

2. Oturulacak yer veya şey.

3. İçine abdest bozulan kap, lazımlık.

4. İçkili, çalgılı, kadınlı eğlenti.

5. Bacaklarında veya başka bir yerinde, gezmesine engel olacak bir özrü olduğundan hep evde oturan (kimse) kötürüm.

6. Boru mengesinin tezgaha oturduğu ve vidalandığı bölüm.

“Bir şeyin alt tarafı yere veya başka bir tarafa dokunan, dayanan, yaslanan kısım” anlamıyla iki lehçede de örtüşen sözcük, bu anlamının dışında iki lehçede birbiriyle örtüşmeyen pek çok anlamı da taşımaktadır.

OTURMAK

OTUR (Azb.) : 1. Vücudun alt kısmını bir yere koyarak yerleştirmek.

2. Hareketsiz kalmak, oturur vaziyette olduğu yerde kalmak. // Hiçbir işle uğraşmamak, vaktini boşuna geçirmek, boş durmak.

3. Çökmek, alt kısmı toprağa değmek, aşağı inmek. // Dibe çökmek.

4. Yuvasına yerine girmek, uygun gelmek.

5. Üzerine iyi oturmak, uygun gelmek.

OTUR - (Tur.) : 1. Bir yerde sürekli olarak kalmak, ikamet etmek.

2. Biriyle beraber yaşamak.

3. Yer almak, geçmek.

4. Benimsemek, yerleşmek, kökleşmek.

5. Belli bir yörüngede dönmeye başlamak.

6. Herhangi bir durumda belli bir süre kalmak.

Sözcüğün Azb'deki anlamlarının hepsi Tur'de de vardır. Bunun yanı sıra sözcük, Tur'de Azb'den farklı pek çok anlamı da kazanmıştır.

OTURTMAK

OTURT - : (Azb.) : 1. Oturmak filini yaptırmak.

2. Yerine yerleştirmek, takmak.

3. Çökmesini sağlamak, çökmesine sebep olmak, çöktürmek.

4. Hapse attırmak, hapsettirmek.

5. Bindirmek.

Tur'de" oturmak filini yaptırmak ve yerine yerleştirmek, takmak" anlamlarına gelmektedir. Sözcük Azb'de bu anlamlar ve bunlara ilâve anlamlar da kazanmıştır.

OTURUM

OTURUM (Azb.) : Oturmak fiili, işi, oturma.

OTURUM (Tur.) : 1. Bir meclis veya kurulan çözümlenmeksi gereken sorunları görüşüp tartışmak için yaptığı toplantı, celse.

Azb'de" oturma fiili, işi" anlamına gelen sözcük, Tur'de daha farklı bir anlamı içermektedir. Bu durumda sözcüğün kökenleri aynı da olsa anlamlarının farklı olduğunu görüyoruz.

OVMAK

OV - (Azb.) : Ovarak yıkamak, kazımak.

2. Ovarak ince narin hâle getirmek.

Yarğan yarar sinisini dağların ; Sular ovar binisini dağların. (R. Rza)

3. Delmek, kazımak. // Bıçak vs. ile silmek, kazımak.

Dağların içini ovarağ bu tünéli açmışlar. (M. İbrahimov)

O senin yazdığını ; Ovub tökdü bıçağla. (Z. Helil)

OV - (Tur.) : Bir şeyin üzerine bastırarak el gezdirmek.

İki lehçede de” ovarak yıkamak” anlamı ortak olan sözcük, Tur’de farklı olarak” bir şeyin üzerine bastırarak el gezdirmek” anlamını da kazanmıştır. Azb’de ise yine Tur’dan farklı anlamlar yer almaktadır.

OVUŞTURMAK

OVUŞDUR - (Azb.) : 1. Vücudun herhangi bir tarafını parmaklar vasıtasıyla sıkmak, ovmak ; Elini dolaştırarak avuçlarıyla sıkmak ; Masaj yapmak.

2. Tedavi gayesiyle vücudun bir tarafına krem, ilaç vs. sürerek ovmak.

Kamfora sürterek ovuşturmaq.

OVUŞTUR - (Tur.) : (el için) Birbirine sürtmek.

Azb’deki ilk anlamı Tur’de de vardır. Sözcük iki lehçe arasında örtüşen bu anlamın dışında birbiriyle örtüşmeyen anlamları da taşımaktadır.

OYDURMAK

OYDUR - (Azb.) : 1. Oyuk açtırmak, kazdırmak.

2. Çıkarttırmak.

“ Oyuk açtırmak, kazdırmak” anlamı iki lehçede de örtüşmektedir. Sözcük, Azb’de” çıkartmak” anlamını da Tur’dan farklı olarak kazanmıştır.

OYMAK

OY - (Azb. T.) : Yıkayıp götürmek, delmek, yarmak (suyun toprağı yıkayıp , delip götürmesi vs.).

OY - (Tur.) : 1. Keskin sivri uçlu bir cisimle bir şeyi yontarak veya delerek çukur oluşturmak.

2. Kumaş gibi bir şeyi girintili bir biçimde kesmek.

Azb'de" yıkayıp götürmek, delmek, yarmak (suyun toprağı yıkayıp, delip götürmesi vs.)" anlamına gelen sözcüğün bu anlamı Tur'de de vardır. Sözcük Tur'de daha geniş bir anlam yüküne sahiptir.

OYNAK

OYNAĞ (Azb.) : 1. Hareketli, oynayan, devamlı hareket halinde olan.

2. Ağırbaşlı olmayan, hafif meşrep.

OYNAK (Tur.) : 1. Hareket, canlılık veren.

2. Değişken, kararsız.

Azb'deki anlamları Tur'de de bulunan sözcük, Tur'de Azb'den farklı anlamları da kazanmıştır.

OYUK

OYUĞ (Azb.) : 1. Oyulmuş yer.

2. Ovmak suretiyle ufalanmış şey.

*Sanki çaydaşların **oyuğlarını**, ağaçların köklerini bu uçdan eşir ve yérin terkine gédirdi.*

Tur'de ve Azb'de" oyulmuş yer" anlamına gelen sözcük, buna ilâveten Azb'de" ovmak suretiyle ufalanmış şey" anlamını da taşımaktadır.

OYUN

OYUN (Azb.) : 1. Eğlenmek ve vakit geçirmek birkaç kişi veya çocuk arasında yapılan türlü eğlence.

2. Belirli kural usül ve şartlar dahilinde yapılan spor, spor türü.

3. Belirli bir rolü oynama, icra etme.

4. Raks, dans.

5. mec. Hokkabazlık, dalavere, fırıldak.

OYUN (Tur.) : 1. Şaşkınlık uyandırıcı hüner.

2. Sahne veya mikrofonda oynamak için hazırlanan eser, temsil, piyes.

3. Hile, düzen, entrika.

4. sp. (güreşte) Hasını yenmek için yapılan türlü biçimlerde şaşırtıcı hareket.

Sözcüğün Azb'deki anlamlarının hepsi Tur'de de vardır. Bunun yanında sözcük, Tur'de daha farklı, Azb'de olmayan anlamları da içermektedir.

ÖFKE

ÖFKE (Azb.) : 1. Akciğer.

2. kon. Sinir, hiddet.

ÖFKE (Tur.) : ünl. Engelleme, incinme veya gözdağı karşısında gösterilen saldırganlık tepkisi, kızgınlık, hiddet, gazap.

Azb'de" akciğer" anlamına gelen sözcük, Tur'de çok daha farklı bir anlamı içermektedir. Aslında sözcüğün Tur'deki anlamı Azb'de de vardır, fakat konuşma dilinde kalıp yazı diline geçirilmemiştir.

ÖFKELİ

ÖFKELİ (Azb.) : 1. Cesur, yürekli.

Öfkeli oğlan.

2. kon. Sinirli, hiddetli.

ÖFKELİ (Tur.) : Öfkelenmiş, kızgın, hiddet.

Azb'de" cesur yürekli" anlamına gelmektedir. Tur'de ise" öfkelenmiş, kızgın, hiddetli" anlamındadır. Tur'deki bu anlam Azb'de de var olmasına rağmen yazı diline geçirilmemiştir.

ÖĞRENCİ

ÖYRENCİ (Azb.) : 1. esk. Öğrenci, talebe.

2. kon. Müptela, tutulmuş, alışmış, alışkanlık hâline getirmiş.

ÖĞRENCİ (Tur.) : 1. Bir bilim veya sanat yetkilisinin gözetimi ve yol göstericiliği altında belli bir konuda çalışan kimse.

2. Özel ders alan kimse.

Azb'deki anlamıyla Tur'de de bulunan sözcük, Tur'de daha farklı bir anlam daha içermektedir.

ÖĞRENMEK

ÖYREN - (Azb.) : 1. Bilgi edinmek, bilgi sahibi olmak, bir şeyi tecrübe ile öğrenmek. // Bir işle, sanatla uğraşarak onu benimsemek, bir sanat sahibi olmak.

2. Haberleşerek sorarak bilmek, öğrenmek.

3. İncelemek, araştırmak.

*Füzulinin yaratıcılığını derinden **öyrenmek**.*

4. Alışmak, alışkanlık hâline getirmek, öğrenmek.

*Biz herbiyyeliler danüzü durmağa **öyrenmişik**. (Mir Celal)*

Tur'deki anlamlarıyla Azb'deki ilk iki anlamı örtüşen sözcük, Azb'de" incelemek, araştırmak ve alışmak, alışkanlık hâline getirmek" anlamlarını da kazanmış ve anlam genişlemesi göstermiştir.

ÖĞRETMEK

ÖYRET - (Azb.) : 1. Bilgi, sanat, meslek sahibi etmek.

2. Bilmediği bir şeyi öğretmek, bildirmek, anlatmak, kavratmak.

3. Ders vermek.

4. Alışkanlık kazandırmak, alıştırmak.

(Tahir) lap uşağığdan dağ havasına alışdığı üçün Bakının istisine hele de öyreşe bilmirdi. (H. Méhdi)

5. Bildirmek, tanıştırmak, izah etmek.

Yolu öğretmek.

Sözcüğün pek çok anlamı iki lehçe arasında örtüşmektedir. Bunun yanı sıra örtüşmeyen anlamlar da vardır.

ÖN

ÖN (Azb.) : 1. Bir şeyin ön tarafı, yüze gelen kısmı, cephe // İleride olan, ileriye yöneltilmiş, ön tarafta olan. // Ön taraf, ileri kısım, karşı taraf.

ÖN (Tur.) : 1. Yakın gelecek zaman.

2. Giyeceklerin genellikle göğsü örten kısmı.

3. Benzerler arasında bakılan veya gidilen yönde olan.

4. Civar, yöre.

Azb'deki anlamı Tur'de de bulunan sözcük, Tur'de farklı yan anlamları da kazanmıştır.

ÖRTÜ

ÖRTÜ (Azb.) : 1. Başa örtmekle kullanılan bir şey.

2. Perde, örtük.

Örtüsü ağ pencereler.

ÖRTÜ (Tur.) : 1. Örtmek için kullanılan şey.

2. Yapılarda çatı, dam.

“ Başa örtmekte kullanılan bir şey” anlamı iki lehçede de örtüşmektedir. Bununla birlikte sözcük, Azb'de” perde, örtü” , Tur'de de” örtmek için kullanılan şey ve yapılarda çatı, dam” anlamlarını da taşımaktadır.

ÖTE

ÖTE I (Azb.) : Uzakta, ileride bulunan yer, ileri.

ÖTE II (Azb.) : Üstün, ileri, ileride.

ÖTE (Tur.) : 1. Bir şeyin arkadan gelen bölümü.

2. Öbür yan.

3. (yer ve zaman için) Konuşana göre uzakta kalan.

4. Daha fazla, çok.

5. Bulunulan yere göre karşı yanda olan.

Azb'deki anlamıyla Tur'de de bulunan sözcük, Tur'de daha farklı anlamları da alarak anlam genişlemesi göstermiştir.

ÖTMEK

ÖT - (Azb.) : 1. Geçmek, geçip gitmek, gelip geçmek. // Bir yerin, sahanın ortasından, içinden geçmek. // Uçup gitmek, uçarak geçmek.

A kişi, sene ne olup ki, ölesen ? Sen köhnenin gorhağışan.

Üstünden yél ötende déyirsen öleyem. (Azb. Halk Yaz. Ör. 328 / 3) //
*Durna desteleri **ötüb** keçirdi. (E. Memmedhanlı)*

2. Harekette, yürüyüşte, yarışmada ileri geçmek, geride bırakmak, ileride olmak, geçmek.

Beli, gerek Ğehreman ötsün de ! – déye, Rüstem yéne de ğeti cavab verdi. (S. Rehimov)

3. Geçmek, atlamak, savulmak, bitmek.

Ötdü yaz, soldu çiçek, inledi bülbul, kelebek. (M. Müşfiğ)

4. Kuş ve böcekler ses çıkarmak, şakımak, cıvıldaşmak.

ÖT - (Tur.) : 1. (üfleme çalgıların) Sesi çıkmak.

2. Yankı veya yankılı ses vermek.

“ Kuş ve böcekler ses çıkarmak, şakımak” anlamı iki lehçede de ortaktır. Sözcük Azb'de farkı pek çok anlamı içermektedir. Yine Tur'de de sözcüğün Azb'den farklı iki anlamı daha vardır.

ÖTÜŞ

ÖTÜŞ (Azb.) : Yarış, koşu, yürüyüş vs. yarışması.

Ğaç oğlan ! Ğaç ! At basdı ! Millet gelir ! Ötüşden çıhan bir camaat gelir.

ÖTÜŞ (Tur.) : Ötmek işi veya biçimi.

Azb'de” yarış, koşu, yürüyüş vs. yarışması” anlamına gelen sözcük, Tur'de” ötmek işi veya biçimi” anlamındadır. Anlamların birbirinden farklı olduğunu, örtüşmediğini görüyoruz.

ÖTÜŞMEK

ÖTÜŞ (Azb.) : 1. Hep birlikte veya karşılıklı ötmek.

2. Koşuda birbirini geçmeye çalışmak.

Yığıb çantalara yérden - yemişden ; Yolda gah yürüyüb, gah ötüşerdik. (S. Vurgun)

3. Geçinip, gitmek, yaşamak, geçinmek.

Aile ise péndir, çörek ve bu kimi şeylerle ötüşürdü. (M: S. Ordubadi)

Tur'de" hep birlikte veya karşılıklı ötmek " anlamına gelmektedir. Bu anlam Azb'de de vardır. Bununla birlikte sözcük Azb'de çok daha farklı anlamları da kazanmıştır.

ÖVÜNMEK

ÖYÜN - (Azb.) : 1. Kendini övmek, kendini methetmek, kibirlenmek.

2. Bel bağlamak, yaslanmak, kendine dayanak, arka sanmak.

(Anton :) *Yarın artıg öyündüyün servet : Sana yalnız gazandırır le'net. (H. Cavid)*

ÖVÜN - (Tur.) : Bir niteliği sebebiyle kendini yücelmiş sayarak bundan abartmalı bir biçimde söz etmek, iftihar etmek.

" Kendini övmek, kendini methetmek, kibirlenmek" temel anlamıyla iki lehçede de örtüşen sözcük, Tur'de ve Azb'de ortak anlamın dışında farklı anlamları da kazanmıştır.

ÖZ

ÖZ (Azb) : 1. Şahsına, kendine ait, has, mensup olan. // Kendisi tarafından meydana getirilmiş, elde edilmiş vs.

2. Sadece kendine veya bir şeye has olan ; hususi.

3. yakın, tabii.

Öz adamımız.

4. Bir işe şahsen katılan.

O özü de çoh eziyyet çekdi.

5. Bir kimsenin veya bir şeyin büyüklüğünü, önemini dikkate almak, belirtmek için kullanılır.

Meni nazir özü gebul etdi.

ÖZ I (Tur.) : 1. Bir şeyin en kuvvetli veya kıvamlı bölümü.

2. Çıbanların içinde ölmüş dokudan oluşan irinle birlikde çıkan parça.

ÖZ II (Tur.) : Kan bağı ile bağlı, üvey olmayan.

Bu sözcük, Tur'de eş sesli bir sözcüktür. Sözcüğün Azb'deki ilk iki anlamı Tur'deki anlamlarla örtüşmektedir. Bununla birlikte Tur'de Azb'den farklı anlamlar da vardır. Azb'de de Tur'den farklı anlamları vardır.

PALAZ

PALAZ (Azb.) : Yün veya pamuk ipliğinden dokunan geniş, uzun, kalın ve tüysüz kilim.

Hücrenin ferşi ibaretdi bir palazdan. (C. Memmedguluzade)

PALAZ (Tur.) : Kaz, ördek, güvercin gibi bazı kuş yavrularının civcivlikten sonraki durumları.

Sözcük iki lehçede farklı anlamları içermektedir. Köken bakımından da farklı olan sözcüklerde tesadüfî bir ses benzerliği yani eş seslilik söz konusudur.

PAMUKLU

PAMBIĞLI (Azb.) : 1. Pamuk olan, pamuk ekilmiş.

Ağ pambığıl gəpiş Muğan : Gəniş çöllər bizimkidir. (Aşığ Şəmşir)

2. Pamuğu olan, içinde pamuk olan, pamuklu.

(Çimnaz) Pambığıl canlılığını eynine tahi, gızına da teze paltarını deyişmeyi teklif étdi. (E. Ebulhesen)

PAMUKLU (Tur.) : 1. Pamuk ipliği veya başka iplikler karıştırılarak dokunmuş (kumaş).

2. Yüzeyle astarı arasına pamuk yayılarak dikilen hırka.

“ Pamuğu olan, içinde pamuk olan, pamuklu” anlamı iki lehçede de ortak olan sözcük, iki lehçe arasında bu ortak anlamın dışında birbirinden farklı anlamları da kazanmıştır.

PAPAK

PAPAĞ (Azb.) : 1. Tüylü deriden yapılan başlık, kalpak.

2. Bir şeyin üzerindeki şey ; kapak.

“ Tüylü deriden yapılan başlık, kalpak” anlamıyla iki lehçede de örtüşen sözcük, Azb'de Tur'den farklı olarak” bir şeyin üzerindeki şey ; kapak” anlamına da gelmektedir.

PAY

PAY (Azb.) : Bir şeyi taksim ettikten sonra her şahsa düşen parça, hisse, kısım. // Bir şeyin taksim edildiği parçalardan her biri.

2. Defa, kere.

(Resul :) *Béle gün, béle eziyyet çekmekdence, bir yol ölüb ğurtarmağ min pay yahşıdır. (N. Nezirov)*

3. Hediye, bahşiş.

. . . Ğızın cehizinde camovar yohsa eğrebalardan samovar alıb pay getirerler. (R. Efendiyév)

Tur'de” bir şeyi taksim ettikten sonra her şahsa düşen parça, hisse” anlamına gelen sözcük, Azb'de de bu anlam ve bununla birlikte” defa, kere ; hediye, bahşiş” anlamlarını da kazanmıştır.

PİNTİ

PİNTİ (Azb.) : Üstüne başına, temizliğine önem vermeyen ; eli yüzü, elbisesi veya vücudu kirli, pasaklı.

Sizden evvel bu otağda bir telebe yaşayırdı, çoh pinti idi. (Y. V. Çemenzeminli)

PİNTİ (Tur.) : Aşırı derecede cimri, kısmık.

Sözcük iki lehçede de farklı anlamlar taşımaktadır.

PİNTİLİK

PİNTİLİĞ (Azb.) : Pinti, kirli, pasaklı, düzensiz, intizamsız kimsenin hali.

(*Firengiz :) Bah bu **pintilik** hesteliyine ğarşı yürüş élemek lazımdır.*
(B. Bayramov)

PİNTİLİK (Tur.) : Pinti olma durumu veya pintice davranış, hisset.

Yine sözcük, Azb'de ve Tur'de birbirinden farklı anlamları içermektedir

PİS

PİS (Azb.) : 1. Kötü durum ve özelliklere malik olan, verilen görevleri yerine getirmeyen, arzulanan şekilde hareket etmeyen, kötü şeyler yapan ; fena. // Etrafındakilere karşı kötü hareket eden, kaba.

Pis usta. // (Senem :) İndi men ne déyirem ki, pis söz démirem ki ?!
.. (Y. Hacıbeyov)

2. Kötü, alçak, rezil, şerefsiz, namert. // ahlaksız, liyakatsiz, yaramaz, kusurlu. // Kötü kimse.

– (*Eşref Zéynala :) Hülase, **pis** övlad gerek ortalıĝdan götürülsün.*
(Y. V. Çemenzeminli)

3. Ezici, üzücü, sıkıcı, ağır, hoş gitmeyen. // Menfi.

– . . . *Valeri **pis** bir heber getirdi.* (Mir Celal)

PİS (Tur.) : 1. Leke, toz veya kirle kaplı olan kirli, iğrendirici, murdar, mülevves.

2. Kendinde pislik olan veya pislenmiş olan.

3. Kendinde kir olmamasına rağmen bazı sebeplerden dolayı öğrenilen.

4. Çirkin, sevimsiz olan.

5. (söz için) Dinleyenleri utandıracak durumda olan.

6. İçinden çıkılması çok güç, karışık.

Sözcük, her iki lehçede de pek çok anlam yüküne sahiptir. İki lehçedeki bu anlamları karşılaştırdığımızda örtüşen anlamın olmadığını görmekteyiz.

PİSLEMEK

PİSLE - (Azb.) : Bir kimse hakkında kötü konuşmak, kötülemek.

Hereketini pislelemek.

PİSLE - (Tur.) : 1. Büyük veya küçük abdestini etmek, kirletmek.

2. Pisletmek.

PİSLENMEK

PİSLEN - (Azb.) : Kötülenmek, hakkında kötü konuşulmak.

İç i pislenmek.

PİSLEN - (Tur.) : Pis olmak, pisliğe bulaşmak.

Sözcük, iki lehçede de farklı anlamları taşımaktadır.

PİSLİK

PİSLİK (Azb.) : 1. Kötü şeyin hâli ve niteliği, kötülük.

– *Yüz min camaat içdiyi suyun yahşılığı ve pisliliğini tebib evezine, molladan ve Hacıdan soruşuruğ. (C. Memmedgölüzade)*

2. Kötü iş, alçaklık, rezillik, kötü hareket ; fenalık.

PİSLİK (Tur.) : 1. Kir.

2. Dışkı, necaset.

3. Pis olanın durumu.

4. mec. Kötü zararlı davranış veya iş.

Sözcüğün anlamlarının iki lehçe arasında birbirinden farklı olduğunu görmekteyiz. Aslında sözcüğün Azb'deki ikinci anlamı Tur'de de vardır, fakat mecaz anlam ifade etmektedir.

PÖRTLEMEK

PIRTLA (Azb.) : 1. İleri, dışarı fırlamak, kabarıp çıkmak, kabarmak, yuvasına sığmayarak öne fırlamak (göz vs.).

2. Dar bir yerden çıkmak, fırlamak.

3. Karışmak, birbirine geçmek, dolaşmak, açılmaz hâle gelmek.

*Heğiğetin ğırmızı yanagını toz basmış, başının tükleri bir néçe yérden **pırtlamış**. . . daş aşırın yoldaşlarına bahırdı. (E. Veliyév)*

Azb'deki ilk iki anlamıyla Tur'deki anlamları örtüşen sözcük, Azb'de Tur'den farklı olarak "karışmak, birbirine geçmek, dolaşmak" anlamını da taşımaktadır.

SAÇAK

SAÇAĞ (Azb.) : 1. Bir şeyin (genelde perdenin, elbisenin vs.) kenarlarında olan saçaklar, iplik telleri.

2. bot. Bazı bitkilerde olan uzun ince teller.

*(Semenderin) gözüne ancağ söyüdüñ soyuğ **saçağları** göründü. (B. Bayramov)*

SAÇAK (Tur.) : 1. (havlu, halı vb. için) Kenarlardaki iplik püskülü.

2. Bir yapının herhangi bir bölümünü güneş ve yağmurdan koruması için, o bölümden dışa taşkın ve altı boşta olarak yapılan örtü.

3. Görünüşü saçağı andıran püskül.

Sözcüğün” bir şeyin kenarında olan saçaklar, iplik telleri” anlamı iki lehçede de örtüşmektedir. Örtüşen bu anlamla birlikte sözcük iki lehçe arasında birbirinden farklı anlamları da içermektedir.

SAÇMA

SAÇMA (Azb.) : 1. Saçmak fiili.

2. Küçük yuvarlak kurşun tanesi.

3. Anlamsız, yersiz, alakasız, boş laf, söz.

SAÇMA (Tur.) : 1. Bir tür balık ağı, serpme ağ.

2. Akla uygun olmayan, anlamsız yersiz söyleyen veya iş yapan.

Azb'deki anlamlarının hepsi Tur'de de bulunan sözcük, Tur'de bu ortak anlamlarla birlikte Azb'de olmayan farklı anlamları da taşımaktadır.

SAĞANAK

SAĞANAĞ (Azb.) : 1. Davul, elek, kalbur ve böyle şeylere geçirilen çember ; kasnak.

– (Vezir :) *Geflemen (helbirin) sağanağının bir tarafını basdıǵda, o biri tarafı galhıb dizime éle tohunubdur ki, indi aǵrıdan ǵıçımı ǵaldıra bilmirem. (M. F. Ahundov)*

2. Genelde çember şeklinde olan her şey.

Zülfüǵar katibin yanından el çekmir, şüşesiz sağanaǵdan gözünü bereldirdi. (B. Bayramov)

SAĞANAK (Tur.) : Birdenbire başlayan, genellikle kısa süren şiddetli yağmur.

Sözcüğün iki lehçede anlamları birbiriyle örtüşmemektedir. Sözcük köken bakımından da farklıdır.

SAĞILMAK

SAĞIL - (Azb.) : 1. Sağmak fiiline konu olmak.

2. Sızmak, toplanmak, dolmak.

(Onun) elleri esir, gözlerinin nazik damarlırana ğan sağılırdı.

SAĞIL - (Tur.) : 1. (kumaşın) Bir yerinden iplik çıkıp sökülme.

2. hık. Akmak, kaymak, aşağıya doğru hızla inmek.

“Sağmak fiiline konu olmak” anlamı iki lehçede de vardır. Ayrıca sözcük, Azb’de “sızmak, toplanmak,dolmak” anlamını, Tur’de de “bir yerinden iplik çıkıp sökülme” anlamını da iki lehçede birbirinden farklı olarak taşımaktadır.

SAĞIM

SAĞIM (Az.) : 1. Sağmak fiili, işi ; sağma.

2. Bir seferde veya belirli bir zaman içinde sağılan sütün miktarı.

Sağım ilden - ile artır.

SAĞIM (Tur.) : Süt veren hayvan.

“Sağmak işi” anlamı iki lehçede de bulunan sözcük, bu ortak anlamın yanı sıra Azb’de “bir seferde veya belli bir zaman içinde sağılan sütün miktarı” ,Tur’de ise “süt veren hayvan” anlamlarını da karşılamaktadır.

SAĞLAM

SAĞLAM (Azb.) : 1. Vücudun bütün organlarının düzgün, sağ salim, normal çalışması hâli. // Sağlamlık ifade eden, sağlam olduğunu gösteren, bildiren.

2. Organizma için faydalı, temiz, hayırlı olan ; temiz, saf.

3. mec. Sağlam, zedesiz, harap olmamış, bozulmamış.

SAĞLAM (Tur.) : 1. Güvenilir.

2. Gerçek, inanılır bir temeli olan.

3. Dayanıklı kolay bozulmaz, yıkılmaz.

4. Zarar görmemiş, bozulmamış.

Sözcüğün Azb'deki anlamlarının hepsi Tur'de de vardır. Buna ilâve olarak sözcük, Tur'de farklı anlamları da içererek anlam genişlemesi göstermiştir.

SAĞLIK

SAĞLIĞ (Azb.) : 1. Vücudun bütün organlarının sağlam olması, düzgün, normal çalışması, sıhhatli olması.

SAĞLIK (Tur.) : 1. Vücudun iyi veya kötü olması durumu.

2. Sağ, canlı, diri olma durumu.

Sözcüğün Azb'deki anlamıyla Tur'deki anlamları örtüşmektedir. Örtüşen bu anlamların dışında sözcük ,Tur'de farklı yan anlamları da alarak anlam genişlemesi göstermiştir.

SAĞMAK

SAĞ - (Azb.) : Sütü hayvanların memesinden çekip çıkarmak.

SAĞ - (Tur.) : 1. (balı) Kovandaki peteklerden almak.

2. Yumak durumundaki bir şeyi çözüp açmak.

"Sütü hayvanların memesinden çekip çıkarmak" anlamı iki lehçede de bulunan sözcük, bu anlamın yanında Tur'de farklı yan anlamları da içermektedir.

SAKINMAK

SAĞIN - (Azb.) : Çekinmek, korunmak, kendine hakim olmak.

SAKIN - (Tur.) : 1. Olabileceği düşünülen kötülöklere karşı önlemler almak.

2. Herhangi bir korku veya düşünce ile bir şeyi yapmaktan uzak durmak.

İki lehçede de “çekinmek, korunmak, kendine hakim olmak” anlamı ortak olan sözcük, Tur’de daha farklı anlamları da karşılamaktadır.

SAKLAMAK

SAHLA - (Azb.) : 1. Bir şeyi elinde tutarak düşmesine engel olmak.

*Bayram pulu açıb bir néçe değıge **sahladı**. (H. Méhdi)*

2. Hareketini durdurmak, kesmek.

– *Aralarında en yaşlıları olan Reşid atı **sahladı** . (H. Nezerli)*

3. Gıtmesine, ileri hareketine engel olmak, önünü kesmek.

– *İnsanlar isi bu köhlen ata kemend atır, onu **sahlamağa** çalışdırdılar. (E. Veliyév)*

4. Sahip olmak, taraftarı olmak, beslemek (hayvan).

– *Emioğlumun péşesi göyun **sahlamağ** idi göyunları da kürd çobanlarına tapşırımışdı. . . (C. Memmedğuluzade)*

5. Sorumlu olduğı insanlara bakmak, yaşayışını temin etmek, geçindirmek.

*Uşağlarını **sahlamağ**.*

6. Dayanarak bir şeyin yıkılmasına, uçmasına engel olmak.

*Tirleri divar **sahlayır**.*

7. Belirli bir maksat için kendine hizmetçi tutmak.

*Varlıların çohu özlerini ve médenlerini görumağ meğsedile yanlarında goçu **sahlayırdılar**.*

8. Bir yerde durmaya, kalmaya mecbur etmek.

*Komandanı arhların derin bir yerinde **sahlamağ** lazım idi. (H. Nezerli)*

9. Sözünü, işini vs. kesmek.

– **Sahlayıb** iclası éle bu zaman ; Süzür vuruşmanı igid pilotlar. (M. Rahim)

10. Muhafaza etmek, korumak.

11. Gizlemek, kimseye göstermemek. // Bir sözü, sırrı vs. kimseye söylememek.

12. Bir şeyi koruyup saklamak.

SAKLA - (Tur.) : 1. Elinde bulundurmak, tutmak.

2. Kaybolmaması için gizli bir yere koymak.

3. Birine vermek için ayırmak.

Azb'de pek çok anlamı karşılayan sözcüğün “muhafaza etmek, korumak ; gizlemek, kimseye göstermemek ; bir şeyi koruyup saklamak” anlamları iki lehçede örtüşmektedir. Bunun dışındaki diğer anlamlar iki lehçe arasında birbirinden tamamen farklıdır.

SALDIRMAK

SALDIR - (Azb.) : 1. İki veya birkaç kimseyi veya hayvanı birbirine düşürmek, hücum ettirmek.

2. Bırakmaya mecbur etmek.

(Erşad :) Men bu tūfengle kolhozun heyvanını gāçağlardan saldırmışam. (İ. Efendiyév)

3. Yaptırmak, inşa ettirmek.

(Cenneteli ağa :) Opanı men, orada olanda isteyirdim bağ **saldıram**.
(N. Vezirov)

4. Döşetmek, yere serdirmek.

– Molla İrandan gebeler aldırımış ; Otağına, éyvanına **saldırımış**. (A. Sehhet)

5. Attırmak (bardak).

*Dalina banka **saldırmağ**.*

SALDIR - (Tur.) : 1. Bir şey veya kimse üzerine saldırı yapılmamasına sebep olmak.

2. Gemi kalkmak için yelken açıp başını gideceği yola çevirmek.

“İki veya birkaç kimseyi, hayvanı birbirine düşürmek, hûcum ettirmek” anlamıyla iki lehçede de ortak olan sözcük, bu ortak anlamla birlikte iki lehçe arasında birbirinden farklı anlamları da vardır.

SALLAMAK

SALLA - (Azb.) :Bir şeyin yüzünü aşağı doğru tutmak, uzatmak, sarkık durumda tutmak, ucunu aşağı doğru indirmek ; asmak.

SALLA - (Tur.) : Düzenli bir biçimde ve hep aynı doğrultuda hareket ettirmek.

Tur’de “bir şeyin yüzünü aşağı doğru tutmak, sarkık durumda tutmak, asmak ve düzenli bir biçimde hareket ettirmek” anlamlarını karşılamaktadır. Bu anlamlardan ilki Azb’de de vardır.

SALLANMAK

SALLAN - (Azb.) : Başı aşağı doğru sarkmak, asılmak.

*Ğarmağdan çohlu ğıymetli şeyler **sallanırdı**. (Mir Celal)*

SALLAN - (Tur.) : 1. Bağlı ulunduğu yerde gevşek duruma gelip yerinden oynamak, kımıldamak.

2. (bir şey için) Belli noktasından bir yere bağlı kalmak şartıyla o noktanın iki tarafına aynı doğrultuda ve sürekli olarak gidip gelmek.

3. Salıncak, hamak vb. 'de kendini sallamak.

4. Vaktini boş ve yararsız işlerle uğraşarak geçirmek, oyalanmak, savsaklanmak.

5. Güçlü bir biçimde sarsılmak, titremek.

Azb'de "başı aşağı doğru sarkmak, asılmak" anlamına gelen sözcük, Tur'de daha farklı anlamları içermektedir.

SALMAK

SAL - (Azb.) : 1. Bir şeyi yüksek bir yerden aşağı atmak.

*Asma ğanad çalın, ğafil télleri ; héyfdır, **salarsı** düze, dumalar !* (M. F. Vağif)

2. Bilmeden bir şeyi düşürüp kaybetmek.

*Açarı bilmirem harada **salmışam**.*

3. Tesis etmek, kurmak, yapmak.

fehle ğardaş, ne tikilir bu ğum çölünde ? Ğeribmisen, nesen, oğul !
*Şeher **salırğ**.* (E. Cemil)

4. Geçirmek, takmak.

*Emniyye açarı ğapıya **saldı**.* (M. İbrahimov)

5. Örtmek.

*(Ahund) ğara ğece lebbadesini éhmalca çiyinine **salıb**, dehlize çıhdı.*

6. Alel acele oturmak, kendini yerleştirmek, kendine yer bulup oturtmak.

*Özünü divanın üstüne **salmağ**.*

7. Yerleştirmek, yerine koymak, rahatlamak.

*Gile gucağındaki körpesi yerine **salıb** ayağa galhdı. (E. Veliyev)*

8. Sermek, yaymak.

*Atam altına balaca döşekce salmış, bardaş gurarağ arhasını bacı sévincek hal dabéyvana nahışlı bir géce **saldı**. (E. Veliyev)*

9. Bir şeyle örtmek, kapamak ; aşağı indirmek.

*Ağca hanım gapının rezesini vurdu, perdesini **saldı**. (Mir Celal)*

10. Ağaç vs. dikmek.

*Bağ **salmağ**.*

11. Dökmek.

*– Nohudu bozbaş **salanda** aşpazı göyub ahund ile meslehem éleyirik.*

12. İçeri bırakmak, almak.

*Sürme hala Ezizi hamamhanaya **salıb** metbehe gayıtdı ve telesik yémek hazırlamağa başladı. (S. Rehman)*

13. Dikmek, nakış yapmak.

*Divara nahış **salmağ**.*

14. Devirmek, yıkmak, tahttan indirmek.

*Padşahı tahtdan **saldılar**.*

15. Hemen yollamak, derhal yollamak.

16. Koymak.

SAL - (Tur.) : 1. Bağımlılığına veya baskı altındaki durumuna son vererek serbest kılmak.

2. Sürmek.

3. Uğratmak.

4. (vergi) Yükleme.
5. Üzerine yürütmek.
6. Saldırmak.
7. Sarkıtmak.

“Hemen yollamak, derhal yollamak ve koymak” anlamıyla iki lehçede de örtüşen sözcük, bu ortak anlamla birlikte Azb’de Tur’dan farklı pek çok anlamı da karşılamaktadır. Yine sözcüğün Tur’da de Azb’den farklı anlamları da vardır.

SANCAK

SANCAĞ (Azb.) : 1. Kağıtları vs. birbirine eklemek için demirden yapılan araç, ataş ; toplu iğne.

*Senedlere **sancağ** vurmağ.*

2. Kadınların yakalarına veya saçlarına taktıkları basit veya kıymetli madenden yapılan toka, süs eşyası ; firkete.

– *Honçada olar sabun, duhi ode'kolon, sancağ, iyne, üskük, saçayıran, ye'lpaze. (R. Efendiyev)*

SANCAK (Tur.) : 1. Bayrak, liva.

2. Çoğunlukla askeri birliklere verilen yazı işlemeli, kenarları saçaklı ve gönderli bayrak.

3. tar. Osmanlı yönetim teşkilâtında illerle ilçeler arasında yer alan yönetim bölümü.

4. den. Gemilerin sağ yanı.

Sözcük iki lehçede birbirinden farklı anlamları içermektedir.

SANCILI

SANCILI (Azb.) : 1. Sancılanmış, sancıya yakalanmış.

2. Sokulmuş, batırılmış hâlde olan.

3. Geçirilmiş, takılmış, tutturulmuş.

Gumunun içinde altı cerge seliğe ile kepenek, çeyirtke ve geyri böcekler kağıza sancılı halde düzülmüşdü.

Tur'de "sancılanmış, sancıya yakalanmış" anlamını taşıyan sözcük, Azb'de de bu anlamı karşılamaktadır. Sözcük, Azb'de bu anlamla birlikte farklı iki anlamı daha içermektedir.

SANÇMAK

SANC - (Azb.) : 1. Batırmak, sokmak, giyindirmek.

2. Takmak, geçirmek, tutturmak.

*Deli delini görende çomağını beline **sancar**. (At. Sözü)*

3. Dişlemek.

*Arı **sancmağ**.*

4. Bir şey batıyor gibi ağrımak.

*. . . Mustafa'nın dirsekleri éle berk **sancdı** ki, gözleri yaşardı. (S. Veliyév)*

SANÇ - (Tur.) : hlk. Saplanmak, batmak.

Bu sözcük Tur'de yazı diline geçirilmemiştir.

SAPMAK

SAP - (Azb.) : 1. Doğru yoldan çıkmak, sağa veya sola dönerek başka bir yola girmek.

*Atlı çaparağ ; yoldan **saparağ** : Günbatan terefe çaptı atını : Üfûgler gizledi o ğaraltını. (S. Vurğun)*

SAP - (Tur.) : Önceden belirlenmiş tespit edilmiş görüş, düşünüş, amaç veya davranıştan ayrılmak.

Azb'de "doğru yoldan çıkmak, sağa veya sola dönerek başka bir yola girmek" anlamına gelen sözcük, Tur'de biraz daha farklı ve daha geniş bir anlamı içermektedir.

SARI

SARI I (Azb.) : Güneş ışığının ayrışma tayfında portakal rengi ile yeşil arasında yer alan renk. // Bu renkte olan şey.

SARI II (Azb.) : 1. Taraf, yön, semt.

Maşın cıdır düzüne sarı üz tutub sür'etini daha da artırdı. (H. Séyidbeyli)

2. Ötürü, için.

Ondan sarı kı, héçnen adam boğazlayırlar. (Mir Celal)

SARI (Tur.) : Solgun, soluk.

Bu sözcük Azb'de eş sesli bir sözcüktür. Sözcüğün renk anlamı iki lehçede ortaktır. Diğer anlamları ise iki lehçede birbirinden farklıdır.

SARILMAK

SARIL - (Azb.) : 1. Sarmak fiiline konu olmak, çevrenmek.

2. Bükülmek, dolanmak.

SARIL - (Tur.) : 1. Kollarını dolamak, kucaklamak.

2. Bütün gücü ile ele almak.

3. Hemen yapmaya koyulmak, girişmek.

Sözcüğün Azb'deki anlamlarının hepsi Tur'de de vardır. Ayrıca sözcük Tur'de ortak anlamlarla birlikte farklı yan anlamları da içermektedir.

SARMAK

SAR - (Azb.) : 1. Kaplamak, bürümek, tütme, yakalamak, yayılıp tesiri altına almak.

SAR - (Tur.) : 1. Çevresini çevirmek, çepeçevre dolanmak.

2. Çevrelemek, kuşatmak.

3. Örtmek.

4. Kucaklamak.

5. Yumak yapmak.

6. Kağıt veya bitki yaprağıyla dürmek.

7. Sarılıp tırmanmak.

8. Bir şeyi başka bir şeyin içine koyup onunla kaplamak.

9. (taşıt için) Tırmanmak, yükseğe doğru çıkmak.

10. Saldırmak, hücum etmek.

İki lehçede “kaplamak, bürümek, tütme, yayılıp tesiri altında kalmak” anlamı örtüşen sözcük, Tur’de daha farklı yan anlamları da kazanarak anlam genişlemesi göstermiştir.

SAVURMAK

SOVUR - (Azb. T.) : 1. Havaya atmak, dağıtmak, saçmak.

2. Havaya atarak taneyi samandan ayırmak, temizlemek.

3. mec. Parayı boşa harcamak, müsriflik etmek.

SAVUR - (Tur.) : 1. (rüzgar) Bir yeri bir şeyi şiddetle eserek alt üst etmek, havaya kaldırmak, dağıtmak.

2. Kaldırıp atmak.

3. Şiddetle döndürerek sallamak, kaldırarak vurmak.

4. Bir sıvının havalanmasını veya kaynayan sıvının taşmasını önlemek, soğutmak amacıyla alıp yine kendi kabına dökmek.

5. Sallamak, uçurmak.

6. (yalan, küfür vb. için) Söylemek.

7. Boşuna ve çok miktarda harcamak, israf etmek.

Azb'deki anlamlar Tur'de de vardır. Bu ortak anlamlarla birlikte sözcük, Tur'de daha farklı pek çok anlamı da karşılamaktadır.

SAVUŞMAK

SOVUŞ - (Azb.) 1. Gitmek, uzaklaşmak, çekip gitmek.

2. Geçmek, geçip gitmek.

3. Durmak, ara vermek, dinmek (yağmur, kar vs.)

*Goy yağış **sovuşsun**, sonra söyle ! (E. Veliyév)*

SAVUŞ - (Tur.) : (hastalık veya başka kötü bir durum) Geçmek, iyileşmek.

"Gitmek, uzaklaşmak ; geçmek,geçip gitmek" anlamları iki lehçede de örtüşen sözcük, Azb'de Tur'den farklı olarak "durmak,dinmek (yağmur, kar vs.)" anlamını taşımaktadır. Yine Tur'de de farklı olarak" (hastalık veya başka kötü bir durum) geçmek, iyileşmek" anlamı da vardır.

SAYMAK

SAY - (Azb.) : 1. rakamları sırayla söylemek. // Miktarını bilmek için hesaplamak.

2. Birer birer isimlerini anmak, aynı cinsten olan şeyleri isim isim sıra ile söylemek.

3. Çekinmek, ihtiyatlı davranmak.

*(Nebi :) Guvémam, naçalnik gelse, **saymaram** ;*

Düşmenin ğanından içsem, doymaram. (Goçağ Nebi)

SAY - (Tur.) : 1. Değeri üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı dolayısıyla bir kimseye veya bir şeye karşı dikkatli, özenli davranmak, saygı göstermek, sözünü dinlemek, hürmet etmek.

2. Hesaba katmak, dikkate almak.

3. Geçer tutmak.

4. Önem vermek, önemsemek.

5. Herhangi bir sıraya koymak.

6. Herhangi bir şey yerine koymak veya herhangi bir şey gözüyle bakmak, addetmek.

7. Var saymak, farz etmek.

8. Gibi görmek, kabul etmek.

9. Ödemek, peşin vermek.

Sözcük Tur'de birçok anlamı karşılamaktadır. Azb'deki ilk iki anlamı Tur'de de vardır. "Çekinmek, ihtiyatlı davranmak" anlamı ise Tur'de yoktur. Sözcük, Tur'de Azb'den farklı olarak birçok yan anlamı da içermektedir.

SERĞİ

SERĞİ (Azb.) : 1. Alıcının görmesi, seçmesi için dizilmiş şeylerin tümü ve onların serildiği yer.

2. Kurumaya bırakılmış meyve, ot vs. bunların serildiği yer.

SERĞİ (Tur.) : 1. Halkın gezip görmesi, tanınması için uygun biçimde yerleştirilmiş ürünlerin, sanat eserlerinin tümü.

2. Bir yerin bir ülkenin veya çeşitli ülkelerin kendine özgü, tarım, sanayi vb. ürünlerini tanıtmak için bunların uygun bir biçimde gösterildiği yer, meşher.

Azb'de "alıcının görmesi, seçmesi için dizilmiş şeylerin tümü ve onların serildiği yer ; kurumaya bırakılmış meyve ot vs. bunların serildiği yer" anlamlarını karşılayan sözcüğün Azb'deki ilk iki anlamı Tur'de de vardır. Ayrıca sözcük, Tur'de daha farklı yan anlamları da taşımaktadır.

SERPMEK

SERP I - (Azb.) : Ağır bir yükü kaldırmadan dolayı belde ağrı meydana gelmek.

SERP II - (Azb.) Tiksinierek yoldan çıkmak (at)

SERP - (Tur.) : 1. Bir şeyi dağıtacak biçimde dökmek saçmak.

2. Belli bir yere dağıtacak biçimde dökmek.

3. Azar, azar ince ince yağmak.

Bu sözcük, Azb'de eş sesli bir sözcüktür. Sözcüğün iki lehçede örtüşen anlamı yoktur.

SERPİLMEK

SERPİL - (Azb.) : Hafifçe tiksiniyor, ürkmek (at, koyun)

SERPİL - (Tur.) : 1. Serpmek işine konu olmak.

2. Gelişmek, büyümek.

Azb'de" hafifçe tiksiniyor, ürkmek (at, koyun) " anlamına gelen sözcük, Tur'de çok daha farklı anlamları taşımaktadır. Sözcük köken bakımından da farklıdır.

SEVMEK

SEV - (Azb.) : 1. Aşık olmak.

2. Birine sevgiyle bağlanmak, gönül vermek.

3. Bir şeye tutulmak ; hoşlanmak ona sınırsız alakâ duymak.

SEV - (Tur.) : 1. Okşamak.

2. Yerini, şartlarını uygun bulmak.

Azb'deki anlamlarının hepsi Tur'de de vardır. Ayrıca sözcük, Tur'de “okşamak ; yerini, şartlarını uygun bulmak” anlamlarına da gelmektedir.

SEYREK

SÉYREK (Azb.) : 1. Sık olmayan, birbirinden aralı olan.

2. Parça parça olan, bütün halde olmayan.

Ağ séyrek dumanı aparır külek; Üzüp bir oğlanla bir gız gayıgda. (H. Hüséyinzade)

3. Ara sıra, bazen tek, tık olmayan.

SEYREK (Tur.) : 1. Çok bulunmayan, az rastlanan.

Tur'de” sık olmayan, birbirinden aralı olan ; ara sıra, bazen tek, sık olmayan ve çok bulunmayan” anlamlarına gelmektedir. Azb'de farklı olarak” parça parça olan, bütün halde olmayan” anlamını da içermektedir.

SIÇRAMAK

SIÇRA - (Azb.) : 1. Ayaklarla aniden ileri veya yukarı fırlamak, zıplamak.

2. Bir heyecan veya uyarı ile aniden sarsılmak.

3. Yayılmak, parçalar hâlinde etrafa savrulmak.

SIÇRA - (Tur.) : Yayılmak, bir yerden başka bir yere geçmek.

Sözcüğün Azb'deki anlamlarının hepsi Tur'deki anlamlarla örtüşmektedir. Buna ilâve olarak sözcük, Tur'de” yayılmak, bir yerden başka bir yere geçmek” anlamını da taşımaktadır.

SIK

SIH (Azb.) : 1. Ağaçları, dalları, yaprakları vs. birbirine çok yakın olan.

2. Kalın, gür, sık.
3. Birbirine yapışmış hâlde, çok yakın.
4. Birbirinden ayıramayacak kadar ilgili, alâkalı.

SIK (Tur.) : 1. Çok bulunan, çok rastlanan.

2. Kısa zaman aralıklarıyla, az aralıklarla.

Azb'deki anlamlarının hepsi Tur'de de bulunan sözcük, ortak anlamların dışında Tur'de farklı yan anlamları da kazanmıştır.

SIKICI

SIHICI (Azb.) : 1. Sıkma içinde kullanılan âlet.

Sihici alet.

SIKICI (Tur.) : İçerik sıkıcı, an sıkıcı, tedirgin eden.

Tur'de "içerik sıkıcı, can sıkıcı" anlamına gelen sözcük, Azb'de farklı bir anlamı içermektedir.

SIKIŞMAK

SIHIŞ - (Azb.) : 1. Birbirine basınç yapacak kadar yaklaşmak.

2. Dar bir yerde sıkışıp kalmak.

3. Zor bir durumda kalmak.

SIKIŞ - (Tur.) : 1. Basınçla iki şey arasında kalmak.

2. Sıkıntı ve darlık vermek, çarpıntı duymak.

3. Abdesti gelmek.

Sözcüğün Azb'deki anlamlarının hepsi Tur'de de vardır. Ayrıca sözcük Tur'de daha farklı yan anlamları da içermektedir.

SIKIŞTIRILMAK

SIHIŞDIR - (Azb.) : 1. Sıkırmak.

2. Sıkıntı vermek, incitmek, eziyet etmek.

İbrahim hanı sığırdırmağ yakın tedbirlerden biri idi. (Y. V. Çemenzeminli)

SIKIŞTIR - (Azb.) : 1. Bir şeyi dar bir yere zorla sığdırmak, tıkmak.

2. Bir nesneyi sıkıca duracak biçimde bir yere koymak, yerleştirmek veya orada tutmak.

3. Gevşek veya seyrek olan şeyleri birbirine yaklaştırarak sıkı duruma getirmek.

4. Ansızın gizlice ve karşısındakinin isteyip istemediğine bakmadan bir şeyi vermek, tutuşturmak.

5. Kaçmayacak biçimde çembere almak, kısırmak.

“ Sıkma” temel anlamı iki lehçede de bulunan sözcük, Azb’de Tur’dan farklı olarak” sıkıntı vermek, incitmek” anlamını da taşımaktadır. Tur’de de farklı pek çok yan anlamı kazanmıştır.

SINIK

SINIĞ (Azb.) : 1. Kırık hâlde olan; kırık.

2. Kırılmış, kırılmış bütün bir şeyin parçası.

3. İflas etmiş.

4. (mec). Yenilgiye uğramış, baskınla dağılmış.

SINIK (Tur.) : hlk. Kırık, çıkık.

2. Yenilmiş bozguna uğramış.

Tur’de” yenilmiş bozguna uğramış” anlamına gelen sözcüğün, bu anlamı Azb’de de vardır. Fakat mecaz anlam ifade etmektedir. Yine sözcükAzb’de farklı anlamları da kazanmıştır.

SIRA

SIRA (Azb.) : 1. Bir çizgi üzerinde yan yana veya peş peşe olan şeyler.

2. Herhangi bir münasebetle bir araya gelen topluluk heyet.

3. coğ. Sıra, silsile (dağ).

4. Kuyruk, sıra.

5. Sınıf, derece, rütbe, makam.

*Bizi onların **sirasına** dahil étmeyin.*

SIRA (Tur.) : 1. Bir şeye ayrılan, uygun görülen veya rastlayan zaman.

2. Üzerinde birkaç kişinin yer olmasına yarar tahtadan oturacak yer.

3. Dershane, meclis gibi yerlerde kullanılan ve oturup yazı yazacak biçimde yapılmış olan mobilya.

4. Düzen.

Sözcüğün Azb'deki ilk dört anlamı Tur'de de vardır. Sözcük, Tur'de Azb'den farklı anlamları da içermektedir.

SIRIK

SIRIĞ (Azb.) : Elbise, yorgan vs. yaparken atılan kaba dikiş.

*Aradan onun **sırıg** alt köyneyinin gırmızı sapla işlenmiş **sırıgları** görünürdü. (S. Rehimov)*

SIRIK (Tur.) : Değnekten uzun ve kalınca ağaç.

Tur'de" değnekten uzun ve kalınca ağaç" anlamına gelen sözcük, Azb'de" elbise, yorgan vs. yaparken atılan kaba dikiş" anlamına gelmektedir. Anlamların örtüşmediği görülmektedir.

SIYRIK

SIYRIĞ (Azb.) : Ağaç kırıntısı.

SIYIRIK (Tur.) : Yüzeyinden bir parça sıyrılmış olan.

Azb'de" ağaç kırıntısı" anlamına gelen sözcük, Tur'de çok daha farklı bir anlamı içermektedir.

SIZI

SIZI (Azb.) : Hafif ve ince ağrı.

SIZI (Tur.) : Rûhi acı, ıstırap.

" Hafif ve ince ağrı" anlamıyla iki lehçede de örtüşen sözcük, örtüşen bu anlamla birlikte Tur'de" rûhi acı, ızdırap" anlamını da kazanmıştır.

SIZLAMAK

SIZLA - (Azb) : 1. Hafifçe ağrımak, sızı vermek.

SIZLA - (Tur.) : Sızlanmak.

İki lehçede de" hafifçe ağrımak, sızı vermek" anlamıyla örtüşmektedir. Bir de sözcük, Tur'de" sızlanmak" anlamını da içermektedir.

SİLMEK

SİL - (Azb.) : 1. Mendil vs. ile kurulamak. // Bez vs. ile silerek üzerindeki yabancı şeyleri temizlemek.

2. Üzerine çizgi çekmek, basmak, çıkarmak.

SİL - (Tur.) : 1. (bir yazıyı veya çizgiyi) Kazıyarak veya sürterek yok etmek.

2. Tahta malzemeyi makineyle düzgün ve pürüzsüz hâle getirmek.

Sözcüğün Azb'deki anlamlarının hepsi Tur'de de vardır. Bunun yanı sıra sözcük, Tur'de farklı yan anlamları da kazanmıştır.

SOKMAK

SOH - (Azb.) : 1. İçine veya arasına girmesini sağlamak.

2. Daldırmak.

3. Bir yere girmesini sağlamak, saplamak, batırmak, geçirmek.

SOK - (Tur.) : 1. (böcek, zehirli hayvan için) İğnesini batırmak veya ısırarak.

2. Yasak bir malı gizlice getirmek veya götürmek.

Azb'deki anlamları Tur'deki anlamlarla örtüşmektedir. Tur'de sözcüğün" (böcek, zehirli hayvan için) iğnesini batırmak veya ısırarak ; yasak bir malı gizlice getirmek veya götürmek" anlamları da vardır.

SON

SON I (Azb.) : 1. Bir şeyin nihayeti, bitişi, sonu; nihayet.

2. Zaman olarak nihayet (mevsim sonu, yıl sonu vs.).

3. Akibet, netice.

4. En yeni, en taze en son meydana çıkan.

SON II (Azb.) : Erkek çocuk, erkek evlat, nesli devam ettiren erkek çocuk.

SON (Tur.) : Olanca.

Bu sözcük Azb'de eş sesli bir sözcüktür. " SON I" sözcüğünün anlamları Tur'deki anlamlarla örtüşmektedir. " SON II" sözcüğünün anlamı farklıdır. Tur'de Azb'den farklı olarak" olanca" anlamını da taşımaktadır.

SORMAK

SOR - (Azb.) : Birine soru yönelterek herhangi bir konuda ondan bilgi istemek, sual etmek.

SOR - (Tur.) : Bir işin sorumluluğu kendisinde olmak, bir işten sorumlu bulunmak.

“ Birine soru yönelterek herhangi bir konuda ondan bilgi istemek, Tur'de farklı olarak” bir işin sorumluluğu kendisinde olmak, bir işten sorumlu bulunmak” anlamını da içermektedir.

SOYMAK

SOY - (Azb.) : 1. Bir şeyin üzerinden deri, kabuk, zar gibi şeyleri çıkarmak.

SOY - (Tur.) : 1. Birinin giysilerini çıkarmak.

2. Birinin üstünde, yanında veya bir yerde bulunan şeyleri çalarak alıp götürmek.

“ Bir şeyin üzerinden deri, kabuk, zar gibi şeyleri çıkarmak” anlamıyla iki lehçede de örtüşmektedir. Bunun yanı sıra sözcük Tur'de farklı yan anlamları da almıştır.

SÖZ

SÖZ (Azb.) : 1. Bir şey veya olay hakkındaki düşüncenin sesle ifadesinden ibaret ses birliği sözcük, sözcük.

2. Kelam, dil.

3. Konuşma, söylenen şey.

4. Vaat.

5. Konuşma yapmak için verilen müsaade.

6. Bestesi yapılmış güfte.

7. Emir, buyruk.

*Onun **sözü** benim için ğanundur.*

8. Düşünce, fikir, mülahasa.

*. . . Kişi sözünü déyib, dik dik bahdı Mehemmed hesen eminin üzüne
. . . (C: Memmedġuluzade)*

9. İş, hadise, olay anlamında.

*Bu ehvalam ki indi isteyirem neğl éleyim, çohdanın **sözüdür**. (C. Memmedgüluzade)*

10. Şayia, haber.

Sözcüğün Azb'deki ilk altı anlamı Tur'de de vardır. Diğer anlamları ise Tur'de yoktur.

SUBAY

SUBAY (Azb.) : Bekar, evli olmayan.

Subay gız.

SUBAY (Tur.) : Silâhlı kuvvetler içinde asteğmenden mareşale (deniz kuvvetlerinde büyük amirale) kadar rütbelere yükselebilen, özel kanunlara bağlı asker.

Sözcük iki lehçede de farklı anlamları içermektedir.

SÜMSÜK

SÜMSÜK (Azb.) : Yemek peşinde, yol peşinde oradan oraya giden (köpek). // Aşağılayıcı, küçültücü küfür anlamında kullanılır.

*(Şamhal :) Sene néçe de e démişem ki, bizim bu it **sümsüyün** bir idi, gabağına bir teke şey aman kimi aldanandı. (İ. Efendiyév)*

SÜMSÜK (Tur.) : hlk. Uyuşuk davranan, miskin, aptal, mıymıntı, pısırik.

Bu sözcük Tur'de yazı diline geçirilmezken Azb'de yazı dilinde kullanılmaktadır.

SÜMÜK

SÜMÜK (Azb.) : 1. Kemik.

(İmanğulunun) Bedeni éle terpenirdi ki, éle bil héç **sümüyü** yoh idi.
(Y. V. Çemenzeminli)

2. Çeşitli şeyler yapmak için kullanılan fiil, susamuru vs. dişi veya vücutlarının bir başka uzvu. // Kemikten yapılmış.

fil sümüyünden hazırlanan sancağ.

3. Zar (tavla oyununda).

Be'zen de yuhudan yarımçığ galhıb; Aylı gécelerde sümük atardığ.
(S. Vurğun)

SÜMÜK (Tur.) : 1. Burun boşluklarından gelen yapışkan sıvı.

2. Sümük doku hücrelerinin ve üzerinde bulunan bezlerin, doku yüzünde nemli, akıcı, kaygan bir tabaka oluşturan salgısı.

İki lehçede de sözcüğün anlamları birbiriyle örtüşmektedir.

SÜMÜKLÜ

SÜMÜKLÜ (Azb.) 1. Kemiği olan.

Sümüklü et.

2. Kemikleri meydana çıkmış şey.

Sümüklü el.

SÜMÜKLÜ (Tur.) : 1. Sümüğü olan.

2. Burnundan sürekli sümük akan.

Köken bakımından da farklı olan sözcüğün anlamları da iki lehçede birbirinden farklıdır.

SÜRMEK

SÜR I - (Azb.) : 1. Yönlendirmek, önüne katıp götürmek, sevk etmek.

2. Kovmak, ceza olarak yollamak.
3. Hareket hâlindeki (otomobil, uçak vs.) şeyi idare etmek, kullanmak.

Tramvayı sürmek.

SÜR II - (Azb.) : 1. Olmaya devam etmek.

2. Vakit almak, zaman geçmek.

SÜR III - (Azb.) : Toprağı işlemek, pulluk, veya sabanla sürmek.

SÜR - (Tur.) : 1. Uzatmak, ileri doğru itmek.

2. Dokundurmak, değdirmek.

3. Bir maddeyi bir yüzey üzerinde ince bir tabaka olarak yaymak veya dökmek; serpmek.

4. Bir malı satışa sunmak, piyasaya çıkarmak.

5. Yasal olmayan yolla piyasaya para çıkarmak.

6. Herhangi bir durum içinde bulunmak.

7. Yetişip ortaya çıkmak bitmek, yeşermek.

Sözcük Azb'de eş sesli bir sözcüktür. Sözcüğün bazı anlamları iki lehçe arasında örtüşmektedir.

SÜRTMEK

SÜRT - (Azb.) : 1. Elini vücudunun belirli bir yerinde sağa sola bastırarak hareket ettirmek.

2. Bir şeyi sürtme vasıtasıyla doğramak, parçalamak.

Çuğunduru sürtgece sürtmek.

3. Hareket hâlindeyken acı vermek, ağrıtmak, zedelemek (ayakkabı vs.).

*Çekme ayağımı **sürtür**.*

4. Dokundurmak, dokundurarak dolaştırmak, gezdirmek.

5. Kum vs. ile sürtüp temizlemek.

*Gız elinde samovarin ğarağapağını **sürterek** saçı, başı nizamsız özünü bayıra atır. (H. Sarabski)*

SÜRT - (Tur.) : başıboş dolaşmak, yararsız dolaşmak.

“ Elini vücudun belirli bir yerinde sağa sola bastırarak hareket ettirmek” anlamıyla iki lehçede de örtüşen sözcük, Tur’de Azb’den farklı olarak” başıboş dolaşmak, yararsız dolaşmak” anlamını da kazanmıştır. Azb’de de sözcük farklı pek çok yan anlamı almıştır.

SÜRTÜK

SÜRTÜK (Azb.) Sürtünmeden dolayı yazısı, nakışı, süsü kaybolan şey.

***Sürtük** sikke.*

SÜRTÜK (Tur.) : Vaktini çok gezerek geçiren, evinde oturmayan (kadın).

Sözcük, Azb’de” sürtünmeden dolayı yazısı, nakışı, süsü kaybolan şey” anlamına gelmektedir. Tur’de ise sözcük tamamen farklı bir anlamı içermektedir.

SÜRÜNDÜRMEK

SÜRÜNDÜR - (Azb.) : Bir işi kasten uzatmak, geciktirmek.

*(Yusif mücevine :) Yéke kişisen, vér planı, sene déyirem. Bu geder **süründürdün** besdir. (B. Bayramov)*

SÜRÜNDÜR - (Tur.) : Sürünmek işini yaptırmak, sürünmesine sebep olmak.

Sözcüğün iki lehçede de anlamı birbirinden farklıdır.

SÜRÜNMEK

SÜRÜN - (Azb.) : 1. Karnı üzerinde sürünerek ilerlemek.

SÜRÜN - (Tur.) : 1. Kendi üzerine sürmek.

2. Bir şeye değerek geçmek, geçerken değmek.

3. Sürünmek işine konu olmak.

" Karnı üzerinde sürünerek ilerlemek" anlamıyla iki lehçede de örtüşen bu anlamla birlikte Tur'de bazı yan anlamları da taşımaktadır.

SÜRÜŞTÜRMEK

SÜRÜŞDÜR - (Azb.) : Düz bir yüzey üzerinde bir şeyi kaldırmak, kaydırarak hareket ettirmek.

*Lakin vezifeliler gededleri gabağlarından ortaya **sürüşdürdüler**.*

SÜRÜŞTÜR - (Tur.) : 1. Sürekli olarak, yavaş yavaş ve oarak sürmek.

2. Özensizce, çabucak sürmek.

Sözcük Azb'de" düz bir yüzey üzerinde bir şeyi kaldırmak, hareket ettirmek" anlamına gelmektedir. Tur'de ise daha farklı anlamları içermektedir.

SÜZMEK

SÜZ - (Azb.) : 1. bir sıvı süzgeçten geçirilerek saf hâle getirmek.

2. Yarı kapalı, baygın gözlerle nazlı nazlı bakmak.

3. Bardağa çay koymuk.

*Nahardan sonra çayı Sekine özü **süzüb** vérdi. (E. Abasgüliyev)*

4. Kanat çırpmadan süzülerek uçmak (kuşlar).

*Tesbéh kimi gatarınız düzersiz; Havalanıb erş üzünde **süzersiz**. (M. V. Bidadî)*

SÜZ - (Tur.) : 1. Bazı sıvıların yoğunlaşmasına yol açan, katı ve tortulu maddeleri bu sıvılardan ayırmak.

2. Gözle inceleyerek, dikkatle bakmak.

Sözcüğün Azb'deki ilk iki anlamı Tur'de de vardır. Bunun yanı sıra iki lehçe arasında birbiriyle örtüşmeyen anlamlar da vardır.

SÜZÜLMEK

SÜZÜL - (Azb.) : 1. Süzmek işine konu olmak.

2. Akmak, damla damla dökülmek, sızmak.

3. Yarı kapalı, baygın uykulu gibi olmak (göz).

4. İncelmek, yırtılacak noktaya gelmek (elbise).

Şalvarın dizleri süzülüb.

SÜZÜL - (Tur.) : 1. (kuş için) Kanatları gerili olarak görünür bir hareket yapmadan havada ilerlemek.

2. Sessizce görünür bir hareket yapmadan ilerlemek.

3. (insan için) Sessiz, gizlice ve kayıyormuş gibi gitmek.

4. Çok zayıflamak.

5. Uyumlu ve salınarak yürümek veya yüzüne nazlı bir anlam vermek.

Azb'deki ilk üç anlamı Tur'de de örtüşen sözcük, örtüşen bu anlamlarla birlikte Tur'de daha farklı anlamları da kazanmıştır.

TABAN

DABAN (Azb.) : 1. Taban, insan ve hayvan ayağının arka kısmı.

2. Ayağa giyilen şeylerin topuk kısmı. // Ayakkabının topuğu.

3. Tüfek, tabanca gibi silahların tokmağı tetiği.

Sense cebhedesen béle bir günde; Tüfengin dabanda bir döyüşçüsen. (S. Vurğun)

4. kon. Defa, kere.

TABAN (Tur.) : 1. Üstü kapalı bir yerin gezinilen ayakla basılan yüzü, tavan karşıtı.

2. Bir şeyin bir yere dayanan bölümü veya bir şeyin üzerine oturtulduğu nesne, ayaklık, duraç.

3. esk. Kılıç vb. yapımında kullanılan iyi cins demir.

4. (değerlendirmede) en alt derece.

5. Bir toplumu, bir kuruluşu oluşturan, yönetime katılmadan etkili olan kitle.

6. coğr. Bir ırmağın en derin olan orta bölümü.

7. Temel, temel ilke, baz.

“ Taban, insan ve hayvan ayağının arka kısmı ; ayağagiyeilen şeylerin topuk kısmı” anlamlarıyla iki lehçede de örtüşen sözcük, Tur'de çok daha farklı anlamları da içermektedir.

TABANLIK

DABANLIĞ (Azb.) : Eşik, kapının eşiği.

TABANLIK (Tur.) : 1. Üzerinde rayların yerleştirildiği enine, konmuş olan ağaç beton veya demir parça.

2. Ayağın rahat etmesi için ayakkabı içine yerleştirilen, ayak, keçe, deri veya kumaş parçası.

Azb'de” eşik, kapının eşiği” anlamına gelen sözcük, Tur'de çok daha farklı anlamları içermektedir.

TAPMAK

TAP - (Tur.) : 1. Arama neticesinde meydana çıkarmak, elde etmek, kaybolmuş birisini bulmak. // Özel inceleme, araştırma, neticesinde ortaya çıkarmak.

Zülfün ucu gümüşdür,

Sal boynuna ilişdir,

Yemişlerde yarpağısız

Tap gör, néçe yemişdir. (Azb. Halk Yaz. Ör. 167 / 10)

2. Çok arayarak sonunda elde etmek, bulup almak.

*Néft selteneti Bakıda néft **tapmağ** ezablı bir işe çevrilmişdi. (A. Şair)*

3. Konuşulan bir konu vs. 'ye alaylı münasebeti, ilgiyi bildirir.

*Démeye söz **tapmısan!** Te'riflemeye adam **tapdınız!***

TAP - (Tur.) : Tanrı diye tanımak, kulluk etmek.

Tur'de" Tanrı diye tanımak, kulluk etmek" anlamına gelen sözcük, Azb'de çok daha farklı anlamları içermektedir. Köken bakımından da farklı olan sözcük görüldüğü üzere anlam bakımından da farklıdır.

TAPTIRMAK

TAPDIR - (Azb.) : Bulmaya mecbur etmek, bulmasını öğütlemek, emir vermek, başkası vasıtasıyla elde etmek.

*Çenlibéldi mene penah: **Tapdıram** hekim, cerrah. (Koroğlu)*

TAPTIR - (Tur.) : Tapmasını sağlamak.

Sözcük, hem köken bakımından hem de anlam bakımından iki lehçede farklılık arz etmektedir.

TARAK

DARAĞ (Azb.) : Sazları birbirinden ayıklayıp temizlemeye ve düzeltmeye yarayan dişli alet.

2. Yün vs. şeyleri açıp ayıklamaya yarayan alet.

3. Çeşitli gayeler için kullanılan tarağa benzer aletlerin veya bunların tarak şeklinde kısımlarının adı.

4. Ot tırnığı.

5. Araba okunun dayandığı oyuk.

*Peri arabanın **darağını** burahmırdı. (E. Ebulhesen)*

6. Silah mermilerinin geçirildiği kap, mermi bağı.

*Üçüncü gün onların patronları gurtardı, heresinde ancağ bir **darağ** patron galmışdı. (Ğaçag Nebi)*

7. Bal peteği.

*Ğış üçün hazırlanmış **darağ** balı.*

8. Pamuk bitkisinin çiçeği.

*Ğurağlığ olanda pambığ **darağını** töker.*

9. Balıkların solungaçları.

10. Bazı kuşların kafasında olan ibik, kakül.

TARAK (Tur.) : İnsanda ayağın yüksek olan üst kısmı.

İki lehçe arasında sözcüğün anlamları karşılaştırıldığında anlamlardan bazılarının örtüştüğünü bazılarının ise farklı olduğunu görüyoruz.

TARAKLANMAK

DARAĞLA - (Azb.) : 1. Taramak, tarakla temizlemek, düzeltmek.

2. Tüfeğin haznesine bağ halinde mermi koymak.

*Azərbaycan torpağına yad basmasın ayağını; söyleyerek **darağladı** öz méhriban yarağını. (M. Rahim)*

3. Kollarını yana açarak kapıyı veya yolu kesmek, geçişi mani olmak.

. . . . Maro gapıda ellerini **darağlayarağ** soruşdu. . . . (S. Rehimov)

4. (pamuk bitkisi) Çiçek açmak.

*Pambığlar **darağlaşmışdır**.*

5. Okşamak, sıvazlamak.

*Ğuzunu **darağlamağ**.*

TARAKLA - (Tur.) 1. Yıllankavi çizgilerle boyamak.

2. Tarar gibi yapmak.

“ Taramak, tarakla temizlemek, düzeltmek” anlamıyla iki lehçede de örtüşen sözcük, Tur'de Azb'den farklı olarak “ yıllankavi çizgilerle boyamak ve tarar gibi yapmak” anlamlarını da taşımaktadır. Yine sözcük Azb'de de farklı anlamları da içermektedir.

TARAKLI

DARAĞLI (Azb.) : Tarağı olan, saçında veya belinde tarağa benzeyen takısı olan.

TARAKLI (Tur.) : 1. Yol yol nakışlı.

2. Tarağı geniş olan.

“ Tarağı olan, saçında veya belinde tarağa benzeyen takısı olan” anlamıyla iki lehçede de örtüşen sözcük, Tur'de farklı olarak” yol yol nakışlı ve tarağı olan geniş olan (ayak)” anlamlarına gelmektedir.

TARAMAK

DARA - (Azb.) : 1. Saç, sakal vs. 'yi tarakla düzene koymak.

2. tarakla temizlemek.

3. Ot, saman vs. 'yi dirgen veya tırmıkla toplamak, tırmıklamak.

4. Ağaç, bitki vs. 'nin lüzumsuz dallarını kesmek.

***Darayıb**, su vérib calağlamısan; Şahşı sahlamısan. (A. Sehhet)*

TARA - (Tur.) : 1. Bir şey veya kimseyi bulmak, denetlemek içihn türlü yöntemlerden yararlanarak bir yeri sıkı bir biçimde aramak.

2. Taşın yüzünü dişli çelik kalemle işlemek.

3. Makineli tüfek vb. ateşli silahlarla sürekli olarak bir yere ateş etmek.

4. Kafasından geçirmek, belli belirsiz düşünmek.

Azb'deki ilk üç anlamı Tur'de de vardır. Ayrıca Tur'de farklı anlamları da içermektedir.

TARANMAK

DARAN - (Azb.) : 1. Tarakla birbirinden ayrılıp, düzene sokulmak, düzenlemek.

2. Taranıp temizlenmek.

3. Bir şeyin üzerine hücum etmek, üzerini kaplamak.

*Tebii servetini elde étmek üçün (imperialistler) cenubdan ve şimaldan İranın cemdeyine **daranmışdılar**. (M. S. Ordubadi)*

4. Tırmanmak.

*(Gız - gelinler) Sehengi atırlar çiyinlerine, keklik kimi **daranırlar** dağ yuharı. (H. Vezirov)*

Tur'de" tarakla birbirinden ayrılıp, düzene sokulmak ; taranıp temizlenmek" anlamına gelmektedir. Azb'de de bu anlamlar vardır. Bunun yanı sıra sözcük Azb'de daha farklı anlamları da içermektedir.

TARTI

DARTI (Azb.) : 1. Tartmak işi.

2. Kon. Bir ölçü birimi.

3. kon. Çeki, ağırlık.

TARTI (Tur.) : 1. Ağırlık.

2. Tartma aleti.

“ Tartmak işi” anlamıyla iki lehçede de örtüşen sözcük, Tur’de farklı olarak “ ağırlık ve tartma âleti” anlamlarını içermektedir. Sözcüğün anlamı Azb’de de vardır, fakat yazı dilinde yoktur, konuşma dilinde vardır.

TARTILMAK

DARTIL - (Azb.) : 1. El veya başka bir şeyle tutularak çekilmek.

2. Gerilmek.

*Birden teknenin aşağısından bir zencir **dartılır** ve teknenin alt ğapağı açılarağ toprağ platformaya boşalırdı. (E. Sadıĝ)*

3. Kabarmak, dimdik durmak.

TARTIL - (Tur.) : Kendini tartmak.

“ El veya başka bir şeyle tutularak çekilmek” anlamıyla sözcük iki lehçede de örtüşmektedir. Azb’de farklı olarak” gerilmek ve kabarmak, dimdik durmak” anlamını da taşımaktadır. Tur’de de farklı olarak” kendini tutmak” anlamı vardır.

TARTIŞMA

DARTIŞMA (Azb.) : Kavga etme, güreşme, çarpışma.

TARTIŞMA (Tur.) : 1. Birbirine karşıt düşünceleri karşılıklı savunma.

2. Ağız kavgası, münakaşa.

3. ed. Bir sorun üzerine sözle veya yazılı olarak karşılıklı, bazende savunma.

Azb'de" kavga etmek, greme, çarpışma" anlamlarına gelen sözcük, Tur'de çok daha farklı anlamları içermektedir.

TARTIŞMAK

DARTI - (Azb.) : Birbirini tutarak o tarafa bu tarafa çekmek, gremek, boğuşmak, arpımak.

TARTI - (Tur.) : 1. Bir konu üzerinde, birbirine ters olan görüş ve inançları karşılıklı savunmak.

Sözcüğün iki lehçedeki anlamları birbirinden farklıdır. Aynı zamanda anlamlar arasında bir yakınlık da söz konusudur.

TARTMAK

DART - (Azb.) 1. Bir şeyi eli veya başka bir şeyle tutarak kendine veya bir kenara çekmek. // Kapıp almak.

*Arabacı atları sahladı, dd yöre ve baladı atların o ğulağından, bu ğulağından **dartmağ**. (C. Memmedğuluzade)*

2. Zorla çekmek, kendisiyle beraber götürmeye çalışmak.

*(Kerimhanlı) **dartı** dar koridora ıhardılar. (M. İbrahimov)*

3. Germek.

*Yayı **dartmağ**.*

4. Emip ıkarıcı zelliğ olan motorlarla çekip çıkarmak.

*Ğuyulardan nft **dartan** derin tulumbarın yk neseğ sesleri idilirdi. (S. Hsyin)*

5. Yukarıya doğru çekmek.

*Yasavul teeccble iyinlerini **dartdı**. (S. Rehimov)*

TART - (Tur.) : 1. Bir şeyin birim cinsten ağırlığını bulmak.

2. Bir şeyi avuç içinde sallayarak ağırlığını kestirmeye çalışmak.

3. Dikkatle incelemek, değer biçmek.

4. Binek hayvanlarının dizginlerini çekip bırakarak sallamak.

Sözcük iki lehçede de farklı anlamlar içermektedir. Sözcükte eş seslilik söz konusudur.

TASALANMAK

TASALAN - (Azb.) : Kötü bir iş yapınca kendi kendine söylenmek, konuşmak.

TASALAN - (Tur.) Bir şeyi kendine tasa etmek, üzülmek, kaygılanmak, endişelenmek.

Azb'de “ kötü bir iş yapınca kendi kendine söylenmek, konuşmak” anlamına gelen sözcük, Tur'de çok daha farklı bir anlamı içermektedir.

TAŞINMAK

DAŞIN I - (Azb.) : 1. Maksudından veya düşüncesinden, istediği bir şeyden vs. vazgeçmek.

*Yéni elifba fikrinden **daşınmağ** benim güvvemden haricdir. (M. F. Ahundov)*

2. Düşünmek.

*Belli Ehmed çoh düşündü, çoh **daşındı**. (Koroğlu)*

DAŞIN II (Azb.) : 1. Taşımak işi yapılmak.

2. Bir yerden başka bir yere gitmek.

TAŞIN - (Tur.) : Bir yere sık sık gitmek.

Bu sözcük Azb'de eş sesli bir sözcüktür. “DAŞINMAK I” sözcüğünün anlamları Tur'de yoktur. ” DAŞINMAK II é sözcüğünün anlamı Tur'de vardır. Ayrıca Tur'den Azb'den farklı olarak” bir yere sık sık gitmek” anlamı da vardır.

TAT

DAD (Azb.) : Tat, lezzet, ağızda duyulan his.

TAT (Tur.) : Tatlılık.

Azb'de" tat, lezzet, ağızda duyulan his" anlamına gelen sözcük, bu anlamıyla ve" tatlılık" anlamlarıyla Tur'de de vardır.

TATLI

DADLI (Azb.) 1. Lezzetli, güzel tadı olan.

2. Yemeklerden sonra yenen tatlı yemek.

TATLI (Tur.) : Sinirlendirmeden, hoş gidecek bir biçimde, tatlılıkla.

" Lezzetli, güzel tadı olan ve yemeklerden sonra yenen tatlı yemek" anlamıyla iki lehçede de örtüşen sözcük, Tur'de farklı olarak" sinirlendirmeden, hoş gidecek bir biçimde, tatlılıkla" anlamını da kazanmıştır.

TEPE

TEPE (Azb.) : 1. Yüksek yer, küçük dağ.

2. Bir şeyin en yukarı kısmı, zirvesi, başı.

3. İnsan ve hayvan kafasının en süt kısmı; kafa.

4. Küme. *Ğebrin üstünde çiçeklerden **tepe** emele gelmişdi.* (Azb. Genc.)

TEPE (Tur.) : Birinin yanı başı, baş ucu.

Sözcüğün Azb'deki ilk üç anlamı Tur'deki anlamlarla örtüşmektedir. Örtüşen bu anlamın yanı sıra iki lehçe arasında birbirinden farklı anlamlar da vardır.

TEPELEMEK

TEPELE - (Azb.) : 1. Tepe gibi yığmak, tepe meydana getirmek, yığmak.

*Torpağı **tepelemek**.*

2. Başına avuçlarının içiyle vurmak.

TEPELE - (Tur.) : Ayakları altında ezmek.

Tur'de" ayakları altında ezmek" anlamına gelmektedir. Azb'de ise sözcük çok daha farklı anlamları içermektedir. İki lehçe arasında örtüşen anlam yoktur.

TEPELENMEK

TEPELEN - (Azb.) : Tepe gibi yığılmak, toplanmak, tepe meydana gelmek.

*Şeker süfrenin üstünde girde mecmeyi dolusu ğalhib **tepelendi**. (B. Bayramov)*

TEPELEN - (Tur.) : Tepelemek işi yapılmak.

Yine sözcük iki lehçede de farklı anlamlara gelmektedir.

TEPELİK

TEPELİK (Azb.) : 1. Tepe olan saha, mıntıka, yer, dereli tepeli yer.

*Tutağ **tepeliyi** düşmenden ğabağ! (S. Vurğun)*

2. Kadın veya erkek başlığının tepesine yuvarlak kesilip dikilen kumaş vs.

*Mehmer **Tepelik**.*

TEPELİK (Tur.) : 1. Anadolu'da köylü kadınların kullandıkları, altın ve gümüş paralarla, bazı değerli taşlarla süslü başlık.

2. Bir yapının veya bir mobilyanın en yukarisına süs olarak yaşılan bölüm.

3. Tepeleri çokça bulunan (yer).

Sözcük, Azb'de" tepe olan saha, mıntıka, yer ve kadın veya erkek başlığının tepesine yuvarlak kesilip dikilen kumaş" anlamlarına gelmektedir. Tur'de bu anlamların hiçbirisi yoktur. Sözcük, Tur'de dah farklı anlamlar içermektedir. Köken bakımından aynı olan sözcüğün iki lehçedeki anlamları birbirinden farklıdır.

TEPİKLEMEK

TEPİK - (Azb) : 1. Tekme ile vurmak, ayakları ile darbe vurmak.

2. Gitmesi veya süratini artırması için ayakları ile binek hayvanının karnının yanlarına vurmak.

TEPİKLE - (Tur.) : 1. hlk. Binek hayvanını yürütmek için ayakla vurmak, tekmelemek.

2. Otomobilin gaz pedalına sonuna kadar basmak.

Azb'de" tekme ile vurmak ve gitmesi için binek hayvanına ayakla vurmak" anlamlarına gelmektedir. Azb'deki ilk anlam Tur'de vardır. Aslında ikinci anlamda vardır fakat yazı diline geçirilmemiştir. Ortak anlamın dışında sözcüğün Tur'de farklı bir anlamı daha vardır.

TEPİNMEK

TEPİN - (Azb.) : 1. Sinirlenmek, şiddetli azarlamak, üzerine haykırmak; tehdit etmek.

*Ğardaş da bacısına **tepinmek** üçün sonu yanladı. (B. Bayramov)*

2. Üzerine atlamak, yürümek, hücum etmek, hamle etmek.

*Nebigil atlarını minib **tepidiler** goşuna. (Ğaçag Nebi)*

TEPİN - (Tur.) : 1. Ayaklarını hızla vurmak.

2. Öfke ve sevincini açığa vuracak davranışlarda bulunmak.

3. (ayaklarını vurarak) Gürültü etmek.

Sözcük köken bakımından aynı olmasına karşın, anlam bakımından iki lehçe arasında farklılık göstermektedir.

TER

TER (Azb.) : 1. Deri altındaki bezlerin salgıladığı renksiz, tuzlu ve kokulu sıvı.

2. Daha yüksek sıcaklığı olan hava ile temas edince eşyaların üzerinde meydana gelen ıslaklık.

İki lehçede de” deri altındaki bezlerin salgıladığı renksiz tuzlu ve kokulu sıvı” anlamıyla örtüşen sözcük, Azb'de Tur'den farklı olarak “ daha yüksek sıcaklığı olan hava ile temas edince eşyaların üzerinde meydana gelen ıslaklık” anlamını da taşımaktadır.

TIRMANMAK

DIRMAN - (Azb.) : 1. El ve ayaklar yardımıyla dik bir yere çıkmak, yukarı tırmanmak, çıkmak, tırmanmak. // Genellikle yüksek bir yere çıkmak.

TIRMAN - (Tur.) : 1. Yokuş, merdiven vb. çıkmak.

2. (bitki için) Yakınındaki bir nesne boyunca yükselmek.

3. Bir şeyin eğimini izleyerek yükselmek.

Sözcüğün Azb'deki anlamı Tur'de de vardır. Bunun yanı sıra Tur'de farklı yan anlamları da kazanmıştır.

TIRMIK

DIRMIĞ (Azb.) : Toprağın içinde olan kuru ot, bitki kökleri vs. 'yi temizleyip çıkarmaya, işlenmiş topraktaki büyük kesekleri ezmeye yarayan bir araç, tırmık.

TIRMIK - (Tur.) : Tırnak beresi.

Azb'deki anlamı Tur'de de bulunan sözcük, farklı olarak Tur'de "tırnak beresi" anlamını da taşımaktadır.

TIRMIKLAMAK

DIRMIĞLA - (Azb.) : 1. Tırmıkla temizlemek, işlenmiş tarladaki büyük kesekleri ezmek, toprağı düzeltmek.

2. Biçilmiş otları tırmıkla tarayarak toplamak. Harmanda samanı tırmıkla tarayıp taneden ayırmak.

TIRMIKLA - (Tur.) : Tırmalamak.

" Tırmıkla temizlemek, işlenmiş tarladaki büyük kesekleri ezmek" anlamıyla iki lehçede de bulunan sözcük, Azb'de ve Tur'de birbiriyle örtüşmeyen anlamları da içermektedir.

TIRNAK

DIRNAĞ (Azb.) : 1. İnsan ve hayvanın el ve ayak parmaklarının ucundaki sert ve hissiz kemik.

2. Pençe.

TIRNAK (Tur.) : 1. Kanca gibi araçların kıvrık yeri.

2. den. Gemi demirinin ucundaki yassı parça.

3. (çiftçilikte) Tek yaprakları büküp cildi bağlaştırmak için bir yanında bırakılan şerit durumundaki kenar.

4. Heykel dökümünde, kalıp parçalarının birleştirilmesinde kolaylık sağlamak amacı ile yapılan dişlerin her biri.

5. Kanun çalmakta kullanılan mızrap.

6. Tenekicilerin delik açmak için kullanıldığı alet, keski.

Sözcük" insan veya hayvanın el ve ayak parmaklarının ucundaki sert ve hissiz kemik anlamıyla iki lehçede de bulunmaktadır. Buna ilâve olarak

Azbde" pençe" anlamına da gelmektedir. Yine sözcük, Tur'de Azb'den farklı pek çok anlamı da kazanmıştır.

TİTREK

TİTREK (Azb.) : Titreyen, esen.

TİTREK (Tur.) : Bir tür bitki.

İki lehçede de" titreyen, esen" anlamı örtüşen sözcük, Tur'de" bir tür bitki" anlamına da gelmektedir.

TİTREMEK

TİTRE - (Azb.) : Aralıksız oynamak, esmek.

TİTRE - (Tur.) : 1. Kaslar hızlı küçük kasılmalarla sarsılmak.

2. (ses için) Kısık ve kesik çıkmak.

3. Çok üşümek.

4. (ışık için) Aralıklı olarak gücü azalıp çoğalmak.

" Aralıksız oynamak, esmek" anlamıyla iki lehçede de örtüşen sözcü, bunun yanında Tur'de Azb'den farklı anlamları da içermektedir.

TOKMAK

TOH (Azb.) : Ağaçtan yapılmış iri ve silindire benzeyen çekiç.

2. Değnek, çomak, sopa.

Çoban tohmağı.

3. Kapı çalmaya yarayan halka.

4. Elbiseyi suyun içinde döverek temizlemeye yarayan veya başka gayeler için kullanılan bir tarafı kalın ve yassı ağaç parçası.

Hemze ile işi olan mizdur . . . darvazanın demir tohmağını deyende . . . Emine darvazanı açardı. (E. Ebulhesen)

TOK (Tur.) : 1. Kapı kolu yerinde bulunan ve kapıyı açmaya yarayan topuz.

2. Dibekte dövmek işi için kullanılan ağaçtan araç.

3. Davul vb. vurma çalgıları çalmakta kullanılan ve çalgının bir parçası olan araç.

Sözcüğün anlamlarından bir kısmı iki lehçe arasında örtüşmektedir. Bir kısmı ise birbirinden farklıdır.

TOKUŞMA

TOĞĞUŞMA - (Azb.) 1. Birbirine dokunma değme.

2. Münakaşa yapma, ağız kavgası etme.

Şemsinin fikrini anlayıram, o ğorhur ki, yéne aralarına toğguşma düşer. (S. S. Ahundov)

3. Dövüşme, kavga etme.

Éle bu zaman polisle nūmayişçiler arasında ilk toğguşma oldu. (S. Rehman)

“ Birbirine dokunma, değme” anlamı iki lehçede de örtüşmektedir. Bunun yanı sıra sözcük Azb’de” münakaşa yapma, ağız kavgası etme ve dövüşme, kavga etme” anlamlarını da kazanmıştır.

TOKUŞMAK

TOĞĞUŞ - (Azb.) : 1. Karşı karşıya gelerek çarpışmak, birbirine sertçe değmek.

2. Tesadüfen, beklenmedik bir şekilde karşı karşıya gelmek, rastlaşmak.

Komendant özünü itirmiş halde ğayıdıb çöle çiharken ğapıda Hekimūlmūlk ve sertib Selimi ile toğguşdu. (M. İbrahimov)

3. Karşı karşıya gelip dövüşmeye başlamak, kavgaya tutuşmak.

Düşmenle toğuşmaq.

TOKUŞ - (Tur.) : Kafa kafaya vuruşmak.

“ Karşı karşıya gelerek çarpışmak, birbirine sertçe değmek” anlamıyla iki lehçede de bulunan sözcük, söz konusu ortak anlamla birlikte iki lehçe arasında birbirinden farklı anlamları da kazanmıştır.

TOPLU

TOPLU (Azb.) 1. Topu olan.

2. Bir yere kümelenmiş kimseler grup.

3. Bir bütün olarak algılanan şeylerin insanların vs. birlikte olduğunu ifade eden.

4. Mecmua, dergi.

“Sevgi harayı” adlı birşé’r toplusu çap olunub.

TOPLU (Tur.) : 1. Düzene konmuş.

2. Topunu içine alan.

3. Vücutça dolgun.

Sözcük” topu olan, bir yere kümelenmiş kimseler grubu” anlamlarıyla iki lehçede örtüşmektedir. Buna ilâve olarak sözcük iki lehçe arasında birbirinden farklı anlamları da kazanmıştır.

TOPLULUK

TOPLULUĞ (Azb.) : 1. Toplu hâlde, toplu şeylerin durumu.

2. Bir yere toplanmış, kümelenmiş insanlar, topluluk.

TOPLULUK (Tur.) : 1. Sanatçı grubu.

2. müz. Müzik eserlerini birden fazla ses veya sazla seslendirmek için oluşturulan grup.

Sözcüğün Azb'deki anlamlarının hepsi Tur'de de vardır. Yine bunun yanında sözcük, Tur'de farklı anlamlarıda içererek anlam genişlemesi göstermiştir.

TOPUK

TOPUĞ - (Azb.) : Ayağın arka yan kısımlarında şişkince yer.

TOPUK - (Tur.) : Ökçe.

Tur'de" ayağın arka yan kısımlarında şişkince yer ve ökçe" anlamlarına gelmektedir. Tur'deki ilk anlam Azb'de de vardır.

TOPUKLAMAK

TOPUĞLA - (Azb.) : Arkadan koşup yetişmek; haklamak.

Camışları topuğladı. (S. Rehimov)

TOPUKLA - (Tur.) : Hayvanı topukla dürtmek.

Tur'de " hayvanı topukla dürtmek" anlamına gelen sözcük, Azb'de " arkadan koşup yetişmek, haklamak" anlamına gelmektedir. Bu durumda anlamlar örtüşmemektedir.

TOR

TOR - (Azb.) : 1. Balık vs. yakalamak için kullanılan ağ.

2. Ağ gibi dokunmuş şey.

3. Seyrek dokunmuş gömlek, baş örtüsü, perde vs.

4. Örümceğin ördüğü ağ.

Hörümcek toru.

TOR I - (Tur.) : 1. hlk. Sık gözlü ağ.

TOR II - : 1. Toy işe alışkın olmayan, yabanî.

2. Olgunlaşmamış, ham.

İki lehçede de” balık vs. yakalamak için kullanılan ağ ve ağ gibi dokunmuş şey” anlamlarıyla örtüşen sözcük, söz konusu anlam dışında Azb’de” örümceğin ördüğü ağ” anlamına da gelmektedir. Yine Tur’de de farklı yan anlamları da almıştır.

TORBA

TORBA (Azb.) : 1. küçük kese. // Binek veya yük hayvanlarına duraklarda yem vermek için içine yem dökerek boyunlarından asılan küçük kese.

2. Vücudun herhangi bir yerinde içi cerahat, su, hava vs. dolu olan şişlik, ur.

TORBA (Tur.) : 1. Genellikle pamuk, kıl ve plastik gibi iplikten dokunmuş, türlü boy ve biçimde, ağzı büzülüp bağlanabilen araç.

2. Naylon torba, poşet.

3. Er bezi, husye, testis.

Azb’deki ilk anlamı Tur’deki anlamla örtüşen sözcük, diğer anlamları itibariyle iki lehçede birbirinden farklılık göstermektedir.

TORBALAMAK

TORBALA - (Azb. T.) : Duraklarda torba ile yem vermek (hayvanlara).

Atı torbalamağ.

TORBALA - (Tur.) : Torbaya koymak, torba biçimine getirmek.

Sözcük iki lehçede de köken bakımından aynı olmasına karşın, anlamları farklıdır.

TOZLANMAK

TOZLAN - (Azb.) : 1. Toza bulaşmak, toz bürümek, tozla kaplanmak.

2. Tozlama yapmak (ilaçlamak).

*Ğırmızı yonca cır arıların vasitesile **tozlanır**. (M. Ahundov)*

3. Zehirli tozla ilaçlamak.

*Pambığ sahesi **tozlandı**.*

4. Toz hâline gelmek, toza dönmek.

*İkice günün erzinde güneş yolu o geder gurutmuşdu ki, ماشینların tekerinin altından boz torpağ **tozlanıb** havaya galhırdı. (M. İbrahimov)*

Tur'de" toza bulaşmak, toz bürümek, tozla kaplanmak" anlamına gelmektedir. Azb'de bu anlam ve bununla birlikte farklı yan anlamlar da vardır.

TUTAK

TUTAĞ (Azb.) : Kulp.

TUTAK (Tur.) : 1. Maşa, kerpeten gibi araçların tutmaya yarayan kanatlarından her biri.

2. Bir anlaşma, sözleşme veya isteğin yerine getirilmesini sağlamak için teminat olarak ele geçirilen kimse, tutuk, rehine.

" Kulp" anlamıyla iki lehçede örtüşen sözcük, bunun yanı sıra Tur'de farklı yan anlamları da içermektedir.

TUTAM

TUTAM (Azb.) : Avuç veya parmak uçlarıyla bir defa da tutulan miktar.

TUTAM (Tur.) : Az, azıcık, çok az.

İki lehçede" avuç veya parmak uçlarıyla bir defada tutulan miktar" anlamıyla örtüşen sözcük, Tur'de farklı olarak" az, azıcık" anlamını da taşımaktadır.

TUTARLI

TUTARLI (Azb.) : 1. Düzgün, esaslı, isbatlı, düzgün, dakik, kanıtlanmış.

2. Sağlam, muhkem.

*Uşaq (Ekberin) baldırına tutarlı bir çubuq çekib güle - güle qaçdı.
(Mir Celal)*

Tur'de" düzgün, esaslı, isbatlı , kanıtlanmış" anlamına gelen sözcük, Azb'de de bu anlamı ve bununla birlikte" sağlam, muhkem" anlamını da içermektedir.

TUTKUN

TUTĞUN (Azb.) : 1. Kısık, kısılmış (ses).

*Tutğun kal sesile téléfon yéne; – Dur gel, sözüm vardır! –déyir
Hüséyne. (M. Rahim)*

2. Gamlı, kederli, perişan, asık suratlı.

Tutğun görünüş.

3. Açık olmayan, bulutlu.

Göyün üzü tutğundur.

4. Zayıf, ölgün, donuk.

*Yağışın arasında küçelerde yanan éléktirik ışıqları tutğun bir ziya
neşr édirdi. (S. Hüseyn)*

5. Açık olmayan, koyu (renk).

*(Boz Ukrayna ğaramalı) esasen boz, gümüşü, yahud tutğun polad
rengindedir, béli uzunlu ağımtıl zolağ vardır. (Garamal)*

TUTKUN (Tur.) : 1. Gönül vermiş, meftun, meclûp.

2. Bir şeye alışmış, bağlanmış, düşkün kimse.

Sözcüğü iki lehçede anlamları birbiriyle örtüşmektedir.

TUTKUNLUK

TUTĞUNLUĞ (Azb.) : 1. Bulutluluk, kapalılık; kapalı havanın hâli.

*Her teref yaş, duman kimi boz bir **tutğunluğ** içinde idi. (Mir Celal)*

2. Kısıklık, boğukluk (ses).

*Valentinanın sesinde **tutğunluğ** yahud da gondarma bir gümrahlıg duyulsa idi, belke de sözleri bu üç - dörd neferde eks - me'sir oyadardı. (E. Ebulhesen)*

3. Solgunluk.

*Işığın **tutğunluğu**.*

TUTKUNLUK (Tur.) : Tutkun olma durumu, meftunluk.

Yine sözcük köken bakımından aynı olmasına karşın, iki lehçe arasında farklı anlamları içermektedir.

TUTULMAK

TUTUL - (Azb.) : 1. Yakalanmak, tutulmak.

2. Geçici olarak başka bir gök cismi tarafından önü kesilmek.

TUTUL - (Tur.) :1. Tutmak işi yapılmak veya tutmak işine konu olmak, popüler olmak.

2. Tutuk duruma gelmek.

3. (bir üyesi) İşleyemez olmak.

4. Birine tutkun olmak, sevmek.

5. Bir işe veya birine canı sıkılmak.

Azb'deki anlamlarının hepsi Tur'deki anlamlarla örtüşen sözcük, Tur'de söz konusu örtüşen anlamların yanında pek çok yan anlamı da içermektedir.

TUTUM

TUTUM - (Azb.) : Belirli bir miktar şeyi içine almak, kendi içinde yerleştirmek yeteneği.

Çalaların hir birinin tutumu bir kübmétrden az olmamalıdır. (Pambığçılığ)

TUTUM - (Tur.) : 1. Tutulan yol, davranış.

2. Aşırı harcamalardan sakınma, iktisat, ekonomi.

Azb'de sözcük belirli" belirli bir miktar şeyi içine almak, kendi içinde yerleştirmek yeteneği" anlamını taşımaktadır. Tur'de ise daha farklı anlamları taşımaktadır.

TUTUMLU

TUTUMLU (Azb.) : Belli bir miktar şeyi içine almak, kendi içinde yerleştirmek yeteneği.

5 litr tutumlu neft gabi.

TUTUMLU (Tur.) : Tutumlu davranan, idareli.

Tur'de" tutumlu davranan, idareli" anlamına gelen sözcük, Azb'de farklı bir anlamı içermektedir.

TUTUŞMAK

TUTUŞ - (Azb.) : 1. Yanmak, yanmaya başlamak.

2. Az. sertleşmek, kurumak; suyu gitmek, kaybolmak.

Sémént tutuşub gurtardığdan sonra berkimeye başlayır. (S. Guleyév)

3. Güreşmek.

Dédi – Olmaz ki, olmaz – Hülase, elacım kesildi, éle zorhanada tutuşduğ. (Y. V. Çemenzeminli)

4. Döğüşmek, kavga etmek.

(Nazlı) *bu saat Camalın ğardaşı ile tutuşacağını zenn édirdi. . . (E. Ebulhesen)*

TUTUŞ - (Tur.) : 1. Birbirini tutmak, birbirine ilişip dokunmak.

2. Girişmek.

3. Kızarmak, kızillaşmak.

“ Yanmak, yanmaya başlamak” anlamıyla sözcük iki lehçe de örtüşmektedir. Bunun yanı sıra birbirinden farklı anlamları da içermektedirler.

TUTUŞTURMAK

TUTUŞDUR - (Azb.) : Karşılaştırmak, mukayese etmek.

Reis hésabı ğurtarıb, onu kağızdakı reğemle tutuşdurduğdan sonra ğeddini düzelderek astadan esnedi. (İ. Efendiyév)

TUTUŞTUR - (Tur.) : 1. Tutuşmalarını veya tutuşmasını sağlamak.

2. Karşısındakinin isteyip istemediğini düşünmeksizin ansızın vermek.

3. Coşturmak, çok heyecanlandırmak.

Azb'de” karşılaştırmak, mukayese etmek” anlamına gelen sözcük, Tur'de çok daha farklı anlamları içermektedir.

TÜTÜN

TÜTÜN - (Azb.) : 1. Patlıcangillerden, salkım veya küme çiçekli, uzun yapraklı, nikotin ihtiva eden ve kurutup kıyıldıktan sonra sigara yapılan bitki.

2. Bu bitkinin kullanılmak üzere kıyılmış yaprakları.

3. Duman.

TÜTÜN - (Tur.) : hlk. Duman.

Bu sözcük, Tur'de yazı diline geçirilmezken Azb'de yazı dilinde kullanılmaktadır.

UÇMAK

UÇ - (Azb.) : 1. Kanatlarının yardımıyla havada hareket etmek, havalanmak. // Uçak vs. // Rüzgârın gücü ile havada hareket etmek, gitmek.

2. Gaz veya buhar haline gelerek havada yok olmak.

3. Yüksekçe bir yerden düşmek, devrilmek, yuvarlanmak.

4. Herhangi bir sebeple yıkılmak, darmadağın olmak; kendi ağırlığının etkisi ile devrilmek, yıkılmak.

UÇ - (Tur.) : 1. Yok olmak ortadan kaybolmak.

2. Belirmek.

3. Patlayıcı madde ile parçalanmak.

4. Uçar gibi dalgalanmak.

5. Çok hızlı gitmek.

6. Hava yolu ile gitmek.

7. (dini inanışa göre) Ruh ölümden sonra göğe yükselmek.

Sözcüğün Azb'deki anlamlarının hepsi Tur'de de vardır. Söz konusu anlamlarla birlikte sözcük, Tur'de daha farklı anlamları da alarak anlam genişlemesi göstermiştir.

UÇUK

UÇUĞ - (Azb.) : 1. Yıkık, yıkılmış durulma olan.

Yolcu . . . ğarşısına çıkan ilk uçuğ dahmalardan birisine girdi. (E. Memmedhanlı)

2. Yıkılmış bir binanın vs. kalıntıları; harabe yer.

Bu arada olan év nişangahları ve bu uçuğlar içinden galhan palıd ağaçları çoh uzağları hatırladırdı. (S. Rehimov)

UÇUK - (Tur.) : 1. Uçmuş, solmuş.

2. Açık (renk).

3. Hafif, belirsiz.

Tur'de" uçmuş, solmuş ; açık(renk) ; hafif, belirsiz" anlamlarını taşıyan sözcük, Azb'de daha farklı anlamları içermektedir.

UĞRAŞMAK

UĞRAŞ - (Azb.) : 1. Uzun müddet bir şeyle meşgul olmak, çalışmak.

2. Rastlamak, karşı karşıya gelmek, maruz kalmak.

Bir rahgüzerde ol nigare; Uğraşdı ve gıldı bir nezare. (Füzuli)

3. Gezmek, dolaşmak, geçerken bir yere uğramak, geçeci olarak bir müddet kalmak, durmak.

Men ki bir şuh madmazel eşğinde elden kétmişem; Şehrden - şehre gezib Avropanı uğraşmışam. (M. E. Sabir)

UĞRAŞ - (Tur.) : 1. Bir işi başarmaya çalışmak.

2. Zamanını bir işe verme durumunda kalmak.

3. Birine kötü davranmak.

4. Savaşmak.

" Uzun müddet bir şeyle meşgul olmak, çalışmak" anlamıyla iki lehçede de örtüşen sözcük, bunun yanı sıra iki lehçede birbirinden farklı anlamları da içermektedir.

UĞUNMAK

UĞUN - (Azb.) : Gülerken soluğu kesilecek gibi olmak, katılmak, gülmekten katılacak gibi olmak.

Medinenin zarafatı Vagifin çoh hoşuna geldi, uğunub getdi. . . (Y. V. Çemenzeminli)

UĞUN - (Tur.) : hlk. Büyük bir üzüntü veya acıdan kıvranmak, soluğu tıkanmak, ağlaya ağlaya bayılmak.

Bu sözcük Azb'de yazı dilinde kullanılırken, Tur'de yazı diline geçirilmeyip halk ağzında kalmıştır.

UNLUK

UNLUĞ (Azb.) : Değirmende un dökülen çukur yer.

UNLUK (Tur.) : 1. Un yapılmaya elverişli temizlenmiş (buğday).

2. Ekmek fırınında unların bulunduğu bölüm, un deposu.

İki lehçede de" değirmende un dökülen çukur yer" anlamı ile örtüşen sözcük, söz konusu anlamla birlikte Tur'de farklı yan anlamları da taşımaktadır.

UNUTMAK

UNUT - (Azb.) : 1. Akıldan, hafızadan çıkarmak. // Gerektiği anda, yeri geldiğinde bir şeyi hatırlamamak. // Gözden kaçırmak.

2. Tesadüfen unutarak bir yerde bırakmak, beraberinde olmamak.

3. Riayet etmemek, kaale almamak, itibar etmemek.

UNUT - (Tur.) : 1. Bir şeyi yapamaz duruma gelmek.

2. Bağışlamak.

3. Hatırdan gönülden çıkarmak.

Sözcüğün Azb'deki anlamlarının hepsi Tur'de de vardır. Bunun yanı sıra sözcük, Tur'de farklı yan anlamları da vardır.

USLU

USLU - (Azb.) : 1. Akıllı, idrakli, zeki.

2. Edepli, terbiyeli.

USLU - (Tur.) : 1. esk. Akıllı, zeki.

2. (hayvan için) Uysal.

“ Akıllı, zeki” anlamıyla iki lehçede de bulunan sözcük, Azb'de farklı olarak” edepli, terbiyeli” anlamını da kazanmıştır. Tur'de de Azb'den farklı olarak “(hayvan için) uysal” anlamını da içermektedir.

UŞAK

UŞAĞ (Azb.) : 1. Çocuk. // Civan, genç (erkek veya kız).

2. Erkek veya kız (bebeklik çağında).

UŞAK (Tur.) : 1. Erkek hizmetçi.

2. Tayfa.

Sözcüğün Azb'deki anlamları Tur'de de vardır. Bunun yanı sıra” erkek hizmetçi ve tayfa” anlamlarını da taşımaktadır.

UTANMAK

UTAN - (Azb.) : 1. Bir işten, hareketten ve laftan dolayı veya herhangi bir sebepten dolayı mahcubiyet çekmek, manen ıstırap duymak.

2. Utancından, mahcubiyetinden bir şeye cesaret edememek. // Çekinmek.

UTAN - (Tur.) : Sıkılmak.

Azb'deki anlamları Tur'de de bulunan sözcük, Tur'de farklı olarak “ sıkılmak” , anlamını da kazanmıştır.

UYGUNSUZ

UYĞUNSUZ (Azb.) : 1. Uygun olmayan, uymayan.

2. Münasip olmayan, layık olmayan, yakışmayan.

UYGUNSUZ (Tur.) : Kötü davranışlarda bulunan, çirkin hareketleri olan.

Azb'deki anlamlarının hepsi Tur'deki anlamlarla örtüşen sözcük, Tur'de farklı bir anlamı daha taşımaktadır.

UZAK

UZAG  - (Azb.) : 1. Mesafe, mekan bakımından yakın olmayan, ırak.
// Uzaktan gelen, duyulan.

2. Zaman, vakit olarak yakın olmayan, h ldeki zamandan çok önce olan, geçmiş zamanda olmuş, o zamana ait olan. // Uzun bir zaman sonra olacak olan.

UZAK - (Tur.) : 1. Eli gücü veya hükmü yetişmez.

2. İhtimali az olan.

3. Ayrı, birbiriyle yakın ilgisi olmayan.

Sözcüğün Azb'deki anlamlarının hepsi Tur'de de vardır. Buna il ve olarak sözcük, Tur'de farklı anlamları da kazanmıştır.

UZAKLAŞTIRMAK

UZAKLAŞDIR - (Azb.) : 1. Biraz uzağ  yollamak, uzaklaşmasını sağlamak, kenara çekmek. // Gitmeye, bir yeri terketmeye mecbur etmek.

2. İlişkileri kesmek, yabancılaştırmak. // Uzaklaşmasına, ilişkiyi kesmesine sebep olmak.

3. Bir şeyin zamanını geciktirmek, daha uzak bir zamana atmak.

G zlenilmez hadise meselenin hellini uzağlaşdırım. (E. Veliy v)

4. Kovmak, reddetmek, yaklaştırmamak.

Rehim Bey, bir beri gel! Allahı sévirsen . . . al bu on manatı da gerde, çaycı vér, bu donuzu benim ğapımdan uzağlaşdır. (E: Hağvérdiyév)

UZAKLAŞTIR - (Tur.) : Çıkarmak, ayırmak.

Sözcüğün Azb'deki anlamlarından ilk ikisi Tur'de de vardır. Bunun yanı sıra iki lehçe arasında birbirinden farklı anlamlar da vardır.

UZANMAK

UZAN - (Azb.) : 1. Uzunlamasına yatmak, usanmış vaziyet almak. // Bütün vücudu ile yere düşmek, serilmek.

2. Elini, kafasını veya vücudunu bir şeye veya kimseye doğru uzatmak.

3. Uzanıp giden saha için kullanılır. // Uzak mesafede sıra ile yanyana dizilmek.

4. Bir şeye taraf yönelmek.

5. Uzun hâle gelmek, uzamak, boy atmak, büyümek. // Çoğalmak, artmak; uzamak.

*Uşag bir ilde çoh **uzanıb**. // Gölgelel uzanı, güneş çekilib batmağa gedirdi. (Mir Celal)*

6. Daha sürekli, daha uzun olmak, uzun görünmek.

*Ömründen pay vérir géce gündüze; Günler **uzandığça** uzanı il de. (S. Vurğun)*

UZAN - (Tur.) : 1. Gitmek.

2. Yetişmek, ulaşmak.

Sözcüğün anlamlarından bir kısmı iki lehçede örtüşürken, diğer bir kısmı farklılık göstermektedir.

UZATMAK

UZAT - (Azb.) : daha uzun etmek; uzunluğunu, boyunu fazlalaştırmak.

2. Bir şeyi ileriye doğru hareket ettirmek, ileri sürmek, bir şeye veya kimseye doğru yaklaştırmak, yöneltmek.

3. Vaktini müddetini artırmak.

4. Uzun uzadıya konuşmak, çok konuşmak, gereksiz teferuatlara dalmak.

5. Yaşatmak, devam ettirmek, ömrünü uzatmak.

*Gebul saatlarını **uzatmağ**. Metğeleni yarım saat **uzatdılar**.*

6. Yatırmak.

*Bir az sonra dizinin üstünde huşa gétdiyini gördükde Zéyneb (Majanı) éhmalca yérine **uzatdı**. (M. İbrahimov)*

7. Geciktirmek, tehir ettirmek, sonraya bırakmak.

*(Nazlı :) ferhad ğardaşın stolu üstünde şeklini görmüşem. Niye **uzadırsan**, a - az? Niye ferhada gétmirsen? (E. Memmedhanlı)*

UZAT - (Tur.) : 1. Germek.

2. Vermek, göndermek.

Sözcüğün Azb'deki anlamlarından ilk dördü Tur'de de bulunan sözcük, bunun dışında iki lehçe arasında birbiriyle örtüşmeyen anlamlara da sahiptir.

ÜŞÜTMEK

ÜŞÜT - (Azb.) : Soğuğu hissettirmek, titretmek.

ÜŞÜT - (Tur.) : Üşüyüp hasta olmak, soğuk almak.

Sözcüğün “soğuğu hissettirmek, tittetmek” anlamı iki lehçede örtüşmektedir. Ayrıca Tur'de söz konusu bu anlamla birlikte “üşüyüp hasta olmak, soğuk almak” anlamını da karşılamaktadır.

ÜTÜLMEK

ÜTÜL - (Azb.) : Kızgın demirle veya ateşe tutarak yüzeyden yaymak (tüy, kabuk vs.) // Azıcık yanmak.

(Yağutun) Bütün üzü gara lekeler içinde idi, saçları ve başları ütölmüşdü, gözleri ise gapalı idi. (E. Memmedhanlı)

ÜTÜL - (Tur.) : hlk. Oyunda yenilmek, kaybetmek.

Bu sözcük Tur'de yazı diline geçirilmemiştir.

ÜZGÜN

ÜZGÜN - (Azb.) : Takatsiz, yorgun, zayıf.

Héç démirsen, gul Abbasın üzgündür, Gem başından tutar, derd ayağından. (Aşığ Abbas)

ÜZGÜN - (Tur.) : Üzölmüş, özöntü duymuş, neşesiz, tasalı, gamlı, mahzun, melûl, mükedder.

Azb'de “tâkatsiz, yorgun, zayıf” anlamını karşılayan sözcük, Tur'de daha farklı bir anlamı karşılamaktadır.

ÜZGÜNLÜK

ÜZGÜNLÜK - (Azb.) : Yorgunluk, zayıflık, takatsizlik.

. . . Birden Semed bedeninde zeiflik, üzgünlük hiss étdi. (N. Hüséyinov)

ÜZGÜNLÜK - (Tur.) : Üzgün olma durumu, neşesizlik.

Sözcüğün iki lehçede anlamları örtüşmemektedir.

ÜZÜCÜ

ÜZÜCÜ - (Azb.) : İnsanın takatini kesen; yorucu.

Üzücü gözetleme değigelerinde: Neriman ne temiz bahar havasından, ne menzerelerden , ne de Enverin ara - sıra zarafatlarından hoşlanırdı. (Mir Celal)

ÜZÜCÜ - (Tur.) : Üzüntü veren.

Tur'de "üzüntü veren" anlamını taşıyan sözcük, Azb'de "insanın tâkatini kesen, yorucu" anlamını taşımaktadır. Bu durumda sözcüğün anlamları örtüşmemektedir.

ÜZÜLMEK

ÜZÜL - (Azb.) : 1. Hastalık, yorgunluk vs. neticesinde takatten düşmek, zayıflamak.

*Azarlandım, ölmedim; **üzüldüm**, öldüm. (At. sözü)*

2. Çok eskimek, yıpranmak. // Yırtılmak, kırılmak.

*(Yüsif) köyneyin üstünden toğganı çoh berk çekdiyi üçün ortası az gala **üzülürdü**. (B. Bayramov)*

3. Kopmak, ayrılmak, açılmak.

*(Hecerin) sağ eli aynalıdan **üzülmemişdi**. (S. Rehimov)*

4. Bitmek üzere olmak, bitmek.

*Anbarlardan erzağ éhtiyatı **üzülmür**, telebelere günde üç defe yémek vérilirdi. (S. Rehimov)*

ÜZÜL - (Tur.) : 1. Üzmek işine konu olmak.

2. Üzüntü duymak, kaygılanmak.

İki lehçede sözcüğün anlamları birbirinden farklılık arz etmektedir.

ÜZÜNTÜ

ÜZÜNTÜ - (Azb.) : 1. İnsanı üzen keder, dert, ıstırap, manevi azap, acı veren can sıkıntısı.

2. Zayıflık, yorgunluk, takatsizlik.

(Eliğulunun) üzüne gayği ve keder gonmuşdu. Gözlerinde yorğunluğ ve üzüntü var idi. (Ğ. Musayev)

“İnsanı üzen, keder, dert, ıstırap, acı veren can sıkıntısı” anlamlarıyla iki lehçede örtüşen sözcük, Azb'de farklı bir anlamı daha içermektedir.

YAĞDIRMAK

YAĞDIR - (Azb.) : 1. Yağmaya, dökülmeye mecbur etmek.

2. Çok miktarda her taraftan dökmek, serpmek, saçmak.

YAĞDIR - (Tur.) : Vermek, söylemek.

Sözcüğün Azb'deki anlamları Tur'de de vardır. Bunun yanında sözcük, Tur'de “vermek, söylemek” anlamlarını da taşımaktadır.

YAĞIŞ

YAĞIŞ - (Azb.) : Yağmur.

YAĞIŞ - (Tur.) : 1. Havadaki su buğusunun yoğunlaşma sonunda sıvı veya katı durumda yere düşmesi.

Sözcüğün “yağmur” anlamı iki lehçede de vardır, fakat Tur'de bu anlam yazı diline geçirilmemiştir. Ayrıca, sözcük Tur'de farklı yan anlamları da karşılamaktadır.

YAĞLI

YAĞLI - (Azb.) : 1. Yağlı olan, birleşiminde çok yağ olan.

2. Yağa bulaşmış // Üzerinde yağ lekesi olan; kirli.

YAĞLI - (Tur.) : 1. Yağla yapılmış.

2. Besili, semiz.

3. Zengin.

Azb'deki anlamı Tur'de de bulunan sözcük, Tur'de "yağla yapılmış ; besili, semiz ;zengin "anlamlarını da karşılayarak anlam genişlemesi göstermiştir.

YAKA

YAHA - (Azb.) : 1. Giyeceklerde boyun kısmı, boynu çevreleyen kısım, yaka.

2. Elbise yakası için yararlı, uygun kıyafet.

3. Sahil, kıyı, taraf.

YAKA - (Tur.) : 1. Eğik yer.

2. Semt.

3. Yapıların saçaklarında, suyun içeriye sızmasını önlemek için kiremitin altıyla oluk arasına konulan metal levha.

Sözcüğün Azb'deki anlamlarının hepsi Tur'deki anlamlarla örtüşmektedir. Bunun yanı sıra sözcük, Tur'de farklı yan anlamları da kazanmıştır

YAKALAMAK

YAHALA - (Azb.) : 1. Yakasından yapışmak, tutmak; gırtağından tutmak, yapışmak.

Biz ayı vurulan yere yétişer - yétişmez itler ayını yahaladı. (A. Şair)

2. Tutmak, ele geçirmek; ulaşmak, kafasının üzerine dikilmek.

YAKALA - (Tur.) : 1. Bir kimsenin gitmesini engellemek; durdurmak:

2. Bir kimseyi hoşla gitmeyecek bir durumda bulmak, bir kimsenin suçunu ortaya çıkarmak.

3. (bir kimsenin suçluluğunu gösteren) Söz bakış veya işareti fark etmek.

4. Birdenbire etkisi altına almak.

5. Arayarak veya rastlantı sonucu bulup bağlantı kurmak.

Tutmak, ele geçirmek ; ulaşmak, kafasının üzerine dikilmek” anlamlarıyla iki lehçede örtüşen sözcük, Azb’de Tur’dan farklı olarak “yakasından yapışmak, tutmak ; gırtlğından tutmak” anlamı da vardır. Tur’de de farklı anlamları bulunmaktadır.

YAKALANMAK

YAHALAN - (Azb.) : Ele geçirilmek, hapsedilmek, tutuklanmak.

YAKALAN - (Tur.) : 1. Birinin kendisini zor duruma düşürecek bir şeyi, bir suçunu ortaya çıkarmak.

2. (bir hastalığa, karşılaşmak istenilmeyen birine veya kötü bir duruma) Tutulmak.

İki lehçede de “ele geçirilmek, hapsedilmek” anlamı örtüşen sözcük, Tur’de daha farklı yan anlamları da taşımaktadır.

YAKALIK

YAHALIĞ - (Azb.) : 1. Elbisenin yaka kısmı.

2. Yaka yapmak için kullanılan.

YAKALIK - (Tur.) : Erkek gömleklerinin üzerine takılan eğreti yaka.

Sözcüğün “elbisenin yaka kısmı ve yaka yapmak için kullanışlı” anlamları iki lehçede ortaktır. Aynı zamanda sözcük, Tur’de “erkek gömleklerinin üzerine takılan eğriti yaka” anlamını da karşılamaktadır.

YAKI

YAHİ - (Azb.) : 1. Yağ özellikleri olan madde; sürülebilen her türlü madde.

2. Yağ sürülmüş ekmek parçası.

3. Fırça ile sürülmüş ince boya tabakası.

YAKI (Tur.) : Bazı hastalıkları tedavi etmek amacıyla bir kez üzerine yayılıp vücudun bazı yerlerine konulan, koyuca lapa veya özel biçimde yapılmış eczalı parça.

Sözcüğün iki lehçedeki anlamları birbirinden tamamen farklıdır.

YAKIN

YAHİN (Azb.) : 1. Mesafe olarak uzak olmayan, yakın.

2. Zaman olarak yakın olan. Uzak olmayan, yaklaşan; geleceğine, olacağına vs. az kalan. // Kan akrabalığı veya dostluk ilişkisi ile bağlı olan.

3. Vasıtasız ilgisi olan, çok yakın.

4. Yahin yérden bilmişem, özü heber göndermiş. (C. Cabbarlı)

5. Muhtemellik, takribilik bildiren.

*Ğafar yaşı elliye **yahin** olan, hırdaca, arığ bir adamdı. (E. Ebulhesen)*

YAKIN (Tur.) : 1. Küçük, önemsiz değişikliklerle birbirinden ayrılan.

2. Benzeyen, andıran, yaklaşan.

Sözcüğün Azb'deki ilk üç anlamı Tur'de de vardır. Ortak olan bu anlamların dışında iki lehçe arasında birbirinden farklı anlamlar da vardır.

YAKINLAŞMAK

YAHINLAŞ - (Azb.) : 1. Hareket ederek bir şeyin yanına gelmek, yakınında durmak, yaklaşmak. // Gittikçe yaklaşmak, duyulmaya görülmeye başlamak.

2. Yakın alâka, samimiyet yaratmak, yakın olmak, aralarında dostluk ilişkisi yaratmak.

3. Yetişmek, ulaşmak, olacağına, meydana geleceğine çok az kalmak (vakit, zaman vs.)

4. Benzetmek, uygun gelmek.

Azb'deki ilk iki anlamı Tur'de de bulunan sözcük, Azb'de Tur'de olmayan farklı yan anlamları da taşımaktadır.

YALAMAK

YALA - (Azb.) : Bir şeyin üzerine dilini sürmek. // Dilini bir şeye sürüp bulaştırarak yutmak.

YALA - (Tur.) : 1. Sıyırarak, dokunarak geçmek.

2. den. (dalgalar) Geminin içine girmeyip yalnız bordasını sıyırarak geçmek.

Sözcüğün “bir şeyin üzerine dilini sürmek, dilini bir şeye sürüp bulaştırarak yutmak” anlamları iki lehçede örtüşmektedir. Bunun yanı sıra sözcük, Tur'de farklı yan anlamları da karşılamaktadır.

YALIN

YALIN (Azb.) : 1. Çıplak, açık, hiçbir şeyle örtülü olmayan.

2. Boş hiçbir şeyi olmayan.

YALIN (Tur.) : 1. (söz, yazı için) Gösterişsiz, süssüz, sade.

2. hlk. Çıplak, kınından çıkmış.

Sözcüğün iki lehçedeki anlamları birbirinden farklıdır. Ancak sözcüğün Azb'deki anlamlarına yakın bir anlam Tur'de vardır, fakat yazı diline geçirilmemiştir.

YALINLAŞMAK

YALINLAŞ - (Azb.) : 1. Gittikçe incelmek.

2. Çıplaklaşmak.

YALINLAŞ - (Tur.) : Yalın duruma gelmek.

“Çıplaklaşmak anlamıyla iki lehçede de bulunan sözcük, farklı olarak Azb’de “gittikçe incelmek”, Tur’de “yalın duruma gelmek” anlamlarını da karşılamaktadır.

YAMAN

YAMAN (Azb.) : 1. Kötü.

2. Merhametsiz, insafsız.

– *Kerem kimi men oduna yanaram: Dostuna dost, düşmenine yamanam. (Aşîğ Eziz)*

3. Beddua, ilenme, kargıma.

Mehemmedhesen emi Ehmedden eşşek néçe olmağını soruşan kimi İzzet uca sesle onun üste gışğırıp başladı yamanı. (C. Memmedgülüzade)

YAMAN (Tur.) : (Güç, etki ve beceri) Alaşılmışın üzerinde olan.

“Kötü” anlamı iki lehçede de bulunan sözcük, farklı olarak Tur’de “(güç,etki veya beceri) alışılmışın üzerinde olan” anlamını karşılamaktadır. Azb’de de Tur’dan farklı olarak “merhametsiz, insafsız ;beddua, kargıma” anlamları yer almaktadır.

YAMANMAK

YAMAN - (Azb.) : Yama yapılmak, onarılmak, ek yapılmak.

YAMAN - (Tur.) : (kötü bir şey veya kimse) Birinin üstünde kalmak, yük olmak, yükletilmek.

“Yama yapılmak, onarılmak, ek yapılmak” anlamlarıyla iki lehçede de örtüşen sözcük, Tur'de (kötü bir şey veya kimse) birinin üstüne kalmak, yük olmak” anlamını da karşılamaktadır.

YAN

YAN (Azb.) : 1. Taraf, etraf.

2. Vücudun omuzlardan bacakların başlangıcına kadar olan sağ ve sol tarafı.

3. Sağ ve sol tarafta olan.

4. Kenar.

*Evin dibinde **yanının** nazik demirleri göpmüş tahtasının şiresi çohdan gétmiş bir sandığ . . . vardı. (M. İbrahimov)*

5. Sağrı, oturak yeri, kalça.

*Çoh çekmedi ki, Mirze Süléyman **yanını** ovuşdura ovuşdura gapıdan çıhdı. (B. Talıblı)*

YAN (Tur.) : 1. Yer.

2. Üst.

3. Birlikte beraberinde olma.

4. (bir şeyin) Ön, arka ve üst dışında kalan bölümü.

5. İkinci derecede olan.

6. Bir yana yönelerek.

7. Tali.

Sözcüğün Azb'deki ilk üç anlamı Tur'de de vardır. Bu ortak anlamla birlikte birbiriyle örtüşmeyen anlamlar da vardır.

YANAK

YANAĞ (Azb.) : Yüzün yan kısımlarından her biri, yanak.

YANAK (Tur.) : Lastik tekerlekli taşıtlarda lastiğin cant ile yere temas eden bölümü arasında kalan yan yüzeyi.

İki lehçede de “yüzün yan kısımlarından her biri, yanak” anlamları örtüşen sözcük, Tur’de farklı bir yan anlamı da kazanarak anlam genişlemesi göstermiştir.

YANDIRMAK

YANDIR - (Azb.) : 1. Yanmasına sebep olmak; tutuşturmak.

2. Şiddetli etki etmek (sıcak, ateşli, kızgın vs.)

O gün hava çox isti idi. Güneş yandırırtdı. (M. İbrahimov)

3. Karartmak, rengini koyulaştırmak.

(Céyranın) açıq hava rengini bir geder yandırmış, yanağlarında tebi bir qırmızıliq görünürdü. (S. Hüseyn)

4. Yanmak, kabartmak. (ısırgan otu vs.)

Gıcıkken ellerimi yandırdı.

YANDIR - (Tur.) : hlk. Yanmasına sebep olmak, yakmak.

Sözcüğün Tur’daki anlamı Azb’de bulunmaktadır, fakat Tur’de bu anlam yazı diline geçirilmemiştir.

YANGILI

YANGILI (Azb.) : Ateşi olan, susamış.

YANGILI (Tur.) : 1. Yangısı olan, yangılanmış, iltihaplı.

2. İltihap yapan (hastalık), iltihaplı.

Azb’de “ateşi olan, susamış” anlamını karşılayan sözcük, Tur’de daha farklı anlamları karşılamaktadır.

YANIK

YANIK (Azb.) : 1. Yanmış şey.

2. Ateş veya başka yakıcı bir şeyin etkisi ile vücudun dokusunda meydana gelen zede. // Vücudun yanmış yerinde kalan iz, işaret.

3. Susuzluktan kurumuş, yanmış.

4. Cılız, zayıf, sıska.

YANIK (Tur.) : 1. Rengi koyulaşmış.

2. Verimsiz, kıraç duruma gelmiş olan.

Sözcüğün Azb'deki anlamlarının hepsi Tur'de de vardır. Buna ilâve olarak sözcük, Tur'de "renge koyulaşmış ve verimsiz, kıraç duruma gelmiş olan" anlamını da karşılamaktadır.

YAPI

YAPI (Azb.) : Bina.

YAPI (Tur.) : 1. Yapılmakta olan konut, köprü vb. inşaat.

2. (bir kimse, bir kuruluş vb.) Yapma, oluşturma, ortaya konulma, meydana getirme.

3. Canlı bir varlığın ruh veya beden özelliklerinin tümü, bünye.

4. Bütünün bir araya getirilişinde uyulan dizge.

"Bina" anlamı iki lehçede de örtüşen sözcük, Tur'de daha farklı anlamları da karşılayarak anlam genişlemesi göstermiştir.

YAPIŞTIRMAK

YAPIŞDIR - (Azb.) : 1. Zamk vs. ile bir şeyi başka bir şeye yapıştırmak, eklemek. // Kaynak yapmak, kaynak yardımıyla bir şeyi başka bir şeye eklemek.

2. Temas ettirmek.

YAPIŞTIR - (Tur.) : 1. Hızla vurmak.

2. Gecikmeden karşılık vermek veya gerekeni yapmak.

Azb'deki anlamlarının hepsi Tur'de de vardır. Ayrıca sözcük Tur'de de “ hızla vurmak, gecikmeden karşılık vermekveya gerekeni yapmak” anlamlarını da taşımaktadır.

YAPMAK

YAP - (Azb.) : 1. Yapmak, etmek.

2. Pişmek için tandırın duvarına yapıştırmak.

*Ğasım eminin övreti Helime hala çörek **yapırdı.** (C. Memmedğuluzade)*

3. esk. Kurmak, meydana getirmek.

YAP - (Tur.) : 1. Olmasına yol açmak.

2. Bir işle meşgul olmak.

3. Onarmak, tamir etmek.

4. Bir dileği bir isteği yerine getirmek, uygulamak, ifa etmek.

5. Bir düşüncüyü bir davranışı, bir isteği işe dönüştürmek.

6. Düzenli bir duruma getirmek.

7. Üretmek.

8. Bir harekete, işe başlamak veya bir hareketle, işle uğraşmak.

9. Zarara yol açmak.

10. Etkili olmak.

11. Salgılamak, çıkarmak.

12. Dışkı çıkarmak.

13. Gerçekleştirmek.

14. (tehdit yollu) Birini herhangi bir duruma düşürmek.

15. Evlendirmek.

16. Davranmak, hareket etmek.

Sözcük Tur'de oldukça fazla anlam yüküne sahiptir. İki lehçede de” yapmak, etmek ; kurmak, meydana getirmek” anlamı örtüşmektedir. Örtüşen bu anlamlar dışında sözcük iki lehçe arasında ve özellikle Tur'de daha farklı anlamları da taşımaktadır.

YAPTIRMAK

YAPDIR - (Azb.) : 1. Yapmaya mecbur etmek.

2. Pişmek için tandırın duvarına yapıştırtmak.

Çörek yapıdırmağ.

“ Yapmaya mecbur etmek” anlamı iki lehçede deörtüşen sözcük, Azb'de farklı olarak “pişmek için tandırın duvarına yapıştırtmak” anlamını da taşımaktadır.

YARA

YARA (Azb.) : Vücudun veya iç organlarından birinin bıçak, silah vs. ile zedelenmesi ve bu zedenin yeri.

YARA - (Tur.) : Bir şeyin iç veya dış yüzünde herhangi bir etki ile oluşan ve tehlikeli olabilen oyuk, gedik, yarık.

Azb'desözcük,” vücudun veya iç organlardan birinin bıçak, silah vs. ile zedelenmesi ve bu zedenin yeri” anlamına gelmektedir. Sözcüğün bu anlamı Tur'de de vardır. Ayrıca Tur'de farklı bir anlam daha taşımaktadır.

YARAMAZ

YARAMAZ (Azb.) : 1. İşe yaramayan; faydasız, yararsız, hayırsız.

2. Kötü, liyakatsiz, alçak.

Yaramaz hareket.

3. Olmaz, müsaade edilmez.

4. Bazen küfür ifadesi olarak kullanılır.

Yaramazın birisi Memmedbağırın her bir şeyini elinden almışdı. (S. Hüseyin)

YARAMAZ (Azb.) : (Çocuk için) söz dinlemeyen, uslu durmayan, yasaklanan şeyleri yapmakta ayak direyen, haşarı.

2. Çapkın.

“ İşe yaramayan ; faydasız , yararsız, hayırsız” anlamıyla iki lehçe arasında örtüşen sözcük, bu ortak anlamın dışında iki lehçe arasında birbiriyle örtüşmeyen anlamları da kazanmıştır.

YARAR

YARAR (Azb.) : Elverişli, faydalı.

YARAR (Tur.) : 1. Bir şeyden elde edilen sonuç.

2. Bir işten elde edilen iyi sonuç.

3. Çıkar, kâr, menfaat.

Sözcüğün” elverişli, faydalı” anlamı iki lehçede de örtüşmektedir. Bunun yanı sıra sözcük, Tur’de daha farklı anlamları da kazanmıştır.

YARAŞIK

YARAŞIĞ (Azb.) : Bezek, süs.

Léningradın yaraşığı Néva Çayıdır. (M. İbrahimov)

YARAŞIK (Tur.) : Yaraşma, uyma, uygunluk.

Azb’de” bezek, süs” anlamına gelen sözcük, Tur’de tamamen farklı bir anlamı içermektedir. Köken bakımından aynı olan sözcükte anlam bakımından farklılık görülmektedir.

YARATMAK

YARAT - (Azb.) : 1. din. Halketmek, yoktan var etmek.

2. Tesis etmek, kurmak. // Hazırlamak.

1920 - ci ilin séntyabr ayında biz kendlerde komsomol teşkilatları yaratmağa gétirdik. (S. Şamilov)

3. Zahmet çekerek, emek vererek vücuda getirmek, yapmak, meydana getirmek. // Uyandırmak, doğurmak.

Alimler yeni éléktron maşınları yaratmışlar.

4. Eser yazmak.

Yarat, sen göçende éller söylesin; Dünyadan ne güzel bir insan gédir. (M. Rahim)

Tur'de" halketmek, yoktan var etmek "anlamına gelen sözcük, Azb'de de bu anlamı ve bununla birlikte farklı anlamları da taşımaktadır.

YARI

YARI (Azb.) : Bir şeyin iki çeşit parçasından her biri.

YARI (Tur.) : 1. Bir şeyin Yarısı kadar olan, yarım olan.

2. Gereğinden az, tam olmayarak.

3. Futbolda 45 dakikalık her iki dönemden her biri.

" Bir şeyin iki çeşit parçasından her biri" anlamı iki lehçede de vardır. Buna ilâve olarak sözcük Azb'de farklı anlamları da taşımaktadır.

YARILAMAK

YARILA - (Azb.) : 1. Bir işin yarısını yapmak, yarıya kadar getirmek.

2. İki eşit parçaya bölmek.

Almanı yarılamağ.

Tur'de" bir işin yarısını yapmak, yarıya kadar getirmek" anlamına gelen sözcük, Azb'de de bu anlam ve bununla birlikte" iki eşit parçaya bölmek" anlamını da taşımaktadır.

YARILMAK

YARIL - (Azb.) : 1. Darbeye maruz kalarak, ortadan uzunlamasına ikiye bölünmek, kesilmek, parçalanmak.

2. Yaralanmak.

Cebhe yarıldı.

3. Hırsızlık gayesiyle kırılıp dağıtılmak, açılmak.

Yéne kimin ise öldürüldüyünü, giz geçirildiğini, ya adam soyulduğunu, belke dükan yarıldığını güman édirdiler. (Mir Celal)

“ Darbeye mâruz kalarak, ortadan uzunlamasına ikiye bölünmek, kesilmek,parçalanmak” anlamıyla iki lehçede de örtüşen sözcük, Azb'de farklı olarak” yaralanmak ve hırsızlık gayesiyle kırılıp dağıtılmak” anlamını da taşımaktadır.

YARIM

YARIM (Azb.) : Bir bütünün bölündüğü iki eşit parçadan her biri.

YARIM (Tur.) : 1. Tam ve istenildiği gibi olmayan, eksik, noksan.

2. (saat için) On iki otuz.

Azb'de” Bir bütünün bölündüğü iki eşit parçalardan her biri” anlamına gelmektedir. Bu anlam Tur'de de vardır. Ayrıca sözcük, Tur'de daha farklı anlamları da kazanmıştır.

YARIMLAMAK

YARIMLA - (Azb.) : 1. Bir işin yarısını yapmak.

2. Yarıya bölmek.

3. Bir şeyin yarısını kullanmak.

Sözcüğün” yarıya bölmek” anlamı iki lehçede de ortaktır. Bu anlamla birlikte sözcük, Azb'de farklı iki yan anlamı da karşılamaktadır.

YARIMLIK

YARIMLIĞ (Azb.) : Bir ölçü biriminin yarısı miktarında olan.

YARIMLIK (Tur.) : 1. Sakat ve sağlıksız olma durumu.

2. hlk. fıtık, kasık fıtığı.

3. Şiniğin yarısı.

İki lehçede de” bir ölçü biriminin yarısı miktarında olan” anlamı örtüşen sözcük, Tur’de daha farklı anlamları da içermektedir.

YARMAK

YAR - (Azb.) : 1. Bir şeyi darbe ile vurup ortadan bölmek, yarmak.

2. Keskin bir aletle veya başka bir şeyle vurup yaralamak.

3. Tedavi veya inceleme gayesiyle ya da başka bir sebeple vücudun bir yerini kesmek.

4. Engeli ortadan kaldırmak suretiyle yol açmak, ortasından yarıp geçmek.

5. Hırsızlık maksadıyla kilitli, kapalı bir yeri kırıp açmak.

YAR - (Tur.) : 1. Buğday, arpa gibi tahıl tanelerini değirmende kırmak.

2. mec. Ortasından, içinden geçmek.

Sözcüğün Azb’deki anlamlarının hepsi Tur’de de vardır. Bu ortak anlamlarla birlikte sözcük Tur’de farklı olarak “ buğday, arpa gibi tahıl tanelerini değirmende kırmak” anlamını da taşımaktadır.

YASLANMAK

YASLAN - (Azb.) : 1. Dayanmak, destek almak, sığınmak.

2. Yayılmak, serilmek.

***Yaslanıb** samanın üztüne cansız: Yatır gâğgıltısız, ahsız, amansız.*

Tur'de" dayanmak, destek almak, sığınmak" anlamına gelen sözcüğün bu anlamı Azb'de de vardır. Ayrıca sözcük Azb'de" yayılmak, serilmek" anlamını da taşımaktadır.

YAŞ

YAŞ I (Azb.) : Doğuştan itibaren geçen ve sene, ay olarak ölçülen zaman, aşılın ömür miktarı.

YAŞ II (Tur.) : 1. Hayatın çeşitli evrelerinden her biri, çağ.

2. Bir kurum, kuruluş, düzen vb. 'nin kurulduğundan bu yana geçen zaman.

Sözcüğün Azb'deki anlamı Tur'de de vardır. Bunun yanı sıra sözcük Tur'de farklı anlamları da içermektedir.

YAŞ

YAŞ II (Azb.) : 1. Islak, nemli, kurumamış halde.

2. Göz yaşı.

3. Su, nem.

YAŞ II (Tur.) : Kendi suyunu, canlılığını yitirmemiş, kurumamış, kurutulmamış.

Sözcüğün Azb'deki anlamlarının hepsi Tur'de de vardır. Ayrıca sözcük Tur'de" kendi suyunu, canlılığını yitirmemiş, kurumamış" anlamını da taşımaktadır.

YAŞMAK

YAŞMAĞ (Azb.) : 1. Müslüman kadınların ince tülbentten baş ve yüz örtüsü.

2. Kapının her bir tarafının çerçevesinin alt kısmına çakılan ince ve uzun tahta parçası.

İki lehçede de sözcüğün” müslüman kadınların ince tülbentten baş ve yüz örtüsü” anlamı örtüşmektedir. Bu ortak anlamla birlikte sözcük Azb’de farklı bir anlamı daha içermektedir.

YAŞMAKLAMAK

YAŞMAĞLA - (Azb.) : 1. Yüzünü yaşmakla kapatmak.

2. Kapiya ince tahta parçaları çivilemek.

Tur’de” yüzünü yaşmakla kapatmak” anlamına gelen sözcük, Azb’de bu anlamı ve bununla birlikte” kapiya ince tahta parçaları çivilemek” anlamını da kazanmıştır.

YATAK

YATAĞ (Azb.) : 1. Yatak, yorgan.

2. Sonbaharda kışın koyun kuzunun, hayvanların barındırıldığı yer.

Goyun yatağı gamışlığın dalında, çölün ortasında, açık havada salınmışdı. (M. İbrahimov)

YATAK - (Tur.) : 1. Üzerine şeyte konulan karyola, somya.

2. Yün, pamuk, kuş tüyü vb. maddelere kılıf geçirilerek yapılan şilte.

3. Üzerinde yatılabilecek her türlü şey.

4. Katmanlaşmış herhangi bir madde yığını.

5. Bir şeyin çok bulunduğu yer.

6. Maden veya fosil ocaklarında birbirini izleyen iki maden, taş veya kömür tabakası arasında uzanan damar.

7. Çanak biçimindeki havzada veya buna benzer bir oluşumda toplanmış petrol birikintisi.

8. Gizli barınak veya bir suçluyu gizlice barındıran yer.

9. Makinelerde hareketli bölümleri içine alan parça.

10. Fideleri gömmek için toprakta açılan çukur.

11. Turunçgilleri ve yumurta gibi ürünleri korumak üzere saman vb. 'den yapılan yer.

“ Yatak, yorgan” anlamıyla iki lehçede de bulunan sözcük, Azb'de farklı olarak” sonbaharda kışın koyun kuzunun, hayvanların barındığı yer” anlamını da kazanmıştır. Yine sözcük, Tur'de Azb'den farklı pek çok anlamı içermektedir.

YATIK

YATIĞ (Azb.) : Eğilmiş, yatmış, çökmüş, yassılaştırmış gibi olan.

YATIK (Tur.) : 1. Zamanla dayanıklılığını yitirmiş.

2. hlk. Yayvan su kabı.

Sözcüğün” eğilmiş, yatmış, çökmüş gibi olan” anlamı iki lehçede de ortaktır. Bunun yanı sıra sözcük, Tur'de” zamanla dayanıklılığını yitirmiş” anlamını da kazanmıştır.

YATIR

YATIR (Azb.) : 1. Dokunulmadan saklanan değerli şeyleri altın, gümüş, zenginlik.

(Cavanşir Bey :) Kişinin gerek giymetde ağır, çekide yüngül **yatırı** olsun. (S. Rehimov)

2. Kanaat edilerek toplanmış, saklanmış para vs.

*Gülsabah elave éledi : – Kenddeki ineksiz kolhozçuların be'zilerinin yahşı **yatırı** var. (E. Veliev)*

YATIR (Tur.) : Belli bir yerde mezarı olan, doğaüstü gücü bulunduğu ve insanlara yardım ettiğine inanılan ölü, evliya.

Sözcük Tur'de ve Azb'de birbirinden farklı anlamları içermektedir.

YATIRMAK

YATIR - (Azb.) : 1. Yatağa koymak, uyutmak, yatırmak, uyutmaya çalışmak.

2. Aşağı eğmek, sarkıtmak, meylettiği tarafa eğmek.

3. İşini hareketini durdurmak.

. . . *Üyüdülmeye toplanan tahıl bitdiyinden (Murad) motoru yatırıp dışarı çıldı. (S. Hüsyn)*

YATIR - (Tur.) : 1. Konuk etmek.

2. Parayı işletmek amacıyla bir yere vermek.

3. Parayı bir kuruluşa vermek, teslim etmek.

4. Bir yiyeceği korumak veya tatlandırmak amacıyla tuz, soğan, şarap vb. 'de bir süre bekletmek.

5. Düzeltmek, bastırmak, yassıltmak.

6. Harcamak.

Sözcüğün Azb'deki ilk iki anlamı Tur'de de vardır. Diğer anlamı ise yoktur. Yine sözcük, Tur'de de ortak anlamların yanında Azb'den farklı pek çok yan anlamı da kazanmıştır.

YATIŞMAK

YATIŞ - (Azb.) : Hep birlikte uzanıp yatmak, herkes kendi yerinde uzanıp yatmak, uyumak.

YATIŞ - (Tur.) : 1. Hızı, etkisi azalmak, aşırılığı geçmek.

2. (Coşku, sinir, korku için) Etkisi azalmak, geçmek, sakinleşmek.

3. (ayaklanma, kargaşa için) Sakinleşmek durulmak.

4. Yan yana, kucak kucağa yatmak.

Azb'de" hep birlikte uzanıp yatmak, herkes kendi yerinde uzanıp yatmak" anlamına gelmektedir. Tur'de de bu anlam ve bununla birlikte farklı yan anlamları da kazanmıştır.

YATMAK

YAT - (Azb.) : 1. Uyku halinde olmak, uyumak.

2. Hasta olmak, hastalanmak, yatak yorgana düşmek.

3. Toplanıp kalmak, satılmamak.

4. Hapishanede olmak, hapiste yatmak.

5. Yıkılmak, viran olmak. // Çökmek.

*Toplar guruldadı, saraylar **yatdı**; Bunları insanın eli yaratdı. (S. Vurğun)*

6. Bir işin, olayın etkisi azalmak, zayıflamak, sakinleşmek.

*(Çiçek Hanım) A Fatma Hanım, dinceldinmi? Nasın - pasın **yatdımı**? (N. Vezirov)*

7. Uyuşmak, hissizleşmek.

*Ayağlarım **yatır**.*

Sözcük oldukça çok anlama sahiptir. Bu anlamlardan bir kısmı iki lehçede ortak olurken diğer bir kısmı birbirinden farklıdır

YAVANLIK

YAVANLIĞ (Azb.) : Ekmeğe katık edilerek yenen her şey.

*Körpenin adını Gerib goydunuz; yédiyi arpadır, **yavanlığı** duz. (S. Vurğun)*

YAVANLIK (Tur.) : Yavan olma durumu.

Tur'de" yavan olma durumu" anlamına gelen sözcük, Azb'de daha farklı bir anlamda kullanılmaktadır.

YAVUZ

YAVUZ (Azb.) : 1. Şiddetli, çok sert.

2. Mahir usta.

Yavuz çoh sağlam bayatı séver, Gah öyüner, tek tek özünden déyer.
(M. P. Vağıf)

YAVUZ (Tur.) : 1. hlk. Kötü, fena.

2. hlk. Güçlü, çetin.

3. hlk. İyi gürbüz, güzel.

Bu sözcük Tur'de yazı diline geçirilmemiştir.

YAY

YAY I (Azb.) : Yaz mevsimi

– Ğardaş bu kéçini satırsan mı?

– Beli, satıram.

– Néceye vérirsen?

–Yayda topuğa, ğışda topuğa. (Azb. Halk Yaz. Ör. 195 / 29)

YAY II (Tur.) : 1. Çeşitli amaçlarla ve çeşitli biçimlerde yapılan esnek makine bölümleri.

2. Keman, viyolonsel gibi çalgılarda, titreşim yoluyla ses çıkarmaya yarayan parça.

3. Zemberek.

4. Hallacın pamuk veya yünü atmak için tokmak yardımıyla kullandığı araç.

Bu sözcük Azb'de eş sesli bir sözcüktür. " YAY I" sözcüğü" yaz mevsimi" anlamına gelmektedir ki bu anlam Tur'de yoktur. " YAY II" sözcüğü ise" iki ucu kırıle bağlanarak kavisli hâle getirilmiş ok atmaya yarayan âlet ve spiral şekilde bükülmüş tel" anlamlarına gelmektedir. Bu anlamlar Tur'de de vardır. Bu anlamlar dışında sözcük Tur'de Azb'den farklı anlamları da içermektedir.

YAYGIN

YAYĞIN (Azb. T.) : Çabukt yayılma özelliği olan, çabuk yayılan; sulu.

YAYGIN (Tur.) : 1. Çoğu kimselerce duyulmuş, öğrenilmiş kullanılmış veya benimsenmiş olan.

2. Çoğu kimselerde görülen, beğenilen, sevilen.

3. Sınırı genişlemiş.

Azb'de" çabuk yayılma özelliği olan, çabuk yayılan ; sulu" anlamına gelen sözcük, Tur'de daha farklı anlamları içermektedir.

YAYIK

YAYIĞ (Azb.) : 1. Göz önünde olmayan, uzun müddet yurdundan yuvasından ayrı kalan.

2. Tembel, üşengeç.

YAYIK I (Tur.) : Tereyağı çıkarmak için sütün içinde dövüldüğü veya çalkalandığı kap.

YAYIK II (Tur.) : Yayılmış, yayvan.

Bu sözcük Tur'de eş sesli bir sözcüktür. İki lehçe arasında anlamlardan hiç birisinin örtüşmediğini görüyoruz.

YAYILMAK

YAYIL - (Azb.) : 1. Kendi nüfuz dairesini genişletmek, geniş sahaya yayılmak, geniş bir alanı kaplamak.

2. Her tarafta duyulmak, her tarafta bilinmek.

3. Yayılmış hale gelmek.

YAYIL - (Tur.) : 1. Genişlemek, büyümek.

2. Serilmek, döşenmek.

3. (Sürü için) Otlamak.

4. Rahat bir biçimde sere serpe oturmak.

Sözcüğün Azb'deki anlamlarının hepsi Tur'de de vardır. Bunun yanı sıra sözcük, Tur'de farklı yan anlamlar da içermektedir.

YAYLI

YAYLI (Azb.) : Yayılı olan, yayı takılmış.

YAYLI (Tur.) : 1. Ok ve yayla silahlanmış.

2. Üstü ve yanları kapalı, dört tekerlekli, altında yayları olan, atla çekilen bir tür binek arabası.

“Yayı olan, yayı takılmış” anlamlarıyla iki lehçede de örtüşen sözcük, Tur'de daha farklı anlamları da almıştır.

YAYMA

YAYMA (Azb.) : 1. Yaymak fiili.

2. Mayasız hamurdan yapılan ince ekmek.

(Télli) *sobanı ğalayıb sac asdı, **yayma** bişirmeye başladı.* (S. Hüséyn)

3. Metal parçasının dönen diskler arasında sıkıştırmakla ona istenen şeklin verilmesi.

*Zavodun **yayma** séhi.*

YAYMA (Tur.) : Yaymacının sattığı şeylerden oluşan sergi.

İki lehçede de" yaymak fiili" anlamıyla örtüşen sözcük, iki lehçe arasında birbirinden farklı anlamları da içermektedir.

YAZ

YAZ (Azb. T.) : İlkbahar mevsimi.

(Gurbaneli :) Éle ki gene yaz açıldı, hamısı géne kend işlerine gédecekler. (N. Nerimanov)

YAZ (Tur.) : (kuzey yarım küre için) Yılın haziran 21'inde başlayıp eylülün 23'üne kadar süren, ilkbaharla sonbahar arasındaki sıcak mevsimi.

Azb'de" ilkbahar mevsimi" anlamına gelmektedir. Tur'de ise sözcük daha farklı bir anlamı" yaz mevsimini" anlatmaktadır.

YAZDIRMAK

YAZDIR - (Azb.) : 1. Yazmaya mecbur etmek, başkasına yazma işini yaptırmak.

2. Listeyi dahil ettirmek.

3. Ayırtmak, kendine ait olduğunu sağlayacak şeyi yapmak.

(Kerbelayı Ğubad :) Bu saat pulu vér yohsa gédib bu saat notariusu getirrem, évini yazdıraram. (Ü. Hacıbeyov)

Sözcüğün ilk iki anlamı Tur'de de vardır. Diğer anlam ise Tur'de yoktur.

YAZI

YAZI (Azb.) : Çöl, sahra, düzlük. // Dışarı etraf.

Bu bezmihası - ünsdür, aramğahi - güdsdür, Aç ğapını, Sal yazıya biganeni, biganeni. (E. Nebati)

YAZI (Tur.) : hlk. Düz yer, ova, kır.

Bu sözcük Azb'de" çöl, sahra ; dışarı, etraf" anlamında yazı dilinde kullanılırken , Tur'de yazı diline geçirilmemiştir.

YAZICI

YAZICI (Azb.) : Yazar.

YAZICI (Tur.) : 1. orduda yazı işleri ile uğraşan er veya erbaşı.

2. Bilgisayarda hazırlanan metnin yazılı sayfa hâlinde dökümünü veren araç.

"Yazar" anlamıyla iki lehçede de örtüşen sözcük, Tur'de daha farklı yan anlamları da taşımaktadır.

YAZICILIK

YAZICILIĞ (Azb.) : Yazarlık.

YAZICILIK (Tur.) : Orduda yazıcının görevi.

Azb'de" yazarlık" anlamını içeren sözcük, Tur'dede bu anlam ve bununla birlikte" orduda yazıcının görevi" anlamını da kazanmıştır.

YAZIK

YAZIĞ (Azb.) : Sakin, fukara, sessiz, aciz. // Acınaklı, zavallı.

*Gah müdirin acıqlı gışgabağı; O sayag gorhudub **yaziğ** uşağı. . . (A. Sehhet)*

YAZIK - (Tur.) : 1. Herkesi üzebilecek şey, günah.

2. Acınma, üzüntü anlatır.

3. Kınama anlatır.

Azb'de" sakin, fukara, sessiz, aciz" anlamlarına gelen sözcük, Tur'de tamamen farklı anlamları içermektedir.

YAZILI

YAZILI (Azb.) : 1. Üzerine bir şey yazılmış, üzerinde yazı olan.

2. Alfabetik işaretlerle ifade edilmiş; yazılmış.

YAZILI (Tur.) : 1. Alna yazılmış olduğuna inanılan, mukadder.

2. Yazılı olarak yapılan (sınav).

Sözcüğün Azb'deki anlamlarını hepsi Tur'de de vardır. Buna ilâve olarak sözcük, Tur'de daha farklı anlamları da taşımaktadır.

YAZILIŞ

YAZILIŞ (Azb. T.) : 1. Yazılma tarzı, üslubu.

2. İmla.

*Sözün **yazılışı** düz déyil.*

Sözcük" yazılma tarzı,üslûbu" anlamıyla iki lehçede de örtüşmektedir. Bunun yanı sıra Azb'de sözcük "imlâ" anlamını da almıştır.

YAZILMAK

YAZIL - (Azb.) : 1. Kağıt veya başka bir şey üzerine alfabetik işaretlerle ifade olunmak.

2. Bir şeyin yazılı metni hazırlanmak.

*Bu é'lan Sedreddin beyin tehriki ile **yazılmışdı**. (S. Ğenizade)*

3. Bir şey hakkında yazılı bilgi verilmek.

*Bu hususda yuharlara **yazılmışdır**.*

4. Edebi, ilmi, musiki vs. eserler ortaya çıkarılmak.

*Elbette, bizim tarihi mündericeli günlerimizin güneş kimi parlağ sehifelerine aid cild - cild kitablar, sayısız hésabsız eserler **yazılmışdır**.*

5. Bir teşkilata vs. kabul edilerek ismi deftere kaydedilmek.

Tur'de" kâğıt veya başka bir şey üzerine alfabetik ifade okunmak ve bir teşkilata vs. kabul edilerek ismi deftere kaydedilmek" anlamlarını

taşımaktadır. Bununla birlikte sözcük, Azb'de daha farklı anlamları da taşımaktadır.

YAZLIK

YAZLIĞ (Azb.) : 1. İlbahar vakti, ilkbahar esnasında.

Cennetin yazlığı, cehennemin payızlığı. (At. sözü.)

2. İlbaharda, ilkbaharda ekilen veya yetişen, olgunlaşan.

(Ğarakişi :) Yohsa biz bostan üçün, yazlığ ekin üçün ayırdığımız saheye su çatdıra bilmeyeceyik! (E. Ebulhesen)

YAZLIK (Tur.) : 1. Yaz boyunca kullanılan (giyecek vb.).

2. Yazın oturulan yer.

3. Bir buğday cinsi.

Sözcük iki lehçede de birbirinden farklı anlamları içermektedir.

YAZMA

YAZMA (Azb.) : 1. Yazmak fiili.

2. El ile yazılmış.

YAZMA (Tur.) : 1. Bohça, yemeni, baş örtüsü, yorgan gibi şeyler yapmakta kullanılan, üstüne boya ve fırça ile veya tahta kalıplarla desen yapılmış bez.

2. Bu bezden yapılmış.

Azb'de" yazmak fiili ve el ile yazılmış" anlamına gelen sözcük, Tur'de de bu anlamı vardır. Yine bu anlamla birlikte sözcük, Tur'de daha farklı anlamları da kazanmıştır.

YEDEK

YÉDEK (Azb.) : 1. Hayvan çekilen ip, yular, sapı.

İneyi yédeyinden tutub çekmek.

2. Motorlu vasıtaya koşulan, takılan araba.

*Automobillerin dartıcı gücünden semereli istifade etmek için
automobil zavadları automobil yedekleri burahir. (E. Ceferov)*

3. Gemiyi sahile, iskeleye bağlamak için kullanılan ip veya zincir.

*Ğayığ ve gemilerin yedekleri dalğaların te'siri ile gah gerilir, gah
boşalırdı.*

YEDEK (Tur.) : 1. Gereğinde kullanılmak için fazladan bulundurulan,
ayrılmış olan.

2. Bir şeyin gereğinde kullanılmak için elde bulundurulan eşi veya
benzeri.

3. Yularından çekilerek götürülen boş binek hayvanı.

Sözcüğün her iki lehçede anlamları birbirinden farklıdır.

YEDEKLEMEK

YÉDEKLE - (Azb.) : 1. Bir tarafından tutarak durdurmak.

2. İpinden yularından tutarak peşice götürmek.

3. Elinden tutarak götürmek.

*Üçüncüsü vahtında müalice etmeyib göz ağrısından ebedi kor olmuş
atasını yédeyirdi. (N. Nerimanov)*

YEDEKLE - (Tur.) Bir şeyin yedeğini sağlamak.

Sözcük, iki lehçede de farklı anlamlara gelmektedir.

YEL

YÉL (Azb.) : 1. Rüzgar.

2. Mide ve bağırsakta meydana gelen gaz.

YÉL (Tur.) : hlk. Bağırsaktaki gaz.

Azb'de" rüzgâr, mideve bağırsakta meydana gelen gaz" anlamına gelip yazı dilinde kullanılırken Tur'de yazı diline geçirilmemiştir.

YELEK

YÉLEK (Azb.) : 1. Telek (kuşlarda vs.)

2. mah. Kolsuz, Kısa elbise, yelek.

3. mah. Ok başlığı.

YELEK (Tur.) : 1. Ceket altına giyilen kolsuz ve kısa yelek.

2. hlk. Kuş kanadının büyük tüyü, telek.

3. Okun yay kirişine takılan bölümündeki tüy.

Sözcüğün Tur'deki ilk anlamı Azb'de de vardır, fakat yazı diline geçirilmemiştir. Sözcük Azb'de" telek" anlamına gelir, bu anlam Tur'de yoktur.

YELLEMEK

YÉLLE - (Azb.) : 1. Serinlemek veya başka bir gaye için havayı hareket ettirerek akım meydana getirmek.

2. Ateşi, orağı tutuşturmak vb. için üzerindeki havayı bir şeyle hareket ettirmek, körüklemek, üflemek.

3. Sallamak, kımıldatmak, silkelemek, estirmek veya itmek, iterek o tarafa bu tarafa hareket ettirmek.

*Bürçeliyév de Kerimğulu kişi kimi ğaraldı, ellerini kenara **yélledi**. (S. Rehimov)*

4. Sürüp götürmek (hayvanları vs.).

*Dan yérine şefeğ düşmüşdü, malları **yélledim**, gün çihar - çihmaz éve geldim. (A. Divanbeyoğlu)*

5. Rüzgara vermek, tozunu çırpma. // Savurmak.

Palazı yéllemek.

Sözcüğün Azb'deki ilk iki anlamı Tur'de devardır. Diğer anlamları ise Tur'de yoktur.

YELLENMEK

YÉLLEN - (Azb.) : 1. Salıncağa binerek o tarafa bu tarafa hareket etmek.

Yellencekde yéllenmek.

2. Kımıldatmak, hareket ettirmek. // Dalgalanmak, esmek.

Tramvayların penceresinden yéllenerek görünen é'lanın hırda setirlerini ohumağ olmurdu. (Mir Celal)

3. Gaz çıkarmak.

YELLEN - (Tur.) : 1. Körük yelpaze gibi araçların yaptığı yelin etkisinde kalmak.

2. hlk. Gaz çıkarmak.

Sözcüğün anlamlarından hiçbirisi iki lehçe arasında örtüşmemektedir. Sadece sözcüğün Azb'deki "gaz çıkarmak" anlamı Tur'de de vardır, fakat yazı diline geçirilmemiştir.

YELPİK

YÉLPİK (Azb.) : Yelpaze.

İki gız (maşın) başı üstünde oturub tovuz guşu ganadından gayırlmış yélpikle onu yélpikleyirdi. (M. S. Ordubadi)

YELPİK (Tur.) : hlk. Balgamlı öksürükle ortaya çıkan süregen göğüs hastalığı, nefes darlığı.

Azb'de" yelpaze" anlamına gelen sözcük Tur'de yazı diline geçirilmemiştir.

YEMEK

YÉ - (Azb.) : 1. Bir yiyeceği ağızda çiğneyip yutmak.

2. Aşındırmak, oymak, dağıtmak.

YE - (Tur.) : 1. Isırmak.

2. Batmak, çizmek, kaşındırmak, dalamak.

3. (hoşa gitmeyen kötü bir duruma) Uğramak, tutulmak.

4. Hakkı olmayan ve kendisine yasak edilmiş bulunan bir şeyi kabul etmek.

5. Harcamak, tüketmek, bitirmek.

6. Yasal yoldan cezalandırılmak.

7. Birine alacağını vermemek, ödememek.

8. Biri için başkasına para harcatmak.

9. Harcanmak, kullanılmak, sarf edilmek.

10. Sürekli üzme, tedirgin etmek.

Sözcük Azb'de" biryiyeceği ağızda çiğneyip yutmak ve aşındırmak, oymak, dağıtmak" anlamlarını taşımaktadır. Bu anlamlar ve bununla birlikte pek çok anlam Tur'de vardır.

YEMİŞ

YÉMİŞ (Azb.) : 1. Kavun.

Bir dilim yémiş.

2. Her türlü meyve.

YEMİŞ (Tur.) : hlk. İncir.

Azb'de" kavun ve her türlü meyve" anlamına gelen sözcü, Tur'de " incir" anlamıyla yazı diline geçirilmemiştir.

YEMİŞÇİ

YÉMİŞÇİ (Azb.) : Kavun satan veya kavunun iyisini kötüsünü tanıyan kimse. // Meyve kurutan veya kuru meyve satan kimse.

YEMİŞÇİ (Tur.) : Yemiş satan kimse.

Tur'de" yemiş satan kimse" anlamına gelen sözcük Azb'de daha farklı bir anlamı içermektedir.

YEMİŞLİK

YÉMİŞLİK (Azb.) : 1. Kavun biten, kavun ekilen yer, bostan.

2. Meyveleri asarak saklamak için yapılan, kullanılan yer.

3. Meyve konan kap.

YEMİŞLİK (Tur.) : Yemiş veren ağaçları olan bahçe.

İki lehçede de" meyveleri asarak saklamak için yapılan yer ve meyve konan kap" anlamıyla örtüşen sözcük, iki lehçe arasında birbirinden farklı bir anlam daha taşımaktadır.

YEMLEMEK

YÉMLE - (Azb.) : 1. Hayvanlara, kuşlara yem vermek, hayvanları otlatmak.

2. Bitkiye gübre vermek.

Pambığ yétişene geder Şamama saheni altı defe kétmerlemiş, üç defa elave yémlemişdi. (E. Ebulhesen)

YEMLE - (Tur.) : Yem takmak.

" Hayvanlara, kuşlara yem vermek, hayvanları otlatmak" anlamıyla iki lehçede de örtüşen sözcük, Tur'de farklı olarak" yem takmak" anlamını da kazanmıştır. Azb'de ise farklı olarak" bitkiye gübre vermek" anlamını içermektedir.

YERLİ

YÉRLİ (Azb.) : 1. Bir başka taraftan, yerden olmayan, aynı yerden olan.

2. Belirli bir şehre, yere, ülkeye mensup, ait olan.

3. Genel olmayan, bir şeyin bir tarafına, kısmına, yönüne etki eden.

Yérli Sovétlere séçkiler.

4. Şartlara uygun olarak yapılan, yerinde davranılan, yapılan; haklı.

Babacanın mezemmeti bir az yérli ve hağlı olduğundan Gümru pozuldu. (E. Ebulhesen)

YERLİ (Tur.) : 1. Taşınamayan, başka yere götürülemeyen.

2. Belli bir bölgede yetişen.

3. Yurt içinde yapılan veya bir yurdun kendine özgü niteliklerini taşıyan.

Sözcüğün Azb'deki ilkiki anlamı Tur'de de vardır. Bunun yanı sıra birbiriyle uyuşmayan anlamları da vardır.

YERSİZ

YÉRSİZ (Azb.) : 1. Yeri, mekanı, yeri yurdu, evi barkı olmayan.

2. Topraksız.

Yérsiz kendliler.

3. Etkisiz.

Mühbirin teklifi yérsiz galmadı. (Mir Celal)

4. Asılsız, boşuna, abes.

(Soltan :) Senin atan da emilerin de yérsiz inadkarlığdan hemişe zerer çekibler. (İ. Hüseynov)

5. Vazifesi, yeri olmayan; görevsiz.

Yérsiz *ğalmağ*.

6. Yerinde, zamanında olmayan uygunsuz, münasebetsiz.

YERSİZ (Tur.) : (mec.) Yerinde olmayan, uygunsuz, anlamsız.

Sözcük Tur'de (mec.) anlam ifade etmektedir. Sözcüğün ilk ve altıncı anlamı Tur'de de vardır.

YETİRMEK

YÉTİR - (Azb.) : 1. Eğitim ve öğretim uygulayarak büyütmek, terbiye etmek.

2. Bir şeyi veya bir haberi, sözü, lafı, bilgiyi vs. başka bir kimseye veya yere ulaştırmak.

Menden ona salam yétir.

3. Koşan veya giden birine ulaşmak.

Eger Nebi bu gün özünü gorusa yétire bilmese, sabah hecer ölesi idi. (Ğaçag Nebi)

YÉTİR - (Tur.) : hlk. 1. Bitirmek, tamamlamak.

2. hlk. Yetiştirmek, idare etmek.

Sözcüğün Azb'deki ilk anlamı Tur'de de vardır. Tur'deki diğer anlamlar yazı diline geçirilmemiştir. Azb'deki anlamlarda farklıdır.

YETİŞMEK

YÉTİŞ - (Azb.) : 1. Aynı istikamette giderek istenen bir yere varmak, ulaşmak. // Vaktinde ulaşmak.

2. Yetmek, kifayet etmek.

3. Belirli bir sınıra, hadde ulaşmak. // Olgunlaşmak, tecrübe kazanmak.

4. Bitmek, yetişmek (bitki).
5. Olgunlaşmak, yenecek hâle gelmek.
6. Yaklaşmak, ulaşmak.
7. Kavuşmak, birleşmek.

*Eziziyem, yar yara; Gara bağrım yar yara; ürek titrer, gan gaçar;
Yétişende yar yara. (Bayatı)*

8. Eşit olmak, denkleşmek.

*Éşg ateşi bir ad salıb canıma; Yanmağda **yetişmez** semender mene.
(Ğ. Zakir)*

YETİŞ - (Tur.) : 1. Bir işe başlamış olanlara veya gidenlere sonradan katılmak.

2. Değmek, uzanıp dokunabilmek.
3. Vakit bulmak, yapabilmek.
4. Bir zamanda yaşamış olmak, bir zamanı veya kimseyi görmüş olmak.
5. Eğitim görmüş olmak, öğrenmek, gelişmek.
6. Yardım etmek, yardıma koşmak.

Sözcüğün iki lehçedeki anlamlarından bir kısmı örtüşürken diğer bir kısmı farklılık arz etmektedir.

YIĞILMAK

YIĞIL - (Azb.) : 1. Bir yere toplanmak, küme olmak; toplaşmak.

2. Toplanmak, koparılmak.
3. Yıkanma, ıslanma vs. neticesinde kısalma, çekmek.

*Şah yédi, doydu, süfre **yığıldı**. (M. F. Ahundov)*

4. Ortadan kaldırılmak; bitmek, son bulmak.

Agarmışdı başı uca dağların; yığılmış desgahı güllü bağların. (E. Veliev)

YIĞIL - (Tur.) : Düşmek, yıkılmak, kendi tutamayıp çökmek.

ET'de "toplanmak, yığılmak" anlamıyla tespit ettiğimiz sözcüğün bu anlamı iki lehçede de vardır. Bu anlamla birlikte sözcük, Tur'de "düşmek, yıkılmak, kendini tutamayıp çökmek" anlamını da karşılamaktadır. Yine sözcük Azb'de de farklı yan anlamları karşılamaktadır.

YIĞIŞMAK

YIĞIŞ - (Azb.) : 1. Bir yere toplanmak, kümelenmek.

2. Bir yere gitmek, yola çıkmak için hazırlık yapmak. // Bir yerden başka bir yere göçüp gitmek.

(Peri Hanım :) Ay Sonal Néce vahtdır ha yığışiram, birce seni görmeye gelim. (E. Hağvérdiyev)

3. Buruşmak.

Yarmemmedin üz gözü yığışdı, turşudu, téz cibinden ezik üzük ve çirkli ağ yaylığı çiharıb ovcunda sıhdı ve üzüne tutub asğırdı. (M. İbrahimov)

İki lehçede de "bir yere toplanmak, kümelenmek" anlamıyla örtüşen sözcük, Azb'de bu ortak anlamla birlikte farklı anlamları da içermektedir. Sözcük Azb'de anlam genişlemesi göstermiştir.

YIĞMAK

YIĞ - (Azb.) : 1. Bir yere toplamak. // Çeşitli şahıslardan almak, toplamak.

2. Toplamak, götürmek.

3. Küme küme, grup grup koymak. // Kümelemek.

4. Olgunlaşmış ürünü meyveyi toplamak. // Bir şeyi toplamakla, koparmakla meşgul olmak.

*Bağın mehsulunu **yığmağ**.*

5. Monte etmek.

*Méhanizmi söküb **yığmağ**.*

6. Yavaş yavaş, bölüm bölüm toplamak, koleksiyon yapmak.

*Marka **yığmağ**. / Gedim kitaplar **yığmağ**.*

Sözcüğün Azb'deki ilk üç anlamı Tur'de de vardır. Diğer anlamları ise Tur'de yoktur. ET'de de "toplamak, bir araya getirmek" anlamına gelen sözcük, Azb'de anlam genişlemesi göstermiştir.

YOĞUN

YOĞUN (Azb.) : 1. Kalın (ses).

Yoğun ses.

2. Kalın, geniş. // Şişman, dolgun etli.

Yoğun ağaç. // Bir kişi küçede gétidiyi yérde görür ki, filan övretin topuğları ağıdır ve yoğunudur. (Cb Memmedğuluzade)

YOĞUN (Tur.) : 1. Hacmine oranla ağırlığı çok olan kesif.

2. Koyu, ağır, kalın.

3. (koku vb.) Etkisi güçlü olan ağır.

Sözcüğün iki lehçedeki anlamları birbirinden az çok farklılık göstermektedir.

YOĞUNLUK

YOĞUNLUĞ (Azb.) : 1. Kalın şeyin hâli ve niteliği.

İpin yoğunluğu.

2. Şişmanlık, semizlik.

Ğarnının yoğunluğu eyilmesine mane olur.

YOĞUNLUK (Tur.) : Yoğun bir maddenin özelliği.

Sözcüğün iki lehçedeki anlamları birbirinden farklıdır.

YOKLUK

YOHLUĞ (Azb.) : 1. Olmama, bir şeyin olmaması, yokluk.

2. Yoksulluk, fakirlik.

YOKLUK (Tur.) : mec. Fakirlik.

Azb'de" olmama, bir şeyin olmaması, yokluk ve yoksulluk fakirlik anlamına gelen sözcüğün ilk anlamı Tur'de de vardır. Aslında ikinci anlamı davardır, fakat mecaz anlam ifade etmektedir.

YOLCU

YOLCU (Azb.) : 1. Yola, sefere çıkmış kimse, yolcu. , yola giden kimse.

2. Dilenci.

Yolcudan yolcuya pay düşmez. (At. sözü)

" Yola, sefere çıkmış kimse, yolcu" anlamı iki lehçede de örtüşen sözcük, Azb'de farklı olarak" dilenci" anlamını da kazanmıştır.

YOLLUK

YOLLUĞ (Azb.) : Yol için, sefer için gereken, yol için alınan, yolculuk için gereken.

YOLLUK (Tur.) : 1. Yolcuya verilen armağan.

2. Yere serilen ince uzun kilim, halı veya keçe.

İki lehçede de” yol için gereken, yol için alınan” anlamı ortak olan sözcük, Tur'de bu ortak anlamla birlikte daha farklı anlamları da içermektedir.

YOLMA

YOLMA (Azb.) : 1. Yolmak fiili.

2. Çok kısa olduğundan orakla biçilemeyen ve el ile yolunması gereken.

YOLMA (Tur.) : hlk. Sapı orakla biçilemeyecek kadar kısa kalmış ekin.

Bu sözcük Tur'de yazı diline geçirilmemiştir.

YÖN

YÖN (Azb.) : 1. Ön taraf, ön, yüz kısmı.

Oturub - durub yönü oyana; Durub - durub yérimeyin nedendir? (M. P. Vağif)

2. İstikamet, semt, taraf.

YÖN (Tur.) : 1. Belli bir noktaya göre olan yer, taraf.

2. Bir şeyin belli bir noktaya baktığı yan.

“ İstikâmet, semt, taraf” anlamı iki lehçede de bulunan sözcük, azb'de farklı olarak” ön taraf, ön” anlamını da kazanmıştır. Yine sözcük Tur'de de farklı yan anlamları da almıştır.

YÖNLÜ

YÖNLÜ (Azb.) : Söz, laf dinleyen.

Ağıllı övlad, yönlü bala adamın galhması üçün en séhrli ganad déyilmi? (S. Rehimov)

YÖNLÜ (Tur.) : Yönü olan.

Tur'de" yönü olan" anlamına gelen sözcük Azb'de daha farklı bir anlamı içermektedir.

YÖNSÜZ

YÖNSÜZ (Azb.) : Yararsız, gereksiz. // Kötü, kayıtsız, liyakatsiz.

Yönsüz oğul néyler ata malını, – dedi. (S. Rehimov)

YÖNSÜZ (Tur.) : Yönü olmayan.

Sözcük, iki lehçede farklı anlamları taşımaktadır.

YÖNTEM

YÖNDEM (Azb.) : 1. Düzen, nizam, intizam.

Yöndeme düşdükten sonra univérsitéte getdim. (Mir. Celal)

2. Görünüş, surat, dış görünüş.

Bunun yöndemine bah.

YÖNTEM (Tur.) : 1. Bir amaca erişmek için izlenen, tutulan yol, usul, sistem.

2. Bilimde belli bir sonuca erişmek için, bir plâna göre istenen yol, metod.

Azb'de" düzen, nizam, intizam ; görünüş, dış görünüş" anlamlarına gelmektedir. Tur'de ise sözcük tamamen farklı anlamlar içermektedir. Yöntem sözcüğünün iki lehçede hem köken hem anlam bakımından farklı olduğunu görüyoruz.

YÖNTEMLİLİK

YÖNDEMLİLİK (Azb.) : 1. Biçimli, tertipli, düzenli şeyin hali.

2. Rahat, kolay.

3. Kolaylık, rahatlık.

YÖNTEMLİLİK (Tur.) : Bir işi, bir yönteme dayanarak yapma.

Tur'de" bir işi, bir yönleme dayanarak yapma" anlamına gelen sözcük, Azb'de tamamen farklı anlamları içermektedir. Köken bakımından da farklıdır.

YÖRE

YÖRE (Azb.) : Yan, etraf.

Keresidi golunun küresidi goyunun; Ağlığımızdan gezerik yöresinde goyunun. (Sayacı sözü)

YÖRE (Tur.) : Bir bölgenin belli bir yer ve çevresini kapsayan sınırlı bölümü, havali, mahal.

Azb'de " yan, etraf" anlamına gelmektedir. Tur'de ise sözcük, daha farklı bir anlamı ifade etmektedir.

YUKARI

YUHARI (Azb.) : 1. Üst, üst tarafta olan, yüksekte olan.

2. Görev, derece, vazife yönünden yüksek, üstün.

3. Bir şeyin yukarı, üst, yüksek kısmı.

4. Toplumun, teşkilatın yüksek görevliler kısmı.

Yuharı vezifeye goymuşlar.

5. Fazla, çok.

İolasda yüzden yuharı adam iştirak édirdi.

Sözcüğün" üs, üst tarafta olan, yüksekte olan ; bir şeyin yukarı, üst kısmı, toplumun, teşkilatın yüksek görevliler kısmı" anlamı iki lehçede örtüşmektedir. Ayrıca sözcük Azb'de farklı anlamları da içermektedir.

YUMUŞAK

YUMŞAĞ (Azb.) : 1. Baskı karşısında şeklini bozan, kaybeden, esneyerek çöken, katı sertliği olmayan.

2. Sıkınca kolaylıkla toplanabilen, şekli değişebilen. // Kolay işlenebilen, istenen şekle getirilebilen.

3. Gözü, kulağı okşayan, hoş giden; keskin, şiddetli olmayan.

Yumşaq gogal.

4. Bayat olmayan taze.

Yumşaq gogal

Sözcüğün Azb'deki ilk üç anlamı Tur'de de vardır. Örtüşen bu anlamların yanı sıra sözcük Azb'de Tur'de birbiriyle örtüşmeyen anlamları da kazanmıştır.

YUMUŞATMAK

YUMŞALT - (Azb.) : 1. Yumuşak, elastiki hâle getirmek; sertliğini, katılığını gidermek.

2. Hiddetini, inadını gazabını azaltmak, razı etmek, etmeğe çalışmak. // Hiddetini gidermek, merhamet hissi uyandırmak. // Biraz rahatlamak, ağrısını, şiddetini azaltmak.

YUMUŞAT - (Tur.) : mec. Kabalığını, katılığını, sertliğini veya acımasızlığını ortadan kaldıracak durumda olmak.

Sözcüğün Azb'deki ikinci anlamı Tur'de de vardır, fakat mecaz anlam ifade etmektedir.

YÜKLÜ

YÜKLÜ (Azb.) : 1. Yüklenmiş, yükü olan.

2. Bir şeyle yüklenmiş, sırtında ellerinde yükü olan.

3. Hamile.

YÜKLÜ (Tur.) : 1. Yapılacak işi çok olan.

2. Çok çalışmayı gerektiren çetin güç, uygun.

3. Çok fazla, pek çok.

4. Bir duyguyu veya olguyu içinde veya üzerinde fazlaca bulunduran.

5. İlk. Gebe, hamile.

Sözcüğün Azb'deki ilk iki anlamı Tur'de de vardır. Hatta üçüncü anlamı da vardır, fakat bu anlam yazı diline geçirilmemiştir. Sözcük, Tur'de Azb'den farklı yan anlamları da kazanmıştır.

YÜREKSİZ

ÜREKSİZ (Azb.) : 1. Korkak, cesaretsiz.

2. Hevessiz, istemeden, gönülsüz.

(Tarvérdi :) Men de gorhumdan ki mene üreksiz démesinler, guldurluğa gétdim. (M. F. Ahundov)

İki lehçede de" korkak, cesaretsiz" anlamı örtüşen sözcük, Azb'de farklı olarak "hevessiz, istemeden, gönülsüz" anlamını da kazanmıştır.

YÜZLEMEK

ÜZLE - (Azb.) : 1. Kaplamak, kapak takmak, yüzünü bir şeyle kaplamak.

Méydanı mermerle üzlemek.

2. Toprağı yüzeysel olarak sürmek, kazmak, işlemek.

3. Bir şeyin en irilerini seçmek.

YÜZLE - (Tur.) : Kusurunu veya suçunu yüzüne karşı söyleyip, birini utandırmak.

Tur'de" kusurunu veya suçunu yüzüne karşı söyleyip birini utandırmak" anlamına gelmektedir. Aynı sözcük, Azb'de çok daha farklı anlamları içermektedir.

YÜZLENMEK

ÜZLEN - (Azb.) : 1. Kaplanmak, yüzü bir şeyle kaplanmak.

İnşaat mehlulu üzerindeki izlere esasen binanın kürsülük hissesinin keçmişde üç sıra ağ daşla üzlendiği aydındır. (E. Salamzade)

2. Yüzeysel olarak sürülmek, işlenmek, kazılmak.

3. . İyileri, irileri seçmek.

YÜZLEN - (Tur.) : Şımarmak, yüz bulmak.

Tur'de" şımarmak, yüz bulmak" anlamına gelen sözcük Azb'de daha farklı üç anlam kazanmıştır.

YÜZLEŞMEK

ÜZLEŞ - (Azb) : 1. Karşı karşıya gelmek, birbirine rastlamak, karşılaşmak.

Cefer küçe gapısında Hacağa ile üzleşdi. (E. Véliyév)

2. Yüz yüze gelmek.

YÜZLEŞ - (Tur.) : Bir olayı ileri sürede, inkar eden kimseler, yüz yüze gelrek sözlerini tekrarlamak.

"Yüz yüze gelmek" anlamıyla iki lehçede örtüşen sözcük, örtüşen bu anlamın dışında iki lehçe arasında birbirinden farklı anlamları da kazanmıştır.

YÜZLÜ

ÜZLÜ (Azb.) : 1. Kaymağı oluşmuş.

Nenem, a nazlı göyun; Gırğovul gözlü göyun; Péndiri kesme - kesme; Gatiği üzlü göyun. (Sayaçı sözü)

2. Yüzü kaplanmış.

Üzlü döşek.

YÜZLÜ (Tur.) : Yüzü herhangi bir nitelikte olan.

Sözcüğün iki lehçedeki anlamı kökenleri aynı olmasına karşın, birbirinden farklıdır.

YÜZLÜK

ÜZLÜK (Azb.) 1. Bir şeye yüz, kılıf, kapak yapmak için yarayan şey.

// Bir şeyin yüzünü kaplamak için yarayan.

Üzlük çim. // Üzlük daş.

2. Yüze takılan süs. // Korumak için yüze takılan şey. // Peçe.

Eşrefiden üzlük üzünde göyçek; Boğazı altında sığallı birçek. (M. P. Vağif)

3. Ekmeğin yüzüne sürülen yağ vs.

YÜZLÜK (Azb.) : 1. Yüz lira değerinde olan kağıt para.

2. Yüzü, yüz tanesi bir arada olan.

Köken bakımından da ayrı olan sözcüklerin iki lehçedeki anlamları birbirinden farklıdır.

YÜZMEK

ÜZ II (Azb.) : 1. Kırma, koparmak.

(Cahan:) Çemendeki o güllerin; En gözelin üzerem. (U. Hacıbeyov)

2. Kesip atmak, kesmek.

Mişar barmağını üzdü.

3. Ayırmak, koparmak.

Mübaşir Memmed (Gülnazın) Üstüne şığıdı. Gızı gucağlayıb ayağlarını yérden üzdü. (M. İbrahimov)

4. Borcunu ödemek, ödeyip bitirmek, ayırmak.

Sonralar Meşedi Rehime bir defe bir geder pul gönderdim. Ğalan borcunu da bu yavıĝda üzdüm. (C. Memmedĝuluzade)

YÜZ II (Tur.) : Deresini çıkarmak, derisini soymak.

“ Yüz” sözcüğü iki lehçede de eş sesli bir sözcüktür. (YÜZ I) sözcüğünün anlamı iki lehçede de aynıdır. (YÜZ II) sözcüğünün anlamları iki lehçe arasında birbirinden az çok farklılık arz etmektedir.



SONUÇ

Azerbaycan Türkçesi ve Türkiye Türkçesi aynı lehçe grubunda bulunan iki lehçedir. Kaynak olarak Batı Türkçesi içerisinde yer alırken Azerî ve Osmanlı Türkçesi olmak üzere iki yönde gelişme göstermiştir. Önceleri aralarında sözcük bazında pek farklılık yoktu. Gittikçe farklı siyasî yapılar içerisine girmeleri ve coğrafi sebeplerle bu farklılıklar artmaya başladı. Hanlıklar döneminde Azerbaycan'ın Osmanlı sahası ile irtibatı azalır. Daha sonra da Bolşevik ihtilali ve Rusya'nın ideolojik politikasıyla Azerbaycan ile Osmanlı arasındaki kültürel bağlar kopar. Azerî şair ve yazarları halk diline yönelirler. Konuşma dilindeki pek çok sözcük yazı diline girer. Böylece Azerbaycan Türkçesiyle Türkiye Türkçesi birbirinden uzaklaşır.

Türk topluluklarının farklı coğrafyalara dağılmaları ve alfabe farklılığı, Türk dünyasındaki kültürel ilişkileri büyük ölçüde engellemektedir. Kültürel birlikteliğin olabilmesi için Türk edebiyatları arasında aktarmaların yapılması şarttır.

1990'lı yılların başında Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla Türk toplulukları üzerindeki siyasî ve politik baskılar sona ermiştir. Türk dünyası arasındaki ilişkiler giderek kuvvetlenmiştir. Karşılıklı iletişimin artması neticesinde kültür ve edebiyat alanındaki çeşitli eserler, Türk lehçeleri arasında aktarılmaya başlamıştır. Aktarmalar genellikle diğer lehçelerden Türkiye Türkçesine yapılmaktadır. Azerbaycan Türkçesi Türkiye Türkçesine yakın bir lehçe olması sebebiyle de Azerbaycan Türkçesinden yapılan aktarmalar daha çoktur. Aktarma yapılırken birçok sorunla karşılaşılabilir. Bu sorunları tam olarak halledemeyen bir çevirmen yanlış aktarımlara sebep olacaktır.

Neticede bu çalışmamızda “yalancı eş değerklik” sorununu ele aldık ve gördük ki” yalancı eş değerk ” sözcükler iki lehçe arasında azımsanmayacak kadar çoktur. Tespit ettiğimiz sözcüklerde yalancı eş değerklik içerisinde anlam daralması, anlam genişlemesi ve başka anlama geçiş yönünde gelişme gösteren sözcükler gördük.

Çalışma konumuza uygun 780 sözcüğü’e ulaştık. Tespit ettiğimiz bu sözcüklerin iki lehçedeki anlamlarını karşılaştırdık ve şu sonuçları elde ettik :

- 1- Sözcüklerden bir kısmının yazılış ve söylenişleri aynı, köken ve anlamları farklıdır.

Adak	Dinmez	Küpe	Tutkun
Ağırlat-	Duruşma	Ötüş	Tutum
Aktar-	Elleş-	Palaz	Tutumlu
Aktart-	Ergin	Pinti	Üzgün
Alçı	Erk	Pintilik	Üzgünlük
Alık	Eşik	Pis	Üzücü
Az-	Gebe	Pisle-	Üzül-
Azış-	Gösteriş	Pislen-	Yakı
Azıştır-	Irdele-	Pislik	Yayık
Azıt-	Kabakla-	Sağanak	Yaz
Bayır	Kabaklaş-	Sancak	Yazlık
Becer-	Kalca	Serp-	Yelpik
Bere	Kandırıl-	Serpil-	Yönlü
Boyla-	Kandır-	Sırık	Yönsüz
Boylan-	Kanmazlık	Subay	Yöntem
Çapkın	Kar-	Sümük	Yöntemlilik
Çat-	Kayır-	Sümüklü	Yüzlük
Çelik	Kılık	Sürtük	
Damlat-	Kılıkılı	Tap-	
Danış-	Kızma II	Taptır-	
Dindir-	Kovuk	Tart-	
Din-	Külek	Tepele-	

2- Sözcüklerden bir kısmının da yazılış ve söylenişleri ile beraber kökenleri de aynı, fakat anlamları farklıdır.

Acılan-	Deyiş	Kanık	Tepin-
Acılı	Didin-	Kanıkça-	Topukla-
Adaklı	Didinti	Katıkla-	Torbala-
Ağartı	Dillendir-	Kayıt-	Tutkun
Ağartıl-	Dilli	Kaynaş-	Tutkunluk
Ağırla-	Dinç	Kazık	Tutuştur-
Ağızla-	Dinçleş-	Kese	Uçuk
Ağızlaş-	Dinlen-	Keser	Uğun-
Ağızlı	Diren-	Kışkırt-	Ütül-
Akciğer	Dişlek	Kip	Yalın
Akın	Dolandırılma	Kişileş-	Yangılı
Alınlık	Don	Kişilik	Yaraşık
Aralat-	Dövüşçü	Koğuş	Yatır
Aşağılat-	Durak	Konak	Yavanlık
Ayakçı	Durum	Konaklık	Yavuz
Ayakla-	Dürt-	Konakla-	Yaygın
Ayaklan-	Dürtül-	Küçük	Yazı
Ayaklık	Dürtüştür-	Olacak	Yazık
Baba	Düzen	Ortala-	Yelek
Babacan	Erik	Oturum	Yellen-
Babalık	Eteklemek	Öfke	Yemişçi
Bacı	Eteklik	Öfkeli	Yoğun
Bakım	Ezinti	Sallan-	Yoğunluk
Bala	Gelen	Sanç-	Yöre
Bar	Görkem	Sap-	Yüz I
Batkın	Gözetlen-	Sıkıcı	Yüzle-
Batkınlık	Gözleme	Sınık	Yüzlen-
Bibi	Gücen-	Sıyrık	Yüzlü
Çanak	Günü	Sümsük	
Çekiş-	İlikle-	Sürüştür-	
Dalaş-	İstekli	Tabanlık	
Danışık	İstenil-	Tartışma	
Dayan-	Kabartı	Tasalan-	

Dayandır-	Kalkınma	Tepele-
Dede	Kalkın-	Tepelen-
Denk	Kalkış-	Tepelik

3- Diğer bir grup sözcüklerin de yazılış, söyleniş ve kökenleri aynı, anlamlarından biri veya birkaçı her iki lehçede örtüşmekte fakat bu lehçelerden birinde öteki lehçeden farklı anlamda kullanılmaktadır.

Acı	Alçak	At-	Başlık
Acıktır-	Alçakça	Atlı-	Başsız
Acı-	Alçaklık	Atlan-	Başlıksız
Acıt-	Alçal-	Atış-	Batak
Aç	Alçalt-	Ayak	Bat-
Açar	Aldır-	Ayaklı	Bayağı
Ad	Alıcı	Aydın	Baygın
Adım	Alım	Aydınlan-	Bebe
Adımla-	Alın	Aydınlık	Belle-
Ağar	Alın-	Az	Berk
Ağart-	Alış-	Azdır-	Berkit-
Ağıl	Altık	Az-	Berklik
Ağılan-	Andır-	Azgın	Besle-
Ağırlaş-	Anla-	Azgınlık	Besleyici
Ağırlık	Apar-	Bacak	Bil-
Ağız	Arala-	Bağırt-	Birleştire-
Ağızlık	Aralan-	Bağlama	Bitkin
Ağla-	Aralık	Bağla-	Bit-
Ağlaşma	Ara-	Bağlan-	Boğaz
Ak	Art-	Bağlı	Boğma
Akım	Artık	Bağlılık	Boğ-
Akıntı	Artır-	Bakımsız	Boş
Ak-	As-	Bak-	Boşluk
Aksak	Aş	Baskın	Boy
Al	Aşağı	Basık	Boya-
Ala	Aş-	Bastır-	Boylu
Alaca	Aşır-	Başla-	Boyun

Boyunduruk	Dal	Dolama	Erlik
Boz	Dalga	Dola-	Er-
Bozgun	Dalgalan-	Dolandır-	Erte
Bozgunluk	Dalgalı	Dolanış	Es
Boz-	Dalgın	Dolan-	Esnek
Bozuk	Dal-	Dolaş-	Eşele-
Bozar-	Dam	Dol-	Eşil-
Bulaşık	Damak	Dolu	Eş-
Bulaş-	Damga	Dondurma	Et-
Bur-	Damla	Donuk	Ev
Bürünme	Dar	Doyur-	Eğleş-
Bütün	Dargın	Dönüm	Eğri
Büyükle-	Darıl-	Döş	Ezik
Büyütül-	Dayak	Dövün-	Ezil-
Çağ	Değişik	Duman	Ez-
Çak-	Derin	Dur-	Genişle-
Çalışma	Der-	Duru	Genişlik
Çalma	Didikle-	Durul-	Gerçek
Çal-	Dik	Duruş	Gerdanlık
Çarpıl-	Dikle-	Duy-	Gerek
Çarpış-	Dikil	Düş-	Gergin
Çarp-	Diklen-	Düşün-	Gerginlik
Çatal	Dik-	Düşür-	Geri
Çatı	Dile-	Düz	Germek
Çekiştir-	Dillen-	Düzel-	Getir-
Çığır-	Dilleş-	Düzelt-	Gezinti
Çıkış	Dimdik	Düz-	Git-
Çırpın-	Dingilde-	Eğlence	Giydir-
Çök-	Dinle-	Ekin	Giyin-
Çöl	Dire-	El	Giyme
Çöküntü	Diri	Elden	Göç
Çulla-	Diş	Elle-	Gönül
Çürük	Dişlen-	Em-	Görkemli
Çürüklük	Doğ-	Engin	Görüş
Çürü-	Doğrama	Enik	Götür-
Çürüt-	Doğrul-	Er	Gözetleme
Dağ	Doğrult-	Eren	Gözle-
Dağıl-	Doğur-	Erin-	Gözlük
Dağıt-	Doğuş	Erkek	Gözlüklü

Gün	Kaçışma	Kızdırma	Oydur-
Gündelik	Kaçış-	Kızıl	Oy-
Günlük	Kaç-	Kızılca	Oynak
Güt-	Kaldır-	Kızış-	Oyuk
Ilık	Kalın	Kişi	Oyun
Ilın-	Kalk-	Koca	Öğrenci
Isıt-	Kapalı	Kocaman	Öğren-
Işık	Kapıcı	Koçak	Öğret-
Işıklı	Kapıl-	Kol	Ön
Işıltı	Kaplama	Kolay	Örtü
İç	Kapla-	Kolaylık	Öte
İçimlik	Kaptır-	Koltuk	Öt-
İlik	Kara	Koşma	Ötüş-
İliş-	Karı	Kömbe	Övün-
İliştir-	Karılık	Köpük	Öz
İnce	Kasıl-	Köpüklen-	Pamuklu
İncelik	Kasnak	Körpe	Papak
İncel-	Kasnakla-	Kulak	Pay
İnek	Kaşıntı	Kurtar-	Pörtle-
İleri	Katıl	Kuru	Saçak
İlerle-	Katlama	Kurut-	Saçma
İri	Kayıрма	Kuşak	Sağıl-
İsteksiz	Kayna-	Küt	Sağım
İste-	Kesil-	Oba	Sağlam
İşlek	Kesim	Ocak	Sağlık
İşletme	Kesinti	Oğul	Sağ-
İşlet-	Kes-	Okşa-	Sakın-
İtele-	Kestir-	Oku-	Sakla-
İz	Kıl	Okun-	Saldır-
İzle-	Kırgın	Okut-	Sal-
Kaba	Kırık	Onca	Sancılı
Kabak	Kırış	Onluk	Sarı
Kabar-	Kırıştır-	Orak	Sarıl-
Kabart-	Kır-	Oturacak	Sar-
Kabuk	Kısa	Oturak	Savur-
Kabuklan-	Kısıl-	Otur-	Savuş-
Kaçak	Kıskaç	Ov-	Say-
Kaçır-	Kıvrak	Ovuştur-	Sergi

Sev-	Tok-	Yakın	Yayıl-
Seyrek	Tokuşma	Yakınlaş-	Yaylı
Sıçra-	Tokuş-	Yaka	Yayma
Sık-	Toplu	Yalınlaş-	Yazdır-
Sıkış-	Topluluk	Yaman	Yazıcı
Sıkıştır-	Topuk	Yaman-	Yazıcılık
Sıra	Tor	Yan	Yazılı
Sızı	Torba	Yanak	Yazılış
Sızla-	Tozlan-	Yandır-	Yazıl-
Sok-	Tutak	Yanık	Yazma
Son	Tutam	Yapı	Yedek
Sor-	Tutarlı	Yapıştır-	Yedekle-
Soy-	Tutul-	Yap-	Yel
Söz	Tutuş-	Yaptır-	Yelle-
Sür-	Tütün	Yara	Ye-
Sürt-	Uç-	Yaramaz	Yemiş
Süründür-	Uğraş-	Yarar	Yemişlik
Sürün-	Unluk	Yarat-	Yemle-
Süz-	Unut-	Yarı	Yerli
Süzül-	Uslu	Yarıla-	Yersiz
Taban	Uşak	Yarıl-	Yetir-
Tarak	Utan-	Yarım	Yetiş-
Tarakla-	Uygunsuz	Yarımla-	Yığıl-
Taraklı	Uzak	Yarımlık	Yığış-
Tara-	Uzaklaştır-	Yar-	Yığ-
Taran-	Uzan-	Yaslan-	Yokluk
Tartı	Uzat-	Yaş I	Yolcu
Tartıl-	Üşüt-	Yaş II	Yolluk
Tartış-	Üzüntü	Yaşmak	Yolma
Taşın-	Yağdır-	Yaşmakla	Yön
Tat	Yağış	Yatak	Yukarı
Tatlı	Yağlı	Yatık	Yumuşak
Tepe	Yaka	Yatır-	Yumuşat-
Tepikle	Yakala-	Yatış-	Yüklü
Ter	Yakalan-	Yat-	Yüreksiz
Titre-	Yakalık	Yay	Yüzleş-

Tespit ettiğimiz sözcüklerin büyük çoğunluğu anlam genişlemesi göstermiştir. Anlam genişlemesi daha çok sözcüklerin Tur'deki anlamlarında görülmektedir. Sözcüklerdeki anlam genişlemesi dilin kullanım alanının genişleyip, gereksinimlerin artmasına bağlıdır. Bu sözcüklerden bazıları bir lehçede yazı diline geçirilirken diğer lehçede ağızlarda kalmıştır. Azb'deki sözcüklerden bir kısmı Tur'de yazı diline geçirilmemiştir. Bunun sebebi de Sovyet döneminde Türk dünyasıyla ilişkileri kısıtlanan Azerî şair ve yazarların halk ağızlarına yönelmeleri ve neticede ağızlardaki pek çok sözcüğü yazı diline geçirmeleridir. Yine bu sözcüklerden eş seslilik ifade eden sözcükler diğerlerine göre çok daha azdır.

Sonuçta yalancı eş değerlik tam olarak bilindiği taktirde aktarımlar daha kolay ve yanlışsız yapılacaktır. Böylelikle lehçelerden yapılan aktarmalar artacak ve Türk dünyasındaki bağlar yeniden kurulacaktır.

KAYNAKÇA

- AHUNDOV, Ehliman. **Azerbaycan Halk Yazını Örnekleri**, Aktaran:Semih TEZCAN, TDK Yayınları, 2. Baskı, Ankara, 1994.
- AKSAN, Doğan. **Her Yönüyle Dil - Ana Çizgileriyle Dilbilim -**, TDK Yayınları, Ankara, 2000.
- , ——— **Anlambilim - Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi -**, Engin Yayınevi, Ankara, 1999.
- ALTAYLI, Seyfettin. **Azerbaycan Türkçesi Sözlüğü I - II**, MEB Yayınları, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1994.
- ARNAZAROV, Seyitnazar, *Türkmen ve Türkiye Türkçelerinde Aynı Kelimelerle İfade Edilen Bazı Sıfatlardaki Anlam Farklılıkları Üzerine*, Ortak Dil Türkçe Paneli, Dil Dergisi, 113 Mart-Nisan Sayısı, s.72-77, 2002
- ARSLAN, H. Oytun. **Kazak Türkçesinde veya Türkiye Türkçesinde Anlam Kaymasına Uğramış Ortak Yapıdaş Sözcükler**, Ahmet Yesevi Üniversitesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 1997.
- ATALAY, Besim. **Divanü Lügat -İt Türk Dizini**, TDK Yayınları, 4. Baskı Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1999.
- Azerbaycan Dilinin İzahlı Lüğeti I**, Haz : E. E. ORUCOV, Azerbaycan Elmler Akademiyatı Neşriyatı, Bakü, 1964.
- Azerbaycan Dilinin İzahlı Lüğeti II**, Haz : B. T. ABDULLAYEV, E. E. ORUCOV, N. R. REHİMZADE, M. E. HELİFEZADE, Elm Neşriyatı, Bakü 1980.

Azerbaycan Dilinin İzahlı Lügeti III, Haz : B. T. ABDULLAYEV, E. E. ORUCOV, N. R. REHİMZADE, Elm Neşriyatı, Bakü 1983.

Azerbaycan Dilinin İzahlı Lügeti IV, Haz : B. T. ABDULLAYEV, E. E. ORUCOV, N. R. REHİMZADE, Elm Neşriyatı, Bakü 1987.

CAFEROĞLU, Ahmet. **Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü**, TDK Yayınları, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1968.

CLAUSON, Sir Gerard. **An Etymological Dictionary of Pre - thirteen th Century Turkish**, Oxford University, Press, Oxford, 1972.

ERCİLASUN, A. Bican. **Türk Dünyası Üzerine İncelemeler**, Akçağ, Ankara 1993.

GÖBÜTOĞLU, İdris. **Türkiye ve Azerbaycan Türkçesinde Fiillerin Karşılaştırmalı Anlam Gelişmeleri**, Selçuk Üniversitesi,(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 1995.

HACIEMİNOĞLU, Necmettin. *"Türk Dilinin Mantık Sistemi ve Sözcük Aileleri"*, Prof. Dr. Muharrem Ergin'e Armağan, TKAE, s. 179 - 196, Ankara, 1991.

KARADOĞAN,Ahmet,**Türk Lehçeleri Arasındaki Aktarma Sorunları (Türkmen Türkçesi-Türkiye Türkkçesi Üzerine Bir İnceleme)**,Kırıkkale Üniv., (Yayınlanmamış doktora tezi), 2004

KIRAN, Zeynel. **Dil Bilimine Giriş**, Yayına Hazırlayan : Ayşe (EZİLER) KIRAN, s. 253, Ankara, 2002.

MAHMUDOV,N., *"Ortak Kelimeler Ortak Anlamlar mı Demektir?(Akraba Dilleri Öğrenmede Kelime Hazinesi Problemi)"*, Dil Dergisi,S.17,s.15-19,1994.

PALMER, F. R. **Semantik - Yeni Bir Anlam Bilim Projesi -** , çev : Ramazan ERTÜRK, Kitabiyat Yayınları, Ankara, 2001.

RESULOV, Asker. *"Akraba Diller ve 'Yalancı Eş Değerler' Sorunu"*, Türk Dili Dergisi, TDK Yayınları, 524 / Ağustos Sayısı, s. 916 - 924, Ankara, 1995

Türkçe Sözlük I - II, Hazırlayanlar : İ. PARLATIR, N. GÖZAYDIN, H. ZÜLFİKAR, TDK Yayınları, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 9. Baskı, Ankara, 1998.

UĞURLU, Mustafa, *"Türk Lehçeleri Arasında Aktarma Meseleleri ve 'Abay Yolu' Romanı"*, Bilig Dergisi, Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Yayınları, S. 15, Ankara. 2000.

UĞURLU, Mustafa, *"Die falschen Freunde: Ein Problem bei der Übersetzung zwischen den Türkischen Sprachen, 5. Deutsche Turkologenkonferenz, Mainz- Almanya."*



ÖZET

Tezimizin konusu, Azerbaycan Türkçesi ile Türkiye Türkçesi Arasında Yalancı Eş Değerliktir. Tez; giriş, inceleme ve sonuç bölümlerinden meydana gelmektedir.

Giriş bölümünde Azerbaycan Türkçesi ve Türkiye Türkçesi arasında yalancı eş değerde olan sözcükler anlam bilimi açısından ele alınarak, 'yalancı eş değer' terimi açıklandı.

Bu terim içerisinde değerlendirilmesi gereken anlam değişimleri anlam bilimi kavramlarıyla açıklandı.

İnceleme bölümünde iki lehçe arasında yalancı eş değerlik kavramı içinde yer alan sözcükler dört ciltlik Azerbaycan Dilinin İzahlı Lügeti ve iki ciltlik Türkiye Türkçesi sözlükleri karşılıklı taranarak tespit edildi. Sözcüklerin öncelikle Azerbaycan Türkçesindeki karşılıkları verildi. Türkiye Türkçesi ile aynı anlama sahip iseler örneklendirilmedi, sadece farklı anlamları örneklendirildi. Sözcüklerin Türkiye Türkçesindeki anlamları verilirken de Azerbaycan Türkçesinde olmayan anlamlar belirtildi. Sözcükler Türkiye Türkçesi alfabe sırasıyla verildi. Son olarak da yalancı eş değerliğin iki lehçe arasında tespit edilen sözcüklerde nasıl meydana geldiği ifade edildi.

Sonuç bölümünde ise inceleme bölümünde tespit edilen sözcüklerin yalancı eş değerliğin hangi çeşidine girdiği belirtilerek, sözcükler listeler hâlinde verildi.

ABSTRACT

The subject of our thesis, study is the false equality between the Azerbaijani Turkish and the Turkey Turkish. The thesis includes introduction, research and result parts.

In the introduction part the words which have false equivalents between these two languages were examined and the 'false equality' phrase was explained.

Meaning changes related to this phrase were explained with meaning science.

In the research part, the words which have false equivalents in these two dialects were found by checking the four volume Azerbaijan language dictionaries and two volume Turkish dictionaries. The meanings of Azerbaijani Turkish are given firstly. If they have same meanings with Turkey Turkish, no example was given; only different meanings examples were given. While giving the meanings in Turkey Turkish of words, the meanings which are absent in Azerbaijani Turkish were given. Words were given in Alphabetic order of Turkey Turkish. At the end of the mentioned idea is how false equivalent occurred in words between two dialects.

In the result part, the words, fixed in studied part, were emphasized in which type of false equivalent and these words were given in lists.